

קובץ גליונות

פרשת פינחס

ממרנץ ורבנץ גדולי ומאורי הדור

112 עמודים

מרן שר התורה רשכבה"ג הגר"ח קניבסקי שליט"א
באמירת שנים מקרא ואחד תרגום ערש"ק פר' בלק

מרן אמר לי שמעיקר הדין זמן הקריאה הוא אחרי מנחה גדולה אלא שיבדרך כלל לא מסתייע מילתא ליה לקרוא אז, וקורא בבין השמשות של כניסת שבת, (ועי' סי' רפ"ה ס"ג וס"ד ובמ"ב שם). ובשנים האחרונות רבו הפרעות של שואלים בעת בין השמשות, לכן מקדים ומתחיל לקרוא אחרי צהרים של ערב שבת, ומסיים עד כניסת שבת, או לכל היותר עד תפילת ערבית ליל שב"ק. (ועיי' עוד הנהגות בספר רב המכר 'אלא ד' אמות של הלכה' הנהגות מרן שליט"א על סדר השו"ע)

לעילוי נשמת

הרב שמעון הכהן ב"ר
יעקב הכהן לאנגזאם ז"ל
נלב"ע י"ח תמוז תשמ"ג
תנצב"ה

מחבר ספרי? הפרסום יקר?

פרסום במדור אוצר הספרים ממוקד ומגיע בדיוק לקהל היעד שאתה צריך!
וכל זה במחיר מוזל במיוחד לתועלת המחברים.

**פנה עוד היום
למערכת 'קובץ גליונות'**

הקבצים הבאים

י"ב תמוז	בלק	ט"ז אלול	כי תבוא
י"ט תמוז	פינחס	כ"ג אלול	נצבים וילך
כ"ו תמוז	מטות מסעי	א' תשרי	ראש השנה
ד' אב	דברים	ח' תשרי	האזינו- שבת שובה - יו"כ
ט' אלול	כי תצא	ט"ו תשרי	חג הסוכות

אוצר הספרים
הבאת לסקירת ספרים ומחברים

שו"ת הגר"ח

שו"ת ממרח הנריח קנייבסקי שליט"א

שו"ת הגר"ח"ק

שו"ת ממרח שר התורה רשכבה"ג רבינו
חיים קנייבסקי שליט"א
חלק א' וב'

שאלות ותשובות ייחודיות הנגזרות לחיי היום יום בד' חלקי השולחן ערוך, וכן שו"ת בענייני הנהגות ועוד. ועליו ביאור 'מקור חיים' אשר מרכיב מדברי הגמרא והראשונים עד האחרונים לבאר דעתו של מרח שליט"א

המחבר: הרב יונן מחמלי שליט"א

בואו ונחזיק מובת להרח"ק רבי יונן מחמלי שליט"א שעמל וסידר איזן וקיבץ מאות שאלות ייחודיות ממרח שר התורה רבינו הגר"ח קנייבסקי שליט"א בעניינים הנגזרים לד' חלקי שו"ת, תוך עניינים רבנים.

תוך תוסף עליו ביאור 'מקור חיים' בו האריך באיכות להביא מקור לדברי מרח שליט"א ולבאר כל אפשר בדבריו מדברי הגמרא והראשונים עד האחרונים ופסקי חוכם.

הספר ערך בטוהר ובגני בצורה מושכת את עין הקורא תורה מפוארת בכלי מפואר. תוך נוסף בו ענייני הנהגות ממרח שליט"א וכן ענייני שמות וברית מילה תוך עניינים רבים.

מובת כפולה ומכופלת עם מבקשי תורת מרח שליט"א עשה הרב המחבר שליט"א בהביאו בתחילת הספר 'אינדקס מפורט ומורחב' בו יובא מקור לכל שאלה בכל נושא וציונו גם למקורו בשולחן ערוך והפוסקים.

ספרים רבים נדפשו ממרח שליט"א ותורתו היא כמעין המתגבר וכמים עמוקים שאין להם סוף, אך דומה שאיכות העבודה כספר זה ייחודית לת בכך שפרח המחבר לסדר הרבים ולהביא המקורות.

הרואה אוטר ברקאי- ודראה רואה את העמל והתשקעה שהוקעה בכל פרש ומעיק קטן בספר.

בדואר המביא ספר זה לביתו מכנים לביתו ברכה מרובה ותורת חיים אין לנו אלא לברך את המחבר שליט"א שיוכה לחבר עוד ספרים לטובת הרבים, יפוצו מעינותיו ויצא ורבים יתנו מספריו.

להשיג בבית המחבר רח' רבי יוחנן בן זכאי 101/3 אלעד
ובטלפון 5-0000-41-050

להקדשות/לפניות

להקדשות ע"ג הקובץ / למעוניינים לפתוח מוקד הפצה באיזור מגוריהם / לשאר ענייני הקובץ - ניתן לפנות למו"ל:

טל': 053-3145900 פקס: 077-2092005

מייל: k.gilyonot@gmail.com

כתובת: רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

לקבלת הקובץ במייל ניתן להצטרף

ע"י שליחת מייל לכתובת:

kovetz+subscribe@googlegroups.com

לתשלום/לתרומות

במכשירי "קהילות" ו"נדריים פלוס" בבהכ"נ:

יש לבחור בלחצן קופות נוספות,

חיפוש, ולכתוב קובץ גליונות.

בטלפון:

נדריים פלוס: 03-7630585 שלוחה 486

קהילות: 073-2757000 שלוחה 4311

בהעברה בנקאית:

מרכנתיל-17 | סניף: 745 | מס' חשבון: 71262

ע"ש קובץ גליונות

יו"ל בסיוע: יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע.ר.

גיליון מס' 391 פרשת פנחס

תש"פ שנה שמינית

מבצע מיוחד לחודש הקרוב!!!
הקדשה ע"ג הגליון בסך 100 ₪ בלבד
כל הקודם זוכה!

וזכות השותפות בהפצת דברי התורה של מרן שר
התורה שליט"א תעמוד לכל התורמים החשובים
לראות ברכה והצלחה בכל העניינים
לתרומות: 053-3145900

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

פניני הפרשה

ראה מעשה וזכר הלכה

וַיֵּרָא פִּינְחָס בֶּן אֱלֶעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן וַיָּקָם מִתּוֹךְ הָעֵדָה וַיִּקַּח רֶמֶחַ בְּיָדוֹ: (במדבר פרק כ"ה, ז) וברש"י ביאר "וַיֵּרָא פִּינְחָס" מה ראה? ראה מעשה וזכר הלכה.

שמעתי כי הכוונה בזה, שכאשר פנחס למד את הסוגיות בהלכה, צייר כל 'היכי תמצא' שיכול להגיע לאדם לאור ההלכה שלמד, כדי שבעתיד יוכל ליישם את מה שלמד. ואכן כשראה את מעשה זמרי, נזכר מיד במעשה שצייר בזמן שלמד את ההלכה הזו, והרגם ע"פ דין.

מי שחי כל הזמן עם ההלכה, ומי שכל עולמו זו התורה ומצוותיה. רואה כך את העולם. הוא רואה את כל העולם כלים והמחשבות למה שכתוב בתורה ולמה שנלמד בהלכה.

מה ראה הסטייפלר בירקון?

מסופר שפעם אחת הלך מרן רבי חיים קניבסקי שליט"א עם אביו הסטייפלר זצ"ל, לקטוף סכך ליד הירקון, לפתע קרא הסטייפלר לבנו שיבוא במהירות, הראה לו את הירקות שעל פני המים ואמר לו, 'הנה, זו כוונת המשנה במסכת שבת שאמרה שלא יעשה אדם פתילות 'בירוקה שעל פני המים'. אמנם רבים באים לירקון, הם רואים שם הרבה דברים. אבל הסטייפלר ראה את המשנה.

הים הגדול

ופעם אחת הביא ראש ישיבה אחד אל הגר"ח קניבסקי שליט"א נדיב שהגיע מגיברלטר. הציג ראש הישיבה את האורח ואמר לרבי חיים מהיכן בא. כששמע רבי חיים מהיכן הגיע האורח, אמר בהתפעלות גלויה, 'גיברלטר... אה גיברלטר'. לתמימת האורח והנוכחים הסביר רבי חיים כך, ישנה ברכה מיוחדת שתיקנו למי שרואה את הים הגדול, "ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם שעשה את הים הגדול".

אלא שב'משנה ברורה' מוזכר ספק אם הברכה הזו היא על הים התיכון שנקרא 'הים הגדול' בשל קרבתו לארץ ישראל, או שמא הכוונה היא על האוקיינוס. אבל אתה שיושב בגיברלטר, ורואה משם ניתן לראות באחת גם את הים התיכון וגם את האוקיינוס, אתה יכול לברך את הברכה לכולי עלמא. כי כאשר ראשו של הרב מונח תמיד בתורה הקדושה, הוא שומע גיברלטר ורואה את הים הגדול.

כמה מכוער אותו האיש

חז"ל מביאים (באבות דרבי נתן פרק מ"א) מעשה ברבי שמעון בן אלעזר, שבא ממגדל עדר מבית רבו, והיה רוכב על החמור ומטייל על שפת הים. ראה אדם אחד שהיה מכוער ביותר. אמר לו 'ריקה, כמה מכוער אתה, שמא כל בני עירך מכוערים כמותך?'

אמר לו, מה אעשה? לך לאומן שעשעני ואמור לו כמה מכוער כלי זה שעשית. כיון שידע רבי שמעון שחטא, ירד מן החמור והיה משתטח לפניו, א"ל נענית לך מחול לי. א"ל איני מוחל לך עד שתאמר לאומן שעשעני כמה מכוער כלי זה שעשית. רץ אחריו ג' מילין. ותמוהה, דרך שיחה זו של התנאים?

בספר "דרך שיחה" (פרשת בראשית) ביאר מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א את הדברים ע"פ השולחן ערוך: הדין הוא (שו"ע או"ח רכ"ה ס"ט) הרואה את החיגר ואת הקטע וכו', אם הם ממעי אמם, מברך משנה הבריות, ואם נשתנה אחר כך מברך דין האמת. וכדי לדעת כיצד לברך, שאלו, האם כל בני עירך כן? ונמצא א"כ שכבר ממעי אמם היו כן, וברכתו 'ברוך משנה הבריות'. אך אם לא כל בני עירך כן, היינו שנשתנה אח"כ. א"כ ברכתו 'ברוך דין האמת'.

זה מה ששאלו. הרי לנו שרבי אלעזר ברבי שמעון כשראה אדם מכוער ראה דיני ברכות ולא כיעור.

(ייש"כ לידידנו הר"ר א. ארלונג שליט"א על מסירת הדברים)

לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעיני

שאר בשרי הקרוב שגר בלייקווד שבארצות הברית ביקש ממני לסדר לו תור להיכנס לרבן של ישראל מרן שר התורה רבי חיים שליט"א ובכה לרבינו שהוא עסוק וטרוד קשות על המחיה ועל הכלכלה ואין לו זמן ללימוד תורה והוא לא יודע מה לעשות אמר לו שר התורה בחביבות כבר הקדימו אותך בשאלה בתקופת אבי תנועת המוסר מרן רבי ישראל סלנטר זכר צדיק וקדוש לברכה אמר לאותו יהודי רבי ישראל סלנטר תלמד מוסר, אם תלמד מוסר אתה תראה שיש לך הרבה זמן ללימוד התורה הקדושה. ואכן שאר בשרי מצא כמה שעות ביום לשקוע בדברי תורה ולשכוח מכל טרדות הפרנסה.

(ייש"כ להר"ר אברהם ישעיהו קובלסקי שליט"א על מסירת הדברים)

שר"ת בעיני ארץ ישראל

ש. אווירא דא"י מחכים רק בתורה או גם בדברים אחרים?
ת. "רק תורה".

ש. האם אווירא דא"י מחכים גם כשבא רק לביקור?
ת. "כן (קצת)".

ש. האם אווירא דארץ ישראל מחכים יותר בירושלים?
ת. "עיר העתיקה".

ש. האם אווירא דארץ ישראל מחכים בעבר הירדן?
ת. "לא מצאנו".

(מתוך הספר החדש העומד לראות אור בימים אלו על עיני ארץ ישראל מאת ידידנו החשוב הר"ר מרדכי ציון שליט"א)

ברכת מזל טוב לידידנו החשוב הרה"ג רבי יצחק אוהב ציון שליט"א לרגל הולדת הבן נ"י בשעתו"מ

לזכות חיים ברוך בן שרה פעשא
שיראה ברכה והצלחה בכל העניינים

לרפואת חיים זאב
בן אודל בילא בתושח"י

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com
ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"נ, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, וש"ת מרבינו.

ותלמדם חוקי חיים - פרק יח היה קרוב ונתרחק (ד)

מעניין להוסיף, כי רבינו העריך מאוד את המשגיח בישיבה שלמד בה בפתח תקוה, הגאון רבי דוב זוכובסקי ואת המשגיח רבי יחזקאל לווינעשטין זצ"ל, שרבינו הזכיר אותו לא פעם לשבח (וא"ה בהזדמנות נרחיב על הקשר ביניהם).

תמונה נדירה בפרסום ראשון:
המשגיח דפונביץ הגה"צ רבי יחזקאל
לוינעשטין משתתף בשמחת נישואי תלמיד

לסיום, אומר לנו הגר"מ צביון כי כשהחל לעסוק בתחום החינוך, הדרך אותו רבינו לא אחת ולא שנים 'בימינו העיקר הוא לקרב את הבחור, לקרב ולקרב', לא כבעבר כי היו צריכים להדריך את צורת הלימוד, את ניצול היום, והמדות טובות, כי כל אלו בודאי חשובים אך בתחילה ובעיקר צריך לקרב.

תחנך את עצמך

מעיד הגר"ר יצחק אוהב ציון: באחת הפעמים בהם נכחתי במחיצתו של רבינו, הבחנתי כי אב פנה אליו והתלונן על בנו הילד שלא מתנהג כראוי, ופירט מספר בעיות, וביקש לדעת מה לעשות. רבינו אמר לו בחיך: תחנך את עצמך! אם אתה תהיה מחונך בשלימות, גם הבן יעשה אחר כך... דוגמא אישית!...

הגר"ר אוהב ציון במחיצת רבינו עם
אחד מספריו

הבהרה

בגליון הקודם הובאה במדור זה תמונה מסוימת עם כיתוב שהשתמע ממנו פגיעה באיזה ציבור, להווי ידוע שהדבר ארע בשגגה גמורה, ועמנו משגיתנו תלין.

בעל 'אות אפרים'
במחיצת רבינו שליט"א

את מי מוציאים

נשוב לנושא בו עסקנו: התנהגות הילד המשנה אורחותיו, ובשורות הבאות נביא את הוראת רבינו לגבי הנהלת המוסד החינוכי.

לשם כך פנינו אל נכדו אהובו של רבינו הגאון רבי מרדכי צביון שליט"א ראש ישיבת ברכת יוסף בקרית הרצוג, שבמשך שנים זוכה לעסוק בחינוך. הוא מעיד, כי רבינו אמר לו כמה פעמים לגבי בחור שמתנהג לא כראוי ש"אסור להוציא אותו מהישיבה, אפילו אם הוא מקולקל ומתנהג שלא כראוי, צריך למצוא את הדרך לטפל בו, אך לא על ידי להוציא מהישיבה".

ולאידך גיסא הורה לו כי, 'אם הבחור במצב שמקלקל אחרים, אז כבר אין ברירה וחייבים להוציא אותו מיד, אפילו אם הישיבה כן יכולה לתקן אותו, מכל מקום מכיון שהוא מקלקל אחרים אין רשות להשאיר אותו בישיבה'.

הגר"מ צביון לימין סבו רבינו שליט"א

משגיח או ראש ישיבה

עדות נוספת מעיד הגר"מ צביון, שלגבי מקומות המיועדות לבחורים חלשים, אמר לו רבינו שליט"א עיקר התפקיד בישיבה הוא המשגיח, ולפעמים הראש ישיבה פחות נחוץ ממשגיח, והסביר: תפקיד המשגיח לראות ולדאוג לרוחניות של הבחור ושילמד ויתנהג כהוגן, במסגרות כאלה הרי התפקיד של המשגיח משמעותי הרבה יותר, אם לא ישגיח, מי יודע מה יעשה הבחור, וגם בלעדי הראש ישיבה גם ילמדו...

שאלת שלום החכם מאריכה ימים

טרם נעבור לנושא הבא, ברצוננו להגיב על מכתב ביקורת שקיבלנו מת"ח מופלג מראשי הישיבות בארץ ישראל (ובעל פה - מעוד מספר ת"ח), בו הוא מלין כי ברגע שמגיע לבנין הישיבה גליונות 'דברי שי"ח' בתוך מאגדי החוברות, הוא רואה כי לא אחד ולא שנים, אצים רצים בסקרנות גם בזמני הסדרים, כדי לקרוא דברי אלוקים חיים אלו, וביקש שנדפיס את הגליונות בימי שישי.

אשרינו, שזה סוגי הביקורות שמגיעות אלינו, מי יתן ויהיו כל עם השם נביאים... שצמאים כל כך לדברי תורה מתורתן של גדולי הדור ומחכים לזה בכליון עיניים, וידוע כי מרן רה"י הגר"ג אדלשטין שליט"א חוזר ואומר כי צריך שלכל אחד יהיה 'סקרנות' לדברי תורה, שאלו יהיו ה'חדשות' שלו. אשרינו.

ובמובן, שאין תפקידנו להתערב בהחלטות ובסדרי ישיבה אך ברצוננו להסב את תשומת לב לדברים שכותב הגאון רבי אפרים שטראוס שליט"א, משגיח בישיבת קול תורה בירושלים ומי שהיה לנאמנו הקרוב של רשכבה"ג הגרא"ל שטינמן, בספרו 'אות אפרים - פנינים מרבתינו מאורי הדור'.

ונעתיק מעמוד קפ"ב: שאלתי את מרן הגר"ח קניבסקי בדבר השאלה שנשאלה בזמנו בישיבה האם מותר להפסיק באמצע הלימוד, באמצע הסדר, כדי לראות אדם גדול, כי לכאורה יש בזה להרבות יראת שמים אצל הרואים. שאלה זו נשאלה בעקבות כך שהגר"ח עצמו הגיע לסנדקאות באולם שמחות סמוך לישיבה, ובחורים רצו ללכת לראותו, כמובן שלא אמרתי להגר"ח שהשאלה עליו...

הגר"א שטראוס מביא שהגר"ח ענה לו, את הירושלמי תענית פ"ד ה"ב דרבי חנינא אמר על עצמו שהאריך ימים ואינו יודע, האם מפני שנתמנה אחרי רבי אפס או מפני שכד הוה סליק מן טבריה לציפורין, היה מעקם איסטריטא לשאול בשלומי של רבי שמעון בן חלפתא בעין תינה ע"ש, הרי רואים כאן את הענין הגדול של שאלה בשלומי של אדם גדול שמפני זה האריך ימים, ודימה הגר"ח את ראיית פניו לשאלת שלומי, שיש בזה מעלה רוחנית גדולה. [וגם לענייננו, הכבוד הרב שרווחים הבני תורה בכך שהם צמאים לכל דברי תורה, יתכן וגם זה דומה לשאלות שלומי, ויש גם לחלק כמובן].

כמובן, איננו מביעים דיעה אלא רק מציינים לדבריו הנפלאים של הספר הנ"ל.

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

🕒 רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

☎ 053-3145900 📠 077-2092005

ניתן לתרום גם במכשירי 'קהילות' ו'נדרים פלוס' בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 - שלוחה - 1586

קהילות 073-2757000 - שלוחה - 4310

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

• שיחת מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א •

מידות טובות הקדמה לתורה

"ואהבת לרעך כמוך" (ויקרא יט, יח) אמר רבי עקיבא זה כלל גדול בתורה (ירושלמי נדרים ט, ד), וכבר ביארנו בזה, כי כלל גדול בתורה מירושו, שכל התורה אינה בשלמות אם חסר אהבת הבריות.

וכמו שכתב רבי חיים ויטאל בספרו שערי קדושה (שער שני ח"א) שבתורה לא מוזכר הרבה על מידות טובות, וכגון איסור גאוה, רק במלך כתוב (דברים יז, כ) שלא יהיה בעל גאוה, וכן איסור כעס לא מפורש בתורה, ואצל משה רבינו כתוב ויקצוף משה (עיי' פסחים סו) אבל שם זה היה כדין ולא באיסור, ולא מוזכר בתורה איסור על כעס, וכן שאר המידות, כגון קנאה ותאוה, אינן מפורשות בתורה.

וביאר רבי חיים ויטאל הטעם בזה, מפני שמידות טובות הם הקדמה לתורה, ואם יש חיסרון בשלמות המידות, אזי כל מצוה ומצוה שהאדם עושה יש בה פגם, וכגון כשהוא לומד, ומתפלל, ואוכל מצה, ונוטל לולב, ויושב בסוכה, כל המצוות שהוא מקיים אינן בשלמות אם יש אצלו פגם במידות. ולכן זה כלל גדול בתורה.

ובאמת ואהבת לרעך כמוך זו המידה הכי טובה, כי אם יש אהבה כמוך אזי אין כעס ואין שנאה ואין קנאה, כי השני הוא כמוך – כמוני בעצמי! וכמו שאין אדם מקנא בבנו (סנהדרין קה, ב), ואפילו בתלמידו גם כן אינו מקנא (שם), כי הוא חלק ממנו עצמו ובשרו, כך גם כל אדם מישראל, אם יש אהבה 'כמוך' לא שייך שום מידות רעות.

וכן יש מצוה (דברים כח, ט) והלכת בדרכיו, ואמרו חז"ל (שבת קלג ועוד) מה הוא רחום אף אתה היה רחום, ולכאורה הרי רחום זהו טבע, שיש לאדם רחמנות ומרחם, ומי שנולד בלי הטבע הזה, מה שייך לצוותו תהיה רחום, הרי אין לו את הטבע הזה, וכיצד שייך והלכת בדרכיו, וכן ואהבת לרעך כמוך, כיצד שייך לצוות על זה למי שטבעו אינו כן.

אבל הביאור הוא כי מאחר שזו המצוה סימן שזה שייך, והטבע יכול להשתנות! ואף מי שנולד לא כך, מצוה עליו לשנות את טבעו, על ידי השתדלות בדרכים המביאים לזה.

וכך מבואר ברמב"ם (הלכות תשובה ז, ג) שכתב שיש חיוב לחזור בתשובה ממידות רעות, וכתב שם שתיקון המידות קשה יותר מלתקן מעשים רעים, ומשמע בדבריו שאפילו מי שנולד עם מידות רעות, שזה טבעו שנולד כך, ואינו אשם בזה, מכל מקום גם הוא חייב לחזור בתשובה על זה ולתקן את מידותיו, מפני שכתוב והלכת בדרכיו מה הוא רחום וכו', וזוהי המצוה, שהמידות ישתנו ויהיו מידות טובות.

תפילה והשתתפות בצער החולים

והנה עכשיו יש את מחלת הקורונה, ויש הרבה חולים רח"ל, ומאחר שאנו מצווים "ואהבת לרעך כמוך" צריכה להיות הרגשת צער, **להרגיש בצער החולים! ובמה זה יתבטא? שיעשה כל מה שהיה עושה אילו הוא בעצמו היה כן**, וכמו שאם הוא בעצמו היה, הרי היה מחפש עצות, ומלבד דרכי ההשתדלות הטבעיים, בתרופות וכדומה, שאת זה בין כך עושים, הוא גם היה מחפש סגולות, שלא בדרך הטבע, **והעצה היא תפילה!**

אבל תפילה צריכה להיות מעומק הלב, שיכאב לו באמת, ואם באמת כואב לו ומבקש רחמים מפני שכואב לו, אזי התפילה היא תפילה, אבל אם לא כואב לו ולא אכפת לו – התפילה אינה תפילה.

והנה ידוע שרבי ישראל סלנטר אמר, שתפילה על רוחניות, בדוק ומנוסה שזה עוזר, כי על רוחניות אין קצבה, ואין זה על חשבון אחרים, שהוא רוצה מידות טובות ורוצה התמדה בתורה, וכיון שאינו מפריע לשום אדם בזה, ודאי שהתפילה עוזרת. אך כאמור צריך שהתפילה תהיה אמיתית, שבאמת הוא רוצה את זה, ואכפת לו וכואב לו אם אינו מצליח ברוחניות.

ובאמת רבי ישראל סלנטר בעצמו, כתב וביקש מתלמידיו (עיי' אור ישראל מכתב יד ועוד) שיתפללו עליו להצלחתו ברוחניות, וביקש מהם

להתפלל על זה בעשרה – בציבור, ומן הסתם הם קיימו ועשו את זה, ומסתבר כי ההצלחה של רבי ישראל, שזכה להשפיע כל כך, השפעה הנמשכת עד היום, עם סייעתא דשמיא מיוחדת, זה בזכות התפילה! של עצמו ושל התלמידים, שהתפללו על הרוחניות.

ואם כן גם בתפילה על ישועה לאחרים, שמתפלל על גשמיות של אחרים, כגון בענין המחלה, שהוא אינו נוגע בדבר, ואינו מבקש לעצמו אלא בשביל אחרים, ודאי שבכוח התפילה להועיל. ובאמת יש תפילות על אחרים, וכבר נדפס בסידורים נוסח תפילה על חולים.

ומצינו בחזקיהו המלך שהיה חולה וגזר עליו למות, אך הוא התפלל ואמר "כך מקובלני מבית אבי אבא, אפילו חרב חדה מונחת על צווארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים" (ברכות י, א), ואכן נתקבלה תפילתו. ושמעתי גם על אחד מגדולי הדור שהיה חולה מסוכן, והוא התפלל והבטיח שאם יבריא ממחלתו, הוא יהיה "כולו תורה", שתעמוד לו זכות התורה, ואכן הוא הבריא וחי אחר כך עוד חמש עשרה שנה, ועסק כל הזמן בתורה ולא התעסק בשום דבר אחר. וזהו כוח התפילה עם זכויות.

ובתפילה על אחרים תלוי עד כמה אכפת לו ממצבם. ובאמת יש טבע של השתתפות בצער, ומעשה שהיה באחד שגר פה בארץ, ואחיו היה ברוסיה, ולא מצא חן בעיני השלטונות שם, ושלחוהו לסיביר לעבודת פרך כמה שנים, וכל אותו הזמן שהוא היה בסיביר, אחיו שבארץ היה ישן על הרצפה, ולא אבה לישון על מזרון נוח, כי אמר, **הרי אחי סובל, וכיצד אני יכול להתענג! זהו הטבע של השתתפות בצער, ואם התפילה היא מתוך השתתפות בצער שכזו, אזי ודאי שהתפילה עוזרת ומתקבלת.**

צער על חורבן בית המקדש

והנה בשולחן ערוך אורח חיים סימן א' כתב "ראוי לכל ירא שמים שיהא מצר ודואג על חורבן בית המקדש", והיינו שצריך בכל יום להצטער על מה שאין בית המקדש, והשל"ה נתן עצה לזה (מובא במשנה ברורה שם) שבכל סעודה לפני ברכת המזון יאמר "על נהרות בבל", שיש שם תפילה על הגלות ועל ירושלים ועל בית המקדש, ובימים שאין אומרים תחנון, יאמר שיר המעלות בשוב השם וגו' היינו שמחים, ששם מוזכר השמחה שתהיה בשוב השם את שיבת ציון, כשייבנה בית המקדש.

ומהו הצער על החורבן? מה חסר לנו כשאין בית המקדש? החיסרון הוא השפעת הקדושה, שבית המקדש השפיע קדושה על כל העולם, ועל ידי זה כל ההתנהגות הייתה אחרת, בתורה ובתפילה ובמעשים טובים, הכל היה אחרת, מכוח השפעת הקדושה של בית המקדש.

ובמסילת ישרים פרק י"ט הביא מתנא דבי אליהו "כל חכם מישראל שיש בו דבר תורה לאמיתו, ומתאנח על כבודו של הקב"ה ועל כבודו של ישראל כל ימיו, ומתאוה ומצר לכבוד ירושלים ולכבוד בית המקדש, ולישועה שתצמח בקרוב, ולכינוס גלויות, זוכה לרוח הקודש בדבריו", והיינו שצריכים להצטער על חסרון כבוד שמים, ואמנם זו מדרגה, ששייכת לאהבת השם, וכפי שביאר המסילת ישרים שם שאם יש לאדם מדרגה של אהבת השם אזי אכפת לו וכואב לו על חסרון כבוד שמים, וזו מדרגה של "חכם מישראל", "שיש בו דבר תורה לאמיתו".

האם אכפת לנו כבוד שמים

ובתפילה אנו מבקשים "ראה בעיניי וריבה ריבנו וגאלנו מהרה למען שמך כי גואל חזק אתה", וזו תפילה על גאולה, **ומה היא הגאולה? מה חסר לנו ועל מה אנו מבקשים? "למען שמך!" כבוד שמים!** זוהי הגאולה, ועל זה מבקשים, לא רק על הגאולה הגשמית, אלא על הגאולה הרוחנית, על מדרגה ברוחניות, "למען שמך". ואמנם זו מדרגה, שאכפת לאדם כבוד שמים, ומי שלא אכפת לו ולא כואב לו, זו באמת שאלה איך הוא יכול לומר למען שמך, הרי זה לא אכפת לו, והוא משקר באומרו למען שמך. אך על כל פנים רואים ששייך מדרגה כזו, שיהיה אכפת כבוד שמים.

חז"ל (יומא לח, ב) הבא ליטרה מסייעין אותו, קל וחומר מי שבא להשפיע ולטהר אחרים, שזוכה לסייעתא דשמיא.

ושמעתי שרבי אהרן קוטלר בבחורו למד בסלבודקה, והוא היה מתמיד גדול עד שנרדם בעייפותו על הגמרא, וכשראהו הסבא מסלבודקה אמר למישהו שהיה שם: אתה רואה? זהו ספר תורה חי, א ליבדיקער ספר תורה! אלו היו ההרגשות שלו וכך הוא הסתכל עליו, כמו ספר תורה, כי כשאחד עוסק בתורה הוא כמו ספר תורה, וזה תלוי כמה שהוא עוסק, וכשעוסק בהתמדה כמו רבי אהרן קוטלר זה ספר תורה חי.

שלטון השכל על התאוה

ועוד מעשה שהיה עם הסבא מסלבודקה שמעתי מאחד שכמדומי היה נוכח בשעת מעשה, שכידוע הסבא היה מקרב מאד בעלי כישרונות, כי הם יכולים יותר להשפיע, ורצה לחנך אותם כדי שיהיה משפיעים, ופעם נודע לו על עילוי בעל כישרון גדול, שלא למד אצלו, אלא למד בישיבה אחרת בירושלים, והסבא היה אז בישיבה בעיר חברון, וביקש שהוא רוצה להכירו, ואולי יוכל להשפיע עליו ולחנך אותו.

ובאמת נמצאה הזדמנות, שנסעו קבוצה של בחורים מירושלים למערת המכפלה בחברון, וגם אותו העילוי היה ביניהם, ונכנסו לבקר בביתו של הסבא מסלבודקה, וכשישבו אצלו, דיבר איתם הסבא כל הזמן על מאמר חז"ל (ויקרא רבה א, טו) תלמיד חכם שאין בו דעת נבילה טובה הימנו, וראו עליו שהוא מתכוון בדבריו לעילוי הזה, לבעל כישרון הזה.

ושאלוהו אחר כך למה דיבר כך ומה רצה ממנו, ואמר להם, וכי לא ראיתם: ראיתי שממנו לא ייצא שום דבר! ומה הוא ראה עליו: שבשעה שישבו אצלו, הגישו לפניו תה עם סוכר, והיה זה סוכר דק שצריכים לערבב, והתפזרו כמה פירורים של סוכר על השולחן, ואותו העילוי הרטיב את אצבעו ולקח סוכר ושם בפה, בפני הסבא מסלבודקה.

ומזה הכיר הסבא שכבר לא ייצא ממנו שום דבר, מפני שהשכל לא שולט אצלו על התאוה, והוא אמנם רק לקח סוכר קצת, אבל הרי הוא יושב עם הסבא מסלבודקה, שהוא לא אדם פשוט, אלא אדם גדול מאד, וכיצד אינו מתבייש לעשות כן, וכי אבדה הבושה? והיכן השכל? אין זה אלא מפני שהתאוה שולטת על השכל, ואף שהוא בעל כישרון, הכישרון כפוף לתאוה והשכל כפוף לתאוה, ואין השכל שולט אצלו.

ובאמת כך הוה ולא יצא ממנו כלום, ובתחילה הוא נהיה רב, והלך להיות גם עורך דין, אבל פסלוהו מלהיות עורך דין, ולבסוף ירד לגמרי, כי הוא הלך אחרי התאוה בלי שכל, וגם לאחר שכבר היה רב, הייתה בו תאוה לעוד משהו, ולא הספיק לו הכבוד והפרנסה של הרבנות, אלא רצה עוד כסף ועוד כבוד, וחשב שאם יהיה עורך דין ישיג את זה, אבל הוא היה עורך דין בלי שכל עם תאוה, וכל ההתנהגות אינה כמו עורך דין, ולא יצא ממנו שום דבר, והסבא מסלבודקה ברגע אחד ראה עליו את זה.

ובאמת **אם השכל לא שולט על התאוה זה הכי גרוע שיכול להיות**, וכפי שהזכרנו מדברי החובות הלבבות בשער עבודת האלוקים, שהנפש מבקשת מהשכל שייתן לה הדרכה איך להתגבר על התאוה, והיינו אפילו במדרגה שאינו בעל תאוה כזה גדול, אבל האדם צריך הדרכה כיצד להתקדם הלאה, כי ההתקדמות היא עגב הטבע קצת, והחובות הלבבות נותן הדרכה, איך השכל יכול לתת עצות לנפש.

וזו העצה לכל מי שרוצה להתקדם במעלות, לעסוק בספרי מוסר! ובאמת המסילות ישרים יש בו הכל, וכולל בדבריו את כל המעלות, אבל הוא מקצר מאד, ואילו החובות הלבבות מסביר ומאריך יותר. וזהו שאמר רבי חיים מוואלוז'ין לתלמידו רבי זונדל מסלנט "כל ספרי מוסר טוב ללמוד, אבל מסילות ישרים יהיה מנהלך", כל ספרי המוסר הם טובים ומשפיעים, אבל המסילות ישרים הוא המנהל, שנותן דרך ושיטה לפי כוחות הנפש של האדם איך מתקדמים וכיצד מגיעים לכל המדרגות, תורה, זהירות, זריזות, נקיות, חסידות וענוה, וכל המעלות עד קדושה.

אך על הכל צריכים סייעתא דשמיא. וכולנו יכולים לזכות. בסייעתא דשמיא נזכה להתעלות מעלה-מעלה בכל המעלות הטובות!

ומצינו בזה בגמרא (ברכות כ, א) שרב פפא שאל את אביו, מה ההבדל בינינו לבין דורות הראשונים, שאצלם בזמן עצירת גשמים, היו גוזרים תענית עם חמישה עיניים, וכשהם רק התחילו בתענית, שרב יהודה הוריד נעל אחת מפני איסור נעילת הסנדל, מיד ירדו גשמים, ואילו אנחנו, למרות שאנו עוסקים בתורה יותר מהם, שהם היו עוסקים רק בנזיקין, ולנו יש הרבה ישיבות (וכדאיתא בגמרא שם און מתניין תליסר מתיבתא וכמירוש רש"י בתענית כז) שעוסקים בכל התורה כולה, אף על פי כן אנחנו מתפללים ומתענים ולא יורד גשם, ומה ההבדל בינינו לבינים?

והשיב אביו "קמאי הוה קא מסרי נפשיהו אקדושת השם, און לא מסרינן נפשינן אקדושת השם", והיינו שהם היו גדולים מאיתנו בזה שהיה אכפת להם כבוד שמים, ומסרו נפש על קידוש השם, כמו שהיה מעשה ברב אדא בר אבהו, שראה גויה שהלכה עם בגד אדום שהוא פריצות, וקרע ממנה את זה, כי לא ידע שהיא גויה, ולבסוף התברר שהיא גויה, וקנסוהו לשלם ארבע מאות זוז. וזהו מסירות נפש על קידוש השם, שלא עשה כן מתוך קנאות סתם, אלא מפני שהיה אכפת לו וכואב לו על כבוד שמים, ואילו אנו איננו בדרגה זו, ולכן איננו נענים בתפילתנו על הגשמים.

והנה כיצד בזה מובא בגמרא (תענית כד, א) על רבה, שגזר תענית על הגשמים ולא הועיל, ושאלוהו מה ההבדל בינו לבין דורות הקודמים, שרב יהודה רק התחיל לנהוג בתענית ומיד הייתה הישועה, ואצלו אין הדבר כן, והשיב רבה: מה יעשו גדולי הדור שאין דורן דומה יפה, והיינו שרבה בדורו הכיר שגדולי הדור אינם אשמים, כי להם באמת אכפת כבוד שמים לא פחות מהדורות הקודמים, ורק הציבור אשם, הדור, שאינו דומה יפה, ומחמת הציבור אין התפילה מתקבלת.

והוא דבר נפלא איך שהם ידעו למדוד ולשקול את עצמם, שבדורו של רב יהודה גם הדור היה טוב, ובדורו של רבה כבר הייתה ירידת הדורות אצל הדור, אבל גדולי הדור עדיין היו בשלמות, ולאחר מכן בדור מאוחר יותר, בזמן רב פפא ואביו, כבר הייתה ירידה גדולה יותר, גם אצל גדולי הדור בעצמם, שלא היה אכפת כבוד שמים כמו בדור שלפניהם.

ואמנם כל אלו הן מדרגות, "לרעך כמוך", "למען שמך", וכיצד מגיעים למדרגות האלה? כמובן הדרך היא על ידי ספרי המוסר, שספרי המוסר נותנים הדרכה וגם מעוררים.

וכגון ספר חובות הלבבות, שמבאר איך לקיים את חיובי הלבבות, שהלב יהיה כמו שצריך, וכידוע מרבי חיים מבריסק שאמר כי החובות הלבבות הוא שולחן ערוך של יהדות, של אידישקייט, שבו מבואר חיובי הלב, מה הלב חייב לפי דיני התורה, שהאדם מעצמו אינו יכול לדעת, אלא צריך הדרכה לזה, והחובות הלבבות נותן הדרכה.

ובשער עבודת האלוקים (פרק ה' ואילך) כתב שהשכל והנפש מדברים, והנפש מבקשת מהשכל שייתן לה עצה איך להתחזק שהלב יהיה בשלמות, והשכל נותן הדרכה לנפש איך לקיים ולהשפיע על הלב.

רבי ישראל סלנטר ותלמידיו

והנה הזכרנו מרבי ישראל סלנטר שאמר כי בדוק ומנוסה שתפילה על רוחניות עוזרת, ואמרנו שרבי ישראל עצמו השפיע השפעה גדולה מאד, וגם היו לו תלמידים כמו הסבא מקלם והסבא מסלבודקה והסבא מנובהרדוק, וכן רבי איצלה בלאזר מפטרבורג מחבר הספרים אור ישראל ופרי יצחק, וכל המוסר שבישיבות עד היום הוא מכוח השפעת רבי ישראל שחינך לזה, ומהיכן זכה לכל כוח ההשפעה הזה? מסתבר שעם תפילה! כי עם תפילה על רוחניות זוכים לסייעתא דשמיא.

והסבא מסלבודקה היה בעל הבנה מיוחדת בכוחות הנפש, ושמעתי שמומחים גדולים בכוחות הנפש התפללו ולא הבינו מהיכן יש לו הבנה גדולה כזו, עד כדי כך להבין את כוחות הנפש, איך להשפיע על כל אחד ואחד וכיצד לחנך כל בחור ובחור.

וגם על הסבא מנובהרדוק שמעתי מהרב מפוניבז', כי בכל יום לפני שהוא הלך לישון, היה חושב על כל בחור ובחור מהישיבה שלו, מה איתו ומה מצבו, ולא היה ישן עד שחשב על כל בחור מה הוא צריך וכיצד לעזור לו ברוחניות, וזכה לסייעתא דשמיא בזה. וכן הסבא מסלבודקה, שהייתה לו הבנה מופלאה כל כך בחכמת הנפש, זה רק בסייעתא דשמיא, וכמו שאמרנו

גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת רבי **יצחק אייזיק צבי** בן רבי **יהודה אריה הכהן** זצ"ל

נלב"ע י' תמוז תשע"ג - תנצב"ה

מוקדש בברכה לידידנו החתן הרב **משה בצלאל** מתלמידי רבינו שליט"א
לרגל שמחת נישואיו בשעט"מ עב"ג בת הרב **יאיר לוי** שליט"א
יזכו לבנות בית נאמן בישראל בנין עדי עד!

ממגד

גרש ירחים

פניני הלכה אגדה ומוסר משלחנו של רבינו מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין שליט"א

פרשת פינחס תש"פ לפ"ק * גליון 37 * עיה"ק ירושת"ו * כתבי תלמידים

ובני קרח לא מתו'

הרהור של תשובה

בפירש"י הביא מדברי חז"ל "הם היו בעצה תחילה, ובשעת המחלוקת הרהרו תשובה בלבם, לפיכך נתבצר להם מקום גבוה בגיהנם וישבו שם", והיינו שגם בני קרח היו שותפים בתחילה במחלוקת, אבל אחר כך הרהרו תשובה בלבם, והנה לא מוזכר שעשו תשובה עם יודיים, אלא רק הרהור של תשובה, ובזה זכו שנתבצר להם מקום גבוה בגיהנם.

ובגמרא אמרו (סנהדרין ק', א) שנתבצר להם מקום בגיהנם וישבו שם ואמרו שירה, ומצינו הרבה מזמורי תהלים מבני קורח, וכן לפני תקיעת שופר אומרים פרק תהלים מבני קרח, וכתוב **בפירש"י** בתהלים (מב, א) **"למנצח משכיל לבני קרח"** – אסיר ואלקנה ואביאסף הם היו תחילה בעצת אביהם ובשעת המחלוקת פרשו, וכשנבלעו כל סביבותיהם ופתחה הארץ את פיה נשאר מקומם בתוך פי הארץ כענין שנאמר ובני קרח לא מתו, ושם אמרו שירה ושם יסדו המזמורים הללו, ועלו משם ושרתה עליהם רוח הקודש ונתנבאו על הגלויות ועל חורבן הבית ועל מלכות בית דוד – רואים אנו כי עד כדי כך יכולים לזכות בהרהור של תשובה!

(משיחות רבינו שליט"א)

איש כי ימות וכן אין לו כו'

ירושה ויבום במשומד

אם שב המומר בתשובה

הקדמונים נחלקו בדין ירושה של מומר, ושיטת כמה ראשונים (ע' **מרדכי** פ"ק דקידושין ס' תצ"ב ובאו"ז פ' יש נוחלין ס' ק"ג, ובתשובת הרשב"א ח"ז ס' רצ"ב ותשובת הרא"ש כלל י"ז ס' י') שמומר אינו יורש את אביו מה"ת, משום שאינו קרוי זרע הואיל ואינו מתייחס אחר אביו, שהרי הוא קרוי 'בן נכר' וכתרגומו ואינו אוכל בקרבן פסח, וכמו כן מצינו להרשב"א ביבמות (כב.) ולהריטב"א שם שהביאו דעת ר"י גאון שיבם שהוא מומר אינו זוקק ליבום וכן אשת מומר שישבה תחתיו באונס אינה זקוקה ליבום, דמומר לאו אחיו הוא.

ונראה פשוט גם לפי דבריהם, שאם שב המומר בתשובה קודם מיתת המוריש או קודם נפילת היבמה לפניו, ודאי חשוב הוא כישראל גמור לירש ולזקוק ליבום, ולא נימא כיון דבשעה שהיה מומר לא היה נחשב בן או אח אינו חוזר ליעשות בן או אח ע"י חזרתו, דבאמת גם בשעה שהיה מומר הייתה קורבתו קיימת לגבי שאר דיני התורה, ומציאות הקורבה לא בטלה, שהרי פשוט שגם מומר מתחייב על הכאת אביו וגם שייכא ביה איסור ערוה דאשת אח ושאר עריות, אלא שלגבי זכויותיו הבאות מחמת קורבתו כגון ירושה ויבום (שהרי גם זיקת יבום היא זכות, שענין הזיקה היא קנין ליבם ביבמתו מכאן אישות אחיו המת וחשיבא ברשותו), לענין זה הוא דקנסתו תורה והפקיעתם ממנו, וממילא משעה שששב בתשובה ואין לו קנס שוב הרי הוא כשאר בן ואח.

ובזה יתבאר מה שנפסק בשו"ע (אה"ע קנ"ב) שלענין לפטור מיבום מהני שיש למת בן שנשתמד, ואף שלגבי זיקת יבום לאח מומר (שם קנ"ד) הביא בזה מחלוקת כנ"ל, ויש לבאר מאי שנא, ולפמשנ"ת מבואר, דודאי שקורבת בן ואח לא פקעה מיניה, אלא שהזכויות דבן ואח לית ליה, אבל לענין לפטור מיבום דהוא תלוי בעצם מציאות בנים להמת שפיר מהני לזה גם בן מומר לדברי הכל.

ולפ"ז נראה עוד, דגם אם שב המומר בתשובה אחר מות אביו, תחזור לו כח הירושה בנכסים ויזכה בהם, ודומיא דעובר שאינו יורש ומ"מ כשנולד אחר מיתת ה"ה מוציא את הנכסים מאלו שזכו בהן כבר, וכעיי"ז מצינו לענין יבום שכתב מהר"י בן חביב (בשו"ת רא"ם ס' מ"ז) שאם שב המומר בתשובה חזרה הזיקה אליו, (ואף הרא"ם שנחלק עליו בזה, לא נחלק

אלא מטעם שנאסרה עליו שעה אחת וכדאיתא ביבמות ל.), וא"כ ה"ה לענין ירושה.

ואמנם בשו"ת מהר"ט (ח"ב חו"מ ס' מ"א) כתב דאף אם שב בתשובה אח"כ לא זכה, כיון שבשעת נפילה לאו בר זכיה הוא, וכ"כ בשו"ת הרד"ך ובשו"ת דברי ריבות, וצ"ע.

***

דין יורש מאוחר במקום שהבן מומר

יש להסתפק באופן שיש למת בן מומר שדעת כמה ראשונים שאינו יורש, האם נימא שיירשוהו הקרובים המאוחרים יותר, דלהסוברים שמה"ת אינו יורש א"כ אין לו כח יורש כלל והוי שפיר כמו אין לו בן שהאחין יורשין, אבל להסוברים שמה"ת הוא יורש ורק רבנן קנסוהו שלא יירש, א"כ עדיין יש לו כח יורש, וממילא אין להאחין שם ירושה כלל במקום שיש בן.

אכן לא מסתברא שהיה הקנס שיהיו הנכסים הפקר וכל הקודם יזכה בהן, רק קנסוהו כאילו אין לו כח ירושה ושוב יירשו שאר קרובים.

***

בת המומר אם יורשת את זקנה

עוד יש לדון, דהנה באו"ז כתב שבן המשומד לדברי הכל יורש את זקנו מה"ת, דמכא אבוא דאבא קאטינא כדאמר' בב"ב קנט', והיינו דאף שמשמוש אין לו, שהרי אין לאביו כח יורש, מ"מ אמרין דמכא אבוא דאבא קאטינא, ויורש באופן ישיר מזקנו.

אכן יל"ע באם יש למומר רק בת, האם תוכל לירש את זקנה, דהנה נראה דעת הרמב"ן בכתובות (כב:) דבת הבן לא חשיבא כבן לענין לירש את זקנה מצד עצמה כבן הבן, ואלא דמוכח מדברי הראשונים בב"ב שמלבד דין ירושה דבן הבן מכא אבוא דאבא דהיינו שהבן נחשב כבן של זקנו, יש דין נוסף של ירושה דבמקום אב קאימנא, היינו דעומד במקום אביו, וכך זה יש גם לבת הבן ולבן אחי המת לשית חלק מן הראשונים (והאריך בזה רבינו בשיעוריו ואכמ"ל).

והכא יש לדון אם יועיל כח זה דבמקום אבא קאימנא, דהנה רבינו יונה בב"ב (קיה:) כתב שדינא דבמקום אבא קאימנא הוא דוקא בשהיה לאביו, אחי המת, כח ירושה בנכסי אחיו, אבל כגון בני המרגלים שלא היה לאביהם כח ירושה בנחלת הארץ, הרי שגם לבניהם אין כח טפי מהן, דבמקום אבותיהם הן עומדין, והיינו דסביבא ליה שאין הבנים עומדים ממש במקום האב, אלא הן נוטלין כח הירושה שלו במקומו, ובאופן שאין לו כח ירושה שוב גם הן אינן יורשין, ולדבריו גם בת המומר לא תירש את זקנה, לפי שאין לאביה כח ירושה וליכא למימר בזה מכא אבוא דאבא קאטינא.

אכן דעת הרשב"א (בכתובות שם) ובעל התרומות נראה דבמקום אב קאימנא היינו דבן הבן חשיב כחד גופא עם אביו לגבי נכסי המת, וא"כ שפיר יכולה אף הבת לירש את זקנה מכא זה דיש לה שפיר את זכות אביה בנכסי אביו, ואף שממנו פקעה הזכות, ממנה לא פקעה ושפיר יורשת במקומו.

ונראה עוד דאף אם נולדה הבת רק אחר מות זקנה, מ"מ יורשת היא שפיר, דלא גרע מאם שב המומר עצמו בתשובה שחוזרת זכותו לירש, וכמשנ"ת.

והנה בפרישה (ס' רפ"ג סק"ה) דקדק מתשובת הרא"ש שאין בת המומר יורשת את זקנה למ"ד מומר אינו יורש מה"ת, ומוכרח' לומר שלמד בדעת הרא"ש כרב"י הנ"ל דבעי' לכח הירושה של האב בשביל לומר במקום אבוא קאטינא, ומש"ה לא מהני הכא וכמשנ"ת.

(משיעורי רבינו שליט"א פ' יש נוחלין)

והעברתם את נחלתו כו'

ומה יפה ירושתנו - הירושה הרוחנית מאבותינו

ברוך חיים על אבות (ה, ג) כתב כי הניסיונות שנתנסה אברהם אבינו ועמד בהם, זה נתן את הכוח לכלל ישראל בכל הדורות לעמוד בניסיונות, וכמו שכתוב (משלי כ, ז) "מתהלך בתומו צדיק אשרי בניו אחריו" - "כי כמה מידות שהצדיק טרח ויגע להשיגם, לבניו אחריו המה כטבע מוטבע, ובקצת יגיעה יגיעו לזה".

וכתב כי זהו מה שאמרו "עשרה ניסיונות נתנסה אברהם אבינו", ואילו לגבי עשרה דורות מנח ועד אברהם לא מוזכר הלשון "אבינו", והטעם כי לגבי הניסיונות נקרא אברהם "אבינו" מפני שבזה נתן את הכח לנו, בניו אחריו, לעמוד בניסיונות, וכל מה שכלל ישראל במשך הדורות עומדים בניסיונות הוא מכא אברהם אבינו, "כמו שנראה בחוש שרבים מעמי הארץ מהיהודים מוסרים את עצמם על קידוש השם, והוא מוטבע בנו מאבינו אברהם שמסר נפשו לאור כשדים על אמונתו, וכן כל העשרה ניסיונות היו להישיר דרך לפנינו".

כל מעלות האבות הקדושים עברו בירושה לכלל ישראל, ומכא זה יהודים פשוטים בכל הדורות עמדו בניסיונות של מסירות נפש.

וכבר סיפרתי מעשה שהיה בתקופת השואה ביהודי שהיה בין הגויים, וגוי אחד דרש ממנו שיאמר דברי כפירה, ואם לאו יהרוג אותו, והיה בידו נשק ויכול לבצע את זממו, ואף על פי כן היהודי היה מוכן למסור נפשו ולא להוציא דברי כפירה מפיו, ורק בנס ניצל ממנו.

עוד מעשה שהיה בתקופת השואה במשומד שהיה עוזר לגרמנים ימ"ש בדברים שלא היו שייכים להשמדה, עד שפעם אחת ביקשו ממנו לעזור בהשמדה ממש, ולא הסכים, ואמר כי הוא רוצה למות כיהודי ולא לסייע בדבר כזה, ואכן הרגוהו מפני שלא הסכים לעזור להם.

זהו כוח מסירות נפש שקיים בטבע כלל ישראל, ואף על פי שהיה משומד, הרי אמרו (סנהדרין מד, א) "ישראל אף על פי שחטא ישראל הוא, ונשארו בטבעו המידות הטובות של כלל ישראל".

וראיה לזה ממה שאמרו בגמרא (גיטין נו, ב) שאונקלוס העלה בכשפים את בלעם וטיטוס ואת יש"ו הנוצרי, ושאל אותם מה המצב שלהם לאחר מיתתם, ואמרו כי הם נידונים בגיהנום קשה מאד, ושאל אותם מי נחשב בעולם האמת, ואמרו כי ישראל הם החשובים שם, ושאל אותם 'מהו לאידובוקי בהו, ואמרו לו, לא תדרוש שלומם וטובתם כל הימים, אלא יעצו לו להצר להם דכתיב (איכה א, ה) "היו צריה לראש" - כל המיצר לישראל נעשה ראש.

אך כששאל את יש"ו הנוצרי האם להתגייר אמר לו "טובתם דרוש רעתם לא תדרוש", וביאר בזה מו"ר הגה"צ רא"א דסלר זצ"ל כי בלעם וטיטוס שהיו רשעי אומות העולם, נשארו בהם המידות הרעות גם לאחר מיתתם, ולכן אמרו לאונקלוס שיעשה צרות לישראל, אבל אותו האיש שהיה ישראל מומר הרי יש בו נשמת ישראל, ונשארו בטבעו מידות של כלל ישראל, ולכן אף על פי שהיה מסית ומכשף והרגוהו במיתת בית דין, אך מאחר שבעולם האמת נסתלקו הנגיעות שוב לא שנא את כלל ישראל.

ואמנם רק מעלות ומידות טובות עוברות בירושה, אבל תורה אינה עוברת בירושה, וכמו שאמרו באבות פרק ב' "התקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך", ובנדרים דף פ"א "שלא יאמרו תורה ירושה היא להם", אלא כל אחד ואחד צריך בעצמו לעמול בתורה בכל כוחו כדי לזכות לתורה, ולא שייך לזכות לתורה בירושה.

אכן, אהבת התורה כן עוברת בירושה אצל כלל ישראל, וסיפר לי אדם שהיה נוסע לאפריקה, ופגש שם יהודים שהגיעו מליטא, שלא היו שומרים תורה ומצוות, וכשהיה מדבר איתם על תורה ועל גדולי התורה, היו עיניהם זולגות דמעות מרוב התרגשות ואהבת התורה! זהו כח אהבת התורה שקיים בכלל ישראל.

(משיחות רבינו שליט"א)

הנני נותן לו את בריתי שלום'

מתבאר בפרשתנו כי דרך השלום אינה תמיד כפי הנתפס במבט שטחי, ופעמים דוקא ההנהגה שיש בה כאב וריחוק, היא היא מדרך השלום ולא מזולתה, ובלבד שאכן תבוא הנהגה זו ממדה כנה של שלום, וזהו שהעידה תורה על פינחס כי כל קנאותו לא באה אלא מחמת השלום - ויכפר על בני ישראל'.

הנהגת השלום במשנתו של מרן שליט"א - גדול המוסר וזך המידות, יש בה לימוד רב לכלל ולפרט, אך תקצר היריעה מהכיל, רק נביא מעט מהנוגע לנקודה הנזכרת, הנהגת השלום כפי שבאה לידי ביטוי במעשה פינחס.

מרן שליט"א רגיל לעורר כי רבותינו זיע"א לימדונו ששנאת הרשעים אינה לה'גברא' אלא ל'מעשה' הרשע, על דרך מה שאמרו 'יתמו חטאים' ולא חוטאים, ולכך את החוטא עצמו אין לנו לשנוא כי אם לרשע עליו ועל דרגתו מתוך אהבתנו אליו.

ואמנם, מוסיף מרן שליט"א, כי פעמים יגרום הדבר לטעות, שמחמת אהבת ישראל ודרכי השלום עלינו לקרב את הרשעים ולהתידד עמהם, והדגיש מרן שאין הדבר כן, אלא ההנהגה עם הרשעים בזמנינו צריכה להיות מתוך אהבה ואחוזה ושלום, אבל שלום באופן של "ויפרדו איש מעל אחיו", וצריכים לאהוב אותם ולרחם עליהם, אך לא להיות איתם בקשר של רעות וידידות, וכמו שכתוב (דה"י ב, כ, לז) "כהתחברך עם אחיזהו פרץ ה' את מעשיך", והיינו שנענש על מה שהתחבר עם אחיזהו הרשע, וצריכים להשפיע עליהם מרחוק, אבל בלי רעות וידידות איתם, כי ההתחברות וההתקרבות לרשעים היא מסוכנת, ועלולים לקבל השפעה מהם.

וממשיך מרן ומבאר - לפעמים דוקא הפירוד הוא השלום, כמו שמצינו אצל אברהם ולוט שכתוב (בראשית יג, יא) "ויפרדו איש מעל אחיו", וכתב בבעל הטורים שם "ויפרדו איש מעל אחיו - אברם. סופי תיבות שלום. לומר לך כדי לעשות שלום נתפרדו". ושמעתי פעם שאמרו כי זה רמז רק בסופי תיבות ולא בראשי תיבות, מפני שרק בלית ברירה עושים כן, במקרים שהדרך היחידה לשלום היא להיפרד...'

וכבר היה מעשה במקום פלוני שנפלה קטטה, והורה מרן שליט"א מפני השלום לנהוג במדה זו של "ויפרדו איש מעל אחיו", ובאה לפניו משלחת של זקני ת"ח למנוע זאת, אך מרן עמד נחוש בדעתו למרות תמיהת רבים, וסופו של מעשה היה, שענתה בו צדקתו, ומהוראתו של מרן לא יצא מכשול, והודו הכל כי בשלום ובמישור הלך.

[ובאמת הנהגה זו לא נתחדשה מבית מדרשו של מרן, וכבר נזכרה במפורש במשנ"ב הל' ביהכנ"ס סי' ק"נ סק"ב בשם תשובת רדב"ז עי"ש היטב].

ברכת מרדכי

חידושים וביאורים מפי מורינו ורבינו

מנחם ראש הישיבה שליט"א בהלכה ובמוסר

בעומק הפרשה

השיב את חמתי (כה, יא)

וצ"ע, מדוע לא אמר בתחילה את עיקר המעשה, ותפס רק את התועלת שיצאה ממעשיו. עוד צ"ע שם (יב): "לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום", ובמדרש שם: "ברין הוא שיטול שכרו". וצ"ע ביאור הקרא והדרשא.

ואמר הגרי"ד זצוק"ל, עפ"י הגמ' קידושין ו, ד"טוב לשמים" בלבד, אין לו פירות בעולם הזה. אבל "טוב לשמים ולבריות", יש לו פירות בעוה"ז.

וזהו שאמר המדרש, כיון ש"השיב את חמתי מעל בני", א"כ, לא היתה זאת רק קנאות לשמים, מצד העבירה ד"בועל כותית קנאים פוגעים בו", אלא שהיה זה "טוב לבריות", ולכן, ברין שיהיה לו שכר בעוה"ז. ומישיבת גם תחילתו של הפסוק, שתפס את התועלת ולא את המעשה, משום שזה סובב על המסקנא "הנני נותן לו את בריתי שלום".

נתן תתן להם (כז, ז)

וצ"ע, והיה צ"ל "להן". ונראה, עפ"י התוס' ב"ב קטו ע"ב, בד"ה מלמד שבא וכו', ש"ענה", אשה היתה. והקשו, מדוע כתיב "הוא ענה". וכתבו, שכיון שירשה את אחיה צבעון כזכר, לכן מתאים הלשון "הוא". הרי שאם יורשים כזכר, כותבין לשון זכר, גם על נקבה. ולכן כאן, שציוה לתת לבנות צלפחד ירושה כזכרים, כתוב "להם".

פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל

בקנאו את קנאתי (כה, יא)

"בקנאו את קנאתי - בנקמו את נקמתי, בקצפו את הקצף שהיה לי לקצוף. כל לשון קנאה הוא המתחזה לנקום נקמת דבר" (רש"י)

מפטם... מתכונן ומשקיע תוך ציפיה ודבקות. על שום הפיטום הוא שקראו לו בן פוטי.

הכוונה היתה, איפוא, לומר, כי קנאותו של פנחס עברה לו בירושה, כי כך טבעו וכך ירש אותה מאבי אמו, לקנא, ואך האובייקט הוא שהתחלף. הסבא קנא לעבודה זרה, והוא, הנכד, מקנא להשם.

ולעומת הטענה של בני השבטים, כי הקנאה טבועה בטבעו, וכשמוצאת היא פורקן, היא מוצאת אל הפועל, לעומת זאת, מעידה תורה, כי אדרבא, הקנאי האמיתי, איננו מכוון על ידי הקנאה עצמה, אלא על ידי האידיאולוגיה והדביקות בריבוננו של עולם.

כי כל מטרתו היא לקצוף "במקומו" של הקב"ה, ולקנא את קנאתו של הקב"ה!...

הנה לעיל, בריש הפסוק "פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן", הביא רש"י את דברי חז"ל בסנהדרין (פב:): "לפי שהיו השבטים מבזים אותו, הראיתם בן פוטי זה, שפיטם אבי אמו עגלים לעבודה זרה, והרג נשיא שבט מישראל, לפיכך בא הכתוב וייחסו אחר אהרן".

הדבר תמוה, על שום מה קראו לו בן פוטי, ולא שם אחר המצביע על עצם העבודה זרה, הלא הפיטום אינו אלא הכנה, מדוע לא הדיגישו את ההקטרה, או שאר מיני עבודה זרה?

הכוונה היא, כנראה, להצביע, לא רק על העבודה זרה שבדבר, אלא על ה"פיטום". משום שבפיטום זה באה לידי ביטוי, דבקותו וקנאותו לעבודה זרה. לא רק מקטיר, עובד וכדומה, אלא

יורא פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן ויקם מתוך העדה (כה, טז)

"א"ד חסדא הבא לימלך אין מורין לו וכו'. מה עשה, עמד וקיבץ כ"ד אלף מישראל והלך אצל כזבי וכו', תפשה בבלוריתה והביאה אצל משה. א"ל, בן עמרם, זו אסורה או מותרת? ואם תאמר אסורה, בת יתרו מי התירה לך. נתעלמה ממנו הלכה. געו כולם בבבקה וכו'. מה ראה? אמר רב, ראה מעשה ונזכר הלכה. אמר לו, אחי אבי אבא, לא כך לימדתי בדרתך מזה סיני, הבעל את כותית קנאין פוגעין בו. אמר לו קרינא דאיגרתא איהו ליהוי פרוזונקא" וכו' (סנהדרין פב).

ח, "השיב את חמתי בקנאו את קנאתי" (שם, יא) (קנאות כנגד המגפה).

נראה לענ"ד כמתבקש מאליו, להבין, כי לא "פגיעתו" של פנחס בזמרי בן סלוא, היא שהצילה מן המגיפה, אלא הקנאות.

- קנאות מה? ומדוע דווקא בענין זה?

פנחס, הלא ידע על קיומה של ההלכה הזאת, כפי שמבואר בגמרא, ששאל למשה "לא כך לימדתי בדרתך מזה סיני, הבעל את כותית קנאין פוגעין בו", ומדוע, איפוא, פנה שוב אל משה לקבל רשות על כך?... מהי (אם מותר להתיימר, לרצות לדעת) המדה כנגד מדה, ל"ותעצר המגפה" (שם),

בעומק הפרשה

**ויאמר ה' אל משה קח לך
את יהושע איש אשר רוח בו
וסמכת את ידך עליו (כז, יח)**

פירוש דרושי נפלא שמעתי בשם הסבא מנובהדרוק זצוקללה"ה.
רק "איש אשר רוח בו", כלומר, רוחו שלו היא המנהיגה אותו, רק הוא אשר יוכל לקיים את "אשר יוציאם ואשר יביאם". לאמור: להנהיג אחרים. כי מי אשר מכיר את עצמו, ומצליח להכניס עצמיותו שלו, למסגרת מנהיגותית, שתונהג על ידי כוחו, רק כזה הוא הראוי להנהיג אחרים. מי שאינו מסוגל להיות מונהג, אינו מסוגל לעשות אחרים מונהגים על ידו.

**ולפני אלעזר הכהן יעמוד
ושאל לו במשפט
האורים לפני ד' (כז, כא)**

וצ"ב, מה זה שייך לסמיכת יהושע. ואמר הגר"ז זצוק"ל, שאחד מההבדלים בין משה לשאר נביאים, היה בזה, שביכולתו של משה היה גם לשאול מהקב"ה, ואילו שאר הנביאים, לא היו יכולים לשאול, אלא שהיו מתכוננים לקבלת נבואה, כמ"ש הרמב"ם בפ"ז מיסודות. כמ"ש במשה, בפרשת פנחס: "ויקרב משה את משפטן לפני ה'". ובפרשת בהעלותך: "עמדו ואשמעו". ועיין עוד בפיה"מ, פרק חלק. ולכן כתוב כאן, שאעפ"י שנתן מהודו עליו, אבל לפני אלעזר יעמוד, ושאל רק באו"ת, ולא בעצמו, מפי הגבורה.

והנה לעיל (יז, יב-יג) "ויקח אהרן וגו' ויעמוד בין המתים ובין החיים". ובפירש"י שם: "אחז את המלאך והעמידו על כרחו א"ל המלאך הנח לי לעשות שליחותי א"ל משה ציווני לעכב על ידך. א"ל אני שלוחו של מקום ואתה שלוחו של משה, א"ל אין משה אומר כלום מלבו אלא מפי הגבורה אם אין אתה מאמין הרי הקב"ה ומשה, אל פתח אהל מועד, בא עמי ושאל. וזה שנאמר וישב אהרן אל משה".

הקנאות, הלהט הנורא אשר יוצר את המחסום הבלתי עביר בין ישראל לעמים. פנחס העמיד עצמו במקום הקב"ה. הוא נלחם, לא רק את מלחמתו של הקב"ה, אלא את מלחמת עצמו.

***

הנה, שני מאמרים נאמרו על שלמה שנשא את בת פרעה. במאמר אחד נאמר (סנהדרין כא:): "בשעה שנשא שלמה את בת פרעה, ירד גבריא"ל ונעץ קנה בים, והעלה שרטון, ועליו נבנה כרך גדול שברומי".

במאמר שני נאמר, שבשעה שנשא שלמה המלך את בת פרעה, בעת החתונה הביאה לפניו כל מיני זמר, ואמרה לו כך מזמרין לפני ע"ז פלונית... ובאותה שעה נחתם גזר דינה של ירושלים (שבת נז:).

שני המאמרים קושרים את בת פרעה עם גויות. המאמר הראשון, מבטא את תקיעת היתר של רומי.

תקיעת יתד זאת נעשתה על ידי נשיאת בת פרעה. הקשר עם גוים, הריסת מחיצת היחודיות, היא היא שתקעה את יתדה של רומי... מנעיצת המקל, כאילו דבר בלתי נראה, העלה שרטון, ומהשרטון, כרך גדול של רומי...

נפלא בפשט ואיום במשמעות. המאמר השני, מבטא את הריסתה וחורבנה של ירושלים.

ירושלים נחרבת, מן הקשר עם הגוים ועבודה זרה. מה בעצם רצתה בת פרעה? היא כנראה חפצה לדלות מתוך כל אותם כלי זמר, את הדרכים הטובות ביותר לשמח חתן וכלה.

אבל כיון שקשר כל שהוא יש שם עם גויות, טושטש המחסום אף הוא. והיא חרבנה של ירושלים.

***

הקנאות ליחודם של ישראל, היא המלט המחבר את המחסום בין ישראל לעמים, בין העם הנבחר לבין שאר הגוים.

ותעצר המגפה. קנא קנאתי לה' צבאות...

משום שהיה שם נסיון לקעקע את יחודו של עם ישראל.

אין ב"ארמית" משום איסורי ביאה. אבל יש בכך משום חתירה תחת אשיות יחודם של ישראל.

- אין ב"ארמית" משום ענין לבית דין, כי אין המעשה, מצד עצמו, שייך לעדים או לעדה.

לא המעשה הוא האיסור, ולא עליו יבוא העונש.

הטשטוש, הסרת המחיצות, העירבוביה, ה"עם ככל העמים", הפגיעה במושג "עם נבחר", כל אלו עמדו ביסוד האידאולוגיה של בלק, בלעם ומדין.

לפיכך, אין ההצלה אלא במדה כנגד מדה. והמדה שכנגד, אינה אלא קנאות.

הקנאות היא זאת, אשר מעמידה את הקנאי, במקומו של זה שמקנא הוא לו.

ולכן, "הלכה ואין מורין כן". משום שמסוגל הוא האדם לבצע כל ביצוע שידרש. והביצוע, יתכן שיהא מושלם, גם אם אינו נובע מתוך מניע זה או אחר.

לא כן "קנאים פוגעים בו". כיון שכאמור, ה"קנאות" (האמיתית, כמובן), היא הנדרשת, אין אתה יודע אל נכון, אם קנאי אתה אם לאו.

הקנאי הוא זה, אשר אינו יכול למצוא את עצמו, מחוץ למציאות נושא קנאותו.

הקנאי הוא רק זה, אשר קנאותו לא צצה לפתע. אמנם מתוך ראיית המעשה נזכר הלכה, אבל בשום אופן לא נזכר בעצם קנאותו.

הקנאי הוא זה, שחיי מסורים לעצם האידאולוגיה. שקנאותו קיימת, גם כשלא נוגע הדבר למעשה. כשקנאותו ליהדות בקרבו מכח מהותו, מהות האידאולוגיה שלו, וכשכל זה הוא קנאות לה'.

"קנא קנאתי לה'", אמר אליהו (מלכים-א יט, י). ואם הקנאות היא הנדרשת, מה שייך להורות על כך, הלא עבודת חיים היא זאת. יש דין ויש דיין על מעשים, על פעולות, על איסורים וכדו'.

אין דין, ולא דיינים ועדים, על בנינו הנפשי של הקנאי.

ומובן, איפוא, הישב, כי זו היא המדה כנגד מדה. כנגד המדה של הדין יחודם של ישראל, יבוא הדבק הגדול ביותר, הלא היא

בעומק הפרשה

וצ"ב, מדוע אמר "הרי הקב"ה ומשה", היה לו לומר למלאך עצמו שישאל. ומוכרח לפי"ז, שגם המלאך, אין ביכולתו לשאול. ואחד היה משה, שהיה יכול גם לשאול. לכן אמר לו "הרי הקב"ה ומשה".

את הכבש אחד (כז, ד)

ובשמות (כט, לח): "וזה אשר תעשה שנים ליום עולה תמיד וגו' את הכבש האחד". ואמר הגר"י זצוק"ל, עפ"י מנחות נ ע"א: "לא הקריבו כבש בבוקר, לא יקריבו בין הערבים, בד"א שנתחנך המזבח, אבל לא נתחנך, יקריבו ביה"ע". וכן ברמב"ם פ"א מתמדין ומוספין הלכה יב. ולכן, בפרשת תצוה, שמירי בחינוך, כתב "האחד", דמשמע ראשון. אבל בפנחס, לפנינו, דמירי לדורות, כתב רק "אחד", שאם לא הקריב בבוקר, יקריב בין הערביים.

ומנחתם ונסכיהם (כט, לג)

חסר יו"ד. עיין בתמורה דף יד, דילפינן מהיו"ד, דמנסכים בלילה, וגם למחר. אבל כשהמודבר הוא בשביעי של סוכות, הלא למחרת, יהיה חג שמיני עצרת, ואי אפשר לנסך של חול ביו"ט. לכן דקדקה תורה לכתוב כאן בלי יו"ד. בשם הרונאצ'ובי.

יפקוד ה'... איש על העדה אשר יצא לפניו ואשר יבא לפניהם ואשר יוציאם ואשר

יביאם (כז, טז-יז)

כפל הכתוב את לשון בקשתו של משה: "אשר יצא" - "אשר יוציאם", "אשר יבא" - "אשר יביאם". משל למה הדבר דומה, לשנים ההולכים לפני המחנה: הסוס הפוסע לפני העגלה, ושר הצבא הצועד לפני חייליו. אבל הבדל יש ביניהם. שר הצבא, מנהיג לפי ובהתאם לחכמתו. ואילו הסוס, מונהג על ידי היושבים עליו, או אחריו.

בני יששכר למשפחותם, לתולע משפחת התלע, לפיה משפחת הפוני, לישוב משפחת הישובי... (כו, כג-כד)

"היה לו לומר הפוהי וכתוב הפוני, לומר שכל ישראל פונים אליו ללמוד מתורתו. ישוב הוא יוב, וקורא אותו ישוב, בשביל שבעלי ישיבה היו" (בעה"ט)

הרי לך, מהי גדולתו של "בעל ישיבה". זה המקום ישיבה ללמוד תורה...

***

אך לכאורה, הלא מצינו להלן (פסוקים טו-יז):

"לחגי", "לאזני", "לאראלי". על כרהך, שכמה מטרות לה, לאותה יו"ד. יש שהיא באה לייחס אל ראש המשפחה, יש שהיא באה לייחס אל הבורא עולם. אך יש, שהיו"ד באה להצביע על נושא השם, שהשכיל, או שכמהים כי ישכיל, להחדיר את תוכן שמו, בעצם מהותו. שהוא, האדם, יהיה "חגי". מלא חגיגות. [או, אולי, שיהיה חגו של הקב"ה, כביכול]. שהוא, האדם, יהיה "אזני". שומע, מאזין. [או, אולי, שיהיה אוזן לדבר ה'].

שהוא, האדם, יהיה אראלי, על כל המשמעות שיש במילה נעלה זאת. שהרי בית המקדש נקרא "אריאל".

באמת עצום. - מצאו לנחוצו להוסיף את הגון בשמו, כדי להדגיש, כי הכל פונים אליו ללמוד מתורתו. ובכן, הפך הדבר להיות עצם מעצמותו, מהות ממהותו. זה שמו וזה זכרו, שפונים אליו ללמוד מתורתו.

- "פוני". גם ל"יוב", הוסיפו שין בגוף שמו. במקום "יוב", "ישוב". - "לפי שבעלי ישיבה היו". הפך הדבר להיות עצם מעצמותו, מהות ממהותו. זה שמו וזה זכרו, שבעל ישיבה היה. - "ישוב". אך צא ולמד.

בעוד שה"פוה", הפך להיות "פוני" רק בפירוט, ב"משפחותם לבית אבותם", הרי ה"יוב", הפך להיות "ישוב", זה מכבר, מיד כשהיה בעל ישיבה...

לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום (כה, יב)

היא הנשוא שהוא קנאי לו. קנאי חיצוני, מטרותו היא "מעשה" הקנאות עצמו... והמשיל לכך מרן הגר"ח את משלו, וכך אמר.

שנים הם הרודפים את העכברים: בעלת הבית, והחתול. אך הבדל יש ביניהם. בעלת הבית, מעדיפה ומעוניינת בסילוקם של העכברים. החתול, אדרבא, מעוניין הוא מאד בעכברים, כדי להיותם שרף בפיו... הלא המה מאכלו. הקנאי האמיתי, דומה לבעלת הבית. מעוניין הוא לסלק את הסיבות לקנאותו. הקנאי החיצוני, אדרבא, מעוניין הוא שתהיינה יותר ויותר סיבות למעשה קנאותו...

לכאורה, כך שמעתי בשם מרן הגר"י זצוקללה"ה לשאול, השכר של "שלום", הוא ממש היפך פעולת הקנאות. ומן הפסוק משמע, ד"לכן", היינו בגלל פעולתו, הוא מקבל שכר של "שלום". ולכאורה, אין שכר זה נראה כ"מדה כנגד מדה". כלום לא היה בנמצא שכר, שיתאים יותר למדה כנגד מדה של קנאות.

ואמר מרן זצוקללה"ה בשם מרן הגר"ח זצוקללה"ה, דמוכח מכאן, שקנאותו של פנחס היתה פעולה של שלום, כי כשהקנאות נעשית לשם שמים, אין כמוה להבאת שלום.

ויש בנותן טעם להזכיר כאן מ"ש מרן בשם הגר"ח, להבדיל בין "קנאי" אמיתי, לבין "קנאי" חיצוני. קנאי אמיתי, מטרותו

בעומק הפרשה

משה רבינו ביקש כי יפקוד הקב"ה מנהיג "אשר יצא לפניו ואשר יבא", בהנהגה של חכמה ודעת. אבל לא כסוס, המונהג על ידי הרוכבים עליו או בעגלה, אלא "אשר יוציאם ואשר יביאם". היינו, המנהיג את העם, ולא מתנהג על ידו.

דומים הדברים למה שפירש אדמו"ר רבי ישראל מסלנט, את מאמר חז"ל בסנהדרין דף צח: "פני הדור כפני הכלב", המאפיינת את ה"עקבתא דמשיחא". "פני הדור", הם המה מנהיגי הדור, אשר מנהיגותם לאו מנהיגות היא. כי תחת לפקח, לייעץ ולהדריך, הרי המה נתונים להשפעתם והדרכתם של קהלים.

דומים המה לפני הכלב, אשר לכאורה רץ הוא תמיד לפני בעליו, אך פניו תמיד מופנות לאחוריו, לראות לאן פני אדוניו מועדות ומיועדות. לכאורה, רץ הוא לפניו, אך לאמתה של עובדה, הוא הרבה "מאחוריהם", לעשות רצון אדוניו.

וזהו הנאמר "פני הדור", המנהיגים לכאורה, לאחר עיון רופף, הרי מונהגים המה לעשות רצון "אדניהם".

אשר ילך לפניו ואשר יבא לפניהם אשר יוציאם ואשר

יביאם (שם)

המגיד מוילנא פירש: שנים המה המשפיעים על הציבור. האיש באשר הוא, רואים את הנהגותיו, את הילוכיו עם בני אדם, את הנהגתו בביהכ"ס ובתפילה. כלומר, השפעה אישית, כאשר הוא, יעשו אחריו אחרים כמותו.

אבל יש, אשר יפעל את השפעתו בפועל ממש, בשיחותיו, בדיבוריו, בתוכחתו ובמוסרו, כלומר, בהשפעתו.

אלו הם שני הדברים שביקש משה רבינו שיהיו מנת חלקו של המנהיג.

גם אשר יבוא ואשר יצא, כלומר הוא עצמו, הנהגותיו ודרכיו.

גם אשר יוציאם ואשר יביאם, כלומר, הדרכות והשפעות בפועל ממש.

שו"ת בעניני הפרשה

מתוך קובץ "עיון הפרשה"

כותל המערבי

בפשוטו היינו טעמא, שאין כותל אחר הקדו "כתלנו", שהוא משיירי "מקדשנו". בכלל, לא מצאנו כותל אחר שאירע עמו משהו מיוחד, חוץ מן הכותל הזה.

מעולם לא זוה שכינה מכותל מערבי, שנאמר הנה זה עומד אחר כתלנו. (מ"ד ריש פ"ב) וצ"ב, כיצד משמע מהאי קרא דאיירי בכותל המערבי דווקא, דלמא איירי בכותל אחר.

***

בקשת משה שירשוהו בניו

הכא מחמת מעלת יהושע ירש הוא את משה ולא בני משה.

***

נראה, שאין מדובר כאן אודות "שרדה". לא חיפשו כאן, לא מלך, לא נשיא ולא כל הידוע לנו בכיוון זה, אף לא "מנהיג", במובן הרגיל של המילה. מה שחיפשו כאן, הוא משהו שאולי נגדירו, כמו "משה רבינו", כמפורט שם "איש על העדה", "אשר יוציאם ואשר יביאם", כמש"פ שהכוונה היא בזכויותיו.

אין זאת "שרדה", אלא משהו המתאם לכלל ישראל, לעמוד במקומו של "משה רבינו".

לכן לא נאמרו כאן הכללים הידועים והרגילים של "יהושע שרדה", שכן כאמור, לאו בשרדה בעלמא עסקינו, אלא בלזהיות "איש על העדה".

וכבר ביארנו במק"א, ש"סידור הספסלים" האמור כאן, הוא זה כושר הדאגה לזולת, לשים לב לצרכיו, הרוחניים והגשמיים כאחד, כמו להקל על כל אחד ואחד את קלישתו מתורת משה רבינו, האץ ייטיב לשמוע, לקלוט וכדו'.

בוה בא לידי ביטוי, כושר מדת האחזיות והדאגה, אשר המה היסודות החיוניים ל"איש על העדה". במיוחד כשמדובר ב"עדת ישראל", כשהם עומדים בפני משימת "ארץ ישראל", כיבוש וחילוק וכל הכלל בזה.

"יפקד ה' אלקי הרוחות לכל בשר איש על העדה" (במדבר כז, טז)

"כיון ששמע משה שאמר לו המקום תן נחלת צלפחד לבנותיו, אמר, הגיע שעה שאתבע צרכי שייראו בני את גורלתי. אמר לו הקדוש ברוך הוא לא כך עלתה במחשבה לפני כדאי הוא יהושע ליטול שכר שמושו שלא מש מתוך האהל" (רש"י)

לפי שהיה משה סבור שבניו יורשין מקומו ונטלין שדרותו התחיל מבקש מאת הקדוש ברוך הוא יפקד ה', אמר לו הקדוש ברוך הוא, משה לא כמו שאתה סבור אין בניך יורשין את מקומך, אתה יודע שהרבה שרתך יהושע והרבה חלק לך כבוד והוא היה משכים ומעריב בבית הועד שלך לסדר הספסלין ופורס את המחצלאות, הוא יטול שדרות לקיים מה שנאמר נוצר תאנה יאכל פריה. (ילק' שמעוני) והנה מהא דביקש משה שירשוהו בניו, משמע דהיו ראויין לכך, ואף הקב"ה לא השיבו שאין ראויין.

ויש להבין, מה טעם באמת לא קודמין בניו, ואף שיהושע היה מסדר ספסלי בית המדרש, הא קיי"ל (שו"ע י"ד סי' רמה סכ"ב) דבירושת שרדה ורבנות אם יש לאדם בן הראוי לכך, יורשו, אע"פ שיש אחר החשוב ממנו, ואמאי

מינוי יהושע

ויאמר ה' אל משה קח לך את יהושע בן נון

(כז, יח)

איתא בברכות (נה ע"א), אמר רבי יצחק, אין מעמידין פרנס על הציבור אלא אם כן נמלכין בציבור, שנאמר ראו קרא ה' בשם בצלאל וגו'. ויל"ע, מה טעם לא מצינו הכא שנשאלו בני ישראל אם רוצים הם במינוי יהושע בן נון להיות

***

נראה, כמ"ש במק"א, שמינוי זה אינו בכלל המינויים הרגילים, כיון שהקב"ה הוא הממנה, ולא נאמרו במינויים אלא הכללים הרגילים בירושת שרדה, או במינויים על כלל ישראל. ובכלל זה לא נאמר כאן הך כלל של התמלכות בציבור, ודו"ק.

שיחת הגאון הגדול רבי שמעון גלאי שליט"א

בהיכל הכולל "כתר תורה"

הגמ' בסוכה [כ"ח א'] מתארת את כל ידיעותיו הגדולות של רבן יוחנן בן זכאי בכל חלקי התורה, ומסיימת הגמ' לקיים מה שנאמר להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא, ולכא' זה פלא מה שהביאה הגמ' פסוק זה, הרי ריב"ז זכה לכל זה מחמת לימודו ועמלו בתורה, ומה זה שייך לפסוק זה שהקב"ה מנחיל לצדיק וממלא לו אוצרות, נראה בגמ' שיש כאן הסבר מפני מה זכה ריב"ז לידיעות כ"כ גדולות ועצומות בתורה"ק.

ובהמשך הגמ' מובא שאמרו על יונתן בן עוזיאל שבשעה שעסק בתורה כל עוף שפורח עליו מיד נשרף, ורש"י פירש שזה הי' ע"י האש של המלאכים שנתקבצו סביבו לשמוע ד"ת מפיו, וצריך ביאור, מה חסר למלאכים בשמים שהם באים לשמוע את יונתן בן עוזיאל כשלומד, ובתוס' פירשו שהעוף נשרף מחמת שהי' שם אש כמו במתן תורה שהיו דברי התורה שמחים כנתינתן מסיני, וג"ז צריך להבין מה ביאור הענין של דברים שמחים כנתינתן מסיני.

בפרשת השבוע פר' חוקת כתוב את שירת הבאר ששרו ישראל, עלי באר ענו לה, ובאוה"ח הק' האריך ששירה זו היא שירה שאמרו ישראל על התורה שניתנה להם, וכ' האוה"ח דהרי כשעברו ישראל את הים, וכשנעשו להם ניסים אמרו שירה, א"כ ודאי יש להם לומר שירה על קבלת התורה, ולכך פי' שבהכרח שירה זו דשירת הבאר קאי על התורה שניתנה להם יעו"ש, אבל חשבתי בס"ד לבאר באופן אחר למה לא אמרו כלל ישראל שירה אחר קבלת התורה.

הגמ' בשבת [דפ"ח ב'] מביאה שכשעלה משה למרום לקבל את התורה אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה תנה הודך על השמים, וא"ל הקב"ה למשה אחוז בכסא כבודי וענה להן תשובה, ואמר להם משה כלום אב ואם יש לכם כלום יצה"ר יש ביניכם ומלאכי השרת קיבלו ממנו, ולכא' הרי תשובתו של משה פשוטה היא ומה עלה על דעתם של מלאכי השרת, וגם למה הוצרך משה לאחוז בכסא הכבוד כדי לענות להם תשובה פשוטה זו.

וביאר בזה הג"ר יחזקאל אברמסקי זצ"ל, שודאי הנידון לא היה על עצם קבלת התורה ללמודה ולשמור מצוותיה, אלא על ההכרעה בתורה שגם היא ניתנה לישראל, וכשחכמי ישראל נחלקים בהלכה אין זכות למלאכי השרת להביע דעתם ולהכריע, לא בשמים היא, וע"ז הי' להם טענה שישאירו להם משהו, שגם להם יהי' זכות דיבור, אמר להם משה רבינו כח זה לפסוק בתורה ניתן רק לישראל שעמלים על התורה, שמבטלים את הרצונות העצמיים שלהם כדי ללמוד ולקיים המצוות, זה יש רק לכלל ישראל שמתגברים על כל הקשיים ובכל מצב שקועים בתורה, זה אין לכם למלאכי השרת, ולכן התורה ניתנה רק לישראל.

המלאכים באו לשמוע את לימודו של יונתן בן עוזיאל, הם הרי קיבלו את התשובה של משה רבינו, שהכח המיוחד של כלל ישראל הוא במה שהם עמלים בתורה, זה מה שנותן להם זכות ועדיפות על המלאכים, את זה המלאכים באים לשמוע, את התורה של עמל, של התגברות, את מה שחסר למלאכים ויש לנו לכלל ישראל.

בזה יובנו לנו דברי הגמ' שמביאה על ריב"ז את הפסוק להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא, כדי לזכות לכ"כ הרבה ידיעות וקנין בתורה"ק, זה רק ע"י עמל, ע"י ביקוש שנובע מאהבת ה', אהבת התורה, של התמסרות לתורה והתגברות על הרצונות העצמיים, אדם שאוהב דבר מוכן להקדיש בשבילו את כל הנשמה, לפעמים אני רואה איך אנשים מוסרים נפש ממש בשביל עסקיהם, הם מסוגלים להיות מנותקים מהבית, לא ישנים יומם ולילה, הכל בשביל עסק טוב שמחכה להם, אבל בעסקים כאלו יכול להיות שאדם יעמול כ"כ ולא ישיג כלום, אין שום הבטחה שבאמת יצליח במה שהוא עושה, בתורה הקב"ה מבטיח לנו אם אתה 'אוהבי', אתה עמל בתורה, אתה זוכה ל'אוצרותיהם אמלא', אם אתה מוכן ללמוד בכל מצב, גם עם מסיכות, והיכן שזה יהי', בבימ"ד, בטלפון, בקפסולות או בלי קפסולות, אתה בודאי תזכה להגיע לדרגות והשגות בתורה.

והי' כל מבקש ה' יצא אל אהל מועד, מי זוכה לקבל תורה ממש רבינו, מי שהוא מבקש ה', צריכים ביקוש ואהבה לתורה כדי לזכות לקבל תורה ממוסר התורה [הגמ' בסוף ברכות מביאה פסוק זה כפתיחה לכבוד אכסניא, לכבודם של אלו שפותחים את ביתם לתלמידי חכמים ודואגים לרווחתם של לומדי התורה ומבקשי ה', מתוך אהבת תורה].

התורה נקראת שירה, ועתה כתבו לכם את השירה הזאת, אבל בכל זאת כלל ישראל לא אמרו שירה בעת קבלת התורה, כי לזכות להרגיש את שירת התורה זה לא מיד בקבלת התורה אלא ע"י עמל התורה, רק אז זוכים כלל ישראל להתענג על התורה ולהרגיש כמה היא שירה.

שירה מגיעה מהלב, היא מתפרצת מהלב, כשהלב מתמלא רגשות של שמחה יוצאת שירה, אז ישיר משה חז"ל אומרים עלה בליבו שישיר שירה, זה חייב להיות בלי הכנה, מיד כשעולה בלב לשיר שירה, שירה חדשה שבחו גאולים, שירה חייבת להיות חדשה מהרגשות שמרגישים עכשיו, רואים ניסים, רואים נפלאות, מיד מתעוררים לשיר, בגמ' בפסחים [דק"ח ב'] אפשר ישראל נוטלין לולביהן ועושין פסחיהן ואין אומרים שירה, רואים כאלו מעמדות של כבוד שמים, הלב מתרומם לשיר שירה, ולכן רק אחרי שישראל עמלים בתורה ומרגישים את המתיקות של תורה, אז יכולה השירה להתפרץ מהם, שירה על קבלת התורה הקדושה.

זה מה שכתוב בתוס' שהיו הדברים שמחים כנתינתן מסיני, כשניתנו הדברים בסיני הם ניתנו כשירה, אצל הקב"ה זה כבר הי' שירה, 'את השירה הזאת', אבל להרגשה הזאת שהאדם ירגיש שזה שירה, לזה צריך לעמול, וכשמבין את הסוגיא אחרי העמל והיגיעה אז זוכה גם הוא להרגשה של שירה, כמו שהיתה התורה אצל הקב"ה בנתינתה מסיני, יש לו שלימות של קבלת התורה.

נתפלל ביחד לרבש"ע, שנוכל להמשיך את ה'שמחים כנתינתן מסיני', איזה תענוג לראות את האברכים עמלים בתורה, לומדים ברציפות ובשמחה, כמה נחת רוח זה עושה לרבש"ע שלומדים יחד בבית המדרש וברציפות, שאלו מה לעשות שבמשרד הבריאות רוצים לסגור את הבתי כנסיות ובתי מדרשות, אבל הם לא קובעים את זה, אנחנו נקבע את זה, אם אנחנו נתייחס לתורה בקדושה ובטהרה, נתייחס לבית מדרש כמקום קדוש, הם לא יוכלו להוציא אותנו מהבית מדרש, הקב"ה יזכנו להמשיך הלאה בשמחה, לזכות ל'אוצרותיהם אמלא', הקב"ה מבטיח לנו שנקבל אם נהי' מאוהביו, יעזרנו השי"ת להמשיך להתעלות בתורה, וללמוד בבית מדרש איש עם רעהו, ולהגדיל תורה ולהאדירה.

פרשת פנחס

הדרך לזכות בכתרה של תורה

אין אתה זוכה לכתרה של תורה לעולם אלא עשה תורתך קבע ומלאכתך עראי ואל תאמר לכשאפנה אשנה שמא לא תפנה'.

כתרה של תורה אי אפשר לקנות בלימוד התורה גרידא, דהיינו אדם שיושב ולומד שלוש סדרים ביום, ובזה הוא מרגיש שיצא ידי חובת תלמוד תורה, ואמת שהוא קיים מצווה עצומה של לימוד התורה, אך כדי לזכות בכתר התורה צריך להיות בגדר זה של 'מי שנשאו ליבו לקיים מצווה זו כראוי לה' ואחרי שנשאו ליבו עליו להקפיד על התנאים המיוחדים ע"מ לזכות לכתרה של תורה - 'לא יסיח דעתו לדברים אחרים' - אדם כזה עליו להיות שקוע אך ורק בעלייתו בתורה בלא שום היסח הדעת ממטרה זו.

מדויק ברמב"ם שצריך 'נשיאות לב', דאין הדבר תלוי במספר השעות שבהם לומד האדם, אלא באופן שמקדיש עצמו לתורה בלא שום כוונה נוספת, ומבין ומפנים שאי אפשר לשלב עוד מטרות יחד עם לימוד התורה, ורק כך זוכים לכתרה של תורה, ומי שלומד הרבה מאוד אבל בתוך תוכו מחפש לקנות עושר וכבוד לא יזכה בכתרה של תורה, (ויע' עוד בהמשך דברי הר"מ שם שצריך להיזהר לא לאבד אפילו אחת מלילותיו וכו').

ומה שנוגע לנו בעניין זה הוא שאם אנו רוצים להגשים את המטרה שלנו להיות בני עליה ולזכות לתואר הנכסף כתר תורה צריכים להיות שקועים אך ורק בעסק התורה מתוך הכרה ברורה שעסק התורה הוא מעל כל הדברים בחור שעושה כל הזמן חשבון איך אפשר להשיג עוד כסף פה או שם לעולם לא יוכל להשיג דרגה זו של כתרה של תורה, מאחר ובשנים אלו שנות הבחרות חובה לקבל ולהפנים את הערכים הנכונים שהכתר האמתי הוא התורה וחופץ מזה הכל אפס אפסים ומי שלא גדל עם הערכים הנכונים כל עתידו הרוחני אבוד לחלוטין ולעולם לא יזכה לכתר תורה.

"והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהנת עולם תחת אשר קנא לאלקיו וכפר על בני ישראל"... (כה, יג).

פנחס זכה בברית כהונת עולם, וזו מעלה עצומה שבה זכה בגלל קנאותו לכבוד ה', אולם מלבד כתר זה ישנם שני כתרים נוספים, וכדברי הרמב"ם פ"ג מהל' ת"ת וז"ל, 'בשלשה כתרים נכתרו ישראל כתר תורה וכתר כהונה וכתר מלכות, כתר כהונה זכה בו אהרן שנאמר והייתה לו ולזרעו אחריו ברית כהנת עולם, כתר מלכות זכה בו דוד שנא' זרעו לעולם יהיה וכסאו כשמש נגדו, כתר תורה הרי מונח ועומד ומוכן לכל שנא' תורה צווה לנו משה מורשה קהילת יעקב כל מי שירצה יבוא ויטול, שמא תאמר שאותם הכתרים גדולים מכתר תורה הרי הוא אומר בי מלכים ימלוכו ורוזנים יחוקקו צדק בי שרים ישורו הא למדת שכתר התורה גדול משניהם'.

מבואר ברמב"ם שהגם ששני כתרים אלו - כהונה ומלכות, הם מעלות עצומות ונשגבות שבהם זכו רק שני גדולי עולם, אהרן הכהן ודוד המלך, אבל בכל זאת מרומם הרבה יותר מהם הוא כתר תורה, שהתורה היא הדבר המעולה והמרומם ביותר הקיים עלי אדמות, יותר מן המלכות והכהונה, ובידו של כל אחד נתונה האפשרות לבוא ולזכות בו.

אלא שבכל זאת הזכייה בכתר תורה אינה דבר קל בכלל, שאמנם הרשות נתונה לכל אחד ואחד לזכות בו, אך לצורך זה על האדם לעמוד בתנאים הנדרשים לכך, וכמו שממשיך הרמב"ם וכותב 'מי שנשאו לבו לקיים מצווה זו כראוי לה להיות מוכתר בכתרה של תורה, לא יסיח דעתו לדברים אחרים ולא ישום על ליבו שיקנה תורה עם העושר והכבוד כאחד, כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל ועל הארץ תישן וחיי צער תחייה ובתורה אתה עמל... שמא תאמר עד שאקבל ממון ואחזור אקרא עד שאקנה מה שאני צריך ואפנה מעסקי ואחזור אקרא, אם תעלה מחשבה זו כל ליבך

דברים שאמר רבינו שליט"א שבוע שעבר בהיכל הישיבה אודות הדרך להתמודדות עם קשיי המגיפה

'בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו'

אנו נמצאים כעת בתוך המשבר הגדול של נגיף הקורונה. המצב הוא שבזמן האחרון הנגיף הולך ומתפשט ללא מעצור, דבר שמאלץ אותנו להמשיך ללמוד מתוך קשיים, ולהתמודד עם כל הנסיונות שנוצרו בעקבות המגיפה.

אחת הבעיות הקשות הקיימות בתקופה זו, היא שבחורים רבים נמצאים כבר תקופה ארוכה מחוץ למסגרת נורמלית, עובדה המהווה סכנה עצומה לרוחניותם, והנזק שקורה כתוצאה מכך נורא ביותר, וגם אלו שזכו ללמוד בישיבה נאלצים לשהות בה זמן רב וללמוד מתוך קושי גדול.

בפרשת השבוע מסופר על בלק מלך מואב ששולח שליחים אל בלעם במטרה שיבוא לקלל את עם ישראל. כאשר הם באים אל בלעם, הוא אומר להם "לינו פה הלילה והשבתי אתכם דבר כאשר ידבר ה' אלי" (כב, ח) והם נשארים שם. ובלילה הקב"ה נגלה אל בלעם בחלום ואומר לו "לא תלך עמהם לא תאר את העם כי ברוך הוא" (כב, יב), הקב"ה אומר לו שלא ללכת איתם.

לאחמ"כ בלק מוסיף לשלוח שרים נכבדים מהראשונים, שמודיעים לו שבלק יכבד אותו מאד ומנסים לגרום לו לבוא איתם. בלעם מחכה ללילה, ואז בא אליו ה' בחלום ואומר לו "אם לקרא לך באו האנשים קום לך אתם" (כב, כ). בתחילה הקב"ה אומר לו שלא ילך ואילו אח"כ נתן לו רשות ואמר לו "קום לך אתם", הכיצד.

לומדים מכאן חז"ל כי **'בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו'** (תנחומא ח' עיי"ש, מובא ברמב"ן כאן וברש"י להלן פס' ל"ה). וכן איתא בגמ' (מכות י', ב) **'מן התורה ומן הנביאים ומן הכתובים, בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו, מן התורה דכתיב לא תלך עמהם וכתיב קום לך אתם'**.

ומדייק המהרש"א (שם), שלא נאמר **'שהקב"ה מוליך אותו'**, אלא **'מוליכין אותו'**, והיינו שעל כל מחשבה ודיבור ומעשה של האדם נברא מלאך, הן לצד הטוב והן לצד הרע. וכאשר אדם חושב ללכת בדרך מסוימת נברא מלאך מהרצון שלו, ומלאך זה מוליך אותו ומסייע בעדו בדרך בה בחר ללכת.

ונראה לומר, שלא מדובר כאן על עשיית מעשה פרטי, כי אם על הליכה בדרך מסוימת - **'בדרך שאדם רוצה לילך'**, שאדם מכוון את אורח חייו לדרך שבה הוא בוחר - בכח הבחירה שניתנה לו - ובאותה דרך מסייעים לו ללכת ולהשיג את חפצו.

וגם אנו, כל אחד במצב שנמצא בו כעת, בתוך הישיבה או מחוצה לה, אם נרצה ונחליט ללכת בדרך הנכונה, ולהתגבר על הקושי, נזכה לס"ד להצליח בכך, **'בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו'**.

וכן במה שנוגע לשמירה על כללי הבריאות. ודאי שקשה לשמור על הכללים, זה נוגד את אורח החיים שהורגלנו אליו, אולם זו חובה גמורה! הסכנה גדולה מאד ואסור לזלזל כלל וכלל! והגם שזה קשה מאד אך אם באים במטרה לנהוג בדרך הנכונה ולהישמר, זוכים לס"ד של **'מוליכין אותו'** ובכח זה מתגברים על הקשיים, וח"ו לא להחליט שלא נזהרים ולזלזל בפיקוח נפש!

ועוד יש בזה, שאמנם ייתכן מאד שישנם אנשים שלא נגזר עליהם שיינזקו מהמגיפה, אך מי שמזלזל בשמירה על הבריאות במקום סכנה, עלול לעורר על עצמו קיטרוג ועי"ז יהיה ניזוק ר"ל, וכפי שאמרו בגמ' (ר"ה טז, ב) 'וא"ר יצחק ג' דברים מזכירין עונותיו של אדם אלו הן קיר נטוי...', ופרש"י 'קיר נטוי - ועובר תחתיו מזכיר עונותיו שאומר כלום ראוי זה ליעשות לו נס ומתוך כך הוא נבדק'. אדם שמכניס את עצמו לסכנה גורם שיבדקו אחר מעשיו אם ראוי להינצל, וגם אם באופן רגיל לא היה ניזוק עתה, אך כיון שבודקין את מעשיו ייתכן שינזק.

ועל כן חובה גמורה עלינו לשמור על ההנחיות, עם כל הקושי שבדבר, עד שתעבור מעלינו המגיפה הזאת. וכן להחליט שהולכים בדרך של התגברות על הקושי והתחזקות בלימוד התורה, ובזכות הרצון וההשתדלות שלנו נזכה לס"ד ללכת בדרך הזו.

רשימות תלמידים

משיעורי מרן הגאון רבי דוד פיינשטיין שליט"א

פרשת פינחס תש"פ

ראש ישיבת בית יהודה

ישם איש ישראל המוכה אשר הוכה את המדינית וגו' [כ"ה, י"ד]

במדרש כאן (פכ"א סימן ג') איתא, שכשם שהקדוש ברוך הוא מתעסק בשבחן של צדיקים לפרסמן בעולם, כך מתעסק בגנותן של רשעים לפרסמן בעולם. פינחס פירסמו לשבח, וזמרי לגנאי, ועליהם נאמר 'זכר צדיק לברכה ושם רשעים ירקב' (משלי י'), ע"ש.

והנה בכמה דוכתי מצינו שנאמר על אליהו 'זכור לטוב', וכדנתיא בברכות דף ג' ע"א, אמר רבי יוסי, פעם אחת הייתי מהלך בדרך, ונכנסתי לחורבה אחת מחורבות ירושלים להתפלל, בא אליהו 'זכור לטוב' ושמר לי על הפתח וכו'. וכן אנו אומרים בברכת המזון – הרחמן הוא ישלח לנו את אליהו הנביא 'זכור לטוב'. ובירושלמי דמאי פ"ב ה"א נקרא אליהו הנביא בסתמא 'הזכור לטוב'. ונאמרו בזה כמה טעמים. ולפי דברי המדרש הנ"ל יתכן לומר עוד ביאור בזה, דהנה ב'ילקוט שמעוני' כאן איתא, דפינחס הוא אליהו, ואם כן הרי יש לומר, דמשום הכי נאמר על אליהו 'זכור לטוב', שהרי הכתוב זכרו לפינחס ופרסמו לטובה, ועליו נאמר 'זכר צדיק לברכה'.

כי צוררים הם לכם בנכליהם אשר נקלו לכם על דבר פעור וגו' [כ"ה, י"ח]
עיין בפירוש הרמב"ן כאן, ד'בנכליהם' היינו העצה להכשיל את ישראל בשיטתם, כי זקני מדין חשבו המחשבה הרעה הזאת, והם שנתנו עצה זו למואב. ובתוך דבריו כתב, וזה לשונו – וקרוב הוא שהיה גם בלעם בעצה הזו, כי בשובו מארץ מואב, עבר במדין, כי דרכו משם, והיה ביועצי המלכות, ואולי נתעכב שם לדעת מה יהיה בהם, לפיכך מצאוהו ישראל במדין והרגוהו שם וכו', וכן נראה, כי ישראל לא ירגו המתנבא רק ברשות התורה, אבל כאשר נאמר להם 'כי צוררים הם לכם בנכליהם אשר נכלו לכם' וגו', הנה כל המתנכלים מחוייבי מיתה, ולכן המיתו גם את בלעם, כי ידעו שהוא בעל העצה הרעה הזאת, עכ"ל.

והנה מדכתב הרמב"ן 'וקרוב הוא שהיה גם בלעם בעצה הזו', משמע דספוקי מספקא ליה בזה. ואשר לכאורה יפלא, דהא פסוק מפורש הוא בפרשת מטות 'הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם למסר מעל בהשם על דבר פעור' וגו' [ל"א, ט"ז].

אכן הרמב"ן עצמו בסתפק לעיל בפסוק א' בפירוש הכתוב 'הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם', אם הכוונה בעצת בלעם, או דהכוונה שבעבור דבריו של בלעם עשו כן, כי בלק בתחילה היה חפץ לקללם ולהלחם בהם, ולא יתן אותם לבא בגבולו כלל, וכאשר אמר לו בלעם כי לא יוכל להם, והודיעו שלא יחריבו ארצו ועמו, רק באחרית הימים, אז הוציא להם ויין בערבות מואב ופיתה אותם כאוהב להם, ע"ש. ולפי פירושו השני שם נמצא, שלא היה בלעם בעל העצה הרעה הזאת, ומה שנענש ליהרג בחרב, היה זה מטעם אחר, וכמו שכתב הרמב"ן בהמשך דבריו שם – מפני שהיה חפצו לקללם, ונשכר לבלק בכך, לולי צדקות ה' אשר הפך את הקללה לברכה, על כן הרגוהו בחרב, ע"ש. וזהו שצייד הרמב"ן כאן לומר, שגם בלעם היה בעצה הרעה הזאת, ולפיכך הרגוהו ישראל במדין, דאין לומר שהרגוהו מדעתם על שנשכר לבלק לקללם, כי ישראל לא ירגו 'המתנבא' רק ברשות התורה, ובעל כרחך שהרגוהו על עצתו הרעה, וכיון שהרגוהו על זה, חשיב שפיר שהרגוהו 'ברשות התורה', שהרי נאמר 'כי צוררים הם לכם בנכליהם אשר נכלו לכם' וגו', והנה כל המתנכלים מחוייבי מיתה.

כי צוררים הם לכם וגו' על דבר פעור [כ"ה, י"ח]

ופירש רש"י, שהפקירו בנותיהם לזנות, כדי להטעותכם אחר פעור. ואת מואב לא ציוה להשמיד, מפני רות שהיתה עתידה לצאת מהם, ע"כ.

ולהלן בפרשת מטות כתיב 'נקם נקמת בני ישראל מאת המדינים' וגו' [ל"א, ב']. ופירש רש"י שם, 'מאת המדינים', ולא מאת המואבים, שהמואבים נכנסו לדבר מחמת יראה, שהיו יראים מהם, שיהיו שוללים אותם וכו', אבל מדינים נתעברו על ריב לא להם. דבר אחר, שתי פרידות טובות שיש לי להוציא מהם, רות המואביה ונעמה העמונית, ע"כ.

והנה בפרשת כי תצא כתיב 'לא יבוא עמוני ומואבי בקהל השם וגו' על דבר וגו' ואשר שכר עליך את בלעם בן בעור מפתור ארם נהרים לקללך'. ומבואר שיש

טענה על המואבים על זה ששכרו את בלעם בן בעור לקלל את ישראל, ומחמת טענה זו ציותה תורה שלא יבואו בקהל ה'.

וצ"ע בזה, דהנביא לפי פירוש רש"י כאן, שהוא פירושו השני בפרשת מטות, דלא ציוה להשמיד את מואב מפני רות שעתידה לצאת מהם, הרי באמת ראויים היו המואבים גם כן ליענש, אלא שלא ציוה להורגם מצד החשבון שרות עתידה לצאת מהם, אבל מכיון שבאמת חטאו בזה, נאסרו לבוא מחמת זה בקהל ה', אבל לפי פירושו הראשון של רש"י בפרשת מטות, שלא נענשו המואבים משום שנכנסו לדבר מחמת יראה, הרי אינם ראויים ליענש על כך, ולמה היו זה טעם שלא יבואו בקהל ה'.

וצריך לומר, דאמתלא זו ש'נכנסו לדבר מחמת יראה' אהניא להו רק לפוטרים מעונש הריגה, אבל לא אהניא להסיר מהם הטענה לגמרי, דהרי רצו לעקור אומה שלימה בגלל יראה שיהיו שוללין אותן, ושפיר נאסרו מחמת טענה זו מלבוא בקהל ה'. ויש להוסיף, שהרי מה שציוה ה' להרוג את המדינים הוא ענין של 'נקמה' כדכתיב 'נקם נקמת בני ישראל במדין' (ל"א ב') ולהלן 'לתת נקמת ה' במדין' (שם ג'), וכן הוא ברמב"ן כאן ובפרשת מטות, וכיון שהם עשו מחמת יראה אינם ראויים ל'נקמה', אבל 'טענה' שפיר איכא עליהו.

המקד ביום המגיפה על דבר פעור [כ"ה, י"ח]

הנה מלשון הכתוב כאן משמע דהמגיפה היתה 'על דבר פעור', וכן משמע מלשון הכתוב להלן בפרשת מטות 'הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם למסר מעל בהשם על דבר פעור ותהי המגפה בעדת השם' [ל"א, ט"ז]. והיינו שבנות מדין גרמו לישראל לעבוד את פעור, שהיא 'מעילת עבודת כוכבים' [כדאיתא במדרש במדבר רבה פ"ט סימן מ"ד]. ועל עון זה היתה המגיפה בעדת ה'. ועיין בסוף פרשת בלק דכתיב 'ויצמד ישראל לבעל פעור ויחר אף השם בישראל', ופירש רש"י שם, וזה לשונו – 'ויחר אף השם בישראל', שלח בהם מגיפה, עכ"ל. הרי להדיא ד'חרון האף', דהיינו המגיפה, היה על מה שנצמדו ישראל לבעל פעור, והשם אמר למשה לשפוט את העובדים לפעור, כדי שעל ידי זה ישוב חרון אף השם מישראל.

אולם בגמ' סנהדרין דף ק"ו ע"א דריש מאי דכתיב 'הנני הולך לעמי לכה איעצך' וגו' [לעיל כ"ד, י"ד], דאמר בלעם לבלק, אלהיהם של אלו שונא זימה וכו', בוא ואשיאך עצה, עשה להן קלעים והושיב בהן זונות וכו'. ולהלן שם איתא, 'ואת מלכי מדין הרגו וגו' ואת בלעם בן בעור הרגו בחרב' [להלן ל"א, ח']. בלעם מאי בעי התם, אמר רבי יוחנן, שהלך ליטול שכר עשרים וארבעה אלף שהפיל מישראל בעצתו, ע"כ. ומדקאמר 'אלהיהם של אלו שונא זימה', משמע דעצתו של בלעם היתה להחטיא את ישראל בזנות, ומכא עצה זו הוא שנפלו העשרים וארבעה אלף מישראל, וזה לכאורה דלא כמשמעות הפסוקים הנ"ל דהמגיפה היתה על עון עבודה זרה דפעור. ועיין ב'אור החיים' בפרשת מטות מה שכתב בזה.

ויאמר ה' אל משה קח לך את יהושע בן נון וגו' [כ"ז, י"ח]

עיין בפירוש רש"י לעיל פסוק ט"ז, שאמר לו הקדוש ברוך הוא למשה, כדאי הוא יהושע ליטול שכר שמושו, שלא מש מתוך האוהל.

ולפי זה יש לפרש מאי דכתיב בפרשת דברים – 'יהושע בן נון העומד לפניך וגו' הוא ינחילנה את ישראל', דנתן הכתוב בזה טעם למה יהושע בן נון ינחיל לישראל את הארץ, שהרי הוא עומד לפניך לשרתך, וכדאי הוא ליטול שכר שמושו אותך.

ויאמר ה' אל משה קח לך את יהושע בן נון וגו' וסמכת את ידך עליו וגו' [כ"ז, י"ח]

בכתבי א"ז הגרי"ז זצ"ל מובא בשם הגר"ח, ד'וסמכת את ידך עליו' היינו מסירת התורה שבעל פה, והיינו דנצטוו משה בזה, שיהושע יקבל את המסורה ממנו, ועל ידו תמשך שושלת המסורה [והכי נמי איתא ב'אבות דרבי נתן' פ"א ה"ג – יהושע קיבל ממשה, שנאמר 'ונתת מהודך עליו' וגו'].

והנה באבות פ"א מ"א תנן, משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע. ובפירוש רש"י שם הקשה, למה מסרה משה ליהושע, ולא לאלעזר או לפינחס או לשבעים

הזקנים שהתנבאו במחנה. ותרין, שלא רצה למוסרה אלא למי שהיה ממית עצמו מנעוריו באהלי החכמה, וקנה שם טוב בעולם, וזהו יהושע, שנאמר 'יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האוהל' (שמות ל"ג), ע"ש. ומלשון רש"י שם שלא 'רצה' למוסרה אלא למי שהיה ממית עצמו מנעוריו באהלי החכמה, משמע שהיה הדבר תלוי ברצונו של משה, ואם היה רוצה היה יכול למוסרה גם לאלעזר או לפינחס או לשבעים הזקנים, אלא שהוא לא רצה למוסרה להם, כי אם ליהושע שהיה ממית עצמו מנעוריו באהלי החכמה. וצ"ע בזה, דהא באמת נצטוו משה למוסרה ליהושע דייקא, ולא היה הדבר תלוי ברצונו של משה כלל, אלא כך היה הציווי מאת ה' שימסור את התורה ליהושע.

ונתתה מהודך עליו וגו' [כ"ז, כ']

ופירש רש"י, וזה לשונו - 'ונתת מהודך עליו', זה קירון עור פנים. 'מהודך', ולא כל הודך, נמצינו למדין, פני משה כחמה, פני יהושע כלבנה, עכ"ל. והנראה מדברי רש"י, דמפרש מאי דאיתא בב"ב דף ע"ה ע"א דפני משה כפני חמה, פני יהושע כפני לבנה, דמירי בקירון עור הפנים של משה ושל יהושע, דקירון עור הפנים של משה נמשל ל'פני חמה', וקירון עור הפנים שקיבל יהושע ממנו נמשל ל'פני לבנה'.

והראו דב'לקוט שמעוני' כאן איתא, 'מהודך' ולא כל הודך, והיכן ניתן ליהושע, רבי יודן אמר, בירדן ניתן לו. במשה כתיב 'וייראו מגשת אליו' (שמות ל"ד), וביהושע כתיב 'וייראו אותו כאשר יראו את משה' (יהושע ד'), ע"כ. וזה מקור לפירוש רש"י, ד'הודך' האמור כאן, היינו קירון עור פניו של משה, אשר מפניו יראו אהרן וכל ישראל מגשת אליו.

והנה הרמב"ם בפ"ז מיסודי התורה ה"ו כתב, וזה לשונו - כל הדברים שאמרנו הן דרך הנבואה לכל הנביאים הראשונים והאחרונים, חוץ ממה רבינו ורובן של כל הנביאים, ומה הפרש יש בין נבואת משה לשאר כל הנביאים וכו', שכל הנביאים כשהנבואה מסתלקת חוזרין לאהלם - שהוא צרכי הגוף כולו - כשאר העם, לפיכך אינן פורשין מנשותיהן, ומשה רבינו לא חזר לאהלו הראשון, לפיכך פירש מן האשה לעולם, ומכל הדומה לה, ונקשרה דעתו בצור העולמים, ולא בסתלק ההוד מעליו לעולם, וקרן עור פניו, ונתקדש כמלאכים, עכ"ל. ומדברי הרמב"ם אלו משמע, דקירון עור הפנים של משה רבנו היה שייך למעלת נבואתו, ולמה שנקשרה דעתו בצור העולמים. ויש להעיר בזה, דמדברי רש"י כאן מבואר דענין זה של קירון עור הפנים היה שייך גם אצל יהושע, אף על פי שלא היה במעלת נבואתו של משה רבנו.

ונתתה מהודך עליו וגו' [כ"ז, כ']

עיי' בפירוש רש"י, וזה לשונו - 'מהודך', ולא כל הודך. נמצינו למדין, פני משה כחמה, פני יהושע כלבנה, עכ"ל.

והנה רגילים לבאר הא דנמשלו פני משה לחמה ופני יהושע ללבנה, שהחמה יש לה אור מצד עצמה, מה שאין כן הלבנה מקבלת היא אורה מהחמה, והכי נמי משה רבנו היה לו כח מצד עצמו, מה שאין כן יהושע לא היה לו כח מצד עצמו, אלא רק קיבל מכחו של משה [והראו שכן הוא ב'תקוני זוהר' תיקון מ"ד, ובמדרש רבנו בחיי כאן].

אכן מדדרישנין לה להך מילתא דפני משה כחמה ופני יהושע כלבנה מקרא ד'מהודך' ולא כל הודך, משמע דהמשל לחמה וללבנה הוא, שכשם שהלבנה קטנה מהחמה, וכדכתיב 'את המאור הגדול ואת המאור הקטן' (בראשית א'), כך כחו של יהושע קטן מכחו של משה, ודרשינן מקרא ד'מהודך' ולא כל הודך, שהיה ליהושע רק מקצת מהודו של משה, ולא היה לו כל הודו.

ויסמוך את ידיו עליו ונצנהו וגו' [כ"ז, כ"ג]

בפירוש הרמב"ם לעיל פסוק י"ט כתב, ד'נצנהו' אותו לעיניהם' הוא המינוי שימנה אותו במעמד להיות נגיד עליהם, וכמו שאמר שמואל לשאול 'ועתה ממלכתך לא תקום, ביקש השם לו איש כלבבו, ונצנהו השם לנגיד על עמו' וגו' (שמואל א' י"ג).

והנה בחדושי מרן רי"ז הלוי פרשת וילך האריך לבאר, דיש שני אופני נשיאות שנשיאותן חלה על כל ישראל, וקרינן בהו 'ונשיא בעמך', א' נשיאות של ראש סנהדרי גדולה, ב' נשיאות של המלך, ושני אופני נשיאות אלו היו בין אצל משה רבנו, ובין אצל יהושע, ע"ש בכל דבריו.

ונראה דהא דפירש הרמב"ם הך קרא ד'נצנהו' אותו לעיניהם' על נשיאות של מלכות, ולא על נשיאות של סנהדרין, היינו משום דבנשיאות של מלכות איכא חלות דין של 'מינוי', וכמו שכתב הרמב"ם בפ"א ממלכים ה"ג דאין מעמידין מלך אלא על פי בית דין של שבעים זקנים ועל פי נביא, מה שאין כן בנשיאות של

סנהדרין, ליכא חלות דין של 'מינוי', ואין שום דינים בזה, אלא כמו שכתב הרמב"ם בפ"א מסנהדרין ה"ג דהגדול בחכמה שבכולן מושיבין אותו ראש עליהן, והוא 'ראש הישיבה', והוא שקוראין אותו חכמים 'נשיא' בכל מקום, וממילא לא שייך לומר דקרא ד'נצנהו' אותו לעיניהם', שהוא ענין של 'מינוי', קאי על נשיאות של סנהדרין, דנשיאות זו אינה צריכה 'מינוי' כלל, ולכן פירש הרמב"ם ד'נצנהו' אותו לעיניהם' קאי על נשיאות של מלכות, וכפי הנראה זהו גם הביאור בקרא ד'נצנהו'.

והנה כתוב כאן 'ויסמוך את ידיו עליו', וברמב"ם פ"ד מסנהדרין ה"א כתב דהיינו שעשאו 'סמוך' הכשר לסנהדרין, באופן דנמצא לפי דברי הרמב"ם והרמב"ן, דבפסוק כאן מוזכר שסמכו משה להיות דיין הכשר לסנהדרין, וגם מינהו להיות נגיד על ישראל, דהיינו נשיאות של מלכות, אבל לא מוזכר כאן שעשאו ראש הסנהדרין, וכמו שנתבאר בזה ליכא חלות דין של 'מינוי', ואין שום דינים בזה, אלא הסנהדרין בעצמם מושיבים את הגדול בחכמה שבכולן ראש עליהן, ולא שייך זה למשה כלל. [שוב הראוני בכתבי הגרי"ז בפרשת וילך שעמד בעיקר היסוד שכתבנו, דבנשיאות של סנהדרין ליכא חלות דין של 'מינוי', וברוך שכיוונתן].

אלה תעשו לה' במועדיכם לבד מנדריכם ונדבותיכם וגו' [כ"ט, ל"ט]

ופירש רש"י, וזה לשונו - 'לבד מנדריכם', אם באתם לידור קרבנות ברגל, מצוה היא בידכם, עכ"ל.

ומפשטות דברי רש"י נראה, שיש חיוב מיוחד של הבאת נדרים ונדבות ברגל, ועל זה קאי הקרא ד'לבד מנדריכם ונדבותיכם' האמור כאן בפרשת המועדות.

והנה בחגיגה דף ה' ע"ב תנן, דמי שיש לו נכסים מרובים ואוכלין מועטין, מביא עולות מרובות ושלמים מועטין וכו'. זה וזה מרובים, על זה נאמר 'איש כמתנת ידו כברכת ה' אלקיך אשר נתן לך' (דברים ט"ז). ומכבר הראני חכם אחד פירוש הר"י מלוניל שם, ד'עולות' היינו עולת ראייה ועולת נדרים ונדבות, ע"כ. ומפירושו זה אנו למידים, שיש ענין מיוחד בהבאת עולות נדרים ונדבות ברגל, וענין זה כלול בקרא ד'איש כמתנת ידו' וגו', וזה מתאים עם פשטות דברי רש"י כאן, שיש חיוב מיוחד של הבאת נדרים ונדבות ברגל, ומפרש הר"י מלוניל דזהו דקתני במתניתין הנ"ל, דמי שיש לו נכסים מרובים, מביא עולות מרובות, והיינו שיביא מהן עולות נדרים ונדבות, כדי שתתקיים בידו המצוה 'לידור קרבנות ברגל'.

אמנם בתמורה דף י"ד ע"ב יליף מהך קרא ד'לבד מנדריכם ונדבותיכם' דנדרים ונדבות קריבין בחולו של מועד. וב'שיטה מקובצת' שם אות י"א הקשה, למה לי קרא להתיר הקרבת נדרים ונדבות בחולו של מועד, הא פשיטא דשרי, וכדפריך הגמ' בביצה דף י"ט ע"ב - 'השתא סלותי מסלתינן, נדרים ונדבות מיבעיא' (וביאור דברי הגמ' שם, דאף שאסור לעשות מלאכה בחולו של מועד, מכל מקום כיון דחזינן דשרי למיסלת סלתי לצורך המועד, הדין נותן שגם צורך גבוה יהא מותר). וכתב שם דיש מפרשים דמצוה ברגל, שיאכל הרבה מכל ימות השנה, וישמח ברגל, ע"כ. וכן הוא ב'שיטה מקובצת' בביצה שם.

ולפי זה יתכן לבאר דברי רש"י כאן, דמצוה לידור קרבנות ברגל, דהיינו שידור קרבנות שלמים כדי להרבות בשר לשמחת הרגל, וכן ראיית בכתבי אאמור"ר הגאון זצ"ל שפירש דברי רש"י אלו על פי דברי השטמ"ק בתמורה הנ"ל, ואם כן אין מבואר מדבריו שיש מצוה להביא עולות נדרים ונדבות ברגל, אמנם מסתימת לשון רש"י כאן לא משמע דמירי בקרבנות שלמים דוקא, וצ"ע.

והנה הרמב"ם בפ"א מחגיגה ה"י כתב, וזה לשונו - מותר להקריב בחולו של מועד נדרים ונדבות, שנאמר 'אלה תעשו לה' במועדיכם לבד מנדריכם ונדבותיכם', מכלל שקריבין ברגל, ע"כ. ומבואר בדבריו דמפרש להגמ' בתמורה הנ"ל כפשטה, דבעינן לילפותא מיוחדת להתיר הקרבת נדרים ונדבות בחולו של מועד, וזה בודאי צ"ע טובא, דהא בפ"ו מיום טוב ה"א כתב דאיסור המלאכה בחולו של מועד אינו אלא מדרבנן, ואם כן הרי לידידיה לא שייך לומר דאיצטריך קרא להתיר הקרבת נדרים ונדבות בחולו של מועד, דהא מלאכת חול המועד אינה אסורה כלל מן התורה. וכבר עמד בזה אא"ז זצ"ל בחדושי לתמורה שם. ואולי יתכן לומר, דלולי קרא ד'לבד מנדריכם ונדבותיכם' הוה סלקא דעתך דבדין קרבנות היום נאמר דרק קרבנות היום קריבין ביום טוב, אבל שאר קרבנות אין קריבין בו, באופן דנמצא, דבהך קרא ד'לבד מנדריכם ונדבותיכם' לא נאמר דין בהלכות מלאכת חול המועד, אלא דנאמר בזה דין בהלכות הקרבת קרבנות היום, דמותר להקריב עמם נדרים ונדבות, וצ"ע.

גיליון 127, פרשת פנחס תש"פ

שואלין ודורשי

פנינים משיחותיו ותשובותיו של מורינו הגאון הגדול רבי בן ציון הכהן קוק שליט"א
ראש בית הוראה הכללי ירושלים, רב דק"ק אבי עזרי מרכז פתח תקוה

מצפן הקנאות הטהורה

ונשמדתי אני וביתי" (בראשית לז, ל), בכל זאת בשעותיו האחרונות קודם מותו כשכנס את בניו ונתן לכל אחד ברכה ותפקיד כתכונותיו הראויות לו, נתן בידם תפקיד חשוב שיעברו מעיר לעיר בכדי ללמד תינוקות וסופרים (רש"י שם טז, ז).

יש להבין מדוע יעקב הפקיד דווקא בידי שני הבנים שהכירם כבעלי אף ועברה ולכאורה אף כעסנים יותר משאר האחים את החינוך הטהור של ילדי ישראל הרכים, הרי לכאורה אינם מתאימים לתפקיד הנעלה. אלא מתוך שידע שתפקיד הסופרים המעוררים על תשמישי הקדושה, והמחנכים העומדים בפרץ דורש גם תכונות אופי של מסירות נפש וקנאות לה' ולתורתו, שכאשר יראו דבר הדרוש תיקון לא יחוסו מפני איש אלא יעמדו בפרץ ובקנאות ה' צבא-ות יעוררו את העם כנדרש, לכן בחר דווקא בשמעון ולוי שהוכיחו את קנאתם הטהורה לתפקידים הללו.

בין שמעון ולוי

התבוננות בצאצאי של שמעון ולוי והשימוש שעשו במידת הקנאות שלהם, מראה ששבת לוי הם שנענו לקריאתו של משה 'מי לה' אל' ובקנאותם יצאו וקיימו את הוראתו המחייבת לאחר חטא העגל "שימו איש חרבו... והרגו איש את אחיו ואיש את רעהו ואיש את קרובו" (שמות לב, כז). ואף פנחס השתמש בכוחותיו לטובה להרבות קדושה בישראל, וחירף נפשו כחומה בצורה נגד אלו שבאו להפר ברית ה'. ולמרות שבאותה שעה שנכנס באוהל של זמרי, סיכן את נפשו למות כפי שאומרת הגמרא (סנהדרין כב, א) שהיה מותר לזמרי לקום

חמורים יותר.

נענה רבינו ואמר: הרי אסור לבנים ובנות לשיר יחד, וככל שזהו אסור אין בזה חשבונות להיתר! זכרנו בפעם אחרת כשניסה מאן-דהו לדחוק את רבינו להתיר לו את האסור, הצביע רבינו על כיסיו ואמר: התורה לא שייכת לי. היא לא נמצאת בכיס זה, וגם לא בכיס האחר. מה שאסור, אסור.

מידת הכעס למחנכים

בהסתכלות חיצונית נראה שגם פנחס וגם זמרי עשו מעשים נועזים בכדי להציל את בני דורם, אך פנחס זכה ומעשהו אכן הציל את עם ישראל, ואף הקדוש ברוך הוא הסכים עמו וברכו על כך, בעוד שזמרי נזכר לדיראון עולם.

התבוננות בשורשים מעידה כי כבר אצל אבות אבותיהם של פנחס וזמרי נראתה התכונה הזו, כפי שביאר מרן הגאון רבי יעקב קמניצקי (אמת לעיני פנחס וזמרי) שיעקב גילה אצל שמעון ולוי תכונה נפלאה של אכפתיות שחסרה לשאר השבטים בזה שקינאו לכבוד אחותם, ואכן רק הם נקראו "אחי דינה" שמסרו נפשם עליה, משום שיש בקנאות תכונה נפלאה, אלא שצריך להיזהר ולהשתמש בה במקום הראוי, ולא במקום ובעיתוי הלא נכון.

בשעה ששאר השבטים אחי דינה רק הצטערו על הנבלה שנעשתה באחותם, שמעון ולוי קמו ועשו מעשה ומתוך ערמוניות הרגו את בני העיר שכם, ומעשיהם נבעו מתוך קנאות בוערת ובלתי מתפשרת. ולמרות שבאותה שעה התרעם עליהם יעקב ואמר "עכרתם אותי להבאישיני... ונאספו עלי והיכוני

נשיא שבט שמעון זמרי בן סלוא שבא על המדינית הוא שאל בן הכנענית (בראשית מז, ז), מיורדי מצרים (סנהדרין כב, ג). לפי המהרש"א, היה לפחות בן מאתיים וחמישים שנה בעת המעשה, שהרי במצרים היו מאתיים ועשר שנים כמנזן רד"ו, ומעשה זה אירע בסוף הארבעים שנה במדבר. והוגדר זקן מנאף עליו אמרו חז"ל (פסחים ק"ג, ב) "אין הדעת סובלתו".

לצד הזקן המנאף (פסחים שם) אין הדעת סובלת שלושה: "דל גאה, עשיר מכחש ופרנס המתגאה על הציבור בחנם". התנהגות ארבעת אלו היא היפך השכל, ולכן אין הדעת סובלתו: דל גאה - אם היה עשיר עוד היה מובן שמתגאה בעושרו, אך עני, על מה גאוותו; עשיר מכחש - אם היה עני המכחש בממון שהופקד בידיו עוד היה מובן, אך עשיר, מדוע הוא מכחש, הרי יש לו ממון רב; זקן מנאף - אם היה בחור שדמו רותח וקשה לו לעמוד בפני יצרו עוד היה נסבל, אך מדוע זקן שכבר תש כוחו ולא בוערת בו רתיחת היצר, עומד ומנאף; פרנס המתגאה על הציבור - שמועל בתפקידו ואינו עוזר להם בשעת דחקם.

אכפתיות שלא על פי התורה

ויש להבין מה היה אכן המניע שדחף את אותו זקן למעשה הנבזה. מו"ר מרן הגר"ש אלישיב ביאר שזמרי לא עשה זאת סתם כסומא הנמשך אחר תאוות יצרו, אלא מתוך חישוב קדוש של הצלת הדור בעבודת ה'. ואמנם מעשהו נבע משיקולים של אכפתיות, אלא שלא היו על פי דין תורה, שהרי סבר שעל-ידי מעשהו ילמדו ממנו ויחטאו עם בנות מואב בתוך המחנה עצמו ולא רק בחר מסביב, ועדיף זנות בתוך המחנה בלא שיעבדו עבודה זרה לפעור, בעוד שהיוצאים אל השיטים ומזנים שם גם עובדים לפעור, ולכן קירב את המדינית לעיני עשרים וארבעה אלף איש ודווקא בתוך המחנה עצמו.

אך זו עבירה!

ולא עושים שיקולים וחשבונות להתיר עבירות, וכל שזו עבירה, קנאים פוגעים בו, משום שחשבונות עושים רק ברבר המותר על פי דין, ולא בדבר אסור. וזהו "עושה מעשה זמרי ומבקש שכר כפנחס", מפני שזמרי סבר שהוא מציל את כלל ישראל כפנחס מהחטא החמור של עבודה זרה.

אחד ממקורביו מרן הגר"ש אלישיב אולם אירועים במיקום מרכזי בירושלים התפלא באחד הימים כאשר פנה אליו רבינו ואמר לו: שמעתי שבאולם שלך מתכנסים מדי ליל שבת נערים ונערות ושרים יחד שירי שבת בקול רם. מנהל האולם ניסה להצטרף וטען שלא הוא מארגן את זה, אלא ארגון קירוב מוכר שזכר ממנו את המקום ומקבץ את הנערים מהרחוב לעונג שבת בצוותא, מתוך מטרה להציל את הנוער הזה מאיסורים

הלכה למעשה

משולחן ראש בית ההוראה • במשנת מרן רבינו הגר"ש אלישיב זצוק"ל

ליווי יולדת בנסיעה בשבת

שאלה האם מותר להתלוות ליולדת בנסיעה בשבת לבית החולים.

תשובה דעת מרן הגר"ש זצ"ל שכשהנהג נכרי מותר להתלוות אליה מלווה אחד בלבד, אך לא כשהנהג יהודי. ויש להסביר ליולדת, כי אין כל חשש בלידה בבית חולים מסודר בו הצוות הרפואי מפוקח על ידי הרשויות, ואין צורך אמיתי בהימצאותו של הבעל או האם לצידה להצלחת הלידה, ואדרבה שמירת השבת תגן בעדה שלא יאונה לה כל רע. וכבר כתב כן באגרות משה (א אורח חיים קלב) "אין לה ממה לפחד

נסיעה בשבת ללידה במרחק

שאלה מי שהזמינה לידה בבית חולים מרחק משיקולי נוחות ונוסעת ללדת בשבת, האם יכולה להאריך בנסיעה עד לבית החולים המרוחק.

תשובה רבינו זצ"ל היקל להאריך את הדרך בנהג נוכרי, אך כשהנהג ישראל יש ללדת בבית חולים היוזר קרוב. וכשנשאל כי בבית חולים רחוק יותר מוגש אוכל בכשרות מהדרין ואף מורגשת שם אווירת השבת, נענה ואמר: חילול השבת של הנהג חמור יותר מאכילה בכשרות שאינה מהדרין.

«שׁו"ת הלכה למעשה»

ואין שום צורך בנסיעת הבעל והאם [כוונתו או האם כמובן בדבריו] איתה, ורק תונבא בעלמא הוא (שמות ר"ש" יומא פג, א) מה שמפחדת לנסוע לבד. ופחד שכזה אינו גדול כל כך שיביא לסכנה, כיון שאין שום טעם לפחדיה.

ומה שהתיר באיגרות החזון איש (א, קלב) לוות אף כשהנהג ישראל, שמעתי ממרן הגר"ח קניבסקי שאין ללמוד זאת לזמנינו.

ואם בכל זאת פוחדת או חוששת מהנסיעה וכיו"ב, ומבקשת שיצטרף אליה בעלה או אמה, ואין לפנינו אלא נהג יהודי יש מקום להתיר אף על ידי ישראל כל שבאמת יש בזה משום "ייתובי דעתה" (שבת קכח, ב) ולא רק מחמת נעימות.

תומכת לידה

שאלה האם מותר לתומכת לידה לנסוע לבית החולים להקל על הילודת.

תשובה תומכת לידה היא בכלל פיקוח נפש שהיא מודריכה את הילודת והוסכת ניתוחים קיסריים, והרבה יסורים של הילודת. על-ידי גוי בוודאי מותר לחלל שבת להבאתה וייתכן שאף על-ידי יהודי.

חגורת בטיחות בנסיעה בשבת

ואומנם הנוסע ברכב בשבת בהיתר יש להזהר שכניסתו ויציאתו וסידור חגורת הבטיחות תיעשה בשעה שהרכב לא מותנע, בכדי להימנע מהפעלת מנגנון ההתרעה על נוסע שאינו חגור, הסוגרת מעגלים חשמליים ואף מסמנת בנורת ביקורת בלוח הבקרה.

טיפול שיניים בתענית

שאלה האם מותר לחולה שאינו מתענה ב"ז בתמוז, להיכנס לטיפול שיניים שמצריך שטיפת פה.

תשובה מותר, כיון שמי שלא צם נאסר רק באכילת תענוג.

חיוב תענית למי שיחלה במוציא התענית

שאלה מי שמרגיש טוב בשעת התענית, אך בדרך כלל לאחר שמתענה מרגיש סחרחורת במשך כמה ימים. האם עליו להתענות.

תשובה כיון שבשעת התענית אינו מוגדר כחולה, חייב להתענות. ומה שפטר המשנה ברורה (תקנ, ד) חולה שאין בו סכנה מלהתענות בד' תעניות, הוא רק כשהחולה בעת התענית עצמה.

כעס ותסכול מצרותיו האישיות; אם הרצון לזעוק ולמחות בשער בת רבים בא מרגשי אש קודש או מתוך רצון להתבלט וליצור תחושה שאני הוא המורם-מעם המתעורר לנקודה שאחרים לא חשבו.

רק מי שמצפן התורה טמון בקרבו, יודע לבחון מהיכן נובע הרצון להרים קול זעקה. ובעיקר האם כעת הוא הזמן הנכון למחות, ורק לאחר זמן ושיקול דעת יביע מחאה שקטה יותר.

אכן כל אחד מבין כרצונו את קיום המצוות והציות לדברי רבותינו ומפרשם מתוך נטיותיו האישיות. אספר מה שראיתי בקודש פנימה אצל מרן הגר"ש כאשר רבים יצאו להפגין כביכול על פי הוראתו.

לפני כחמש עשרה שנה פורסם קול קורא מגדולי ישראל להפגין בנושא הנוגע לקדושת ירושלים. על הכרוז כתב מרן "שכל אחד ימחה כפי יכולתו". בעקבות פרסום המכתב יצאו רבים להפגנות המוניות וחסמו צירי תנועה מרכזיים, מתוך רגש קודש שבוה הם מוחים כהוראתו של גדול הדור.

שאלוני כמה ראשי ישיבות האם כוונת רבינו לאפשר לבחורים לצאת ולהפגין בשער בת רבים לאור קריאתו. הבאתי את השאלה אל הקודש פנימה. נענה מרן ואמר בלשונו: אני קורא לשבת ללמוד! אלו שיוצאים להפגין כנראה לא רוצים ללמוד, אני לא אמרתי שאף בחור יעזוב את הישיבה ויציא להחובות להפגין.

שאלתי: ילמדנו רבינו, אם כן מה היתה כוונתו במכתבו "שימחה כפי יכולתו".

השיבני רבינו: שיאמר לחברותא שלו 'אני מוחה'. צריך מי שייצא לרחוב, כדי להראות לרשויות שצדד כזה לא עובר בשתיקה, אך לא לבטל חלילה את היכלי התורה.

ונראה שסמך הגר"ש שהציבור יבין כוונתו בזה, וכפי שכל תורה היוצאת מפיו עושים בה לומדע'ם להבין כל מילה מדבריו, כך בזה יבחנו האם גדולי תלמידיו יוצאים להפגין, ויבררו לעומק את כוונתו בזה.

כאמור, רק גדולי הדור הם עיני העדה היודעים לנווט אם למחות, לשתוק או אף להעלים עין. לכן פנחס שהוא סמל הקנאות הטוהרה, נשלח בהמשך ימיו לעמוד בראש המשלחת לבני גד ובני ראובן שבנו מזבח בעבר הירדן שלא נצטוו עליו, וחשבו בני ישראל שהוא לעבודה זרה, אך קודם שנכנס עמם למלחמה קרא להם בדברי נועם והזמנים לבוא ולגור בארץ ישראל, בהטעימו שאם עולה במחשבתכם שעבר הירדן אינו קדוש, לכן מותר לעבוד בו עבודה זרה "עברו אל ארץ אחוזת ה' אשר שכן שם משכן ה' והיאחזו בתוכנו" (יהושע כב, ט). והזמנה זו באה בשעה שבני יוסף התלוננו שנחלתם צרה מדי (יהושע יז, ד) והוא ניסה אף להוסיף עוד תושבים נוספים עליהם.

כל זאת בא כיון שלא שת ליבו לקשיים שיעמדו עם הכנסת עוד שניים וחצי שבטים לתוככי ארץ הקודש העמוסה ביושבים, אם על ידי כן יצליח להצילם מעבודה זרה או חלילה ממלחמה עמהם. רק אדם נעלה כפנחס העומד רגע קט לפני מלחמה עקובה מדם, יכול לעצור ולהזמין לבוא ולגור עמו על כל המשתמע מכך.

לכן זכה פנחס ונעשה אליהו הנביא אשר מתוך דברי נועם מחזמכים השוארים זה בזה, עתיד במהרה בימינו להשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבות.

ולחרוג את פנחס מדין 'רודף' כיון שלא התחייב מיתה על פי דין אלא רק מדין "קנאים פוגעים בו", ובכל זאת פנחס חרף נפשו בסכנת מוות להרגו בקנאו את קנאת ה'.

לעומתם, אצל שבט שמעון, הקנאות שבערה בהם הובילה לכך שזמרי נשיא השבט, קינא לכבוד השבט ובלי להתחשב התרים וקינא נגד הנהגתו של משה רבינו וכנגד הצניעות ששלטה בישראל, ובשיא השפלות קירב את המדינית כאשר עמדו מחוץ לאהלו עשרים וארבעה אלף איש (ספדרין שם) וידעו מה מעשיו השפלים באותה שעה.

הקנאות שבט לוי מאוזנת ומכוונת כיאות, לעומת שבט שמעון שלא כיוונו אותה לאפיקים הנכונים, היא מחמת שקנאות שבט לוי הונהגה על פי אמות המידה שהתורה מורה, כאשר במצרים הם לא השתעבדו בעבודות הפרך, והגו בתורה במשך כל שנות השעבוד ומומנה שאבו את ההדרכה מתי ואיך להשתמש בקנאות, ואילו שבט שמעון שלא רכש ידיעות מעמיקות בתורה, אלא היה עסוק באותן השנים בהישרדות מול גזירות פרעה ונוגשיו, השתמש כאוות נפשו לקנא היכן שחפץ.

משום שכל מידה והנהגה צריכה להישקל ולהימדד לפי אמות התורה בלבד, וכאשר הם נעשים ממניעים שונים שאינם טהורים, היצר מתעתע באדם ומראה לו אור כאילו הוא חושך וחושך כאילו הוא אור.

מגיד המישרים הגאון ר' שלום שבדרון התבטא: היום יש מצוות חדשות - על ראובן מצוה לדבר לשון הרע, ואת שמעון מצוה לשנוא. ואילו עכשיו לשבת וללמוד זה ממש עבירה וכיו"ב. אלו ודומיהם הם משפטים שהיצר מכניס בלב האדם ושוזר בהם הסברים תורניים, אך באמת הינם משוללי כל כוונה טהורה לאמיתה של תורה.

וכפי שהארץ המסילת ישרים (א) שמי שאינו שקוע בתורה אלא בתאוות העולם, שריו בחושך לעיני השכל ומחמת כן נכשל בשתי טעויות:

א] אינו מבחין בטעויות הרובצות לפתחו, עד שנכשל ונופל בהם ויורד עד לתהום, כדברי הפסוק "דרך רשעים כאפלה, לא ידעו במה יכשלו" (משלי ד, יט).

ב] "היצר מטעה את ראייתו עד שרואים הרע כאילו הוא טוב והטוב כאילו הוא רע... ומוציאים ראיות וסברות לסברותיהם הרעות ולדעותיהם הכוזבות".

מחאה לאזני החברותא בלבד

מוסיף רבי יעקב קמניצקי "רק גדולי התורה שבכל דור ודור ניחנו בחוש העדין והחרף לדעת ולהחליט מתי צריכים לקנא ולמחות ומתי צריכים לשתוק, משום שקנה המידה בזה נתון רק בידי מי שמפתח התורה בידו, ולא בידי כל מי שבוער בקרבו לזעוק ולמחות כנגד הנהגות מסוימות ואף שנראות ראויות ונכונות".

בדומה לגן המבוכה (מסילת ישרים שם) הבניי משבילים רבים הדומים זה לזה, שרק מי שסיים בהצלחה את המבוכה הפתלתל יודע לכוון את ההלך התועה בין השבילים הדומים, "כן מי שעדיין לא משל ביצרו מסתובב בתוך השבילים ולא יוכל להבחין ביניהם, אך המושלים ביצרים שכבר יצאו מן השבילים וכבר יצאו ממאסר יצרים".

הם יודעים לבחון היטב אם הרצון לצעוק על השכן נובע מטהרת הלב או שמא משנאה אישית ואולי

מוקד ההלכה שע"י בית ההוראה
0722-133-466

ניתן לשלוח שאלות וכן לקבל העלון מדי שבוע בדוא"ל:
Beithorah@gmail.com

חדשי!

ניתן להשתתף בהוצאות המדוברות של בית ההוראה ובכללן הוצאת דברי התורה

באמצעות מכשירי נדריים בבתי הכנסת

יש לבחור קופות נוספות, חיפוש ולמצוא בית ההוראה הכללי ירושלים שע"י מוקד ציוני ההלכה. תזכו למצוות!

יֵאִיר בִּזְרִי

מאת מורנו הגאון רבי ניסן גולדברג שליט"א מראשי ישיבות אור ישראל וראשון לציון

גליון 12 – פִּינַחַס תש"פ

שבטי י-ה עדות לישראל

לחנוך משפחת החנוכי הביא רש"י ממדרש לפי שהיו האומות מבזין אותם ואומרים מה אלו מתייחסין על שבטיהם, סבורין הן שלא שלטו המצרים באמותיהם, אם בגופם היו מושלים ק"ו בנשותיהם לפיכך הטיל הקב"ה שמו עליהם ה"א מצד זה וי"ד מצד זה לומר מעיד אני עליהם שהם בני אבותיהם, וזה הוא שמפורש על ידי דוד, שבטי י-ה עדות לישראל וכו'.

הטיל הקב"ה שמו על בני ישראל ששמו עליהם וטהורים הם, אכן הנה שם י-ה אינו שם שלם רק חסר, דהרי איתא בחז"ל כי יד על כס קה מלחמה לה' בעמלק מדור דור שכתוב שם של י-ה וכן כס ולא כסא לומר שאין השם שלם ואין הכסא שלם עד שיכרת זרעו של עמלק, מבואר שהשם לא שלם הוא שם י-ה וא"כ העדות של שמו של הקב"ה הוא רק בשם חסר, ואשר צ"ל שבאמת הוא שמו, אכן שם המשפחה ועדות עדיין לא בשלמות הוא לישראל, רק היחוס מאבותם כל זה הוא תחילת השם ותחילת הבנין, אבל גמר הבנין על האדם לבנות להשלים שם השם עליו.

ונראה עוד בזה דהנה במהרש"א כתב על הפסוק כי בחר ה' בציון אוה למושב לו, שכיון שאין השם שלם ולא הכסא שלם א"כ חסר אותיות א' מהכסא ווא"ו וה"א משם השם, וביחד הוא אוה, וא"כ כתב זהו שאמר הכתוב "כי בחר ה' בציון" כשיבחר ה' בציון אזי יהיה "אוה" אותיות החסרות א' וא"ו וה"א "למושב" היינו לכסא שיושלם מכס לכסא ווא"ו וה"א לשמו היינו "לו", וא"כ כשיבחר ה' בציון יהיה השם שלם והכסא שלם, וענין השם שלם כי ביה ברא הקב"ה צור עולמים היו"ד וה"א עוה"ז ועוה"ב, והוא"ו וה"א השמים, וכשימי השמים יהיה על הארץ ישלם שמו להיות שלם.

וא"כ כמה יומתק דברי דוד המלך בפרק קכ"ב הפרק שמביא רש"י שבטי י-ה עדות לישראל, דהנה פתח בפרק שמחתי באומרים לי בית ה' נלך, ואז ירושלים הבנויה כעיר שחבורה לה יחדיו ופרשו שם היינו ירושלים של מטה המקדש עם ירושלים של מעלה מחוברים יחדיו.

והמשך הפסוק ששם עלו שבטי י-ה עדות לישראל להודות לשם ה', היינו שם השם השלם להודות, שעם שמים י-ה השלימו להשם השלם, ובהמשך הפרק כי שמה ישבו כסאות למשפט כסאות לבית דוד, הנה הזכיר שם יהיה הכסא שלם כסאות לבית דוד והיינו כיון שהשם שלם א"כ גם הכסא כבר שלם, ואז ממשיך הפרק יהי שלום בחילך דהיינו השלימות של עם ישראל ושלמות השם והכסא יחדיו.

שם ה"א באשה ושם יר"ד באיש

בחז"ל הנ"ל מבואר שהיו"ד שבאיש והה"א שבאשה הם משמו של הקב"ה, והנה בחז"ל כי ביה ה' צור עולמים שנבראו העולמים עוה"ז ועוה"ב באותיות י-ה, העוה"ז באות ה"א כדאיתא בגמ', שלמטה פתוח שאפשר ליפול, ופתח מן הצד לחתור חתירה לבעלי

תשובה להכנס דרך שם אפילו מבחוץ, ולהתלות על רגל הה"א לעמוד ולא לרדת שחת, והעוה"ב באות יו"ד שצדיקים בה מעט. והנה נבחר האיש שבו יו"ד שהוא רמז לעוה"ב לחיים של רוחניות, ובאשה שתפקידה לדאוג לסייע בעבודת עוה"ז בה ניתן האות ה"א, ועוד הבדל שהיו"ד באמצע האיש שזהו כל תוכו ומציאותו העוה"ב, ובאשה העוה"ז הה"א אבל בסופה, לדאוג לעוה"ז אבל לא כעיקר ותכלית.

והנה שרי כאשר היתה צריכה לחבוק בן הוסיף לה השי"ת האות ה"א, ויהושע להנהיג עם ישראל נוסף היו"ד משרי להיות ראש וראשון להנחיל לישראל תורה ומצוות.

וא"כ איש ואשה שלום ביניהם כל אחד ותפקידו, האיש כל תוכו ברוחניות ודאגה לעוה"ב, והאשה במסירות לימין בעלה לדאוג לצרכיו, ביחד משלמים לזכות לשם ה' עליהם ובאהבה וחיבה שיהיה שם שלם עליהם, והנה איתא בגמ' בשבת הרגיל בנר הוי ליה בנים ת"ח ובפרש"י נר שבת ונר חנוכה והנה נר שבת מדלקת האשה כמנהג, ורשאים להשתמש בהם ועיקר ענינם להוסיף אור וחמימות לבית בשבת באור הקדושה, אבל נר חנוכה כולו לה' אין רשות להשתמש, ובה מנהג שהאיש מדליק, וכאשר נשלם תכלית הכונה האיש בדאגה לרוחניות והאשה לביתה א"כ האשה בירכתי ביתך כשם השם שלה לבסוף, א"כ "בניך כשתילי זתים סביב לשולחנך כן יבורך גבר ירא ה'".

השכר של מי שעושה

שמעתי לפני עשרים וחמש שנה מר' עזרא ברזל זצ"ל, ליוותי אותו בעשי"ק פרשת פינחס ואמר לי, פינחס זכה לכהונה לו ולזרעו אחריו, פינחס הוא אליהו זכה להיות המבשר טוב לעתיד לבוא, כל כך הרבה זכויות מהמעשה שהוא עשה. ואמר ר' עזרא העולם נוהג לומר שזה בגלל שעשה מעשה בלי פניות, אבל לי יש הרגש אחר בזה, כל משפחתו היו כוהנים, והוא היחיד שנשאר בלא כהונה, ומביא רש"י בעת מעשה זמרי, הגיעה השאלה לבית המדרש, ישב משה רבינו וכל גדולי ישראל עמו, ונשאלו בועל ארמית מה דינו, נתעלמה ההלכה, עד שפינחס נזכר הלכה ואמר קנאים פוגעים בו אומר לו משה רבינו קריינא דאגרתא הוא להוי פרוונקא, הוא יהא השליח. יושבים שם כל גדולי הדור מי יעשה מעשה סכנה, במסירות נפש למען עם ישראל, ומטילים את זה על פנחס, אמר ר' עזרא הרגשה נפלאה, אם אני הייתי שם הייתי אומר, רבונו של עולם, כולכם קבלתם כאלה מתנות, כהונה, כהונה גדולה, אני היחיד שנשאר שלא קיבל, פתאום כשמגיע הזמן לתת, מגיע הזמן שצריך מסירות נפש, אתם אומרים שאני אלך.

פינחס לא שואל שאלות, והולך עבור עם ישראל, עבור אחרים, אין חשבונות, איזה נקי וצדיק, ובגלל זה זוכים לדורי דורות לכהונה, זוכים לכהן גדול, זוכים להיות מבשר טוב.

למה רק עכשיו ביקש ירושה לבניו

"יפקד ה' אלקי הרוחות לכל בשר איש על העדה" (פנחס כ"ז, ט"ז) ובפרש"י כיון ששמע משה שאמר לו המקום תן נחלת צלפחד לבנותיו, אמר הגיע שעה שאתבע צרכי שיירשו בני את גדולתי.

וצריך להבין מה שאמר שהגיע זמן לתבוע ירושת גדולתו לבניו, אחר שנצטוו בירושת בנות צלפחד. דלכאורה הרי גם קודם הצווי היה הבן יורש וכמו שכתב רש"י לעיל שבנות צלפחד חכמניות היו וידעו שבמקום בן, לא היו תובעות ירושה א"כ מה נוסף בירושת בנות צלפחד שע"ז אמר משה שהגיע זמן לתבוע צרכיהם.

ונראה דהנה כבר כתבו האחרונים שחלוק ירושת בן מירושת בת, שירושת בן יסודו שברה כרעיה דאבוא ונכנס במקום האב, אבל ירושת בת הוי פרשה וגדר אחר של ירושה וכמו שהאריכו בבי"ב בפרק יש נוחלין, ואינו רק סדר ירושה אלא גם גדר אחר של ירושה ונראה שירושת שררה וכהונה, אינה כירושת בן בממון שהוי כגדר של ברה כרעיה דאבוא, שהרי מצינו במסכת ר"ה שאף בן היורש מלכות אביו ראוי העמדה במלכות, ואם אינו ראוי אינו יורש, וא"כ גדר ירושת בן בשררה הוא כגדר ירושת בת היורשת ולא ככרעיה דאבוא וא"כ שפיר מובן שרק אחר שנצטוו בירושת הבת היה מקום לתבוע ירושת שררה ומלכות לבניו.

ועוד נראה בזה דהנה עלה משה אל הר העברים וראה משם את כל ארץ ישראל, ואיתא בחז"ל שראה כל שבט במקומו וכל משפחה בחלקה, וא"כ י"ל שראיית משה היה גם כעין חלות שהחיל משה את חלקי הארץ לכל שבט ומשפחה, ונחשב בזה שהוא הנותן לבנות צלפחד את חלקם בארץ, וכמו שכתב רש"י לעיל שכיון דכתיב נתן תתן להם חשב משה שהותר הנדר ומותר להכנס לארץ ישראל, ולדברינו הרי דינו היה לא רק לפסוק לבנות צלפחד אלא משה עשה גם כעין חלוקת הארץ, ונתן להם חלקם וזה היה ע"י ראייתו את הארץ למשפחתם עיין במדרש שם, וא"כ שוב משה היה המחלק הארץ לא רק המצווה, א"כ שוב היה זמן שראוי אני לתבוע ירושת בני, שהרי עכשיו זה זמן של נתינת חלקי הארץ, והיינו שכתב רש"י כיון שאמר לו המקום תן נחלת צלפחד נחשב שמשה הנותן ומוחזקת להם מיד, א"כ אתבע גם ירושת בני שעכשיו היא חלוקה שנעשית בא"י.

השמחה בלימוד התורה

שיחה בישיבת ראשון לציון – פנחס תשע"ו

פרשת פנחס היא פרשה הנקראת במהלך השנה, בכל ראש חודש ובכל המועדים, ופרשת המועדות מתחלקת לשנים, שבפרשת אמור הן מצוות המועדים, ובפרשת פנחס מוזכרים הקרבנות, וברמב"ם במורה נבוכים כתב דאדם שחטא בשוגג מקריב קרבן חטאת ומתכפר לו, ולכן נקראת ירושלים "משוש כל הארץ", משום שהמקום השמח ביותר בעולם הוא ירושלים, ששם היו מכפרים האנשים בקרבנות על כל חטאיהם, והיתה שמחה גדולה על כך שמתכפר לו ונעשה טהור.

וידוע בשם הגרי"ז שביאר מדוע רואים שילדים קטנים שמחים יותר ואילו אנשים מבוגרים עצובים יותר, שהוא משום שאין לילדים חטאים, ומהותו של האדם היא שמחה, וכאשר רואים שהאדם עצוב זהו משום שיש לו חטאים, ולכן היתה ירושלים מקור השמחה, משום ששם נתכפרו עוונותיהם של ישראל.

והגאון ר' נחום פראצוביץ זצ"ל ביאר מה שאנו רואים את כל הבריאה פורחת, ואילו האנשים רואים שאינם שמחים, שהטעם שהעצים פורחים הוא משום שמחוברים לאדמה והשמש מאירה אותם, אמנם כאשר יעקרו אותם ממקומם הם מיד ינבלו, וכמו כן ממש האנשים, שכאשר הם מחוברים הם שמחים, וכדכתיב (תהלים צב יד) "בחצרות אלוקיני יפריחו", והיינו שכאשר הם בבית המדרש הם שמחים, אך כאשר הם מחוצה לו אינם שמחים, שהם כעץ שעקרוהו ממקומו.

ושמעתי שבתחילת השבוע (תמוז תשע"ו) נכנסו אל מרן ראש הישיבה הגראי"ל שטיינמן (שליט"א) ארבעה בחורים צעירים מארה"ב מיישיבות קטנות שעולים לישיבות גבוהות, וכולם בניו של גבירים גדולים ומחזיקי תורה, ובאו לארץ הקודש קודם עלייתם לישיבה להתפלל בכותל ולהתברך, ובירך מרן הגראי"ל את הראשון שיצליח בלימודו, וכן את השני, ואילו את השלישי שאל מרן הגראי"ל להיכן הולך ללמוד, וגמגם ולבסוף אמר שהולך לישיבה יוניברסיטי, והתחיל מרן לומר לו שלא תהיה לו הצלחה בחיים ושמעריבים שם דברים אחרים עם התורה, ותהא חסרה לו השמחה, ואת הרביעי בירך ג"כ מרן שיצליח בלימודו, והיינו שראה על הפנים שלהם אם יש להם שמחה או לא.

ואבי מורי ז"ל שמע מבנו של ר' אלחנן וסרמן הי"ד שסיפר שאדם נכנס אל החפץ חיים זצ"ל וביקש להתחזק באמונה, ואמר לו הח"ח שראה לו מופת, שכאשר היה בעיר בורשה בכדי להדפיס את המשנה ברורה, והח"ח מסר נפשו בכדי שלא יהיו טעויות, והדבר היה כרוך בעמל רב ובטירחה מרובה, לסדר את סוגי האותיות וגודלם, וכן לוודא שלא יהיו טעויות, ובית הדפוס לא היה באזור היהודי בורשה, ומול הבית בו התארח הח"ח היתה אוניברסיטה של גויים, וכן בבנין שהתארח בו היו גויים, ובבוקר היה הח"ח הולך לתפילה, וכאשר חזר היה עוסק בעבודתו עם המשנ"ב, ולאחר מכן היה הולך לתפילת מנחה וערבית, ופעם אחת כאשר חזר מתפילת שחרית פגש כמה סטודנטים מהאוניברסיטה והקדים להם שלום, וראה שהם מתוחים, וכאשר בא הח"ח לירד לתפילת מנחה וערבית הרגיש בריח של שריפה ושמע קולות נפץ ורעמים, ולאחר ששכבו מעט הקולות ירד הח"ח מביתו, וראה את הסטודנטים עולים בבנין, ושאל אותם הח"ח מה אירע, והשיבו לו שאותו היום היה יום של מבחנים באוניברסיטה, ולכן היו מתוחים בבוקר, וכאשר הסתיימו המבחנים היו צריכים להתפרק, ושאלם הח"ח לשם מה צריך להתפרק, וענו לו שהנפש של האדם היא כמו קפיץ, שכאשר מותחים אותו הרבה ולאחר מכן משחררים אותו הוא קופץ ומשתולל, ואמר הח"ח לאותו יהודי שבן תורה שלומד במשך כמה שעות ברציפות, היה צריך בסוף הסדר לזרוק את הסטנדר, אמנם זהו מופת שכאשר לומד טוב לאחר הלימוד פניו מאירות ומאושרות, וזהו כח אורה של תורה ש"בחצרות אלוקיני יפריחו".

ובגמרא בברכות (ה, ב) איתא ר'בי אלעזר חלש, על לגביה רבי יוחנן, חזא דהוה קא גני בבית אפל, גלייה לדרעיה ונפל נהורא, והקשה המהרש"א מהיכן היה לרבי יוחנן כח זה להאיר את כל הבית, וביאר המהרש"א דבגמרא איתא שרבי יוחנן היה אחר החורבן, אך נשאר לו גוף של ירושלים קודם החורבן, ולכן הגוף האיר, משום שירושלים היתה אור והאירה לכל העולם, וכמו שאמרו במדרש ירושלים אורו של עולם, וכפי שאנו אומרים בתפילת שלושת רגלים "שמחה לארצך וששון לעירך", שהאנשים שהיו ליד בית המקדש היו שמחים ומאושרים.

והנה בקרבנות מצינו שבכל המועדים מלבד שבת מקריבים קרבן חטאת, ופר ושעיר של יום הכיפורים מקריבים לפני ולפנים, אמנם אינם מכפרים על עוונותיהם של ישראל, שעל זה השעיר שנשלח לעזאזל מכפר, אלא שבכל ראש חודש מקריבים שעיר לחטאת שמכפר על טומאת מקדש וקדשיו, והיינו אם נכנס אדם טמא בשוגג למקדש, או אדם שהיה טמא ואכל מן הקדשים ולא נודע לו כלל שהיה טמא, ולכאורה יש להבין מהי החומרא הגדולה בזה שצריך לכפר על כך בשעירים לחטאת.

אמנם הביאור הוא שכיון שאנו רוצים שבית המקדש יכפר לנו ויאיר לנו וישמח אותנו, צריך להעריך את בית המקדש, והקרבנות מראים את הערכתנו לבית המקדש, שאכפת לנו אם נכנס אליו אדם טמא ודואגים אנו לקדושתו, ועל כן כאשר רוצים שביום הכיפורים יתכפרו כל העוונות, מוכרחים להקריב קרבן לכפר על טומאת מקדש וקדשיו, וזהו שאנו אומרים "ראשי חדשים לעמך נתת זמן כפרה לכל תולדותם", משום שאם יביאו קרבן לכפר על טומאת מקדש וקדשיו, כל בית המקדש יתכפר, משום שאם מעריכים כפי שצריך אזי מתכפרים כל העוונות.

בענין בועל ארמית

פנחס בקנאו לאלוקיו על דבר זמרי בן סלוא קיבל שכרו ברית שלום וכהונת עולם, וצ"ב מה ענין שכר זה לקנאנו ומאי מדה כנגד מדה אית בה, ובפשטות אשר קנא לאיסור בועל ארמית וע"ז כתב הרמב"ם שהפסד יש בו יותר מכל העריות שגורם שבניו יהיו לעם אחר דמתייחס אחר אמו הארמית, ולזה אפשר דמה דעברו באיסור דבניהם לא יתייחסו אחריהם זכה בכהונה שתלוי בחייס, וכן ברית שלום שהוא דין מיוחד שנאמר בישראל בברכת כהנים ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום וכגמי בברכות איך לא אשא פנים לישראל וכו' דשלום הוא ברכה מיוחדת שנתברכו בזה בישראל דוקא, ובשם ישראל.

אכן נראה עוד בזה דהנה ברמב"ם בפ"ב מאיסור הלכ' ו' והוא מגמי סנהדרין פ"ב וז"ל לא פגעו בו קנאים ולא הלקהו ב"ד הרי עונשו מפורש בדברי קבלה שהוא בכרת שנאמר כי חלל יהודה קדש ה' אשר אהב ובעל בת אל נכר יכרת ה' לאיש אשר יעשנה ער ועונה, אם ישראל הוא לא יהיה לו ער בחכמים ולא עונה בתלמידים, ואם כהן הוא לא יהיה לו מגיש מנחה לה' צבקות, הנה מפורש בנביא בביאור הגמי דעונשו דבועל ארמית הוא שלא יזכה לבנים ת"ח ולא כהנים, א"כ לפ"ז שפיר שכרו של פנחס הוא שלום דהיינו תורה עיין משנה בתרא דעוקצין וכן כהונה שהם עונשי בועל ארמית, אכן תחזור תמיהתנו לא על שכרו של פנחס אלא על עונשו של הבועל ארמית אמאי הוי בתורה וכהונה וצ"ב.

ואשר נראה בזה בהקדם גברי איסור קנאים פוגעין בו הנה ברמב"ם שם בהלכ' י' אבל ישראל הבא על הכותית בין קטנה בת שלש שנים וכו' בין אשת איש בין פנויה וכו' כיון שבא על הכותית בזדון ה"ז נהרגת מפני שבא לישראל תקלה על ידיה כבהמה, ודבר זה מפורש בתורה הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם וכל אשה יודעת איש למשכב זכור הרגו.

הנה ס"ל להרמב"ם דהכותית נהרגת כדין בהמה הנרבעת משום תקלה, (ועיין בזה דברים נחמדים באו"ש בפ"ט ממלכים לענין ביאת עכו"ם בישראל עי"ש) והקשה במ"מ חדא דהתם אפי' שאינם ראויים לביאה היו נהרגים, ועוד מקשה הרי בקרא לא כתיב דנענשו על ביאת האיסור שהוי בועל ארמית, אלא מפורש שהן הנה היו בדבר פעור הרי שדין מיתתם הוי מדין ע"ז ופעור ולא מטעם ביאת איסור דבועל ארמית, והניח שעדיין הדבר צריך תלמוד.

הנה ברמב"ם בהלכ' ד' כל הבועל כותית בין דרך זנות בין דרך חתנות אם בעלה בפרהסיא והוא שיבעול לעיני עשרה מישראל או יתר אם פגעו בו קנאין והרגהו הרי אלו משובחין וזריזין וכו', והנה דקדקו מדברי הרמב"ם באחרונים דס"ל דדין בועל ארמית נאמר דוקא בישראל שבעל כותית, אבל כותי שבא על בת ישראל ליכא דינא דקנאין פוגעין בו, ודלא כלאו דלא תתחתן במ שהוי בין בישראל לכותית ובין ישראלית לכותי (ועיין אורה"ח עה"ת ות"י שם וש"א"ר).

ובאמת מוכרח כן בדעת הרמב"ם דהנה בהלכ' י' הנ"ל איתא דהכותית נהרגת משום תקלה והנה בהלכ' ט' כתב שעכו"ם שבא על בת ישראל אינו נהרג רק אם היתה א"א ואם נימא דהוי איסורא אף בבועל ישראלית אמאי לא יהרג מדין תקלה, ואשר מבואר דס"ל להרמב"ם דדין קנאים הוי רק בישראל הבא על

הכותית וצ"ב טעמא מאי, הרי בכל ביאת איסור דלא תתחתן שפיר ילפינן לתרוייהו ומאי שנא הכא (ועיין נו"ב וחת"ס בתש"י).

בסוף הלכ' ה' כתב הרמב"ם והבא על בת גר תושב אין הקנאין פוגעין בו אבל מכין אותו מכת מרדות, הנה אם חייבו הרמב"ם בגר תושב מכת מרדות היינו מהאי דכתב בהלכ' א' שעכו"ם דרך זנות ליכא אלא איסור דרבנן ומכים אותו מכת מרדות שלא יבוא להתחתן בהם, אשר מבואר דאיסור חתנות איכא אף בגר תושב, אשר א"כ צ"ב מנ"ל ליה להרמב"ם דבבת גר תושב ליכא דינא דקנאין פוגעין בו הרי שוים הם לענין איסורא, ועיין במ"מ שנלאה למצוא לזה מקור.

אשר נראה בכל זה דהנה בגמי סנהדרין פב. א"ר חייא בר אבויא כל הבא על הכותית כאילו מתחתן בעבודת כוכבים, אשר מתבאר בזה דגדר דינא דקנאין פוגעין בו וכן איסורא דבועל ארמית לא הוי רק מלתא דביאת איסור אלא הוי בלתי דע"ז, דמאי דדבק בעובדת עכו"ם באישות, הוי דבק ומתקרב לע"ז וביותר שבנו יהיה עובד ע"ז, וא"כ נראה מאי דכתב הרמב"ם שבעל ארמית הוי מגי עבירות הביאור שלא שהוי גלוי עריות אלא ע"ז, והיינו דקאמר ר' חייא בר אבויא כל הבא על הכותית כאילו מתחתן בעכו"ם דינא דעכו"ם, (שוב מצאתי כן כדברינו בחזו"א אבה"ז סי' ד' ס"ק י').

אשר לפ"ז שפיר פסק הרמב"ם שבבת גר תושב לא הוי דינא דקנאים פוגעים בו, דכיון שאינו עובד ע"ז אע"פ שאיכא עליה לאו דלא תתחתן במ כל זה מדין ביאת איסור, אבל קנאין פוגעין בו שהוי מלתא דעכו"ם ליכא בגי'ת, ושפיר נמי דינא דקנאין פוגעין בו נאמר בפרהסיא, דהוי דינא בקידוש ה' בלתי דע"ז, ושפיר נמי נאמר דין קנאין רק בבועל ארמית, דבניו יתייחסו לעכו"ם ולא בישראלית הנבעלת לעכו"ם.

וא"כ אתי שפיר מאי דיליף הרמב"ם דין שנהרגת הכותית מקרא דהן הנה היו לבני ישראל בעצת בלעם על דבר פעור דקשיא ליה למ"מ דהחטא דכתיב בקרא היינו ע"ז ואיך ילפינן להכא, אכן למתבאר אתי שפיר היטב דהכא באמת הוי איסורא דע"ז הבא על הכותית, א"כ שפיר כתיב על דבר פעור והכונה לביאת האיסור ודו"ק. ואשר לפ"ז שפיר עונשו דבועל ארמית הוא ת"ת וכהונה שהוא התקרבות לה' יתברך בתורתו ועבודתו ודו"ק.

(האחרונים התקשו ברמב"ם דבהלכ' ד' כתב בדינא דקנאין פוגעין בו אם פגעו בו קנאין והרגהו הרי אלו משובחין וזריזין וכו' מבואר דקנאין נאמר דוקא בו, ובהלכ' ה' ואין הקנאי רשאי לפגוע בהן אלא בשעת מעשה, דיקא בהן בתרויהו, אכן נראה בזה דהנה נתבאר בהלכ' י' דמאי דהיא נהרגת הוי מדין תקלה והנה מדין תקלה פשוט דנהרגת אף לאחר מעשה, ודינא דכתב הרמב"ם, אף בישראל קטן בן ט' דליכא דינא דקנאין, א"כ לפ"ז נראה דלקנאי הותר רק בשעת מעשה אבל אח"כ הוי דין על ב"ד אשר לפ"ז שפיר חילקם הרמב"ם דבהלכ' ד' דקאי לענין עצם החיוב בזה הכותית הוי מחוייבת אף אח"כ והוי יותר מדין משובח אבל בהלכ' ה' לענין הקנאי זהו רשאי רק בשעת מעשה ודו"ק).

ואשר לדברנו מובן היטב שכרו של פנחס ברית כהונת עולם להיות כה"ג ומוסר התורה לדור ודור, כיון שקינא לשם השם למחות ע"ז מישראל ולעקור המדבקים לע"ז, א"כ שכרו שהוא זה שיחיה דבוק לו ולזרעו עד עולם ככה"ג משרתי ה' לפני ולפנים.

השגחה פרטית

כמה ענינים של השגחה שאירעו בחודש תמוז תשנ"ג [ונרשמו בשעתם]

מיד השכיר את המחסן

י"א תמוז תשנ"ג, אחי הרה"ג ר' חיים נתבקש ע"י רופא בפי"ת לבדוק מזוזות אצלו בקליניקה ונמצאו כולן פסולות וקנה חדשות מהודורות של חמישים דולר, וביקש מאחי שיבוא לקבוע לו את המזוזה ובא אליו ונמצא עוד חבר בלא מזוזה מקדמנא דנא ואמר אחי לרופא היה כאן מזוזה? וענה שזה מחסן בלבד ולכן אין מזוזה. ואחר אחי שאעפ"כ חייב במזוזה והשתכנע והניח גם שם מזוזה. למחרת בא בהתרגשות שנהה עשר שנים הוא מחסן, ואתמול אחרי שהנחתי המזוזה באו לבקש ממני רופא להשכיר את המקום לשם רופא וחיכתי לזה שנים, וראה בזה פלא.

היה צריך למות לפני חצי שנה

סיפר הגר"ח מישקובסקי שליט"א שנפטר השבוע (תמוז – תשנ"ג) בישיבת בעלי תשובה נתיבות עולם והמעשה היה שהוא למד בישיבה חודש אחד אחרי ששירת בצבא ולמד בהתמדה ואחרי חודש לא הרגיש טוב ונמצא גידול במקום גרוע ונפטר השבוע לבית עולמו, ושאל הגר"ח מ"א את רבנו חיים קניבסקי שהולך לנחם ומה יאמר להם. שהם שואלים וישאלו הרי נעשה דתי וכך קרה לו. ואמר לי אמור להם אולי בחסדי השי"ת היה צריך להיות קודם והאריך הקב"ה ימיו בעוד חצי שנה כדי שיבא למעלה נקי וצח. וכן באנו אליהם ואמרנו להם זאת לאחים ובצד יושב האב ודיבר עם ר' נח הרץ. ולפתע תופס ר' נח הרץ את הרב מישקובסקי ואומר בא תשמע מה שמספר האבא. וסיפר האבא שלפני חצי שנה בדיוק היה הבן בלבנון בסיור והיה צריך לצאת לסיור בלבנון ופתאום בא אליו המפקד ואומר אתה לא תצא בלי שום סיבה ולא עזר שום דבר והיה לפלא ואח"כ קרה שהיה מטען צד ונהרגו כל יושבי הגיפ והיה בדיוק חצי שנה כמו שאמר הגר"ח שליט"א.

זהירות מדבר קללה

היה אחד חסיד סלונים שלא היו לו ילדים עשרים ושנים, וישב ערב אחד וחשב מה חטא שעלה לו כן, ונזכר שבהיותו בחור בישיבת סלונים היתה עובדת בימי שישי בנקיון אשה עניה והיתה באה עם ילדעה הקטנים והיו מפריעים בישיבה וצחק עליה שנה היא מביאה ילדים והיא ענתה לו "ייה"ר שלא תזכה לצער גידול בנים והוא חשב שזה ברכה ועכשיו נזכר מזה, ומבין שזה קללה וחיפש אותה ומצאה וביקש מחילה ומחלה [ועכשיו כל בניה לימודי ה'] ולשנה אחרת נולד לה בן למזל טוב כמה כוחה של קללה אחת ודיבור אחד.

כוחה של תפילה

סיפר לי הרב גליק מבית הכנסת אגודת רעים שלמד בישיבה בנייטרא והגיע לגיל שהפסיק לשמוע שיעורים והיו עוד הרבה בחורים גדולים וכן טובים ממנו. והנה נשמע בישיבה שבן הרב מנייטרא מחפש חברותא ופשיטא היה שילמד עם בחור מבוגר ומצוין וכן הוי שקבע עם בחור אחר. אכן מספר הרב גליק אני כל כך חפצתי ללמוד איתו שנכנסתי לחדר ובכיתי לרביש"ע וממש דיברתי עם הקב"ה בפה שאני חפץ בזה. וראה זה פלא שלמחרת יצא שהוא ילמד איתי והיה הדבר לפלא בישיבה, זהו כוחה של תפילה.

תחזיק ילד בחיידר

היה יהודי בבני ברק שהיה לו כמעט תאונת דרכים שדרס ילד, והילד בפי"ת נכנס בין הגלגלים ולא קרה לו כלום. ובאותו יום ראה שכן שלו בבניין ילד מסתובב בשעות הבוקר בבית ושאלתי אותו למה לא הולך לחיידר. והתברר שאין להורים שלו כסף לשלוח לחיידר לכן נשאר בבית, מיד קבעתי איתם שאני אשלם את הכסף לחיידר, ואחרי התאונה באתי להגר"ח קניבסקי ושאלתי מה להתחזק מהנס ואמר לי "תחזיק ילד בחיידר". והיה לפלא שבאותו יום כבר זכיתי בזה.

ואז קם הילד השני

סיפר הגר"ר ברוך שפירא שאדם באמריקה ישב בצד ואמר תהלים וביקשו הרב שיבא לבית הכנסת ויספר את סיפרו כדי שעהשפיע על אחרים. וסיפר שהיה בחור אז היה גר במינסק והיה סוחר בהמות ומעשר כספים נתן לת"ח אחד – יום אחד הרויח סכום גדול מאד והיה הרבה מעשר והלך לאותו ת"ח, אמנם כיון שהיו לו באותה עת הרווחה לא רצה לקחת. רק ביקש ממנו שיש כאן שני החורים עניים שרוצים ללמוד ואין כסף לבגדים וכסף לנסיעה לסלבודקה והסכים לקנות ונסעו שמו היה אהרן מינסקר, ולמימים התרגש מאוד ששמע שיצא ממנו רבנו אהרן קוטלר, וסיפר שפי"א ספרתי את זה באסיפת רבנים ואז קם ר' יעקב קמניצקי ואמר שהוא הילד השני, זהו כוחו של נתינה לצדקה שרוב הימים תמצאנו.

ליום היארצייט של הגאב"ד רבי חיים שאול קרליץ זצ"ל נלב"ע כ' תמוז תשס"א

שח הגר"ר ניסן גולדברג שליט"א הדבר שרבי חיים שאול הכי שנה היה א קרומע סברא - סברא עקומה. זה היה עבורו כמו שדין אדום לשור אצלנו ביוצאי חבון מוסרים אברכים חבורות בין קבלת שבת למעריב לפעמים היה רבי חיים שאול שומע סברא וכולו נעשה סוער, הוא סבר שהסברא עקומה והוא מאד רצה להעיר על כך הוא היה מחזיק את עצמו בשולחן בחזקה ואומר כעת צריך לצעוק אלא שמוסר החבורה הוא טרי זו פעם ראשונה שנושא כאן מדברותיו והכיכד אפריע לו (מוסף שבת קדוש – ראה תשס"א) ופי"א מסרתי דברי חיזוק לפני מתן תורה, ואחרי שהכתיני מצאתי שעיקרי הדברים נמצאים במכתב מאלהו, ומסרתי את זה בבית כנסת. ואחרי הדרשה לוחש לי הגר"ח יש בזה במכתב מאלהו תענין שם.

שאל מדאי הרבה על תוס'

פי"א נסעתי באוטובוס מירושלים לבני ברק והגר"ח עולה וישב לידי, [הוא חזר משיחה עם מרן הגר"ש] וכל הדרך סיפר לי ענינים שונים ובין הדברים סיפר לי סיפור מעניין מתקופת לימודיו בקמניץ מרן רבי ברוך בער צללה"ה קירבו וחיבבו מאד פעם הקשה בפניו רבי חיים שאול קושיה על תוס' מסוים רבי ברוך בער שתק מעבור כמה רגעים חזר רבי חיים שאול על הקושיה גער בו רבי ברוך בער אף א תוס' דארץ מען זיך מאטערן און מאטערן גאנצענע טעג על תוס' צריך להתייגע ימים רצופים אין להקשות קושיות בפיוזות מאז אותו מקרה ובמשך שלושה חודשים לא הסכים רבי ברוך בער לדבר עמו בהתקרב חג הפסח התכונן רבי חיים שאול לנסוע הביתה הוא הסתפק אם להיפרד מרבו הרגיש שרבי ברוך בער כועס עליו לבסוף ניגש להיפרד רבי ברוך בער נשקו על ראשו ואמר לו מה אתה חושב וכי כעסתי עליך אישית היה עלי לנהוג כך מתורת חינוך והוסיף רבי ברוך בער במשך כל התקופה התגעגעתי אליך אני אך התאפקתי לא לקרוא לך אלץ חינוך. ופי"א החפץ חיים קרא לאסיפה לכל הראשי ישיבות, וביקש ימסרו שיעורים יומיים, וגם שיעשו מבחנים על מה שלומדים, ורוב הרה"י לא עמדו בזה, רק הגר"ד שהיה צדיק עשה כן למשך תקופה ארוכה שהגאון רבי ראובן זצ"ל מסר שיעורים יומיים תקופה ארוכה, ועשו מבחנים, עד שלא הצליחו גם הם לעמוד בזה.

בס"ד יצא קונטרס נזר ועטרה – שיחות ממורנו הגאון רבי ניסן גולדברג שליט"א בעניני חורבן הבית והגאולה

ניתן להשיגו לע"ע רק במיל המערכת: 0527680034@okmail.co.il

לעזוב מנין מצומצם באמצע התפלה

ב. אכן בשבט הלוי הנ"ל צידד לחלוק על הנ"ב ושבאמת השראת השכינה נשארת גם אם יצא באמצע חזרת הש"ץ דאחרי שהתחילו בעשרה לא זזה שכינה ממקומה גם אם יצאו מקצתן (וכ"כ במגן גבורים סי' קמג ועפ"י השיג על הנ"ב), ומ"מ אסור לו לצאת באמצע, דלכתחילה תיקנו שדבר שבקדושה יאמר בעשרה, וכשיוצא נחסר תנאי זה. [בשבט הלוי כתב עוד טעם לאסור, כיון שאין יכולים לגמור כי אם אותו דבר שהתחילו בו, על כן אסור לצאת שע"ז לא יוכלו להמשיך בענין הבא. ודבריו צ"ע דראה בסמוך, שהמ"ב כתב דמותר לצאת בסוף ענין קודם שמתחיל ענין השני, וע"כ דאין לאסור מטעם זה].

כשיש מנין שרק ו' מתפללים ואחד מהן רוצה לצאת

כשנמצאים בבית הכנסת יותר מעשרה אנשים, אבל אין שם רק ששה מתפללים, והשאר לומדים שם ורק משלימים המנין, לכאורה אסור לא' משה המתפללים לצאת, שאם יצא לא יוכלו להמשיך בחזרת הש"ץ דלא נשאר כי אם חמשה מתפללים אע"ג שיש שם בסך הכל עשרה. ולא מיבעיא לפי מהלך השני אלא אף לפי טעם הא' שטעם האיסור משום שגורם להסתלקות השכינה, יש לאסור היות שאסור לגמור התפלה, גם השכינה תסתלק משם. אך בלבושי מרדכי (או"ח סי' טו) חידש דכה"ג מותר לש"ץ לסיים התפלה ע"ש טעמו, ולפי"ד אין איסור לצאת כיון שנשארו עשרה בלעדו.

לצאת לפני שמתחיל חזרת הש"ץ

מנין מצומצם שהתפללו וכשגמרו אחד את תפלתו יצא מבית הכנסת, אינו עובר משום ועוזבי ד' יכלו, דדוקא באמצע ענין אסור לצאת, אבל אינו מחויב להמתין על חזרת הש"ץ שהוא ענין אחר, אע"ג שע"ז יתבטלו מחזרת הש"ץ (מ"ב סק"ב).

להתחיל חזרת הש"ץ כשידוע שאחד יצא

בפתחי תשובה (או"ח סי' נה) והמקור חיים (שם סק"ב) נסתפקו אם מותר להתחיל להתפלל בעשרה כשידוע מראש שאחד מהמתפללים יעזוב באמצע. והרב פעלים (ח"א או"ח סי' ה') דקדק מהירושלמי שרק נקט ציור של בדיעבד שאם התחילו דבר שבקדושה בעשרה ויצאו

בסי' קלא ס"ב מבואר ש"א שלא לומר תחנון בנפילת אפים אא"כ יש שם ס"ת וכן נוהגין בהרבה מקומות. ובימים אלו שהרבה עוד מתפללין בחצירות שאין שם ארון הקדש, יש עצה להביא ס"ת ולהניחה על הבימה וע"ז יוכלו לומר תחנון בנפילת אפים. ויש לברר מה הדין כשיש רק מנין מצומצם, האם מותר לאחד לצאת באמצע חזרת הש"ץ כדי להביא ס"ת מביתו ולהניחו על הבימה, כדי שלא לגרום לטירחא דציבורא, שאם יצא בסיום חזרת הש"ץ, יצטרכו להמתין עליו בדומיה עד שיחזור, כדי לומר סדר נפילת אפים.

ויסוד השאלה דאע"פ שכשיש מנין מצומצם והתחילו חזרת הש"ץ, ובאמצע יצאו מקצתן, הדין הוא שהש"ץ גומר התפלה כיון שהתחילו בעשרה. אמנם הרמ"א (סי' נה ס"ב) כתב ע"פ הירושלמי שעבירה היא לצאת ועליהם נאמר ועוזבי ד' יכלו. ומעתה יל"ע האם אריך למיעבד הכי שיצא באמצע חזרת הש"ץ להביא הס"ת. ובכדי לפשוט ספק זה נשתדל לבאר מקודם את שורש הדברים בס"ד.

הטעם למה אסור לצאת

מצינו ב' דרכים בפוסקים בטעמא דמילתא למה אסור הרמ"א לעזוב את המנין באמצע דבר שבקדושה. א. מפני שגורם לשכינה שתסתלק משם, דכל בי עשרה שכינתא שריא, וע"י שיוצא מבהכ"נ ולא נשארו עשרה, גם השכינה מסתלקת משם. וכ"נ מד' הבה"ל (שם ד"ה ומ"מ) שכשצידד לומר שאם יצא העשירי, מותר להתשיעי לצאת, כתב הטעם "כיון שבלא"ה ליכא עשרה להשראת השכינה". וכן יוצא לכאורה מד' הנ"ב (קמא אה"ע סי' נו) שהוכיח מהדין שהתחילו בעשרה ויצאו מקצתן שגומרים, דמה שצריך עשרה לדבר שבקדושה אינו לעיכובא דאי לא כן היאך גומרים בלי עשרה, אלא בהכרח דרך לכתחילה הצריכו עשרה מפני כבוד קדושת השם, עכ"ד. ומבואר מדבריו, דכשהש"ץ גומר התפלה בלי עשרה באמת אין כאן שכינה, ומ"מ בדיעבד מותר לגמור, דדבר שבקדושה ל"צ עשרה לעיכובא. ולפי"ז הבין בשבט הלוי (ח"ד סי' ז') דלפי הנ"ב הטעם שאסור לצאת, הוא מפני זה גופא שגורם לשכינה שתסתלק משם.

מהמ"ב סק"ב, ומסכים לישאר לחזרת הש"ץ רק אם יוכל לעזוב באמצע. ועוד, שמי שמוכרח לעזוב ואם יצטרך לישאר עד גמר התפלה יעדיף להתפלל ביחידות ולא יתפלל עמהם, ואז אם יבקשו ממנו להישאר יהא מותר לו לעזוב באמצע, זה לא מסתבר.

ואולי י"ל באופן אחר, שהם יפרשו שהרמ"א מדבר בציור שאם הוא לא היה משתתף מתחילה היו מוצאים משהו להצטרף עמהם, וע"י שהוא יוצא מפסידים על ידו מלהתפלל בעשרה, אך זה סתום בדברי הרמ"א וצ"ע.

לצאת באמצע חזרת הש"ץ ליטול ידיים לצורך נשיאת כפים
והנה כהן המתפלל במנין מצומצם, ואם יצא ליטול ידיו כדי לישא כפיו לא יישאר מנין בבית הכנסת, הורה הגר"מ פיינשטיין ז"ל שיטול קודם חזרת הש"ץ (ע' רבבות אפרים ח"ב סי' נד). [והנה בכף החיים להגר"ח פאלאג'י (סי' טו סק"ע) כתב שאם הכהן לא נטל ידיו מקודם ויצא מביהכ"נ באמצע חזרת הש"ץ ימתין הש"ץ עליו עד שיחזור מנטילת ידיים. אך ע' בחזו"א (אור"ח סי' קלז סק"ה) שהביא מד' המרדכי בב"ב שאם אחד נצרך לצאת לעשיית צרכיו באמצע חזרת הש"ץ אין הש"ץ צריך לשתוק עד שיחזור כיון שהתחילו בעשרה].

לעומת זה דעת הגרשז"א דמותר לכהן לצאת ליטול ידיו אפי' לא ישארו עשרה בביהכ"נ. והכי עדיף לעשות מליטול ידיו קודם חזרת הש"ץ, כדי להסמיק נטילה לברכה (הליכות שלמה שם פ"י הע' יז) ומשמע שם שזה אע"פ שהש"ץ לא ממתין עליו. ובנטעי גבריאל (הל' יו"ט פרק טו הע' כד) מביא שיש שהורו דמותר לצאת כיון שהוא לצורך התפלה. [ולפי המקילים, מותר גם ללוי לצאת כדי ליטול ידי הכהן, ובפרט לפ"מ שמצדד הבה"ל דאחר שיצא העשירי, אין איסור על התשיעי לצאת. אך אם יש י"א אנשים במנין, יל"ע אם מותר גם ללוי לצאת, שכשיצא הוא והכהן, ישארו רק ט'].

היוצא לדינא

לאור מה שנתבאר יוצא דעדיף שלא יצא העשירי באמצע חזרת הש"ץ כדי להביא הס"ת, דאולי גם המקילין הנ"ל לא הקילו רק בכהן כדי להסמיק נטילה לברכה, וזה ל"ש בניד"ד. ואף לדעת המקילים מטעם דהוי צורך התפלה זהו דוקא לצורך נשיאת כפים שהוא באמצע השמונה עשרה אבל לא לצורך תחנון שנאמר אחרי התפלה. ולכן אם ירצה, ילך להביא הס"ת אחר גמר תפלת הלחש שלו ויניחו על הבימה. ובדיעבד אם יצא באמצע חזרת הש"ץ, אין הש"ץ צריך להמתין עד שיחזור כמו שהבאנו למעלה מהחזו"א.

מקצתן מותר לגמור אותו הענין, משמע דלכתחילה אסור להתחיל על דעת שא' מהן יעזוב ולא יישאר מנין. וכן מובא בשם הגר"ח ק שליט"א שכשיודעים בודאות שאחד ילך, לא יתחילו להתפלל (מאיר עוז ח"ג עמ' שכא), וכן שמעתי מהגר"ש מילר שליט"א.

מאידך, בלבושי מרדכי (הנ"ל) צידד דמותר להתחיל אפי' באופן שיודע שיצטרך אחד לצאת, וכ"ד הגרשז"א ז"ל (הליכות שלמה תפלה פ"ה יג) ושבת הלוי (ח"י סי' יז אות א') אם אין ברירה אחרת.

יחיד שנאלץ לצאת לדרכו

עד הנה נתבאר הדין מצד הצבור אם מותר להם להתחיל כשיודעים מראש שאחד מהם יעזוב. ומעתה נבאר בס"ד אם מותר להיחיד לצאת כשיודע מראש שאין יכול לישאר שם עד סוף התפלה, כגון צבור המחפשים עשירי להשלים מנין, ומצאו משהו שהסכים להצטרף אבל מוכרח לעזוב באמצע חזרת הש"ץ כיון שהוא אץ לדרכו.

ובשבט הלוי (ח"ד סי' ז) דן בזה, ומסיק להקל. ונימוקו, דיש לדמותו להלכות זימון שהדין ששלשה שאכלו ביחד ונתחייבו בזימון אין שנים מפסיקין בשביל האחד שרוצה לזמן אלא חייב היחיד להמתין עד שיגמרו השנים. ומ"מ אם נאלץ לצאת לדרכו לצורך נחוץ, יברך לעצמו אף שעי"ז תתבטל ברכת הזימון. וה"ה כאן אם יש לו צורך גדול לצאת, מותר. [והנה, המ"ב סי' ר' סק"ד כתב להקל רק בדבר נחוץ מאוד כגון שנוגע להפסד ממון. אבל ע"ע בס' פסקי תשובות סי' קצג הע' 29 שהביא מס' יוסף אומץ להקל גם באופן שקשה עליו לישאר מפני איבוד זמנו]. ובסוף דבריו העלה דקרוב לשמוע דגם בלי צורך גדול אינו בכלל האיסור של ועוזבי ד' יכלו. וכן דעת הגרשז"א (בהליכות שלמה תפלה פ"ה יג) דמותר, ואדרבא הוא מזכה את הרבים שעל ידו משלים המנין. אמנם סתמו ולא פירשו מ"ש מד' הרמ"א הנ"ל בס"ב שאסור להעשירי לצאת מצד ועוזבי ד' יכלו.

ומסתימת דבריהם נראה שכוונתם לחלק, שאם מצטרף מתחילה רק על דעת כן שיוכל לצאת באמצע, ואם היו אומרים לו שאסור לו לצאת באמצע לא הי' מסכים להצטרף אליהם למנין, אז לא נחשב כזלזול כלפי מעלה כשיוצא. אבל אם אחד מן המתפללים רוצה לצאת באמצע חזרת הש"ץ כדי שייגיע למקום עבודתו בזמן, אסור לו לצאת, שהרי אם היו אומרים לו מתחילה שאסור לצאת ג"כ הי' מתפלל עמהם שהרי גם הוא צריך להתפלל, ודוקא כשמבקשים מאחר שכבר התפלל להצטרף יש להקל.

אך יל"ע, שהרי יש לו ברירה לצאת אחר שגמר תפלת הלחש לפני התחלת חזרת הש"ץ כמו שהבאנו לעיל

המקור בפרשה: צרור את המדינים (כה יז), שהמחטיא חברו גדול מן ההורגו, (תנחומא).

מסביב לשולחן

עורך – הרב שלמה רוזנשטיין

עלון שבועי לבני הישיבות סביב נושא מהפרשה בעיון בהלכה באגדה ובסוסר

עיקרי הענין

הרב מאיר שולביץ

משולחן גבוה

עיקרי העניין- גדול המחטיאו יותר מן ההורגו.

א] מקור העניין. במדרש רבה (כאן בפ' פרשת פינחס ד כה, יז) צרור את המדינים, למה כי צוררים הם לכם, מיכן אמרו חכמים בא להרגך השכם להרגו ר"ש אומר מנין שהמחטיא את האדם יותר מן ההורגו שההורג הורג בעולם הזה ויש לו חלק לעוה"ב והמחטיא הורגו בעולם הזה ובעולם הבא שתי אומות קדמו את ישראל בחרב ושתיים בעבירה המצרים ואדומים קדמו בחרב (שמות טו) אמר אויב ארדוף אשיג אריק חרבי (במדבר כ) ויאמר אליו אדום לא תעבור בי פן בחרב אצא לקראתך ושתיים בעבירה מואבים ועמונים על אלה שקדמו בחרב כתיב (דברים כג) לא תתעב אדומי (שם/דברים כ"ג/) לא תתעב מצרי אבל אלו שקדמו בעבירה להחטיא את ישראל לא יבא עמוני ומואבי (שם/דברים כ"ג/) גם דור עשירי עד עולם. כנ"ל ממש נמצא ג"כ במדרש תנחומא (כאן בפרשתנו פ' פינחס) ע"כ. ובביאור הדבר שהמחטיאו הורג לו גם את העולם הזה, ראיתי בספר **אמרי אליעזר** להגאון ר"א פריפלעד כאן בפרשתנו שביאר, ומה שאמרו שהמחטיאו הורגו בעולם הזה נראה לפרש לפי שכל מי שנכשל בחטא אפי' פעם אחת נהיה לו משיכה לחטא הזה כמבואר באור החיים בריש הפרשה, אם כן אחרי שהכשיל אותו פעם אחת הרי כל ימיו יש לו משיכה לעבירה הזו וזה לוקח לו את השקט והשלוה של העוה"ז וככל שחוטא יותר כך נטרפת עליו דעתו יותר ויותר.

ב] המחטיא את הרבים אין מתפללין עליו. ספר חסידים (סימן תרפח) מי שמחטיא את הרבים וחלה אין מתפללים עליו שיתרפא, או מי שמונע את הרבים לעשות מצות, ואף מי שהחטיא את הרבים ומתו מקצתם וחלה אין מתפללים עליו שיעשה תשובה כי לא יועיל אבל מי שמונע לעשות זכויות יוכלו להתפלל שלא יעשה יותר (כי) כן גם מי שמחטיא בשוגג כגון שאין צדיק וחכם ביראת שמים ממנו אצלו אבל אם יש אצלו והוא מזהירו כבר מזיד הוא.

ג] אין לדון דין זה שיהיה בזה ג"מ להלכה. כ' הגאון רבי ירוחם פערלא, בביאורו לספר המצוות לרס"ג (עשין עשה כח) וכתב: ובאמת דבלאו הכי נראה ברור דאין לדון ע"פ סברא זו לענין הלכה. דקיי"ל אין מביאין ראיה מן האגדה. וכבר כתב הר"ב תה"ד (בפסקים וכתבים סי' ק"ח) וז"ל נראה דאין לחלק כלל בשביל טעם זה דמפרש הסמ"ג דרך אגדה בעלמא ולא מחלקינן

משום אותו טעם. כי הא דאמרינן (פרק המפלת) מפני מה אמרה תורה מילה לשמונה שלא יהיו הכל שמחין ואביו ואמו עצבין וכו'. ולפי זה אם ילדה בזוב שצריכה שבעה נקיים לאחר שבעת ימי לידה וכי ס"ד שיהא הבן נימול לארבע עשר. וכאלה רבות בתלמוד עכ"ל עיין שם. וכן נראה מוכח מהכא גופא דאפילו ר"ש גופי' לא סמך על סברא זו להלכה. דאל"כ למה לו לדון ק"ו דבע"ז ניתן להצילו בנפשו. תיפוק ליה מהך סברא גופא. דכיון דהחטא קשה לו ממיתה מיהת בעבירה דע"ז. אם כן קרינן ב' לא תעמוד על דם רעך. וחייבין להרגו כדי שלא יכשל בעבירת ע"ז. אלא ודאי אף על פי שאמר ר"ש כן דרך אגדה. לא סמך על זה לדינא. וזה פשוט מאוד אצלי ולא היה כדאי להאריך בזה לולא שהאחרונים ז"ל נקטו דברים כפשטן. ובנו ע"ז יסוד לענין דינא.

עוד ראה בשו"ת יביע אומר (חלק א - יורה דעה סימן ט ס"ק יד) ובעיקר האי כללא דנקטינן דחמירא סכנתא מאיסורא, לכאורה היה מקום להעיר ממ"ש בספרי (פ' תצא), בפסוק לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה', דגדול המחטיאו יותר מן ההורגו, וכ"כ הט"ז א"ח (ס"ס שו) שהצלת ישראל שלא ימיר דתו עדיף מפיקוח נפש. וע"ע בשו"ת אבני נזר (חיו"ד סי' שמב אות ט). ע"ש. וא"כ סכנת הנפש חמורה יותר מסכנת הגוף, ולמה החמירו יותר בסכנת הגוף, דלא מהני חזקה. ואפשר ליישב דבאיסורא יש ג"כ ס"ס להקל, שמא הדבר מותר, ואת"ל אסור, שמא יהיה נודע לו אח"ז וישוב בתשובה. משא"כ בסכנה הא מית ליה. אבל אם נאמר דלא מהני ס"ס בסכנה, אף על גב דמהני באיסורין, הדרא קושיא לדוכתה, וצ"ל דגבי איסורא הפה שאסר הוא הפה שהתיר, במקום חזקת היתר, ואין כאן סכנת נפש כלל, וכן במקום שיש רוב להקל, גזרת הכתוב ללכת אחר הרוב, וכמ"ש בשטה מקובצת (ב"מ ו:), אבל בסכנה לא שייך לומר כן, שלפעמים המיעוט גובר על הרוב, ומש"ה לא אזלינן בה בתר חזקה ורובא וס"ס.

ד] אולי רק בעבודה זרה נאמר חומרא זו. הנה מסיק הגר"פ דאין הכי נמי דמקרא אין ראיה אלא למחטיאו בחטא של ע"ז החמורה, ור"ש לשיטתו אזיל דאיהו קאמר בסנהדרין (עג, ב) שהעובד ע"ז ניתן להצילו בנפשו מק"ו ומה פגם הדיוט ניתן להצילו בנפשו פגם גבוה לא כ"ש, ואם כן שפיר קאמר לטעמיה דמהחטיא את האדם קשה לו מן ההורגו. דהיינו בחטא של ע"ז. אבל לדידן דקיי"ל דאפילו בע"ז לא ניתן להצילו בנפשו, אם כן ע"כ גם בע"ז לא אמרינן דהמחטיא קשה מן ההורגו, דא"כ היה לן לומר דניתן להצילו בנפשו משום לאו

מרח שר התורה רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א

למה אין אומרים במדיו, דברי הרב וכו'

צרור את המדינים וגו', כי צוררים הם לכם בנכליהם (כה, יז-יח). בספר "תפארת יהונתן" כתב כי לכאורה יכלו המדינים לטעון "דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין" שהרי מי אמר לישראל להתפתות אחריו, אולם כלל זה נאמר בכל העבירות שבתורה, למעט עון ע"ז, כי בהחטיאם הרבים בע"ז כוונתם לעקור את "הרב" עצמו, על כן נתחייבו המדינים כלייה.

תשובה: יש לומר שלא שייך במדינים הכלל של דברי הרב וכו', כי הטעם הוא משום דכסבור שלא ישמע לו כמו שכתב הסמ"ע (ח"מ סי' קפ"ב), וכאן הרי רצו באמת שיכשלו.

עוד י"ל שדברי הרב כו' צריך לטעון, ומדלא טעין ראיה שנתכוין להכשילו, וראיה כי במסית מפורש בגמ' (סנהדרין כ"ט א') שאין אומרים דברי הרב כו', "איהו לא טעין אנן נטעון", משמע שצריך לטעון. (דרך שיחה)

האם בו נח מחזהו שלא להחטיא

צרור את המדינים וגו' (כה"י). **שאלה:** וכי בן נח מחזהו על לפני עור.

תשובה: על העוולה שבדבר, כעין מה שכתבו התוס' בבבא בתרא (ט"ז ב') על עשו.

(דרך שיחה)

מחטיא רבים שיש לו זכות ת"ת

גמ' סנהדרין ק"ב א', תפשו הקדוש ברוך הוא לירבעם בבגדו, ואמר לו חזור בך, ואני ואתה ובן ישי נטייל בגן עדן, אמר לו מי בראש, בן ישי בראש, אי הכי לא בעינא. וקשה הא אמרינן באבות (פרק ה משנה יח) "כל המחטיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה", וירבעם בן נבט שהחטיא את הרבים [כמ"ש שם במשנה באבות מהפסוק], איך תפסו הקב"ה בבגדו ואמר לו חזור בך, הרי אין לך סיוע גדול מזה?
תשובה: משום שהי' לו זכות גדול של ת"ת. (שאלת רב)

דלא תעמוד על דם רעך. דהרי הצלה היא לגבי ידידה, אלא ע"כ שלא נפסק כן להלכה גם לגבי עבירת עבודה זרה.

ה] תלמיד שלא הגיע להוראה שהורה וגרם למכשול הרי הוא בכלל מחטיא את הרבים. ראה שו"ת הרא"ש כלל מה סימן יז, שכ' וראוי לעונש גדול ומופלג על שפגע באשת איש ולא נמלך בגדולי הארץ, ולא היה לו לסמוך על הוראת תלמיד שלא הגיע להוראה, ואותו תלמיד ראוי לענש כמוהו כי גדול המחטיא את חבירו יותר מן ההורגו.

ו] השקפת מרן החזו"א על החינוך הקלוקל של החילוניים. סיפר רבי שלמה כהן, בשנת הפרעות תש"ו הבעתי לפני רבנו החזו"א את חרדתי כי אין יום שיעבור בלי קרבנות יהודים שנפגעים מידי הערבים, הוכיחני רבנו מדוע אינך מזועזע כל כך מזה שאלפים ורבבות ילדים מישראל מקבלים חנוך חפשי שהוא כשריפת נשמה וגוף קיים וכי רציחה זו ההמונית היא פחות אכזרית מרציחת הערבים שפוגעת רק ביחידים ולא בהמונים כה גדולים והרי חז"ל קבעו שגדול המחטיאו יותר מן ההורגו. (מספר עקבתא דמשיחא).

ז] המציל מחטא חשיב כמקיים מצוה. ראה בשו"ת בית יצחק (אבן העזר א סימן טז) שדן לגבי היתר מאה רבנים לישא אשה על אשתו בנשתתית, וכתב והנה בנ"ד הבעל כבר קיים מצות פו"ר מ"מ יש להתיר לבעל לישא אחרת שלא יכשל ח"ו והרהורי עבירה קשים מעבירה **ולאצולי מעבירה גדול יותר ממצוה דרש"י כ' בפ' תצא דהמחטיא את חבירו יותר מהורגו וה"ה להציל מעביר' חשוב כעושה מצוה הגם דנמ"י ס"ל דבשביל פו"ר ובשביל שבת מוכרין ס"ת ובשביל הרהורי עבירה אין מוכרין ס"ת מ"מ הרי שי' הרמב"ן דמוכרין ס"ת בשביל הרהור עבירה ואף לדעת הנמ"י י"ל דדוקא ס"ת אין מוכרין דהוא איסור מדינא דגמרא משא"כ חרם דר"ג דל"ה מדינא דגמרא מתירין וכו עיי"ש.**

הגאון רבי אברהם סאלים שליט"א ראש ישיבת מאור התורה

הכשלת חברו במדה רעה

אומרים בשם גאון המוסר מרן הגר"י סלנטר זצ"ל, שהמכשיל את חברו במדה רעה אינו עובר באיסור לפני עיור. וכ"כ גם הגאון רבי יוסף חיים זצ"ל בשו"ת תורה לשמה (סי' שע), והוכיח כן מדברי הגמ' בקדושין (לב א) שמספרת על רב הונא שקרע בגד יקר לפני רבה בנו כדי לבחון אותו אם יכעס, ושאלה הגמ' הרי אם יכעס הבן יעבור על כיבוד אב, ורב הונא שגורם לו איסור זה עובר על לפני עיור, ותירצה הגמ' שמחל רב הונא על כבודו, וממילא לא יעבור רבה בנו על כיבוד אב. והקשה הגרי"ח ז"ל, הרי מ"מ עובר הבן על איסור כעס, וא"כ יעבור רב הונא על לפני עיור בזה שהכשיל את בנו בכעס, והוכיח מזה דבחטא מידות רעות אין המכשיל עובר על איסור לפני עיור.

והטעם לזה ביארו, משום שהאיסור אינו מעשה הגאווה או הכעס וכיוצא בזה, אלא עצם המידה הרעה שבלבו, ומעשה זה רק הוציא לפועל את נטיית לבו לכעוס או להתנאות, ונמצא שחברו לא הכשילו, כי החטא והכשלון אינו המעשה, אלא התכונה הרעה שבנפש. וזהו הטעם לכך שלא חשש רב הונא להכשיל את בנו במדת הכעס, כי אם היה רבה בנו כועס, נמצא שהיתה בנפשו מדה רעה זו, ולא רב הונא הביאו לידי תכונה זו.

ויש להוסיף על כך, דבגמ' בקדושין שם מבואר שרצה רב הונא לנסות בזה את רבה בנו, ולראות אם הוא כועס, ולכאורה צריך ביאור, הרי לא ראה אותו כועס קודם לכן, שהרי א"כ לא היה צריך לנסותו, ובהכרח שלמרות שלא ראה אותו כועס רצה לבדוק אם קיימת בלבו נטייה לכעס, ויש להבין מה תכלית מטרתו בזה. ומוכח מזה יסוד גדול, שעצם מדת הכעס מגונה ואסורה, ועל האדם לבדוק ולברר אם שוכנת בלבו נטייה זו לכעוס, ואם הוא רואה שיש בליבו פגם כלשהו במדה זו, עליו לעמול ולתקן זאת, אף אם נטייתו הרעה אינה מכשילה אותו בחטא בפועל, ואף אם יתכן שלא יכשל בה כל ימי חייו (וראה עוד מש"כ בברכי יוסף יו"ד סי' רמ סקי"ג).

והטעם לזה, משום שיסוד כל עבודת המדות הוא ההליכה בדרכיו של הקב"ה, וכמו שאמרו בספרי (דברים יא כב) ללכת בכל דרכיו, מה הוא רחום אף אתה היה רחום, וזה מה שמוטל על האדם, להשלים את נפשו שיהיה דומה לבוראו, ולא רק להמנע מלכעוס בפועל, אלא גם לעקור את הנטייה לכעס ולרגזנות מליבו. וכך מבואר מדברי הרמב"ם בשמונה פרקים (פ"ד) האדם השלם צריך לו שיזכור מדותיו תמיד, וישקול פעולותיו, ויבחן תכונות נפשו יום יום, וכל מה שיראה נפשו נוטה לצד קצה מן הקצוות, ימהר ברפואה ולא יניח התכונה הרעה להתחזק וכו'. ומבואר בדבריו שאין האדם צריך להשמר רק מחטא בפועל, אלא עליו להשמר גם מעצם התכונה הרעה, ואף לבחון מידי יום ביומו את עומק מסתרי הלב, האם יש בו נטייה מועטת לצד הרע, ומיד למהר ולתקנה.

(נתיב התורה פ' פנחס, עיי"ש הרחבה)

הגאון רבי יצחק סורוצקין שליט"א

ראש ישיבת טעלז ומתיבתא דלייקווד

מחטיא את היחיד ואת הרבים

הרמב"ם בפ"ד מהל' תשובה ה"א, הביא ד' דברים שמעכבין את התשובה מפני שהן עון גדול, וא' מהם הוא המחטיא את הרבים. ולכאול' צ"ע מש"כ הרמב"ם דאין הקב"ה מספיק בידו לעשות תשובה מפני דהוי עון גדול, דביומא פ"ז אמרו וכל המחטיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה שלא יהא הוא בגן עדן ותלמידיו בגיהנם, הרי להדיא דיסוד הדבר דאין מספיקין בידו אינו מחמת חומר וגודל החטא כ"א מטעמא אחרינא שלא יהא הוא בג"ע ותלמידיו בגיהנם, וצ"ע.

והנה לטעמא דגמ' שלא יהא הוא בג"ע ותלמידיו בגיהנם, כתב התוספות יוה"כ שם דמבואר מזה דמחטיא את הרבים הוא אפילו מחטיא ליחיד אחד, אולם לפי טעמא דאין מספיקין מחמת גודל חטאו י"ל דהוא דוקא במחטיא את הרבים, אבל מחטיא ליחיד או אפילו יחידים מספיקין בידו לעשות תשובה. והנה הרמב"ם כתב המחטיא את הרבים וכו', אבל הרי"ף בפ' יוה"כ כשמנה הכ"ד דברים שמעכבין התשובה כתב רק "והמעכב את הרבים מלעשות מצוה", ולא נקט גם המחטיאם בל"ת, וצ"ע מ"ט הרי"ף לא הביא עיקר הך מילתא דמחטיא את הרבים בל"ת.

אולם לפי המבואר י"ל, דהרי"ף הביא שם לעיל מינ' להגמ' דהמחטיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה מטעמא שלא יהא תלמידיו יורדין לשאול והוא נוחל עוה"ב, והך טעמא שייך אפילו ליחיד נמי, אלא דלהך טעמא אינו רק בל"ת לחוד אבל במעכב את הרבים מדבר קל כמו לעשות מצוה, י"ל דל"ש הך טעמא [ועיין ברמב"ם לעיל בפ"ג ה"י יעו"ש], ועי"ז כתב הרי"ף דמ"מ במעכב את הרבים מלעשות מצוה, מחמת חומר העון דמחטיא את הרבים אף בביטול מצוה ג"כ אין מספיקין בידו לעשות תשובה. ולפ"ז נמצא דלדעת הרי"ף המחטיא את חברו בל"ת, הוא גם כשמחטיא יחיד.

והנה ברמב"ם שם כתב בין אלו שאין מספיקין בידם לעשות תשובה, "המטה את חברו מדרך טובה לרעה, כגון מסית ומדיח", הנה שינה הרמב"ם לשונו, דבמחטיא כתב מחטיא את "הרבים", ואילו הכא כתב מטה את "חברו". ולכאורה משמע דהרמב"ם מחלק בזה, דבמטה מדרך טובה, אפילו מטה יחיד לחוד אין מספיקין בידו מלשוב, ומשא"כ במחטיא דוקא מחטיא את הרבים אין מספיקין בידו מלשוב, אבל מחטיא יחיד מספיקין בידו מלשוב, וכמו שכתבנו בדעת הרי"ף. [ולכן כתב הרמב"ם הטעם משום שהוא עון גדול, ולא כתב הטעם כד' הגמ' שלא יהא הוא בגן עדן ותלמידיו בגהנם, דטעם עון גדול שייך רק במחטיא את הרבים].

אולם עי"ש ברמב"ם שכתב אח"ז דכל שאפשר בידו למחות באחרים בין יחיד בין רבים ולא מיחה נמצא כמחטיאו, ואין מספיקין בידו מלשוב, נראה דס"ל להרמב"ם דאף במחטיאו לא בעי רבים וגם ביחיד נמי אין מספיקין בידו, ועיין גם ברמב"ם שם בה"ג, שכתב דהחולק עם הגנב מחזיק יד הגנב ומחטיאו, הרי דאף ביחיד נמי אין מספיקין בידו ודלא כמש"כ בדעת הרי"ף, וצ"ע.

(גבורת יצחק, הל' תשובה)

מחטיא את חברו

לייכר

דבר פלא כתב צפת"ש חו"מ [ס' ע"ה י"ט], כי מותר לייכר חשוד ע"פ אומדנא כי הוא גנב. על מנת שיודה בגניבה ויחזור, וראה שס, כי ר' העשיל רבו של הש"ך הפקיד שרשרת, ונגנבה, והסכימו הש"ך ור' העשיל, כי מותר לייכרו קצת ע"מ שיודה בחטאו.

אשר נראה מזה כי מותר לב"ד לייכר חוטא כדי שיודה בעבירה.

אומדנא

והדברים תמוהים ביותר, הרי להוציא פרוטה מאדם אי אפשר כלל וכלל, רק בראיה ברורה.

"מייג" לא מהני [ס' פ"ב], "כרי" לא מהני [ס' ע"ה], "רוב" לא מהני [ס' רל"ב], אומדנא לא מהני ! [ס' ת"ח], ספק ספיקא לא מהני [אבהע"ז ט"ז ס"ו].

אם פרוטה א"א להוציא מאדם באומדנא, איך אפשר להוציא רביעית דם מאותו אדם שמייסרים אותו, וזה ע"י אומדנא.

סדרי ב"ד

והנראה, כי כדי לייכר חוטאים ולמצוא את בעלי העבירה ולעמיד את הדין על תילו מותר לייכר גם באומדנא, והיינו כי לסדרי בית הדין מותר אף להכות, לחקור, שהרי כל נדון בבית דין יש לו הלכנת פנים ומ"מ מותר.

נמצא כי סדרי הדין להוכיח מי חוטא וכדי להגיע לפסק דין זה מותר לעשות גם באומדנא.

אבל לפסוק דין חייב להיות אמת לאמיתו שיהיה ברור כשמש שהאדם חייב, ולכן שם אומדנא לא מהני.

לגזול מאדם - לגזול אדם

והנה ת"ח אחד, אמר, כי לגזול מאדם א"א בלתי הוכחה. אבל לגזול את האדם עצמו זה אפשר גם באומדנא.

ברם, הדברים תמוהים, ודע כי הגריש"א זצ"ל אמר להיפך, דהרי קימ"ל בסימון ר"י כי אפשר להקנות לעובר אם הוא בנו, ואסור לגזולו, אמור מעתה אם אסור לגזולו ק"ו שאסור להפיל דאם "ממונו" אסור, ק"ו אותו עצמו אסור. הרי דס"ל דלגזול האדם עצמו גרע טפי

'המחטיא את חברו

המדרש תנחומא כותב: 'וידבר ד' צרור את המדיינים' למה 'כי צוררים הם לכם' מכאן אמרו רבותינו ז"ל 'אם בא להורגך השכם להורגו' רבי שמעון אומר מנין אתה אומר שכל המחטיא את חברו קשה מן ההורגו? שהורגו בעולם הזה יש לו חלק לעולם הבא והמחטיאו הורגו בעולם הזה ולעולם הבא.

'שתי אומות קדמו את ישראל בחרב ושתיים בעבירה. מצרים ואדומים קדמו בחרב המצרים קדמו בחרב, שנאמר: 'אמר אויב ארדוף אשיג' ואדום, שנאמר 'ויאמר אליו אדום לא תעבור בי פן בחרב אצא לקראתך'. ושתיים בעבירה מואבים ועמונים.

'על אלו שקדמו אותן בחרב נאמר לא תתעב אדומי לא תתעב מצרי אבל אלו שקדמו אותן בעבירה להחטיא את ישראל נאמר לא יבא עמוני ומואבי בקהל ד' גם דור עשירי'

מוסיף התנחומא: 'ובעולם הזה לא יצאו ידיהם שנאמר צרור את המדיינים' צרור את המדיינים מהו, אף על פי שכתבתי 'כי תקרב אל עיר..וקראת אליה לשלום' לאלו לא תעשה כן לא תדרוש שלום וטובתם כל ימך לעולם'.

בפירוש עץ יוסף כתב: 'ולכאורה קשה הא פסוק זה 'צרור את המדיינים' במדיין מיירי ולא במואב' ואין כתב התנחומא שהאיסור לדרוש שלום וטובתם 'ובעולם הזה לא יצאו ידיהם' על שהחטיאו את ישראל, מדבר על מואב ?

והביא את הילקוט שמעוני על הפסוק: 'נקום נקמת בני ישראל מאת המדיינים' השואל והרי מואבים הם ? אלא לפי שהיו תחילה לדבר שנאמר: 'וילכו זקני מואב וזקני מדין'. מדין יעצו למואב , 'וכתב הז"ר: פירוש לפי שהמואבים נטלו תחילה עצה מן המדיינים לפיכך קראן מדיינים למואבים עכ"ל'. 'הרי שבאמת מואבים היו אלא שקראן הכתוב מדיינים על שנטלו עצה מן המדיינים'.

על הפסוק: 'לא יבוא עמוני ומואבי..על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים..ואשר שכר עליך את בלעם בן בעור..לקללך'. כותב הספרי: 'על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים, שאין תלמוד לומר 'על דבר' המילים 'על דבר' לכאורה מיתרות אלא אף על העצה. וכן הוא אומר עמי זכור נא מה יעץ בלק מלך מואב'.

עונשם של עמון ומואב חמור וכפול. 'גם דור עשירי לא יבוא להם' וגם 'צרור את המדיינים' וגם 'לא תדרוש שלוםם וטובתם' 'על שקדמו להחטיא את ישראל'.

עונש חמור יותר יש למסית ומדיח' למי שמסית את חברו לעבוד עבודה זרה או מדיח רבים לעבודה זרה. עליו אמרה תורה: 'ולא תחוס עינך עליו ולא תחמול ולא תכסה עליו כי הרוג תהרגנו'.

כל מנהל טוב יודע כי המפתח להצלחה הוא 'זיהוי סיכונים' לזהות מראש מה מאיים עליך ולהיערך נגדו כראוי. הסכנה הגדולה ביותר המאיימת על כל מערכת היא השאננות וההסתגלות לשגרה. צריך להיות ערני ודרך בכל רגע, ערוך ומוכן לקראת כל איום וסכנה. ההכרה בכוחו של האויב, ביכולותיו ובכלים העומדים לרשותו היא הבסיס לכל תוכנית הגנה. זלזול בכוח האויב, הסחת הדעת מכוונותיו ומזימותיו של האויב מעמידים את האדם בסכנה מוחשית.

'מלחמה לד' בעמלק מדור דור'. עד ליום בו נזכה שיניח ד' לנו מכל אויביו מסביב שנוכל להילחם לעקור ולהשביט זרעו של עמלק מחויבים אנו לקיים 'זכור את אשר עשה לך עמלק' צריך תמיד לזכור וצריך תמיד לצפות לקיים את הציווי 'תמחה את זכר עמלק מתחת השמים'.

בראש כל המחטיאים עומד עמלק ומביא האלשיך: 'שרו של עמלק הוא שטן הוא יצר הרע' כל כוחות הרע שיש באדם הם מכוחו של עמלק.

רבנו בעל 'חובת הלבבות' בפרק ה' משער יחוד המעשה מתאר את היצר הרע וכותב: 'בן אדם, ראוי לך לדעת כי השונא הגדול ביותר שיש לך בעולם הוא יצרך הנמסך בכוחות נפשך והמעורב במגז רוחך והמשתתף עמך בהנהגת חושיך הגופניים והרוחניים. המושל בסודות נפשך וצפון בחובך. בעל עצתך בכל תנועותיך הנראות והנסתרות שתהינה ברצונך. האורב לפתות פסיעותיך ואתה ישן לו והוא ער לך. ואתה מתעלם ממנו והוא אינו מתעלם ממך'.

לאחר 'זיהוי הסיכון' נותן לנו ה'חובת הלבבות' דרכי מלחמה להילחם בסיכון ב'מלך הזקן והכסיל'. הוא מציע לנו לא להיבהל ולא לפחד ממאבק. הוא מוסיף וכותב: 'על כן אל יבהילוך דברו ואם עצמו חייליו אל יפחידך עניינו ואם רבו עוזריו. כי עיקר כוונתו לאמת השקר. ומגמת חפצו להעמיד הכזב. וכמה היא קרובה מפלתו ואיבודו מהר, אם תרגיש חולשתו'.

זה הכול הצגה, היצר מנסה לסובב אותך, 'לאמת את השקר' שתטעה ותחשוב שהשקר זו האמת ח"ו. כל מה שעליך לעשות זה להכיר בחולשה שלו. לעצור לרגע ולחשוב 'מה האמת'. מה באמת טוב לי. מה בורא עולם אומר לי לעשות.

ברגע שתדע מה האמת כבר הכנעת את היצר. יותר לא יהיו לי טיעונים נגדך. נקודת האמת היא נקודת האור שלך. מעט מן האמת מנצח הרבה מהשקר. כי 'מעט מהאור דוחה הרבה מן החושך' ובשם ד' נעשה ונצליח.

חומר האיסור להכשיל חבירו באיסור

מובא בחז"ל המאמר "גדול המחטיוא יותר מן ההורגו", המקור לכך הוא בספרי בפרשת כי תצא סימן קי"ז וז"ל "ר' שמעון אומר מצריים הם טבעו את ישראל בים, ואדומים הם קדמו את ישראל בחרב, ולא אסרם הכתוב אלא עד ג' דורות. עמונים ומואבים שנטלו עצה להחטיא את ישראל אסרם הכתוב איסור עולם, ללמדך שהמחטיא את האדם קשה לו מן ההורגו, שההורגו אין מוציאו אלא מן העולם הזה והמחטיא מוציאו מן העולם הזה ומן העולם הבא". [דברי הספרי מובא ברש"י דברים כ"ג ט' ובמד"ר במדבר כ"א ד' ובמדרש תנחומא ס"ז]. כמה רעות עשו המצרים לישראל העבדותם בפרך וזרקו את הילדים לים שחטו את התינוקות לרחוץ בדמם ואחרי כל זאת כתוב "לא תתעב מצרי", ואילו עמון ומואב שלא פגעו כלל בגופם רק החטיאום עליהם נאמר "לא יבוא עמוני ומואבי בקהל ה' עד עולם", נתעבים ומואבים הם ואינם ראויים להדבק באומה הקדושה.

מובא בשו"ע סימן תר"ע סעיף ב' ריבוי הסעודות [בחנוכה] שמרבים בהם הם סעודת הרשות, שלא קבעים למשתה ושמחה", ומבואר במשנ"ב (שם) וז"ל "ונראה הטעם דלא קבעו חג חנוכה בחיוב משתה ושמחה כמו בכורים, כי בכורים היה הגזירה להשמיד ולהרוג את הגופות שהוא ביטול משתה ושמחה ולא את הנפשות, לכך כשהצילים הקב"ה קבעו להללו ולשבחו יתברך ע"י משתה ושמחה משא"כ במעשה דאנטיוכוס שלא גזר עליהם להרוג ולהשמיד רק צרות ושמדות כדי להמיר דתם (כמו שאנו אומרים להשכיחם תורתך ולהעבירם מעל חוקי רצונך) וכשהצילים לא קבעו אלא להלל ולהודות כאן שהם רצו שנכפור בדתו חס ושלומו והקב"ה הצילנו, ומקור להסבר זה הם דברי הלבוש (שם).

הט"ז (שם) תמה על דברי הלבוש, כיון שהיונים רצו להחטיא את ישראל וגדול המחטיוא יותר מן ההורגו א"כ בימי חנוכה צריך יותר להרבות במשתה ושמחה מימי הכורים. אף שבימי הכורים, היתה הגזירה בגוף שהרי רצו להרוג את גופות ישראל מ"מ הרי גדול המחטיוא יותר מן ההורגו. בס' ערוך השלחן סימן תר"ע ס"ט מיישב את קושיית הט"ז וז"ל "אף שזה גרוע מגזירת הגוף, מ"מסוף סוף הם גזירות הנפש לכן צריכים לשמח הנפש בהלל ותודה וזמירות ושירות ותשבחות ואין להגוף ענין בזה". האליה רבה (שם) אות י"ד מיישב דברי הלבוש וז"ל "ולענ"ד לא קשה מידי דשם מחטיוא ברצון הוי משא"כ הכא דהוה על אונס, וא"כ לא שייך באונס טעם דמחטיא קשה שמוציאו מעולם הזה ומעולם הבא", וכוונת דבריו דהטעם משום דאונס רחמנא פטריה וא"כ אינו נחשב עבירה כלל ואינו נענש עליה ולכן אינו חמור יותר מן ההורגו שמאבדו מקיום מצוות בעוה"ז (עי' בס' חזון עובדיה חנוכה עמ' מ"ו משכב"ז על דברי הגמ' בגיטין מ"ו ע"ב), וכ"כ בדברי הא"ר הנצי"ב בספרי עמק הנצי"ב על הספרי פרשת מטות דגדול המחטיוא יותר מן ההורגו במחטיוא לעבור במזיד (עי' שו"ת פרי השדה ח"ד סימן נ"ו אות ד' ובמשנ"ב סימן ש"ס ס"ק ס"א).

בשו"ת מהרשד"ם יור"ד סימן ר"ד פסק שהרואה אדם שנתפס לחבורה רעה שהביאוהו לחטוא חייב לטרוח ולהוציא ממון כדי להצילו מהם, שהרי אם הרואה את חבירו טובע בנהר חייב להצילו אפילו לטרוח

ולהוציא ממון ולומדים זאת בגמ' סנהדרין ע"ג מ"לא תעמוד על דם רעך" א"כ להציל נפש מני שחת על אחת כמה וכמה שחייב, ומשום כן פסק שהמוציא ממון לצורך זה לא יכול לתבוע את הממון מהניצול (באופן שבסוף לא הצליח להצילו) שהרי הוא לא טרח בשביל חבירו לבד אלא גם בשביל עצמו לצאת ידי חובתו שלא יעבור על "לא תעמוד על דם רעך". וכ"כ במנחת חינוך מצוה רל"ט ס"ק ו' שחזן ממצות תוכחה הוא חייב ג"כ משום לא תעמוד על דם רעך, דאם הרואה חבירו טובע בנהר חייב להציל, כש"כ דאם יכול להצילו מן העבירה שהיא אבידת נפשו וגופו בודאי חייב להחזירו למוטב ולהצילו, וכ"כ השלה"ק פרשת קדושים אות ס' לגבי הלאו "לא תעמוד על דם רעך" "אם נתחייבנו בהצלת הגוף כש"כ בהצלת נפש שאם יראנו עובר עבירה שמאבד עולמו יצילהו". בשו"ת דברי מלכאל ח"ד סימן ט"ו כתב שכל אדם מחויב לסלק דבר שיוכל אדם להנזק בגופו וכש"כ בדבר שיוכל להנזק בנפשו ולחטוא בו שהרי גדול המחטיוא יותר מן ההורגו.

הגרי"פ פערלא זצ"ל בחיבורו על ספר המצוות לרס"ג ח"א עשה כ"ח (עמוד קע"ב) כתב וז"ל "מאי דנקטו האחרונים דמחטיא את חבירו חמור יותר מההורגו ועל סמך זה פוסקים דינים להלכה למעשה, נלענ"ד הוא תמוה ואדרבה הדבר ברור דאין הלכה כן ומוכיח זאת מכמה מקומות, ומוסיף דהעמונים ומואבים נטלו עצה להשיא להחטיא את ישראל בחטא עבודה זרה וא"כ אין לנו אלא בעבירת עבודה זרה שהיא היותר חמורה מכל העבירות שבתורה שהמחטיוא בה קשה לו מן ההורגו, ומשום כן מסיק בסוף דבריו לגבי מצות תוכחה "אין לנו אלא את העשה המפורשת בה ולא שייכא כלל דלאו דלא תעמוד על דם רעך".

מובא ביור"ד סימן ק"ס סעיף כ"ב "מותר ללוות בריבית מכני פיקוח נפש", דהיינו אם אין אדם כשר שרוצה ללוות בחינם, ורק ישראל רשע אחד שרוצה להלוות בריבית, הגם שהמלוה עובר באיסור שהרי הוא יכול להלוות ללא ריבית, מ"מ מותר ללווה לקחת ממנו הלוואה בריבית מכני פיקוח נפש. ומעיר ע"ז הט"ז (שם) ס"ק כ"א מה חידוש יש בהלכה זו בשו"ע הרי פשוט שאין לך דבר העומד בפני פיקוח נפש וא"כ פשטא שצריך להלוות לו בריבית ובשו"ע לא היה צריך לקבוע דין זה, ומשום כן כתב ע"ז בס' שערי דעה יור"ד סימן ק"ס סק"ח שיש חידוש בהלכה זו היות וגדול המחטיוא יותר מן ההורגו היה צד לומר שהמלוה עובר בכמה לאוין במה שמלוה בריבית דלגביו אין דין של פיקוח נפש א"כ הלוה אסור ללוות ממנו להחטיאו בכמה לאוין, ולכן נפסקה הלכה זו בשו"ע. [עי' בגור אריה פרשת לך לך כ"ב פסוק י"ג].

הגרי"פ פערלא (הנ"ל) מקשה על השיטות שמחטיא את חבירו חמור יותר מן ההורגו א"כ מדוע רק בג' עבירות יהרג ואל יעבור, הרי גם האיסור לפני עור צריך להיות שאם כופין אותו להכשיל את השני שהוא יהרג ולא יעבור דהרי זה כאילו אומרים לו להרוג את חבירו. ומשום כן נקט שזה רק דברי אגדה ולא לענין הלכה למעשה, כמו"כ בס' אילת השחר פרשת קדושים פרק י"ט פסוק ט"ז מציין דברי הרמ"א ביור"ד סימן של"ד ס"ח שאין צריך להוציא ממון כדי להוכיח את החוטא, ומשמע שלא עוברים בלאו דלא תעמוד על דם רעך.

....

תורם בעילום שם את ספרי "נתיבי הפרשה" כשש מאות עמודים נושאים הלכתיים אקטואליים לפי סדר הפרשיות לביהמ"ד ולבתי כנסיות. (לא לפרטיים).

אפשר לפנות לפלאפון 052-7671254

הנושאים הבאים

מטו"מ - ביזת שלל המלחמה, וחצית את המלקוח בין תופשי המלחמה (לא בז).

דברים - דיני ערב תשעה באב, ענינא דיומא.

מכון ירושלים

אוצר מפרשי התורה

אוצר כל הפירושים והביאורים על התורה בעריכה תמציתית וייחודית להשיג בחנויות הספרים

אשת חיל

מדרשים, נסתר, ראשונים, אחרונים, חסידות

לאבזרתינו וקִרְנוּ

פרקי אבות מזווית אקטואלית מרתקת

'אבות' - מכלל דאיכא 'תולדות'!

יש לתמוה מדוע נקראת המסכת בשם "אבות"? והלא אינה עוסקת כלל בענייני האבות!

וזה לשונו:

"מִתְּהִלָּךְ בְּתַמּוֹ צִדִּיק אֲשֶׁרִי בְּנֵי אֲחֵרָיו" (משלי כ, ז). כי כמה מדות שהצדיק טרח ויגע להשיגם, לבניו אחריו המה כטבע מוטבע, ובקצת יגיעה יגיעו לזה. כמו שנראה בחוש שרבים מעמי ארץ מהיהודים מוסרים את עצמם על קידוש השם, והוא מוטבע בנו מאבינו אברהם שמסר נפשו לאור כשדים על אמונתו".

הווה אומר שבכל עת ובכל מצב ממשיכים להיות מוטבעים בנו, אותן מידות טובות בירושה מאבותינו הקדושים. מטעם זה גם מועילה לנו בגלותנו זכות אבותינו הקדושים, כפי שמוזכרים בתפילה "אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב", וכמו שכתב הבית הלוי (בראשית כב, יא) וזה לשונו:

"והנה מה דאנחנו מזכירים זכות אבות בתפלה, ולכאורה מה יועיל מעשה אבות להבן? ... ורק משום דגם לנו נשאר קצת ממעשיהם הטובים בירושה מהמדות הטובות שלהם, וכמו שאומרים בתפלה 'מה יפה ירושתנו', ועל כן ראוי שיזכור לנו זכותם".

...

על פי האמור מתבאר הפלא ופלא מדוע נקראת מסכת זו של מידות טובות בשם "פרקי אבות" - שכן המידות הטובות מוטבעות בנו מאבותינו הקדושים, מכוחם ומכוח עבודתם הנשגבה, אשר הורישו לנו לדורות.

מתוך כך עלינו לדעת, כי הכוחות הללו של מידות טובות וישרות צפונים בתוכנו, ובידינו להוציאם חוצה על ידי עבודת המידות, וכדברי רבינו יונה (שערי העבודה אות א) וזה לשונו:

"שידע האיש העובד ערך עצמו, ויכיר מעלתו ומעלת אבותיו וגדולתם וחשיבותם וחבתם אצל הבורא יתברך, וישתדל ויתחזק תמיד להעמיד עצמו במעלה ההיא, ולהתנהג בה תמיד, בכל יום ויום יוסיף אומץ לקנות מעלות ומדות... ויעשה אשר לא יבושו אבותיו מדרכיו וממעשיו, כפי כחו והשגת ידו".

קיצורו של דבר: 'אבות' - מכלל דאיכא 'תולדות'... אם יש לעם ישראל אבות, על כרחך שמידותיהם הטובות טבועות בנפש תולדותיהם. וכל שמוטל עלינו זה רק להפיק החוצה את האוצר שממילא כבר מסתתר בפנים!

אבות - לפני הכל!

שאול נשאָל מֶרֶן הסטייפלר זצ"ל: מה להתחיל ללמוד עם ילד בגיל 12, שעדיין לא למד תורה מימיו?

"נתיישבתי - כתב בתשובה - שצריך ללמוד ראשית כל, מסכת אבות. ושיהיה

שמעתי על כך ביאור נפלא - אומר ה'דרש דוד' - ממורי ורבי הגאון הגדול רבי דוב שוורצמן זצ"ל: נאמר בפרשת בהעלותך "וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה אֶת הָעַם בִּכְהָ לְמִשְׁפַּחְתּוֹ" (במדבר יא, י) ופירשו חז"ל (יומא עה ע"א) שבכו על עסקי עריות, שנאסרו עליהם.

מקשים העולם: הרי מדאורייתא אין הגר אסור בקרובותיו, הואיל ו"גר שנתגייר כקטן שנולד דמי" (יבמות כב ע"א), ואם כן, מדוע היו ישראל אסורים בקרובותיהם? והלא היה להם דין גרים, מאחר שנתגיירו בשעת מתן תורה (שם מו ע"ב)?

מתרץ המהר"ל (גור אריה בראשית מו, י), שכיון שלא התגיירו ישראל מרצונם - שהרי בשעת מתן תורה כפה עליהם הקב"ה הר כגיגית (שבת פח ע"א) - לפיכך לא נאמר בהם הכלל ש"גר שנתגייר כקטן שנולד דמי".

והדברים צריכים ביאור: מה ההבדל לענין זה בין גירות מרצון לגירות בכפייה? ובכלל, כיצד ניתן היה לגיירם בעל כורחם? והרי בכל גרות זקוקים להסכמת ורצון המתגייר!

...

ביאר מורי-ורבי זצ"ל, עצם העובדה שניתן היה לגייר את בני ישראל בעל-כרחם, מוכיחה שהגרות שלהם שונה לחלוטין מגרות של גוי.

ונבאר: כל דין "גר שנתגייר כקטן שנולד דמי" מושתת על העובדה שבאותו רגע שאדם מתגייר נפסק כל העבר שלו. הוא נולד הרגע מחדש! "כקטן שנולד". אבל אצל בני ישראל, חלילה לנו לומר שהקשר שלהם עם העבר נפסק. מה פתאום! הם ממשיכים להיות קשורים בקשר כל ייתק עם אברהם יצחק ויעקב ושאר חוליות הזהב של עם הנצח.

והיא הנותנת, מאחר שהגרות שלהם איננה "תהליך חדש" כי אם "השלמת תהליך ישן" ממילא היא תיתכן בעל-כרחו. לנתק אדם מעברו בלתי אפשרי בעל-כרחו ולכן אין מושג של גרות בעל-כרחו, אבל לחבר ולהדק אדם אל הקשר הנצחי שלו, זה בהחלט ייתכן בעל-כרחו, ולכן הייתה שייכת הכפייה בהר-סיני.

...

כעת ננסה לפרוט לפרוטות מה הוא אותו קשר פנימי אשר מקשר כל יהודי לאבותינו אברהם יצחק ויעקב? וכאשר אנו אומרים "כל יהודי" זה כולל גם את זה ששקוע במ"ט שערי טומאה - כפי שהיו בני ישראל בגלות מצרים!

יסוד נפלא הוריש לנו מרן רבי חיים מוואלאז'ין זצ"ל (רוח חיים פ"ד מ"ג)

מבין כל משנה ומשנה היטב, כי במסכת אבות טמון ומבואר הרבה יסודי היהדות, וכל אדם צריך ומוכרח לדעת היטב כל המסכת הזאת."

הסבלנות של הרשב"ם...

"הוּוּ מְתוּנִים בְּדִין, וְהָעֲמִידוֹ תִּלְמִידֵי הַרְבֵּה" [פרק א' משנה א']

אמר מרן רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל: אם לכל מונחך היתה את הסבלנות של הרשב"ם [המסביר בפירושו למסכת בבא בתרא באריכות ובסבלנות...] הכל היה נראה אחרת - ולא היו "משפכים" אצל התלמידים.

"הוּוּ מְתוּנִים בְּדִין, וְהָעֲמִידוֹ תִּלְמִידֵי הַרְבֵּה" [פרק א' משנה א'] - הדברים קשורים זה בזה, שצריך מתינות בכדי להעמיד תלמידים הרבה! [מובא בספר החדש 'והעמידו תלמידים הרבה']

ונכרך זאת יחד עם דיוקו של מרן החזון איש זצ"ל על לשון התנא במשנה: מדוע לא אמר "והעמידו הרבה תלמידים" כפי שעדיף מצד חוקי הלשון?

אלא שהקריאה הפנימית של הפסקה איננה "והעמידו - תלמידים הרבה" כי אם: "והעמידו תלמידים - הרבה", בהרבה "העמדות", באיכות רבה יותר...

משנה מן התורה מניין?

"וְאֵל תְּרַבֶּה שִׁיתָה עִם הָאִשָּׁה" [פרק א' משנה ה']

גם בפרשת בהעלותך וגם בפרשת פנחס אנו מוצאים הלכות שנתחדשו מפי המקום, לאחר שהוגשה למשה רבינו "קובלנה". בבהעלותך אלו הטמאים שלא הספיקו להקריב קרבן פסח, ובפנחס אלו בנות צלפחד שבאו לבקש נחלה בירושה.

אמנם, חילוק לשונות מציאנו בין שני המקרים. בבהעלותך אומר משה: **"עֲמְדוּ וְאִשְׁמְעָה מִה' יִצְחָק ד' לָכֶם"** (במדבר ט, ח) ואילו בפנחס נאמר **"וַיִּקְרַב מֹשֶׁה אֶת מִשְׁפָּטָן לִפְנֵי הַשֵּׁם"** (במדבר כז, ה) הוא לא מבקש מהשואלים להתעכב - ובעצם לא אומר כלום!

ביאר הגה"צ רבי נחום יצחק פראנק זצ"ל: החילוק פשוט. בפסח-שני היה מדובר באנשים, ובבנות צלפחד בנשים - מכאן מקור בתורה למה שאמרו חז"ל בפרקי אבות (פ"א מ"ה) **"וְאֵל תְּרַבֶּה שִׁיתָה עִם הָאִשָּׁה"**.

הסוד שמגלה לנו הרמב"ם!

"הָלַל אֹמֵר, הֲוֵי מִתְלַמְּדֵי שֶׁל אֶהְרֹן, אוֹהֵב שְׁלוֹם וְרוֹדֵף שְׁלוֹם, אוֹהֵב אֶת הַבְּרִיּוֹת וּמִקְרָבָן לְתוֹרָה" [פרק א' משנה י"ב]

רבים תמחו: מה היה סוד הצלחתו העצומה של מרן רבי אליעזר יהודה פינקל זצ"ל ראש ישיבת מיר. כיצד הצליח להיות מרביץ התורה הגדול בדורו? זה שייכותו היתה הגדולה והחשובה בפולין שלפני המלחמה, והוציא מתוכה מאות תלמידי חכמים מופלגים, גדולי תורה ויראה, ראשי ישיבה ודיינים!

חתנו, ראש הישיבה מרן רבי חיים שמואלביץ זצ"ל ראה את סוד הצלחתו בדברי הרמב"ם בפירוש המשניות על משנתו שמתאר את דרך השפעתו של

אהרן הכהן על הבריות. וזה לשונו-הזהב:

"כשהיה מרגיש באדם שתוכו רע, או שהיו מספכים שבידו עבירה, היה מתחיל לו לשלום, והיה מתאהב אליו ומרבה לספר עימו. והיה האיש ההוא מתבייש בנפשו, ואומר: אוי לי, אילו היה יודע אהרן צפון-לבי ורע מפעלי, לא היה מתיר לעצמו להסתכל בי, והיה בורח למרחקים מפני, כל שכן שידבר עימי. אמנם, אני אצלו בחזקת אדם כשר, לכן, אאמת את דבריו ומחשבתו, ואהיה חוזר למוטב - ונעשה מתלמידיו הלומדים ממנו."

יסוד גדול מחדש הרמב"ם בדבריו, אהבת הבריות אינה רק ענין נשגב של בין אדם לחברו, אלא שהוא הכרח גמור לכל המעוניין לקרב אנשים, לחנכם ולגדלם לתורה ויראת שמים. לא קיימת אפשרות להצמיחם ולגדלם, בלי שהחניך ירגיש שהמונחך אוהב אותו ומאמין בו [ספר 'בכל נפשך']

תרופת SHTIKA - מכירים?

"וְלֹא מִצְאֲתִי לְגוֹף טוֹב אֶלָּא שְׁתִּיקָה" [פרק א' משנה י"ז]

מדוע מייחס התנא את תועלת השתיקה לגוף - ולא לנפש?

ביאר מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל, על פי המעשה הידוע המובא במדרש "ברוכל אחד" שהכריז "מאן בעי חייו? מי רוצה חיים? וכאשר ניגשו אליו אנשים וביקשו את ה"מרשם", הקריא בפניהם את פסוקי דוד המלך **"מִי הָאִישׁ הַחֲפִיץ חַיִּים"** וגו' (תהלים לד, יג) ורבי ינאי יצא מהתפעלות!

וכבר תמחו העולם: איזה חידוש מצא רבי ינאי בדברי הרוכל - הלא זיל קרי בי רב הוא! ובכלל, וכי דרכו של רוכל להסתובב בכפרים ובעיירות ולהטיף מוסר לאנשים!?

אלא - פירש המגיד מדובנא זצ"ל - אותו רוכל היה ככל הרוכלים המוכרים סמים ורפואות לכאבי ראש, כאבי שיניים וכו'. והנה, כאשר ניצב חולה הסובל מלחץ דם גבוה בפני רופא שמייץ לו: "עליך להישמר מלהתרגש. אל ירע בעיניך אם אינך מרוויח כמו שכנך הקרוב אליך, והרחק נפשך מן הקנאה, מן השנאה ומרדיפה אחר התאוות", יודעים כולם כי אין הרופא בא להזהירו על יראת שמים ולרפאות אותו רפואת-הנפש, אלא כוונת הרופא לרפא אותו מחולאי-הגוף!

כך בדיוק, כאשר הכריז הרוכל "מאן בעי למזבן סם חיים", לא היתה כוונתו לחיי העולם הבא, לקרב את לבם לשמים, אלא פשוט לחיים ארוכים ולשלום. והתרה ואמר כי רק אם ישמור פיו ולשונו, יתרגל ללב טוב ולעין טובה, ויתרחק מן הקנאה והתאוה - יועילוהו סמי הרפואה, כי כל אלו מועילים לבריאות הגוף.

זה מה שתפס את רבי ינאי. עד שבא הרוכל ובפשטות הכי פשוטה שבעולם הכריז שמדיות טובות הן "תרופה", עדיין סבר רבי ינאי שבדברי דוד המלך אודות חיים ארוכים יש משמעות רוחנית. עולם הבא, חיים נצחיים, וכו'. אך הרוכל בתמימותו גילה לו שמדובר בתרופה פשוטה-כמשמעו... וזה כבר חידוש נפלא!

הוא שאמר התנא **"וְלֹא מִצְאֲתִי לְגוֹף טוֹב אֶלָּא שְׁתִּיקָה"**, מעבר לכל התועלויות הנפשיות הרוחניות שיש לה לערך השתיקה - יש בה משום תרופה נפלאה לחולי הגוף! [מתוך הספר שעתידי לצאת לאור 'הפה - קודש קדשים']

הגליון מוקדש לעלוי נשמת

בן ציון בן בנימין
שרה ב"ר מנחםגליון רמ"ח, פ' פנחס
יט תמוז ה'תש"פ
רמת השרון

רבי יעקב אדלשטיין זוקללה"ה

משיחותיו של מו"ר הגאון הגדול

פטר חמור בשה, וקנה לו בהמה ושחטה ונתן זרוע לחיים וקיבה לכהן כדי לקיים לא רק את המצוות התלויות בגוף כמו תפילין וכדו' שהייב לקיימן בכל יום, אלא גם מצוות שלא מזדמנות לבוא. וזהו מה שרצה משה רבינו.

הקב"ה קיבל את תפילת
'ואראה את הארץ'

אבל משה התפלל גם "ואראה את הארץ", ומה הוא רצה בזה וכי הוא רצה לעשות טיולים בארץ, לראות מה שיותר מקומות כמו שמקובל בימינו? ועוד יותר, שאת התפילה הזו הקב"ה קיבל ואת התפילה של ואעברה נא לא קיבל?

והענין בזה הוא כך, יש עוד מקום בתורה שרואים דבר מעין זה, בפרשת ויגש כאשר יעקב ירד למצרים כתוב "ואת יהודה שלח להורות לפניו גושנה ויבאו ארצה גושן" ויהודה הקים ישיבה כמו שאומרים חז"ל "ויאסר יוסף מרכבתו ויעל לקראת ישראל אביו גושנה" (רואים מכאן דבר גדול, שיעקב לא נסע קודם לעיר המלוכה אלא מיד למקום תורה ויוסף נסע לשם) "וירא אליו ויפול על צאוריו ויבך על צאוריו עוד" ולא מובן הפסוק "וירא אליו" מה הענין בזה, וכן הפסוק הבא "ויאמר ישראל אל יוסף אמותה הפעם אחרי ראותי" את פניו כי עודך חי" כך הקשה הרב מבריסק, והסביר את הענין ש"וירא אליו" וכו' מתייחס למה שכתוב לפני כן בפרשה "ויאמר ישראל רב עוד יוסף בני חי אלקה ואראנו בטרם אמות" וכדרך בריסק סתם ולא פירש ומספיק שהענין מתאים ולא צריך לחפש אחר טעם הדבר, אבל ר' שמעון שקופ היה תמיד חוקר על הדבר ומסביר וכיוון שהתורה ניתנה לפירוש נסביר את הדבר.

חלות קדושה בראייה

יעקב אבינו שהיה שלם ככתוב "ויבא יעקב שלם" רצה להעביר את המשך ההנהגה מאברהם, יצחק ויעקב ליוסף, שיוסף נחשב אצל אביו כבכיר השבטים, וכיוון שכך, יעקב אבינו רצה לראות את בנו שע"י הראייה של אדם קדוש כיעקב הדבר משפיע קדושה על האדם, וגם ע"י שיוסף יסתכל עליו יתקדש, ואת הקדושה הזאת רצה יעקב לתת ליוסף ע"י

וכמו שמסופר על רבי אחד, שבילדותו מלמדו אמר לו אתן לך לירה אם תגיד לי איפה הקב"ה נמצא, ענה לו הילד אתן לך שתי לירות אם תגיד לי איפה הקב"ה לא נמצא, שהילד הבין שמציאות ה' היא בכל מקום. וודאי שמשה לא היה מחוסר אמונה, אלא כוונת הפסוק לא האמנתם, לשון הפעיל, גרמתם שלא תתרבה אמונה אצל בני" וזה היה חטאו של משה ועל זה גזר עליו שלא יכנס לא"י.

ומשה התפלל על כך "אעברה נא ואראה" והקב"ה קיבל חלק מתפילתו והראה לו את כל הארץ כמבואר בסוף וזאת הברכה "ויעל משה מערכות מואב אל הר נבו ראש הפסגה אשר על פני ירחו ויראהו ה' את כל הארץ את הגלעד עד דן ואת כל נפתלי ואת ארץ אפרים ומנשה". הקב"ה עשה לו נס שמהר נבו יוכל לראות מהצפון ועד לדרום את כל הארץ. ועשה לו עוד נס, שאע"פ שהארץ כדורית כמבואר בזוהר הקדוש².

וא"א לראות מרחק גדול אפילו אם יהיה בכוח העין לתפוס את הכל מפני שהארץ ככדור, והקב"ה עשה לו גם את הנס הזה כדי שיוכל לראות גם אחרי האופק. ומכיוון שדרך הקב"ה להסתיר את הנס ולהלבישו בטבע ולעשות נס רק כשמוכרחים, לכן צריך קודם לעשות את המקסימום ורק אח"כ לעשות נס, ולכן אמר לו הקב"ה לעלות להר נבו ומהר רואים קצת יותר רחוק, ואח"כ עשה לו את שניהניסים הנ"ל.

שאיפה לשלמות בקיום כל
המצוות

אולם צריך להבין מה ביקש משה "אעברה נא ואראה" אעברה נא זה שמשה רצה להיות מושלם בקיום כל המצוות ושלא תחסרנה לו המצוות התלויות בארץ. אמנם גם בחו"ל שייך לחפש מצוות כדי לקיימן. ומסופר על הגר"א שקנה לו אתון מבכרת כדי לקיים מצוות פדיון

¹ זוה"ח בראשית 'סתרי אותיות' ד"ה 'דעלמא סגלגל הוא ככדורא דא' וכן הוא בע"ז מ"א ע"א 'שתופס את עצמו תחת כל העולם כולו ככדור' וכן הוא בירושלמי ע"ז. וכן סברא פשוטה היא שהיחור נראה עגול והשמש וכל הכוכבים הנראים כולם עגולים.

ב' שיחות:

❖ וראה את הארץ

❖ בריתי שלום

*הבהרה: סתירת המשנה לרוב אינם בסוקר אלא נוספו בעריכת הגליון

וּרְאֵה אֶת
הָאָרֶץ

עש"ק פרשת פינחס תשכ"ט

מתוך הספר 'לקט שיחות וביאורים'
עריכה מחודשת

וראה את הארץ

"וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה עֲלֵה אֶל הָרִי הַעֲבִירִים הַזֶּה וְרֵאֵה אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל: וְרֵאִיתָהּ אַתָּה וְנִאֲסַפְתָּ אֶל עַמִּיךָ גַּם אַתָּה פֶּאֶשֶׁר נִאֲסַף אֶהְיֶה אִתָּךְ"
(במדבר כז, יב-יג)

לאחר שמשה חטא בחטא מי מריבה כמבואר בפרשת חוקת, ה' גזר עליו שלא יכנס לא"י "וַיֵּצֵן לֹא תֵאֱמַנְתֶּם בִּי לְהַקְדִּישֵׁנִי לְעֵינֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל". ומה הכוונה לא האמנתם? לא למה שבימינו קוראים האמנתם, וכי אצל משה היה חסרון באמונה? ! אלא ודאי שאצל משה לא היה פקפוק ופגם באמונתו בהשגחה פרטית וכללית ואמונה במציאות ה', ובוודאי שמשה רבינו אשר דיבר פה אל פה עם ה' וראה באספקלריה המאירה הוא הרגיש יותר במציאות ה', שהרי ה' נמצא בכל מקום ומקום, רק אנו בגלל מדרגתנו הנמוכה לא מרגישים בזה, ומשה הרגיש ביותר.

גרמא בחסרון אמונה אצל בני
ישראל² במדבר כ', יב

לסיום שנת הלימודים

מתוך ספר חיי יעקב חלק בעקבי הצאן

ר"ח תמוז תשמ"ב

הנה מסתיימת שנת הלימודים.

ימי החופש באים, ואתם מגיעים גם נסיונות, אחרים מאלה שהתמודדנו איתם בתקופת הלימודים.

רבותינו הקדושים לימדונו שהאדם נברא לעבוד את קונו, ולעמוד בנסיון, עידן עידן ונסיונותיו, כל מצב עם נקודות המבחן שבו, שעל האדם להיאבק ולנצח במלחמה עם יצרו.

ואם בחדשי הלימודים נטוש עיקר ה"קרב" אודות הקשבה בשיעור או להיפך, ציות או אי ציות להוראות ביה"ס, איחור, שינון וכדו', הרי בעונת החופש עובר "מוקד" החזית יותר אל שטח המשפחה, ואל הרחוב, יחסי כבוד עם אחיות או אחים, עזרה להורים ולמשפחה, וזהירות ממוקשי הלכד של הרחוב הקורץ ומחטיא.

וכשם שבמלחמה נגד מחלות,

ניתנת עדיפות ל"רפואה מונעת", כך במלחמה הרוחנית שלנו, ההצלחה תאיר לנו פנים אם ניתן לנפשנו מראש את החיסון היעיל שנהי' כחומה בצורה על משמרת חיי הקדושה, הצניעות, ויראת ד' עם מדות טובות, בדבקות בדרכי אבותינו.

וכה הם דבריו הקדושים של מרן

אדמו"ר זצ"ל ה"אמרי חיים" בפרשת השבוע (במדבר י"ז י"ח): "מטה אחד – לראש בית אבותם". "מטה אחד" אם רצונך להטות את עצמך אל ה"אחד" יחיד ומיוחד (לקרבת ד'), אז "לראש בית אבותם", תלך בדרכי אבות ושימש על ראש מאויך.

ברית שלום

מתוך הספר חיי יעקב חלק

בעקבי הצאן

פנחס פרק כה פסוק יא-יב.

יום ד' פנחס תשמ"ז

1. עבור הריגה – הפרס ברית שלום?

אלא הכל לפי התכלית היוצאת. קנאות קדושה – היא עצמה משיבה חרון אף, ועושה שלום.

2. **אם פנחס עושה מצוה**, מה מגיע לעם שתפסק המגיפה, שהרי ממה נפשך, אם אינם חוטאים, למה הולכים ומתים, אלא הם בודאי חוטאים, אם כן, מה פתאום סלחו להם?

אומר ספורנו, חטאם הי' שהושפעו מחוצפת זמרי, ולא מיחו, וגילו הזדהות אתו, עכשיו שהושפעו מקנאות פנחס, ולא הפריעו לו, והזדהו עם מעשיו, הרי כבר תיקנו החטא, ופסק חרון אף.

3. **את בריתי שלום** – מלבי"ם – פנחס זה אליהו, וחי לעולם, ולא ימות, וזהו השלום – שלימות – הרמוניה בין כל חלקי מרכיבי הגוף, ללא ניגודים, ויציבות זו היא אריכות ימים נצחית.

4. **שלום** – ויו של "שלום", קטועה, כי השלום הגמור יהי' רק בגאולה השלימה משיח.

וכן ו' של "אליהו" חסר 6 פעמים בתנ"ך (שכתוב "אליה"), ולעומתם 6 פעמים "יעקוב" מלא ויו, שנטל יעקב ערבון מאת אליהו, כדי להבטיח שיבוא, לבשר הגאולה, ולהשיב לב אבות וכו'...

הראיה. וכשם שע"י הסתכלות אפשר להיות מושפע, כך גם ראיה יכולה להשפיע וזה מה שהיה אצל משה. משה רצה להיכנס לארץ כדי לקיים מצוות התלויות בארץ, ורצה לראות את הארץ כדי שע"י ראיה של אדם קדוש כמוהו שהיה אבי הנביאים ודיבר פה אל פה עם השכינה תתקדש הארץ, ואכן הקב"ה הראה לו את כל א"י ממש, כדי שהכל יתקדש בקדושת ראייתו של משה.

קבלת תוספת קדושה בראייה

או שנסביר שמכיוון שהקב"ה הבטיח לאבות והארץ התקדשה, משה רבינו האדם הקדוש רצה להתקדש בקדושה הזאת של א"י, ע"י שהוא מסתכל ורואה את הארץ כדי להשיג עוד יותר קדושה. ורואים מכאן עד כמה גדול כוחה של הראיה, עד כמה שהיא חשובה להשפעת הקדושה, ולכן מסתכלים תמיד בשעת הגבהת ס"ת על הספר ומשתדלים גם לראות את האותיות כדי לקבל קדושה מספר קדוש. וכן גם הסתכלות בפני אדם צדיק משפיעה קדושה על האדם, וח"ו להיפך עד כמה שהסתכלות על דברים טמאים משפיע לרעה על האדם, שאם לא שם שומר על השערים הללו שהם מצד אחד יכולים להשפיע קדושה גדולה כ"כ, אבל מאידך האדם יכול להכניס חבלנים רוחניים ולקלקל הרבה מאוד.

הנכנע ל'כסיל' הוא כסיל גדול ממנו

וכמו שהסביר הרב דסלר "שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך", צריך לשים שומרים בכל השערים כמו העיניים, כדי שלא יכנסו כל מיני חבלנים, שהם כל מיני ניירות מלוכלכים, תמונות מלוכלכות וספרות פסולה, שלכל אלה היצר הרע מפתה ביותר. ובאמת הוא מלך זוקן ומצליח לפעמים לפתות את האדם אבל הוא גם כסיל ואפשר להתגבר עליו, ומי שלא יכול להתגבר עליו הוא כסיל יותר גדול ממנו, שהרי בגשמיות אם יודעים שלאיזה מקום ישוב יכולים להיכנס מחבלים מיד מחזקים את השמירה ואם לא מחזקים זו טיפשות, כך הדבר ברוחניות. ובזכות שמירת העיניים יתן לנו ה' סיעתא דשמיא שנוכל לראות את אור תורתנו, אמן.

פנינים משולחן רבינו הגאון רבי אברהם גנחובסקי זצלה"ה

פרשת פנחס תש"פ • גליון שפ"ו

לע"נ הרבנית הצדקנית מרת אסתר הדסה ע"ה בת הר"ר רפאל יונה זצ"ל

ואם כן נהי' דהשמים כסאי רק פעם בשבעה חדשים, אבל ראש חודש שהוא הסיבה, תדירה טפי, דהוה כל חודש.

ג. מספר או התפשטות

תו יש לדון, בהא דיש לחקור בעיקר דינא דתדיר, האם אזלינן בתר מספר הפעמים, או דילמא אזלינן בתר ההתפשטות, דזה שמתפשט על יותר זמן חשיבא תדיר, משא"כ אלו שנמצאים בקבוצה אחת חשבינן כחדא. מעתה אם נימא דאזלינן בתר ההתפשטות, אם כן נימא דהשמים כסאי חשיב תדיר מכיון דהוא מתפשט על כל השנה, שהוא פעם אחת בכל שבע חודשים, משא"כ שמעו שהוא רק בקבוצה אחת בשנה והוא בג' הפטרות דפורענותא.

כמה נוסחים וסיבה אחת

הנה כתבנו לעיל (תירוץ הראשון הנ"ל) לדון בדינא דתדיר קודם, מהו בכמה נוסחים אבל סיבה אחת, האם חשבינן ככמה והוה תדיר, או דילמא חשבינן רק כחדא.

א. פרשת השבוע או למפטיר בראש חודש

הנה חזינן דחשיבי ככמה, דהרי מקדמינן פרשת השבוע למפטיר בראש חודש, חזינן דפרשת השבוע חשיבא תדיר בראש חודש, מכיון דקורין בתורה כל שבוע, אע"פ שהקריאה מתחלפת כל שבוע.

ויש לדון דהתם מטעם אחר מפטירין בראש חודש, משום דבעינן הפטרה של ראש חודש, וכעין שכתבו תוספות בשבת (כ"ג ב' ד"ה הדר) דבשבת ראש חודש חנוכה, מקדימין הקריאה של ראש חודש כדי שהמפטיר יקרא בשל חנוכה ויפטיר בנרות דזכריה.

ב. מנחה קודמת למוסף

הנה חזינן בגמרא ברכות (כ"ז א') דחשיבי ככמה, דהרי אמרינן התם דמנחה קודמת למוסף משום דמנחה תדיר, אע"פ שאיירי גם במנחה ומוסף של שבת, [ולא רק בראש חודש], והרי מנחה של שבת שוה למוסף של שבת, אלא על כרחך חזינן דמצרפינן המנחה של כל ימות החול.

ויש לדחות, דמכיון דאם התפלל י"ח ברכות בשבת יצא ידי חובתו, [אם הזכיר של שבת], אם כן דמי לשמונה עשרה דכל השבוע.

ג. שיר של יום או לדוד ד' אורי

אמנם במטה אפרים (ס"י תקפ"א סע' ו') חזינן דאזלינן בתר הנוסח, דהרי דן בשיר של יום ולדוד ד' אורי מי קודם, וכתב דיקדים שיר של יום, דשיר של יום תדיר דהוי פעם אחת בשבוע, וכן ברכי נפשי תדיר דהוי פעם אחת בכל חודש. חזינן דנקט דברכי נפשי חשבינן ליה רק פעם אחת בחודש. וכמו כן שיר של יום חשבינן ליה רק פעם אחת בשבוע, דכל נוסח חשיב כדבר בפני עצמו. ולא אמרינן דחשיב תדיר כמנין ימות השנה. ועיין לקמן.

מספר או התפשטות

הנה הבאנו דיש לחקור בעיקר דינא דתדיר, האם אזלינן בתר

תדיר ושאינו תדיר

מלבד עלת הבקר אשר לעלת התמיד תעשו את אלה (כ"ח כ"ג) איתא בקרא דקרבן התמיד קודם לכל הקרבנות. וילפינן מהכא במשנה בזבחים (פ"ט א') דכל התדיר מחבירו קודם את חבירו, דכמו דתמיד דהוה תדיר, קודם לשאר הקרבנות שאינם תדירים, הוא הדין כל מצוה תדירה, קודמת למצוה שאינה תדירה.

השמים כסאי או שמעו

הנה איתא בשולחן ערוך (או"ח סי' תכ"ח סע' א') ראש חודש שחל להיות בשבת, מפטירין "השמים כסאי".

אמנם בראש חדש מנחם אב שחל להיות בשבת, פליגי היאך מפטירין, מי אמרינן דיפטירו "השמים כסאי" כמו בעלמא בראש חודש שחל להיות בשבת, או דילמא יפטירו "שמעו דבר ה'", מכיון דהרי איתא (שולחן ערוך סי' תכ"ח סע' ח') שמי"ז בתמוז ואילך מפטירין ג' דפורענותא, והם "דברי ירמיהו", "שמעו דבר ה'", "חזון ישעיהו", ובראש חודש אב הוא ההפטרה "שמעו דבר ה'".

וכתב ברמ"א (או"ח סי' תכ"ח סע' א') דדעת אבודרהם (סדר הפרשיות וההפטרות) ומרדכי (מגילה פרק בני העיר סי' תתל"א) דמפטירין "שמעו", וכך יקרא במקום שהמנהג הכי.

אמנם כתב דיש אומרים שיקרא "השמים כסאי", וזהו דעת תרומת הדשן (סי' י"ט) וכך יעשה במקום שאין מנהג. [והגר"א (שם) סבירא ליה דעיקר כאבודרהם].

והנה כתב בתרומת הדשן דהטעם דמפטירין "השמים כסאי" מפאת דהוה תדיר יותר מ"שמעו", ותדיר ושאינו תדיר קודם.

ותיקשי, דלכאורה שבת ראש חודש דקוראים השמים כסאי, הוא רק פעם אחת בשבעה חדשים, אבל הפטרות דג' דפורענותא הוא ג' פעמים בשנה, ואם כן אמאי הפטרה דשבת ראש חודש תדיר, אדרבה נימא דהפטרה דג' דפורענותא הוא תדיר.

ליישב קושיא הנ"ל

הנה יש לדון ליישב בכמה אופנים:

א. כמה נוסחים

חדא, אע"פ דג' דפורענותא הוא ג' פעמים בשנה, אבל ההפטרה המסוייגת ד"שמעו" הוא רק פעם אחת בשנה, משא"כ השמים כסאי הוא קרוב לבי' פעמים בשנה.

אך תליא מהו הדין בכמה נוסחים אבל סיבה אחת, האם חשבינן כחדא, או דילמא חשבינן ככמה. ועיין לקמן.

ב. אזלינן בתר הסיבה

תו יש לדון, דדעת תרומת הדשן דבדינא דתדיר קודם, לא אזלינן בתר המציאות שנגרמה מהתדיר, אלא אזלינן בתר הסיבה.

מספר הפעמים, או דילמא אזלינן בתר ההתפשטות, דזה שמתפשט על יותר זמן חשיבא תדיר, משא"כ אלו שנמצאים בקבוצה אחת חשיבין כחדא.

א. שעירי ראש חודש תדיר

הנה כתב בערוך לנר (סוכה נ"ו א' בתוד"ה עד) דאזלינן בתר ההתפשטות ולא בתר המספר, ואייתי ראיה דהנה איתא בגמרא שבועות (ט' א') דשעירי ראשי חדשים הוה תדיר טפי משעירי הרגלים, אע"פ ששעירי הרגלים איכא ט"ז פעמים בשנה, ושעירי ראשי חדשים רק י"ב פעמים בשנה, ואלא על כרחך דדבר המתפשט חשיב טפי תדיר אף שהשני מרובה, והרי שעירי ראש חודש מתפשטים על כל חדשי השנה.

[ועיין בערוך לנר שם בביאור הסוגיא. ובחתם סופר (סוכה שם) דן בהאי סברא דהתפשטות וכתב דלא ברירא, ובשירת שמואל (ס"י נ"ו) האריך בזה. ועיין באגרות משה (יו"ד ח"ד ס"י כ"א) דן בהאי גמרא בשבועות דנימא דכל רגל הוא מצוה בפני עצמה. ועיין בערוך לנר (שם) שגם דן בהאי סברא].

ב. שיר של יום תדיר

הנה כתב במטה אפרים (שם) דשיר של יום תדיר יותר מלדוד אורי. ואע"פ דאי הוה אזלינן בתר המספר, הרי שיר של יום הוה רק כחמישים פעמים כמנין השבועות בשנה, משא"כ לדוד אורי הוה יותר ממאה דאמרינן לדוד פעמיים ביום.

אלא שמעינן דאזלינן בתר ההתפשטות, ואם כן שיר של יום חשיב תדיר, דהרי מתפשט על כל השנה. [וכן דן מהמטה אפרים בספר שירת שמואל ס"י נ"ו].

ג. ספירת העומר או ברכת המזון דשבת

הנה בשאגת אריה (ס"י כ"ב ד"ה ועתה) דן בגוונא דיושב על שולחנו בשבת או יום טוב, האם יקדים ספירת העומר או ברכת המזון, וכתב דברכת המזון דשבת ויום טוב הוה יותר מחמישים שבתות חוץ מימים טובים, וספירת העומר הוה רק מ"ט פעמים, [וברכת המזון דחול חשיב רק מצוי עי"ש].

ולכאורה חזינן מדבריו דאזלינן בתר המספר ולא בתר ההתפשטות, דהרי אי אזלינן בתר ההתפשטות, אם כן גם אי ברכת המזון הוה פחות פעמים מספירת העומר, מכל מקום הא ברכת המזון מתפשט על כל שבתות השנה משא"כ ספירת העומר הוה רק קבוצה אחת.

ד. ספירת העומר או קידוש

הנה איתא בשולחן ערוך (ס"י תפ"ט סעי' ט') דקידוש היום דמקדשים בבית הכנסת קודם לספירת העומר, וביאר במגן אברהם (שם סק"י"ד) דטעמא משום דמקדמינן שבת כל מאי דאפשר.

והקשה בתשובות יד אליהו (ס"י מ"א) דתיפוק ליה דיקדים קידוש משום תדיר.

וכתב בתשובות דברי מלכאל (ח"א ס"י ט"ו) דלא קשה מידי, דשם איירי בקידוש דיום טוב דלא הוה תדיר. ולמה שכתבנו יש לעיין, דאף קידוש דיום טוב כיון דמתפשט ג' פעמים בשנה, חשיבא תדיר יותר מספירת העומר דהוה רק מ"ט ימים רצופים. ואולי יש לחלק דג' פעמים כלפי מ"ט לא חשיבא תדיר.

ה. ותן טל ומטר או עננו

הנה איתא בשולחן ערוך (ס"י קי"ז סעי' ה') דאם לא אמר ותן טל ומטר לברכה בברכת השנים, אומרו בשומע תפלה, ואם יש תענית ציבור שאומרים בו עננו בשומע תפלה, יקדים 'ותן טל ומטר' לעננו. ובאבודרהם (סדר שמונה עשרה, והוא המקור של השולחן ערוך) איתא דטעמא מפאת דותן טל ומטר חמירא מעננו, כיון דאם שכחו חוזר להתפלל. אבל בלבוש (הובא בפרי מגדים א"א שם) איתא דטעמא מפאת דותן טל ומטר תדיר.

ולכאורה חזינן מדברי הלבוש דאזלינן בתר המספר, דהרי אמרינן ותן טל ומטר בכל יום מימות הגשמים, משא"כ עננו אמרינן רק בתעניות, אמנם אי אזלינן בתר ההתפשטות, הרי עננו הוה תדיר, דמתפשט על יותר זמן, ואם כן נימא דאדרבה יקדים עננו.

קודם לבורא נפשות, דאשר יצר חשיב תדיר כלפי בורא נפשות. [ואע"ג דאשר יצר הוה רק מצוי, מכל מקום מצוי בכהאי גוונא מקרי תדיר וכדאשכחן (זבחים צ"א א') לענין מילה].

מעתה יש לעיין מהו באופן שאחד מהברכות מחוייב מדאורייתא, כגון מי שחייב לברך אשר יצר וברכת המזון, דאשר יצר שהוא תדיר הוה דרבנן, וברכת המזון שהוא אינו תדיר הוה דאורייתא.

וכן בכגון מי שיש לפניו אשר יצר, ועומד להתפלל מעריב ולקרוא קריאת שמע דהיא דאורייתא. וכן בכגון מי שנטל ידיו בשחרית ויש לפניו חיוב דאשר יצר וברכת התורה. דברכת אשר יצר הוה תדיר אבל השני הוה דאורייתא. איזה יקדים.

מי אמרינן דאכתי תדיר קודם, אע"ג דהוה רק מדרבנן, או דילמא אמרינן דדאורייתא קודם, אע"ג דהדאורייתא הוה אינו תדיר.

והנה אשכחן בזה ג' שיטות, א. דעת הגרע"א, דיתכן דדאורייתא קדים לתדיר דרבנן, אף אי מקודש ותדיר תדיר קודם, דמכל מקום דין דאורייתא אלים יותר. ב. דעת השאגת אריה, דאשר יצר קדים, דאין לדאורייתא מעלה כלפי דרבנן לדיני קדימה. ג. דעת הצ"ח, דתליא בתדיר ומקודש. ד. הכרעת דברי מלכאל דדאורייתא קודם רק בשוים. ונבאר דבריהם:

א. דעת הגרע"א

הנה הגרע"א (גליין או"ח ס"י ז') נסתפק בהא, ומתבאר מדבריו ג' דרכים. א. דברכת המזון קדים, דדאורייתא קודם לדרבנן, אע"פ דאשר יצר תדיר ונימא דתדיר ומקודש תדיר קודם, דמכל מקום דאורייתא לגבי דרבנן חשיב טפי מתדיר.

ב. דאשר יצר קודם, דדאורייתא לגבי דרבנן לא חשיבא מקודש. ג. איזה שירצה יקדים, דדאורייתא לגבי דרבנן חשיבא מקודש, ואם כן תליא בדין תדיר ומקודש, דאיבעיא לן בגמרא (מנחות מ"ט א') איזה מהם קדים ולא הוכרע, וכתב ברמב"ם (פ"ט מהל' תמידין ה"ב) דאיהו שירצה יקדים, ואם כן הכי נמי לענין דאורייתא שאינו תדיר ודרבנן תדיר יהא תליא בהאי דינא. [והגרע"א לא הכריע].

ב. דעת שאגת אריה

אמנם בשאגת אריה (ס"י כ"ב) פסיקא ליה דתדיר ושאינו תדיר תדיר קודם, אף היכא דהתדיר דרבנן והאינו תדיר דאורייתא. וטעמא דמילתא כתב בשאגת אריה, דהרי אין איסור להקדים דבר הרשות למצוה, ואם כן ממה נפשך, אי אזלת בתר הדאורייתא, הא אין כאן מצוה, דלעומת הדאורייתא המצוה דרבנן אינו מצוה, ואי אזלת בתר הדרבנן, הא תרוייהו מצוות ואית לן למיזל בתר התדיר. ואם כן בנידון דידן יקדים אשר יצר לברכת המזון.

אמנם יש לעיין, דהרי אסור לדבר לאחר מים אחרונים, אך בזה אולי יש לדון דיטול ידיו לא לשם מים אחרונים ויאמר אשר יצר, ואחר כך יטול ידיו שנית לשם מים אחרונים, וכמו דחזינן דבסח לאחר מים אחרונים יחזור ויטול. וצריך עיון דאולי התם הוה רק בדיעבד, אבל לכתחילה לא שייך ליטול על מנת שלא יחול כאן מים אחרונים.

ג. דעת הצ"ח

הנה דעת הצ"ח, דדאורייתא לגבי דרבנן הוה בגדר מקודש, ותליא בדינא דתדיר ומקודש דאמרינן דאיהו שירצה יעשה.

אמנם בנידון דידן דברכת המזון ואשר יצר, יש לדון דיקדים ברכת המזון, דדבריו הנ"ל הם רק לענין תדיר, אמנם לענין מצוי כגון אשר יצר, יש לדון דיקדים ברכת המזון כיון דחשיבא מקודש ואשר יצר אינו אלא מצוי, אם כן מקודש קודם דמקודש עדיף ממצוי. [ודוקא באשר יצר ובורא נפשות דשניהם רק מצוי, אזלינן בתר המצוי יותר].

ד. הכרעת דברי מלכאל

הכרעת דברי מלכאל (ח"א או"ח ס"י ט"ו) דהיכא דאיכא ביה מעלה כגון תדיר, אם כן לא גרע במה שהוא רק דרבנן. אם כן לכאורה יש להקדים אשר יצר דהוה מצוי טפי וכשם דמקדמינן לבורא נפשות. ועיין לקמן.

הכרעת הדברי מלכאל

הנה ראיתי בתשובות דברי מלכאל (ח"א או"ח ס"י ט"ו) שהביא פלוגת הצ"ח והשאגת אריה, והסיק דלא כדברי זה ולא כדברי זה,

אשר יצר או ברכת המזון

הנה מי שחייב לברך ב' ברכות, אשר יצר ובורא נפשות, כתב במהרש"ל (תשובות ס"י צ"ז, מובא במשנה ברורה ס"י ז' ס"ק ב') דאשר יצר

אלא אם יהא דאורייתא שאינו תדיר ודרבנן תדיר, יש להקדים
הדרבנן כדעת השאגת אריה.

אך אם יהא דאורייתא ודרבנן שתייהן שקולות בתדירות, יש
להקדים הדאורייתא, וזה כהצל"ח, אבל לשאגת אריה הדין נותן
דאיזה שירצה יעשה, דלגבי דאורייתא הוה הדרבנן פעולת רשות,
ולגבי הדרבנן הם שקולות. [והביא דכתב בטורי אבן במגילה ו' ב'] דאין
להקדים רשות למצוה].

א. צריך ביאור בהסברא

הנה גוף סברת הדברי מלכאל צריכה ביאור, אמאי כאשר תדיר אז
מקדמינן הדרבנן, ובשקולות מקדמינן הדאורייתא, הרי אם איכא
מעלה בדין דאורייתא [ודלא כשאגת אריה], אם כן שיחא מעלה גם
כלפי תדיר.

ב. תוספות ר"י החסיד

הנה דבריו מבוארים בדברי תוספות ר"י החסיד (ברכות נ"ב א') שכתב
דהא דבברכת המזון על הכוס מקדמינן הברכת המזון לברכת בורא
פרי הגפן על היין, היינו משום דברכת המזון הוה דאורייתא.

אך כתב דהתם אין ברכת הגפן תדירה יותר מברכת המזון, דבשלמא
בקידוש אמרינן דזולת היין שבקידוש הרי יש עוד יין, ואם כן ברכת
הגפן תדירה מברכת הקידוש, אבל לענין ברכת המזון אימא דברכת
המזון תדירה יותר מבורא פרי הגפן, כיון דביחיד אינה טעונה כוס, וכך
כתב בשיטה מקובצת (ברכות שם). ואם כן הויין שקולין ובוה מקדמינן
להדאורייתא.

אבל כתב דהיכא דיש מעלה להמצוה דרבנן, ודאי מקדמינן הדרבנן
להדאורייתא, כדחזינן בקידוש דמקדמינן בורא פרי הגפן, וכן חזינן
בסוגיא בפסחים (ק"ה ב') דפריך דתקדום הבדלה לברכת המזון משום
חביבה מצוה בשעתה, אע"פ דהבדלה דרבנן (לרוב הפוסקים).

ג. סברת המהרש"ל לא פסיקא

הנה לענין נידון דידן, להכרעת הדברי מלכאל ודאי דיש להקדים
אשר יצר לברכת המזון, למה שכתב מהרש"ל דאשר יצר חשיבא תדיר.
אמנם יש לדון, דסברת המהרש"ל דאשר יצר קודמת לבורא נפשות
מפאת דמצוי טפי קדמה למצוי מעט, דילמא לא פסיקא ליה, אך מכל
מקום כיון דאף בלא האי סברא, מה שירצה יעשה אם כן סגי אף
מספק למימר דיקדים אשר יצר, משא"כ היכא דחדא הוה דאורייתא
ואז יש לומר דבשוין דאורייתא קדמה לדרבנן [אם נימא כדברי
מלכאל], השתא דמספיקא דילמא מצוי טפי חשיבא, לא מצינן לשנות
פיסקא דדאורייתא קדים. אך הדבר צריך הכרע לומר דסברא
דמהרש"ל לא פסיקא.

[אך יש לעיין, דלהאמור דאשר יצר אינו אלא מצוי שהוא פחות ממצוי,
אם כן ברכת המזון של שבת דבוה יש לברכת המזון מעלת תדיר כיון
דמחוייבת, ולאשר יצר רק מעלת מצוי, אם כן נימא דודאי ברכת המזון
קדים. ואולי מצוי שהוא מוטבע בעולם חשיבא תדיר].

איזה מהם נתחייב קודם

הנה יש לדון מטעם אחר שיקדים ברכת המזון, דהרי נתחייב
בברכת המזון קודם, והלכך מקדמינן, וכמו הא דאמרינן (פסחים ק"ד
א') בטעמא דבית שמאי דברכת הקידוש קודם לבורא פרי הגפן,
דקידש היום קודם ועדיין יין לא בא.

א. נתחייב בבורא נפשות קודם

אך הא חזינן מהמהרש"ל דלא סבירא ליה הכי, דהרי אם כן נימא
דיקדים בורא נפשות לאשר יצר, מכיון דנתחייב בבורא נפשות קודם,
והרי במהרש"ל מבואר דאשר יצר קודם. [והנה יש ראייה מהא דבהגיע זמן
מנחה אמרינן דיתפלל מנחה ולא מוסף מפאת תדיר ואינו תדיר, אע"פ דחיוב מוסף קדים].

ב. נתחייב בברכת המזון קודם

תו יש לדון להוכיח מהצד דהגרע"א דברכת המזון ואשר יצר הוה
כמו מקודש כנגד תדיר, דבוה מיבעיא לן וסלקא בתיקו ואיתא
ברמב"ם (שם) דאיזה שירצה יעשה, אך הרי חיוב ברכת המזון קדם
לחיוב אשר יצר, וכיון דאיזה שירצה יעשה, נזיל בתר קמאי, אלא כל
כרחך דאין בוה קדימה.

ג. מספק כל אחד עדיף מהנתחייב קודם

אמנם יש לדחות הראיה מדברי הגרע"א, דהנה תדיר לחודיה ודאי
עדיף על קדימה בזמן, וכן מקודש לחודיה, והשתא דמספקא לן בתדיר
ומקודש איזה עדיף, אם כן מספקא לן נמי בתדיר עדיף ממקודש ואז
אף אם המקודש קודם בזמן, ואם כן שפיר כתב הגרע"א דאיזה שירצה
יעשה ויכול להקדים אשר יצר לברכת המזון.

והנה מוכחא זו מהרמב"ם (שם) שהרי כתב דאיזה שירצה שיעשה
כלפי מוספין דהאידינא ותמיד דמחר, ותיקשי הא אין מעבירין על
המצוות לעבור מיום ליום, [והרי בשנה מעוברת דיינינן (מגילה ו' ב')
דאין מעבירין על המצוות לעבור מאדר ראשון לאדר שני], ומכל מקום
כתב הרמב"ם דאיזה שירצה יעשה, חזינן דמכיון דתדיר או מקודש
בפני עצמם עדיפי מאין מעבירין, אם כן הכי נמי כשמספקא לן איזה
עדיף, מספקינן דילמא כל אחד עדיף מאין מעבירין, ואם כן איזה
שירצה יעשה. ואם כן הכי נמי בגוונא דהגרע"א.

שיטת הצל"ח דהוי מקודש

הנה הבאנו דעת הצל"ח, דדין דאורייתא לגבי דין דרבנן הוי בגדר
מקודש, ותליא ביש לפניו תדיר ומקודש, דאמרינן איזה שירצה
יעשה. ויש לדון בדבריו בכמה גווני:

א. קריאת שמע לפני תפילה

הנה כתב בצל"ח (ברכות ד' ב' ד"ה ריב"ל, וציינו הגרע"א שם) דמכיון דדין
דאורייתא קודם לדרבנן, משום הכי מקדמינן קריאת שמע לשמונה
עשרה אע"פ דשמונה עשרה תדירה דהוי ג' פעמים ביום וקריאת שמע
רק ב' פעמים ביום, מפאת דדאורייתא קודם לדרבנן, דדאורייתא הוי
מקודש. [א"ה. היינו דביאר הצל"ח בהגמרא התם כהאי צד בגמרא מנחות
דמקודש עדיף מתדיר].

ב. בורא פרי הגפן לפני הקידוש

תו כתב בצל"ח (ברכות ריש פרק שמיני, נ"א ב' ד"ה שהיין גורם, וציינו הגרע"א שם)
דהנה דקיימא לן כבית הלל דבורא פרי הגפן קודם לקידוש, מפאת
דברכת בורא פרי הגפן תדיר, ותיקשי הרי נקדים קידוש מכיון שהוא
דאורייתא משא"כ בורא פרי הגפן הוא רק מדרבנן, ותיירץ דהרי כבר
יצא ידי חובת קידוש בתפילה, ואם כן הקידוש אינו אלא מדרבנן.
וכתב דלפי זה נשים דאינן מתפללות ערבית, ולדידהו הוי הקידוש
דאורייתא, יקדימו ברכת הקידוש לברכת בורא פרי הגפן, דהרי ברכת
הקידוש דהוה דאורייתא, קדים לברכת היין אע"פ דהוה תדיר.
[א"ה. היינו דנקט הצל"ח דאם ליכא הטעם להקדים התדיר, דהרי איזה שירצה יעשה,
אם כן מודי בית הלל לבית שמאי דקידוש קודם].

והנה דבר זה חידושא רבתא ולא אשתמיט. ועוד תיקשי להסוברים
(ענין ביאור הלכה ס"י רע"א סע' א') דבתפילה אין יוצאים קידוש דאורייתא
מפאת דאין מוכירים בו זכירת יציאת מצרים, מאי איכא למימר, הרי
לפי זה כולי עלמא היו צריכים להקדים ברכת הקידוש לברכת הגפן.

ובאמת בשאגת אריה (שם) הביא ראייה מדין הנ"ל לשיטתו דאין
קדימה לדאורייתא, וכתב דליכא למימר דאירי היכא דהקידוש דרבנן
מפאת שהתפלל מעריב, [וכמו שדחה בצל"ח], שהרי לא אשכחן בפוסקים
חילוק בין היכא שהתפלל מעריב או לא.

ג. בקידוש מברכין לפניו ובברכת המזון לאחריו

הנה הקשו תוספות בברכות (נ"ב א' ד"ה רב"מ) אמאי בקידוש והבדלה
מקדמינן ברכת בורא פרי הגפן לברכת הקידוש או הבדלה, משא"כ
בברכת המזון על הכוס, מקדמינן ברכת המזון ורק אחר כך מברכין
בורא פרי הגפן. [ותירצו דאם יברך על היין לפני ברכת המזון, אם כן ברכת
המזון יהא היסח הדעת, דבברכת המזון עקר נפשיה משתיה].

והקשה בצל"ח (נ"ב א' על התוספות שם) מאי קשיא להו, הא הכא הברכת
המזון דאורייתא ובורא פרי הגפן רק מדרבנן, ואם כן משום הכי ברכת
המזון קדים. ותיירץ דקושיתם באכל כזית דאינו חייב בברכת המזון
אלא מדרבנן.

וצריך עיון מאי קשיא להצל"ח הא תלי לה בתדיר ומקודש, וזה לא
אפשר, ואם כן שפיר הקשו תוספות דהוה ליה לאקדומי בורא פרי
הגפן מפאת תדיר.

ואולי כוונת הצליח להקשות באופן אחר, דהא איכא בגמרא עוד טעם אמאי מקדימין בורא פרי הגפן לקידוש, והוא כיון דהיין גורם לקידוש שיבוא, והרי האי טעמא לא שייך אם ברכת המזון דאורייתא, דגם בלא יין מחוייב בברכת המזון. אך לפי זה לא אתי שפיר תירוצא דהצליח, דהרי גם באכל כזית הא בלית ליה יין מחוייב לברך ברכת המזון גם בלא יין.

ד. סוכה לפני שהחיינו

עוד כתב בנודע ביהודה (קמא או"ח סי' ל"ט, וציינו הגרע"א שם) דיש להקדים לברך לישב בסוכה ורק אחר כך מברך שהחיינו, אף אם אין שהחיינו קאי על הסוכה אלא על היום, דמכל מקום סוכה הוי דאורייתא, משא"כ שהחיינו הוי רק מדרבנן.

והלכך אע"פ דשהחיינו הוי תדיר, מכל מקום סוכה הוי דאורייתא וחשיב מקודש, ואע"פ דבתדיר ומקודש איזוה שירצה יעשה, וקאי הנודע ביהודה לשיטתו דבתדיר דרבנן ואינו תדיר דאורייתא, איזוה שירצה יעשה. מכל מקום הכא יש לסוכה גם מעלת חיובא דיומא ולכולי עלמא קדים, וגם ביום טוב שני הוי סוכה ודאי והזמן רק ספק, ומקדמין הודאי לספק.

והנה יש כאן מחודש, דאע"פ דהברכות כולו חייבין רק מדרבנן, מכל מקום עדיף לברך תחילה על דאורייתא מאשר על דרבנן.

ולפי זה לדעת הנודע ביהודה, באשר יצר וברכה על ציצית היכא דכבר לבוש אלא צריך למשמש, יקדים ברכת הציצית לאשר יצר, דהברכה על הציצית הוי ברכה על קיום דאורייתא.

תדיר ואינו תדיר

הנה יש לעיין בתדיר שהוא ספק אם חייב, ואינו תדיר ודאי חייב, מהו:

עניני שבת

משקין שזבו, ועל כרחק דדיינינן היאך היה אם ישראל היה מפרק, ואם כן איכא איסור משום משקין שזבו.

ג. נכרי שסוחט לחולה

אך יש לעיין, דהניחא בנכרי הסוחט סתם, אמנם אכתי מהו בסוחט נכרי לצורך חולה שאין בו סכנה, דבשלמא בסחט הנכרי מעצמו מיץ עבור עצמו, הבאנו לעיל דכתב הגרע"א לדבר פשוט דיש איסור משקין שזבו, אך יש לחלק, דהתם שאני משום דליכא היתירא לעשות הפעולה, וממילא לא גרע ממשקין שזבו. אבל כשנכרי עושה לצורך ישראל שהוא חולה שאין בו סכנה, יש לומר דחשיבא היתירא, אף שהוא כדרכו. והנה לא מצאתי מפורש.

ד. גם בהיתירא אסירא

הנה מסקנת הגרע"א (שם) דבחלב שנחלב בשבת ליכא איסור משום משקין שזבו, והוכיח זאת מהא דאמרין (רמ"א סי' תק"ה סעי' א') בנכרי החולב בהמה ביום טוב, וישראל עומד על גבי הנכרי, מותר לשתות החלב.

והנה התם הרי איכא היתר לומר לנכרי לחלוב משום צער בעלי חיים, חזינן דזה לא היה סגי להקל בדין משקין שזבו אף שהוא בהיתר. ואם כן נילף לנידון דידן, בנכרי שסוחט לחולה שאין בו סכנה, דבאמת איכא בזה איסור דמשקין שזבו. [ולא דמי למה שכתב הגרע"א לעיל בגונח דבאיכא היתירא ליכא איסור דמשקין שזבו].

ה. נכרי המוציא יין מענבים בשינוי

מכל מקום נכרי שמוציא יין לחולה מענבים בשינוי, בזה יש לומר דדמי לגונח ומוצץ. [א"ה. דהרי כתב הגרע"א דהיכא דלא הוה מפרק גמור, איכא היכירא ולא שייך למגזר].

למצוץ לימון על ידי נכרי

עובדא הוה שהיה חולה בשבת שאין בו סכנה, ולא יכול לאכול רק לשתות מים, וחשוב לחולה שיהא בהמים מיץ לימון ונגמר המיץ.

א. הנידון משום משקין שזבו

הנה לומר לעכו"ם שיסחוט לימונים שרי, דכל צרכי חולה שאין בו סכנה שרי על ידי עכו"ם, [וגם בלאו הכי הוה שבות דשבות], אלא הנידון היאך ישתה החולה הרי משקין שזבו בשבת אסירין.

[הנה כתבו בקנין תורה (ח"ו סי' י"ח) וברית עולם (מלאכת דש אות א' וב') דכיון שאיסור סחיטה בשאר פירות רק מדרבנן, אם כן יהא מותר עבור חולה שאין בו סכנה לסחוט שלא כדרך, אבל עדיין צריך ביאור מהו לענין איסור משקין שזבו].

ב. ביונק עז ליכא משקין שזבו

הנה אמרינן (כתובות נ"ט א') דגונח (פירש רש"י, המיילל מכאב לבו, ורפואתו לשתות חלב עז) מותר לינוק מעז בשבת, דהוה מפרק כלאחר יד ובמקום צערא לא גזרו רבנן.

וכתב הגרע"א (קמא סי' ה') דאין לאסור משום משקין שזבו, מכיון דלא הוה פירוק גמור אלא הוה רק בשינוי, והרי הא דאסירנן משקין שזבו, היינו דוקא כשיצאו מעצמן דנעשה עכ"פ הפירוק בעצמן, ואם היה עושה בידים מה שנעשה בעצמו היה חייב משום מפרק בזה גזרו חכמים לשמא יסחוט, אבל בגונח שיונק מעז דהוציא המשקין בדרך שינוי בענין דלא הוה מפרק גמור עדיף טפי, הרי איכא היכירא ולא שייך למגזר.

מעתה יש לדון מהו לענין נכרי, דהרי אם הנכרי היה עושה בעצמו לא היה חייב, ואם כן נימא דליכא איסור משום משקין שזבו. אמנם כתב הגרע"א (שם ד"ה ומהתם) לדבר פשוט דבנכרי הסוחט איכא איסור

א. מיושב קושיית התוספות

הנה הקשו תוספות (מנחות מ"ט א', ובעוד כמה דוכתי) למה לי קרא לעולה עולה ראשונה דתמיד שחר קדים, תיפוק ליה מפאת תדיר ואינו תדיר, דתמיד של שחר תדיר ממוספין.

[ותירץ בתשובות מהרש"ג (ח"א סי' כ"ב) למה שכתב ברמ"א (סי' רפ"ו סעי' ד') דמנחה קודמת למוסף משום תדיר רק באופן שדעתו השתא להתפלל שניהם, אבל אם אין דעתו להתפלל השתא מנחה, יתפלל מוסף. מעתה היכא דאינו מבא השתא תמיד של שחר, כגון שצריך להביא כבש מקודם ממקום רחוק, אם הטעם היה רק מחמת תדיר, אם כן היינו אומרים שיקריב עכשיו המוסף, משא"כ לבתר קרא דהעולה עולה ראשונה].

מעתה אם נאמר דהאינו תדיר שהוא ודאי קודם להתדיר שהוא רק ספק, דחייב הודאי אלים, אם כן יש ליישב קושיית התוספות הנ"ל, דבלא קרא כאשר התדיר ספק כגון שהתמיד ספק מבוקר וצריך להתנותו בנדבה, [אם הביקור מעכב], יקדים המוספין, משא"כ לבתר קרא נקדים הספק תמיד, דאין להקדים שום קרבן לתמיד.

ב. ממה נפשך התמיד קודם

אבל באמת יש לומר דגם בלא קרא דהעולה, הוה אמרינן דמקדמין התדיר אף שהוא ספק, דהרי ממה נפשך אם הוא מצוה שפיר דמי דהרי תדיר קודם, ואם אינו מצוה הקדים דבר הרשות.

ג. ספק איזה תדיר

אבל באמת זה לא טענה, דכל זה במצות דעלמא, אבל קרבן שהוא ספק תמיד של שחר ספק עולת נדבה, הא ודאי יש כאן מצוה או תדירה או אינה תדירה כלפי מוסף, ואם כן בלא קרא הרי איכא ספק איזה הוי תדיר, דאם הוא עולה נדבה אם כן המוסף הוא תדיר, ואם הוא תמיד אם כן התמיד תדיר.

ואע"פ דאולי עולת נדבה חשיבא מצוי ונימא דקדים להמוסף, ואם כן ממה נפשך התמיד קודם, אך אינו כן, דלכאורה קרבן ציבור קודם לנדבה.

ואם כן באמת בלא קרא היה מקדים המוסף או איזה שירצה, אבל לבתר קרא, חייב להקדים התמיד מדין עולה ראשונה. וצריך עיון.

זאת למודעי הדברים הנדפסים כאן אינם תמיד בלשונו של רבינו זצ"ל, מפאת שלפעמים דרכו היתה לכתוב בקצרה, ולתועלת המעיינים היה מן הצורך להוסיף תיבות קישור והסבר. הרבה פעמים האריך רבינו בכמה דרכים ואופנים באותו ענין, ולפעמים עשר ידות על הנדפס כאן. ע"כ במקום שהאריך העתקנו רק חלק מהדברים.

ניתן לקבל את
הגיליון מידי שבוע במייל:
L5703949@gmail.com

פנינים מרבינו רה"י הגאון הגדול רבי אריה פינקל זצוק"ל

רשימות מתוך סדרת החוברות 'אריה שאג'

ייש"כ להרה"ג ר' יצחק גליק שליט"א על מסירת הדברים

צפית לישועה הפרטית

היה בחור שבמשך תקופה ארוכה היה חלש גופנית, ניגש לקבל ברכה מרבינו, לאחר שבירכו הוסיף רבינו ואמר לו: תדע ששואלים בשמים "אם צפית לישועה", השאלה הזו לא הולכת רק על "התקוה לגאולה הכללית"... אלא גם על "צפית לישועה הפרטית שלך"!!!

הצפיה לגאולה מתוך יציאת מצרים

שאלו קבוצת תלמידים את רבינו לקראת חודש ניסן תשע"ה על דברי הסמ"ק בתחילת ספר המצוות שאומר שהמקור לשאלה של "צפית לישועה" זה נלמד מהמצווה של אנוכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים – "שכשם שהוצאתיך ממצרים כך אני עתיד להוציאך מכל הגלויות". איך הסמ"ק למד את המקור של "צפית לישועה" בפסוק של יציאת מצרים?

השיב רבינו: כשהקב"ה הוציא אותנו ממצרים זה "לחרות עולם". ומה שעכשיו מכים ורודפים ולוקחים מאיתנו הגוים ממון וכדו' זה עבדות אחרת ולא "עבדות מצרים". שמצרים זה עבדות של "עבד כנעני" שכל גופו קנוי לאדון שבזה אנו לא משועבדים כלל.

ממילא כשהקב"ה הוציא אותנו ממצרים לחירות עולם בתוך זה כלול הגאולה והצפיה לביאת משיח!!

מתי נהיה עם ישראל

בהזדמנות אחרת הסביר רבינו את היסוד הנ"ל: כשהקב"ה אומר "אנוכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים" הכוונה שכל מה שנעשינו "לעם ה'" זה בכך שהוציא אותנו ממצרים, שלפני"ז לא היה מושג שהוא שלנו ואנחנו שלו. משום שלפני העינוי של מצרים זה לא היה "מצרים של בית עבדים", וכמדוקדק בפ' "אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים" שקודם עינוי – עדיין זה לא נקרא מצרים של בית עבדים.

ואכן כשהקב"ה גאל אותנו מהם הוא פדה אותנו מהם ובכך הוא קנה אותנו להיות לו לעם שהוציאנו מבית עבדים להיות שלו. ואמנם לפי"ז יוצא ש"האבות הקדושים" הם היו "אבות" אבל לא "עם ישראל" כי הם היו לפני מצרים.

והסביר רבינו שלפני"ז יש להבין את דברי הסמ"ק שאמר שהמקור לשאלה "צפית לישועה" נלמד מהפ' "אנוכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים" ואיפה רואים זאת בפסוק?

אלא שיסוד הקשר שלנו עם הקב"ה כעם ישראל בנוי מגאולת מצרים. א"כ "הצפית לישועה" זה לגאולה שמקורה נלמד מגאולת מצרים!!

וסיים רבינו בחידוש: "בכל דרכיך דעה" זה נתחדש "בגאולת מצרים" שאז ראו את הגאולה!!

דרגתו של כל אחד בגאולה

אמר רבינו בוועד: "בזמן הגאולה" כל אחד יהיה בדרגה שלו, לא שייך שכולם יהיו באותה מדרגה. ומשל לזה כמו "שבגן עדן" יש מושג שנכווה מחופת חבירו" שיש "דרגות", כך גם בזמן הגאולה יהיו דרגות שונות!!

יציבותה של מצרים

בחזו"מ פסח תשע"ד נשאל רבינו על הנאמר בהגדה של פסח "אילו לא הוציאנו הקב"ה ממצרים הרי אנו ובנינו ובני בנינו היינו משועבדים לפרעה במצרים".

הרי היו רבות מדינות ומעצמות גדולות בעולם שנפלו במשך השנים שחלפו. אז מי אמר שגם מצרים לא היתה נופלת ואם כך גם בלי לצאת משם לא היינו משועבדים להם??

השיב רבינו: מי הוא שלאורך הדורות הקים והשפיל את המדינות החזקות האלו? רק הקב"ה!

אז הקב"ה גם אומר לך שאם לא היית נגאל ממצרים, הרי שמלכות מצרים היתה קיימת והיית נשאר משועבד להם שם עד עצם היום הזה!!

מהו ה"חסד נעוריד"

מרגלא בפומיה דרבינו "כה אמר ה' זכרתי לך חסד נעורידך..." יש שחושבים "שחסד נעורידך" שעם ישראל עשו להקב"ה, זה היה בכך שהלכו אחריו בארץ לא זרועה בלי לדעת לאן הולכים ללא פקפוק ובלי לנסות לחזור. אבל צריך לדעת שעצם היציאה ממצרים היתה "חסד נעורידך" עם הקב"ה, שהיו צריכים להתארגן במהירות והגם שיוצאים עתה מעבדות לחירות. אבל הכל היה בלי לשאלות לאן, לאיפה, אלא "מתניכם חגורים נעליכם בגליכם..." בלי צידה ובלי כלום!!!

ושבו בנים בזמן הגאולה

"והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם".
שאל רבינו מה זה "על אבותם"? והסביר שהפשט הוא שאם הבנים "סרחו" הם ישובו בתשובה להיות עם אביהם ומתי זה יקרה? כשיבוא הגאולה!!

הצפייה והתקווה שמכח האמונה

בוועד האחרון בפלא יועץ של סוף זמן חורף תשע"ד בירך רבינו את השומעים: שבחודש זה נזכה לביטול הגזירות "שבניסן עתידין ליגאל". והוסיף שככל "שהאמונה" יותר חזקה כך הצפייה והתקווה לגאולה יותר גדולה.
והוסיף רבינו וביקש: להתגבר על היצה"ר ולא להסתובב בחוצות אלא להיות בבית או בביהמ"ד, ומי שיזכה להתגבר על היצה"ר ינצל!!

אנחנו רק שליחים של הקב"ה

בפורים תשע"ד שאל רבינו: המשנה באבות בסוף מ"ח קניני התורה אומרת האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם שנא' "ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי".
מה הוא עשה שבזכותו מביא גאולה לעולם?!!
והמשיך רבינו וענה: כאשר אומר דבר בשם השני זה מראה שאני רק שליח "ומדילי לית לי כלום". לכן הוא מביא גאולה לעולם כי מחזק את ההכרה בהקב"ה שאנחנו רק שליחים!!

הבטחת הגאולה מתוך זיכרון שמו ית'

שאל רבינו בוועד בחנוכה תשע"ה: בברכת אבות אנו אומרים "ומביא גואל לבני בניהם למען שמו באהבה" מה זה ההוספה "למען שמו באהבה"?
והמשיך רבינו ואמר: אני חושב כבר כמה שבועות פשט. שאנו אומרים מאז החורבן את מה שתקנו אנשי כנסת הגדולה בתחנון "ובכל זאת שמך אל שכחנו", הייתי רוצה שכל אחד יגיד את "התחנון" רק בשביל הקטע הזה לבד.
אנו מתהדרים שעם זה שירדנו מטה מטה והגויים מעלה מעלה, בכל זאת "שמך לא שכחנו" אז אומר הקב"ה "למען שמו" – למען השם שלי שעם ישראל לא שוכח, בשביל זה אני מביא להם גאולה באהבה.
שאם הם היו שוכחים אז אומר הקב"ה אין להם שום קשר אלי, אבל מכיון שבכ"ז "שמך לא שכחנו" לכן בשביל "למען שמו באהבה" – אני אזכור להם זכות אבות ויגאל אותם.
והדגיש רבינו: אני מבין שאפשר להגיד עוד דברים בפשט "ומביא גואל" אבל זה הדבר שמתקשר.
והוסיף רבינו ואמר: אחרי"ז אומרים בסיום תחנון "והצלינו וכפר על חטאותינו למען שמך". למה? כי הזכרנו קודם "ששמך לא שכחנו" למרות הכל..., אז תעשה "למען שמך" שלא שכחנו אותו.
"ובאבינו מלכינו" אומרים "עשה למען שמך הגדול והקדוש שנקרא עלינו", שוב "למען שמך", כי למרות כל מה שעברנו אנו לא שוכחים את שמך אז תעשה למען שמך.
והביא רבינו בסיום דבריו את הפסוק בתהילים (מ"ד – י"א) "כל זאת באתנו ולא שכחנוך ולא שיקרנו בבריתך" וכן בפרק ל"ט – שאומרים בתחנון "עזרנו אלוקי ישענו על דבר כבוד שמך".
כל זה בא להגיד חידד רבינו שכשזכר את הקב"ה צריך לזכור אני עכשיו מקיים "שמך לא שכחנו". זה נקרא שויתי ה' לנגדי תמיד.
וסיים רבינו: אם היינו זוכרים את הקב"ה לפחות "במלא כל הארץ כבודו" גם היינו מקיימים "שויתי ה'!!"

ההבדל בין חורבן ביהמ"ק לשאר החורבנות

נשאל רבינו מה האבל הגדול שיש על "חורבן ביהמ"ק" הרי היו עוד דברים שנלקחו מאיתנו כמו מאז חטא "אדם הראשון"... מאז "חטא העגל"... שלפני זה היו זמנים מרוממים יותר?
השיב רבינו: "האבל" בחורבן ביהמ"ק הוא אבל פרטי על זה שהיה שכינה בתוך כל אחד ואחד. ומאז החורבן ניטל השכינה ממני! וזה לא משהו שניטל באופן כללי מעם ישראל. בפרט הדגיש רבינו, כשיש סילוק שכינה אין מי שילחם נגד היצה"ר!!

הסיבה לחוסר אבילות על ירושלים

"שישו אתה מושב כל המתאבלים". אמר רבינו לתלמידים בחודש תמוז תשע"ה: רק "המתאבלים" ישמחו, אלו שלא... לא ישמחו. הם יראו אנשים ששמחים על ביהמ"ק ולא יבינו על מה השמחה ויגידו אז מה יש עוד בנין... יש "כבוד" נו... כל זה בגלל שאין להם רגש לתורה. אלא רק לב לעוה"ז לרדוף אחרי ההבלים. אז איך ידעו במה לשמוח? רק מי שיש לו לב להקב"ה ולשכינה הוא ישמח!!
ונשאל רבינו: איך אפשר להרגיש ולהתאבל, הרי אנו כמו "עוורים" שלא יודעים מה היה?
השיב: אנחנו מסכנים כמו שאתה אומר "עוורים". אבל זה, כי לא שומעים אז לא רואים. אם "ישמעו" אז "יראו"! אבל איך בכל אופן אפשר להרגיש?
רק "לב" מרגיש לא "העצמות" שלהם אין רגש, ואם הלב מרגיש קדושה אז יתאבל וישמח, אבל אם אין לו לב רק להעוה"ז – לב יבש של יצה"ר לרדוף אחרי כל התאוות אין לו חוש. וכשיבנה ביהמ"ק לא ידע מה השמחה כי לא ידע "מה חסר".

זה הפשט "כל המתאבל יזכה לראות בשמחתה" זה מכיון שהוא ידע מה חסר. לכן צריך בכל הכח שלנו להרגיש ולרצות את הנחסר ואז להתאבל. ואם מרגישים יובש בלב שלא חסר אזי צריך להתבונן מאוד עמוק בלב עם אמונה ויראה ובטחון בה' ואז נראה שהקב"ה עזב אותנו כמש"כ "עזבוני ועזבתים" – לא שהוא עזב אותנו מרצונו, עזבו אותנו, לכן עזב. אבל אם נחזור אליו הוא יחזור אלינו!!

מהותו של חודש אב

אמר רבינו בערב ר"ח אב תשע"ה: **חודש "אב"** זה **"אב הרחמן"** שאם אתה מרחם על עצמך אז האבא מרחם עליך. ואם לא אז לא מרחם עליך כי אתה לא מרחם על עצמך!!
"הבכיה" של כל שנה על חורבן המקדש ואומרת – "בטחון!" שרק אתה "אב הרחמן" יכול להביא את המקדש!
ונשאל רבינו במה הכי כדאי להתבונן שתהיה לנו אחיזה במה שחסר לנו?
השיב: במה לא להתבונן, נדע מה שהיה בינינו לאבינו שבשמים ועכשיו סילק עצמו מאיתנו. וכשנבין נוכל לשמוח בבנינה!!
"שישו אתה משובש כל המתאבלים עליה" הגדיר רבינו זה לא כמו "אבילות על מה שהיה..." זה **"אבילות ובכי של צפייה"**!!

קשה להתאבל כי העוה"ז שולט

באחד הוועדים בתשעת הימים על מגילת איכה תשע"ה התבטא רבינו בצער: צריך ללמוד את הפסוקים של איכה להתבונן ולהרגיש בלב את הצער שהיה להם ועוד לא נגאלנו.
כ"כ "רגילים" שכבר לא מרגישים את הצער של הגלות כמו ילדים קטנים שבזמן הגלות משחקים ולא מרגישים כלום כי אין להם דעת... כך אנחנו נראים!
וצריך להתאבל על עצמינו שאנו אפי' לא מרגישים וממשיכים לשחק בתוך כל הצרות מפני שלא מבינים ולא יודעים את המצב הנורא והיגון.
והגדיר רבינו: "הבעיה באבילות" שמשחרב ונסתלקה השכינה אדרבא העוה"ז התחיל לשלוט יותר ויותר מחוברים אליו, ולא מרגישים שחסר משהו, אם הקב"ה היה שומע את "ההשיבנו" שמעומק לבינו **היה נענה לנו!** אבל כנראה שזה לא מספיק. אומרים "השיבנו" ... "השיבנו" ... כן תשוב לא תשוב... יש לנו עוה"ז!!
אם נבקש באמת "השיבנו ונשובה" תעורר אותנו לשוב אליך באמת רק אז "חדש ימינו קדם" – נשוב להיות עם הקב"ה ולא עם העוה"ז!!

שכינה נסתלקה אבא נשאר

נתבטא רבינו בוועד בתשעת הימים ה' אב תשע"ה: לדעת "מה השכינה" אי אפשר. אבל "להתבונן" אפשר בכל דבר!
כמה התבוננות צריך להתבונן שהיה "שכינה", לא יודע מה זה. אבל יודע שזה "סילוק היצר". שכשיש שכינה יש לנו את הכח להתגבר על היצר כיון שהשכינה אומרת היצר – זה "שקר" וזה "טמא".
ואז לפתע הגביר רבינו את קולו: **"שכינה נסתלקה אבל אבא יש"**! אני צועק, אני רוצה שגם אתם תצעקו וכאן פרץ רבינו בבכי שלא יכל להפסיקו: "אב הרחמן" כמה מרחם עלינו כמה אוהב אותנו וסילק כזו שכינה קדושה ומיוחדת שהיתה מסלקת את היצר ועכשיו את השכינה אין, אבל אבא יש. ואב הרחמן עזב בחודש החורבן!
לאחר שסיים רבינו את "הוועד" אחד מהנוכחים אמר לרבינו "יישר כח" הפטיר רבינו: אני לא צריך "יישר כח". אני צריך שכל אחד יתנחם עם זה שיש "אבא בשמים" שאומר לנו: תלמדו תורה שהיא הרצון והנפש שלי ואז אני איתכם. וכשסיים רבינו את דבריו ביקש, שכל אחד יהיה בטוח בזה ויוכל להישבע על זה!!

אי החזרה בתשובה זה עזיבת הקירבה להקב"ה

בחודש אב תשע"ה אמר רבינו בוועד:
אבינו שבשמים סילק את עצמו מאיתנו. אם נשאל אותו כביכול למה עזבת אותנו? הוא עונה: אני עזבתי? אתם עזבתם. ולמה? "עזבוני ועזבתים". בגלל "שעזבוני" לכן עזבתים".
נו, אז "עזבוני" זה היה פעם, אבל למה היום? כי עזבונו ולא חזרנו. והראיה שלא חזרנו שאחרת היה נבנה ביהמ"ק. שכל דור שלא בא ביהמ"ק בימיו כא' נחרב בימיו – "שאי שהחזרה זה העזיבה"
שאם היינו חוזרים גם הקב"ה היה חוזר, כי כמו "שעזבוני ועזבתים" כך גם אם היו חוזרים... הייתי חוזר!!

ההכרה בתורה סיבה לחזרה בתשובה

נתבטא פעם רבינו: "בלי תורה שלא מכירים את הקב"ה איך אפשר לבקש שיחזור אלינו רק כשמכירים אותו רוצים שיחזור... לכן צריך לעמול בתורה!!"

ירידה באמונה בגלל ירידה בתורה

אמר רבינו בשיחה: זה ברור שגם בדור המדבר שכל כך "בכו" שלא יכולים להיכנס לארץ זה בגלל שהיה ירידה בתורה. כי התורה ניתנה כמש"כ הגר"א רק "כדי שישומו בטחונם בה" ואם חסר בבטחון זה בשביל שחסר בתורה. שהתורה מלמדת שהקב"ה אחד בשמים ובארץ ואין עוד מלבדו!!

שמחת הלב בשמחת ירושלים

בוועד בין המצרים תמוז תשע"ד אמר רבינו מאמר חז"ל: "כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה" ומי שלא מתאבל לא זוכה.
הדגיש רבינו: לא שלא יזכה וימות קודם, אולי באמת יחיה ויבוא משיח... אלא שאם "לא יתאבל" לא ישמח. כי לא ידע **על מה לשמוח** משום שלא יהיה לו **"לב"** לשמוח. אבל מי שהיה "בצער" הוא ירקוד משמחה כאשר עתה רואה בשמחתה, כך נראה לי!!

שמחת ירושלים עם הקב"ה

נשאל רבינו למה כתוב "זוכה ורואה בשמחתה" ולא "זוכה ויראה"? השיב: "זוכה ורואה" הוא כבר בטוח שרואה בעיניו את הגאולה. וכבר שמח עם הקב"ה ומרגיש שנגאל אני איתו והוא איתי. ובאופן אישי הוא מרגיש את השמחה. והוסיף רבינו: "השמחה" היא הקב"ה וזה הגאולה. הצדיק האמיתי מרגיש את הגאולה ומרגיש באמת את הצער של השכינה. אז לא מספיק לו שהוא בעצמו נגאל, הוא רוצה "שעם ישראל" יגאל.

בכיה של תיקון

בהזדמנות אחרת אמר רבינו בשיחה בבין המצרים: מי שלא מתאבל על ירושלים, אין לו קשר והוא רחוק מאוד ונשאר "בבכיה של חינוך" הוא בוכה על הצרות וביאוש בלי תקווה להקב"ה שיכול להושיע אותנו, מפני שאם היה לו תקווה היה בוכה "בכיה של תיקון". לא בכיה של חינוך!! והוסיף רבינו: "חייבים לבכות כי זה הסוד של הגאולה וישועה"!!

הבכיה בגעגועים לבנין ביהמ"ק

באחד מימי תשעת הימים אב תשע"ה שאל החברותא הקבוע של רבינו במשלי האם ללמוד היום כרגיל משלי או "איכה"? נענה רבינו: "איכה". ונימק רבינו תשובתו, כי "דבר בעיתו מה טוב". טוב להתאבל!! והמשיך רבינו ושאל: וכי "לבכות" זה טוב? התשובה היא כן. "כי זה מעורר רחמים". מתי העשיר מרחם על העני... **כשהוא בוכה!**

והוסיף עוד רבינו ואמר: "שערי דמעות לא ננעלו" כשהיודים בוכים הקב"ה אומר "אוי... כמה אני מרחם עליהם. מה כבר חסר להם כל העולם שמח"... אבל הם נאנחים שאין שכינה שירדו פלאים וטובעים בשקר רח"ל כל כך טובעים שזה אפשר לעלות.

ומכיון שמתאבלים ומצטערים זה מעורר אצלו רחמים. ואז מרחם עלינו בחודש שהוא "אב הרחמן" כי הוא מתרצה ברחמים, ואמנם זה ששקוע בגשמיות אין לו לב ולא איכפת לו כלום. והוסיף רבינו וציטט את הפסוק במשלי שהיה שגור על לשונו תמיד: "אורח חיים למעלה למשכיל למען סור משאול מטה" אם לא מתגעגע לביהמ"ק ולא שואף לזה... הוא יורד מטה. "טובע" וטוב לו בזה, ולא יודע שתיכף יהיה נורא ואיום שמשם לא חוזרים...!!

יסוד הבכיה של ט' באב

הגדיר רבינו בשיחה בתחילת ימי בין המצרים תשע"ד: "הבכיה של חינוך" היתה בגלל שעם ישראל חששו ממה שאמרו המרגלים על ארץ ישראל, ולא האמינו שהקב"ה אין לו שום עיכוב מהטבע. הבכיה הזו גזרה "בכיה לדורות", שהבכיה היא התאבלות על חורבן ביהמ"ק וירושלים. זה כל "הקינות" וזה כל "איכה". שהבכי בט' באב הוא על הצער ועל אובדן המעלה של עם ישראל שהיה להם ביהמ"ק ושכינה בתוכם, והם היו עליון על כל גוי הארץ "ממלכת כהנים וגוי קדוש" אלא שמפני החטאים גורשו מהארץ ועד היום הם תחת הגוים ללעג ולקלס.

הבכי הזה, הוא האמונה השלימה ועיקר האמונה שהקב"ה כן יכול לגאול אותנו ולהביא את המשיח. אלא שהחטאים גורמים שאנו לא חוזרים, והם מרחיקים אותנו מהקב"ה. אבל יש ערב אחד שהוא ט' באב שבוכים, ומבקשים בבכיה תחזור אלינו – זה מורה על "ביטחון גמור בהקב"ה".

שאדם לא בוכה סתם. אלא אם כן הוא בטוח שהקב"ה יכול לגאול אותו ולצער הזה שמוליד דמעות יש "שערי דמעות שלא ננעלו". וכל "בכיה" מקרבת אותנו יותר להקב"ה!!

והנה יוסף הצדיק התפייס עם האחים מתוך "בכי", כך הקב"ה יתפייס איתנו בגאולה מתוך בכי כמש"כ בירמי' "בבכי יבואר"

וסיים רבינו: זהו **האמונה** אם חוזרים לתורה ומכירים בו. "ולהכיר" זה נקרא להתקרב אליו!

החלום של הצרות

נשאל רבינו בערש"ק ויחי תשע"ה: דוד המלך אומר בתהילים כשיבוא הגאולה כל הצרות נראה אותם שהיו חלום – "היינו כחולמים". וכי את כל הצרות לא נראה אותם עד כדי שיהיו רק "חלום"? השיב רבינו כמו שיש מושג "צרות אחרונות משכחות הראשונות". וכי אין את צרות ראשונות? אלא "משכחות" הכוונה שעם הצער של האחרונות זה כאילו אין את הראשונות. ואותו הדבר להיפך כשיבוא הגאולה תהיה שמחה כ"כ גדולה שמרוב שמחה ירגישו שהצרות היה רק חלום!!

מחכים הרבה זמן

הרא"ש על התורה שואל על הכתוב בפסוק "ויהי חושך אפילה" שבחז"ל כתוב שכל הרשעים מתו בתוך שלושת ימי האפילה, והרי רואים "שדתן ואבירם" לא מתו למרות שהיו רשעים גמורים?

ועונה הרא"ש: ו"ל"אע"פ שהיו רשעים, לא נתיאשו מן הגאולה!

הוסיף רבינו לקח על דברי הרא"ש ואמר: אצלינו נעב"ך כמה אנשים מתייאשים מגאולה כיון שמחכים הרבה זמן... "ויאוש" זה מילה סופנית כזאת אני כבר לא מאמין בזה... והרי להאמין בגאולה זה האמונה בהקב"ה שהוא יגאל אותנו!!

איך מוצאים את האור בתוך החושך

נשאל פעם רבינו באמצע וועד שדיבר על גאולה בתוך "חושך של צרות" איך אפשר למצוא את "האור" בתוך "חושך"? השיב רבינו בשאלה: הרי איפה מצאנו שחיפשו את האור בחושך ומצאו?

בפסוק "העם ההולכים בחושך ראו אור גדול", נשים לב הדגיש רבינו, הם לא חיפשו ואז מצאו... אלא **ראו!**

הגאון הצדיק רבי משה אהרן בררומן זצ"ל

נאמר בביהמ"ד יוצאי פוניבז' - אהל תמר ב"ב, ד' פינחס תשס"ד

כיצד מקיימין חובת האבילות?

ימי "בין המצרים" הם ימים שבהם מצווים אנו לנהוג אבלות על חורבן ירושלים ובית המקדש. ברור ומובן, שאין יוצאים יד"ח תקנת חז"ל בקיום הפעולות והמעשים החיצוניים של מניעת שמחה והנהגת מנהגם של אבלים בלבד, אלא הכוונת העיקרית היא שהאדם מישראל יתעורר להרגיש את עניין חסרון המקדש וחורבנו, ושזה יביאו לנהוג אבלות על חורבן זה.

הן כך אמרו ודרשו חז"ל (תענית ל) על המקרא בישעיהו הנביא: "שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה" - "כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה". ובודאי שלראות בשמחתה - אין הכוונה לראיה חיצונית של אותם ששמחים בבניינה, אלא הכוונה שיזכו לשמחת לבב, פנימית ועצמית, תוך כדי השתתפות בשמחתה, כמפורש בפסוק "שישו אתה משוש", בהחזרת שכינתו לציון ובבניין ביתו כבתחילה. (עי"ש במהרש"א שפירש הדברים). וידענו ש"שכר מצווה מצווה" - מדרגת השכר היא כפי מדרגת קיום המצווה. ואם השמחה המובטחת שבשכר היא בהרגשת הלב, הרי בודאי שגם האבלות חייבת להיות בהרגשת הלב.

השאלה היא איך מגיעים להרגיש אבלות על חורבן בית המקדש וירושלים, כך שנוכל להיות בכלל "כל המתאבל על ירושלים", שהובטחנו על כך שנזכה לראות בשמחתה.

מה שמקובל מרבותינו הוא שרק בכח המחשבה וההתבוננות אודות מעלת בית המקדש, שייך להרגיש את גודל וחומר החיסרון שנתהווה בחורבן המקדש וירושלים. והעיקר הוא ההתבוננות מה חסר לנו, לעצמנו, בכך שאין לנו בית המקדש. והנה ודאי יש הרבה עניינים שחסרנו בחורבן הבית, אך מצינו בחז"ל ענין שמן הראוי להבהירו מאחר שהוא שייך ונוגע לכל אחד ואחד מישראל בכל יום ובכל מקום, ובודאי מי שיתבונן בכך יתעורר להרגיש צער ואבלות על החסרון הגדול.

כל ישראל מכוונין למקום אחד

ענין זה יש ללמוד מדבריהם ז"ל שאמרו במשנה (ברכות כח) ובגמ' (ל) על המתפלל: "היה עומד בחז"ל (יחזיר פניו) ויכוין לבו כנגד ארץ ישראל, שנאמר (מ"א פ"ח, ל): 'והתפללו אליך דרך ארצם'. היה עומד בארץ ישראל, יכוין את לבו כנגד ירושלים, שנאמר (שם מ"ד): 'והתפללו אל ד' דרך העיר' וכו'. בירושלים - יכוין את לבו כנגד בית קודשי הקודשים, וכו'. נמצא כל ישראל מכוונין את לבם למקום אחד וכו'.

'בנוי לתלפיות' - תל שכל פיות פונים בו". ופירש שם רבנו יונה שכולם צריכים לכוון לבם כנגד בית קודשי הקודשים, שבכך נמצאו כל ישראל מכוונים לבם למקום אחד, ואף בחו"ל שמכוין ליבו כנגד אר"י הכוונה לקודש הקדשים שבירושלים שבארץ ישראל.

כאילו עומד בקודש קדשים

ומהו הפירוש "יכוון לבו", שמוטל על כל מתפלל בכל מקום שעומד? פירש לן במ"ב (סימן צ"ד סק"ב): "ר"ל שיחשוב בלבו ורעיונו, כאילו הוא עומד במקדש אשר בירושלים במקום קודש הקודשים". ובשו"ע מוזכר עוד (בסימן צה, ב): "ויחשוב כאילו עומד בבית המקדש, ובלבו יכוון למעלה לשמים", ע"ש. ומשמע שכך היא צורת התפילה וחלק ממנה, והיא מוטלת על כל מתפלל ובכל תפילה, וצ"ת מה שייכת לעבודת התפילה מחשבה זו וכוונה זו של היות עומד במקדש בבית קודשי הקודשים? ומהי המעלה המיוחדת על המקדש, שקראו עליו המקרא (שה"ש ד, ד) "בנוי לתלפיות" - "שכל הפיות פונים בו", הרי המקדש הוא מקום עבודת הקרבנות והשראת השכינה, ומהו המיוחד בזה ש"כל ישראל מכוונים לבם למקום אחד" - לבית המקדש?

נפשו לבדה היא המדברת תפילתה

אמנם, דברי חכמינו ז"ל סובבים כאן על עיקר ענין התפילה ומעלתה, ועל כך באים דבריהם להעמידנו. והוא דאף שאנשי כנה"ג תיקנו בסדר תפילת שמו"ע בקשות לצרכי האדם. הנה עיקר עבודת התפילה ושורשה הוא שהאדם בעת תפילתו יהא מכוון לבו כלפי מעלה, להגיע לידי הרגשת הלב של שייכות והתקרבות אליו ית', עד כדי הרגשה של היותו עומד לפניו ית'ש, שאז, כשהוא קרוב ועומד לפניו, שייך ביותר שישפוך שיחו, ושיהא פונה ומבקש צרכיו ממנו ית'ש, וכלשון "מסילת ישרים" (פי"ט) "איך הוא בא ונושא ונותן ממש עמו יתברך, ולפניו הוא מתחנן, ומאתו הוא מבקש, והוא יתברך שמו מאזין לו ומקשיב לדבריו, כאשר ידבר איש את רעהו, ורעהו מקשיב ושומע אליו". והוא הטעם לכך שהתפילה נקראת "עבודה", וכמו שדרשו ז"ל (תענית ב') "ולעבדו בכל לבבם - איזו עבודה שהיא בלב, הוי אומר, זו תפילה". וזאת, כי האדם נתון במסגר כוחות הגוף, השפעתם ורצונותיהם, וקשה לו לאדם לנתק עצמו מהם ולפנות לבבו להרגשים רוחניים עליונים של שייכות ועמידה לפני ית', ורק כאשר הוא מתייגע ועמל שלא להיגרר אחרי הרגשי כוחות הגוף ורצונותיהם, שזו עבודה "בלבבכם" - אז הוא זוכה למעלת התפילה וכוחה, שזוכה אז להשפעה עליונה, להרגיש התקרבות ושייכות אליו ית'ש. ועיין בנפה"ח (ש"ב פי"ד): "לזאת, בעת עמדו להתפלל לפני קונו יתברך שמו, יפשיט גופו מעל נפשו וכו', לבטל ולהסיר מעליו במחשבתו כל תענוגי הגוף והנאותיו וכל ענייניו וכו', ורק נפשו לבדה היא המדברת תפילתה". הוא האמור בפסוק (דברים ד', ז): "כי מי גוי גדול אשר לא אלקים קרובים אליו כד' אלקינו בכל קראנו אליו".

בית המקדש - ד' ניצב עליו

אמנם, השפעה זו של התגלות מציאותו ית' בתוככי העוה"ז הגשמי, ואל האדם הגופני, עד כדי הרגשת "עומד" לפניו ית'ש - יש לה מקור ושורש בעולם, והוא הוא בית המקדש, ודבר זה כבר נקבע ונתגלה מזמן האבות הקדושים ועל ידם.

יעקב אבינו ע"ה, בהקיצו משנתו ב"הר המוריה", אשר בו נאמר: "והנה ד' ניצב עליו", אומר: "אין זה כי אם בית אלקים", כלומר, אין זו התגלות חד פעמית אל יעקב בלבד, אלא זה מקום קבוע - "בית", כביכול, ל"אלקים", "כי יש ד' במקום הזה". והוסיף ואמר: "וזה שער השמים", פירש"י: "מקום תפילה לעלות תפילתם השמימה. ומדרשו, שבית מקדש של מעלה מכון כנגד בית מקדש שלמטה", כלומר, כאן יש שער להשפעה על המתפלל, שמכוח השפעה זו יזכה שתפילתו תהא שייכת לשמים, שיש שייכות וקשר בין ה"למעלה" אל האדם שעומד למטה. וכן אברהם אבינו ע"ה אמר בהר המוריה, אחרי העקדה (כב, יד): "ויקרא אברהם שם המקום ההוא ד' יראה אשר יאמר היום ד' יראה". דהיינו, שזוהי מעלתו המיוחדת של בית המקדש, שהבא לשם בהכנה עצמית ראויה, לבקש לראות פניו ית', זוכה להתעלות עד כדי שהרגיש שייכות ל"ד' יראה", ול"כי יש ד' במקום הזה".

והתפללו דרך ארצם

אמנם, זה אמור למי שזוכה ובא בגופו למקדש, בא ונכנס ל"בית האלקים", אך מי שנמצא בריחוק מקום מביהמ"ק, ומחפש את ההשפעה מלעילא, שתסייע לו לנתק עצמו מהשפעת כוחות הגוף וענייני עוה"ז, איך יזכה ויקבל אותה מעלה ומדרגה, להיות עומד לפניו, מבקש ממנו והוא שומע לו? ע"ז אמרו במשנה ובגמ' גילוי נפלא ומחודש, שלמדוהו מפסוקי תפילת שלמה המע"ה בעת חנוכת המקדש שבנה, שכאשר האדם "יכוון לבו כנגד בית קודשי הקודשים", וכמו שפירשו זאת - "שיחשוב בלבו כאילו הוא עומד במקדש בבית קודשי קודשים", והיינו שיעורר בעצמו בלבו הרצון והשאפה לאותה השפעה הנשפעת שם לאלו שעומדים שם במקדש, וגודל רצונו והתעוררותו תהא לזכות לאותה השפעה כאילו הוא בעצמו עומד שם במקדש - הרי מובטח לו שיזכה לכך לפי מדרגתו, אף במקום שהוא עומד ונמצא, שירגיש "אשר לו אלקים קרובים אליו". ודרשו זאת ממה שאמר שהמע"ה במלכים א' פ"ח (פסוק מד): "והתפללו אליך דרך העיר", (ובפסוק מח) "דרך ארצם", (ובפסוק ל') "אל המקום הזה". והיינו, שענין התפילה ומעלתה, מלבד שהיא למי שעומד במקדש עצמו, הרי גם רחוקים יוכלו להגיע להשפעתו באופן של "דרך" שם, שמשם תצא ותגיע ההשפעה בכל מקום שהוא, כי אמנם זה "שער השמים".

(ועיין נפה"ח ש"א פ"ד: "והלב של האדם, וכו', הוא כלליות הכל, נגד בית קודשי קודשים וכו', כולל כל שורשי מקור הקדושות כמוהו. ורמזהו ז"ל במשנה פרק תפילת השחר (ברכות כח): יכוון לבו כנגד בית קודשי קודשים". הרי פירש לך גודל מעלת הלב, לבו של אדם וגודל מעלת המכוון לבו למעלת קודשי קודשים, וד"ל).

תלפיות - גוי גדול

ובזה מבואר משאז"ל: "נמצא כל ישראל מכוונים לבם למקום אחד", והשאלה שנשאלה, ומה מעלה היא זו שכולם מכוונים לכאן? אך הענין הוא לומר שההשפעה המושפעת מהמקדש איננה בגדר השפעה ליחידים בלבד, אלא זו נתינה כללית לכלל כולו, מצד היות כל יחיד ויחיד חלק מכלל ישראל, שכלל ישראל כולו מתעלה ומתרומם מכח המקדש, להיות קרובים אליו בכל קראם אליו, שכל אחד מושפע ומסתייע מחברו ומצטרפים זה עם זה, ובזה מתקיים המקרא: "כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים בכל קראנו אליו". כי ההשפעה היא המצרפתם ומשייכתם להיות "גוי גדול", בעלי מעלה ומדרגה עלינוה זו, וכל זה מכוח המקדש - "תלפיות" - תל שכל הפיות פונים בו.

חורבן המקדש - מיעוט שער שמים

הרי למדנו מכאן אחד מהעניינים והמעלות הנפלאות שהושפעו מבית המקדש לכל אחד ואחד מישראל, בכל מקום שהוא. ואף שגם לאחר החורבן לא נתבטלה לגמרי השפעת "שער השמים" למתפלל, שהרי מצוין אנו לכוון לבנו לקה"ק, כמו שמפורש בשו"ע, אך בוודאי כשהמקדש על מכונו, כהנים בעבודתם לוויים בדוכנם וישראל במעמדם, הרי השפעת הקדושה היא רבה וגדולה ביותר. אך כשהמקדש חרב, "באו גוים בנחלתם טמאו את היכל קדשך", ההשפעה מועטת ומחייבת עבודה עצמית גדולה וקשה, כנגד השפעת כוחות הגוף וענייני העוה"ז, וכוחות הרע והטומאה אשר שולטים בעולם כולו.

הרי שחורבן בית המקדש הוא ממש חיסרון לנו, לעצמנו, ולמתבונן הרי"ז כאילו נחרב בימיו, שהרי כל יום ויום, וכל תפילה ותפילה, מרגיש את חורבנו של המקדש, באשר חסרים הם ההתקרבות והשייכות כמי שעומד לפניו ית"ש, כפי שהיתה בזמן שהמקדש היה קיים.

עצה להתעורר על ענין החורבן

והנה מי שרוצה להרגיש זאת, להתעורר באמת על ענין החורבן, ולקיים אבלות על המקדש ועל ירושלים - עצה ראויה היא לו, שיקבל על עצמו לפחות בימים הללו, להקדיש זמן לפני כל תפילה, ואף תוך כדי תפילה, "לכוון לבו לקודש הקודשים". וכפי שנתפרש במ"ב שם: "שיחשוב בלבו ורעיונו כאילו הוא עומד במקדש. אשר בירושלים בקודש הקודשים", מתוך רצון ושאיפה לזכות לקדושה המושפעת משם, וכאשר מתוך כך תהא תפילתו. הנה אז יחוש וירגיש בלבבו את חורבן בית המקדש והחיסרון שחסרנו בכך שאין לנו המקדש על מכונו, שחסרנו וקשה עלינו להגיע להרגשת "אלקים קרובים אליו בכל קראנו". ואף זאת בהעלותו על מחשבתו, "לבו ורעיונו כאילו הוא עומד במקדש בקודש הקודשים", הרי בהכרח יזכור איך נראה היום בית קודש הקודשים, אשר שועלים הילכו בו, "באו גוים נחלתך טמאו את היכל קדשך", אשר לא זו בלבד שבכך יתעורר לצער ואבילות, אלא שבכך גם בהתפללו הברכות והבקשות, שנקבעו בשמונה שעשרה אודות ירושלים והמקדש והחזרת השכינה למקומה ימצא ליבו מוכן לשפוך שיח לפניו ית"ש, מתוך כוונה והרגש אמיתי על הצורך הגדול ב"ולירושלים עירך ברחמים תשוב ותשכון בתוכה" "כי לישועתך קיוינו כל היום", "ל"השב את העבודה לדביר ביתך" "ל"ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים", ובזה יחשב לו כנוטל חלק בישועת ישראל בבנין המקדש וירושלים והשבת השכינה למקומה ולכבודה, ויה"ר שנזכה לזה במהרה בימינו אכ"ר.

וידבר משה

דרשות הגאון ר' משה נתן יונגרייז זצוק"ל

שבעת קולות התרגול - ציפייה לבניין המקדש

אור הגנוז - ט' בתמוז תשס"ח

תשעה בתמוז - תחילת בקיעת החומה

א] הטור (סי' תקמ"ט) כתב ד'אע"ג דכתיב בקרא צום הרביעי בט' לחדש הובקעה העיר (ירמיה לט, ב), האידנא מתענין ב"ז בו, משום דמתחילה תיקנו תענית בט' בו, לפי שבט' בו הובקעה העיר בראשונה, ובשנייה הובקעה ב"ז, וכיון דבשנייה הובקעה ב"ז תיקנו להתענות ב"ז בו, לפי דחורבן בית שני חמיר לך, וכ"ה בשו"ע (ס' ב').

וכתב המג"א (סק"ב) בשם הרמב"ן, שלא רצו לגזור תענית גם בט' בו, משום שאין מטריחים על הצבור יותר מדאי. ועוד הביא שבידושלמי איתא שגם בראשונה הובקעה העיר ב"ז, אלא שמפני הצרות טעו בחשבון.

ובדרשות חת"ס (ח"ב דף דש ע"ד) ביאר, שוודאי לא מסתבר שהנביא יאמר שנבקעה בט' אע"פ שהוא טעות, אלא הכוונה שתחילת הבקיעה היה בט', וגמר הבקיעה היה ב"ז, אלא שבראשונה קבעו על שם ההתחלה, ואע"פ שהיה ראוי לקבוע את התענית ביום גמר הבקיעה, מ"מ ע"י הצרות טעו בחשבון ולפיכך קבעו לפי תחילת הבקיעה. ועי"ש שביאר טעם הדבר שבחורבן בית שני לא טעו בחשבון.

והנה יום זה שהוא תחילת בקיעת החומה, מסמל הוא את תחילת חורבן בית המקדש. וכמובן דבר זה צריך לעורר בנו את הצפיה לגאולה העתידה.

ראש הפסגה - חורבן הבית

ב] בפרשת בלק נאמר (כא, כ) 'ויקחהו שדה צפים אל ראש הפסגה', וברש"י הביא את המדרש ש'ראה בלק שעתידיה פרצה להפרץ בישראל משם, ששם מת משה. כסבור ששם תחול עליהם הקללה, וזו היא הפרצה שאני רואה'. ובפשטות הכוונה שעצם מיתת משה זו פורענות, וזה מה שהראה בלק לבלעם, ברם באמת נראה שיש כאן ענין עמוק יותר.

והנה במדרש רבה (שמות כ, א), דורש עה"פ בקהלת (ט, ב) 'מקרה אחד לצדיק ולרשע לטוב לטהור ולטמא' - לטוב זה משה שנאמר ותרם אותו כי טוב הוא וכו', ולטהור זה אהרן שהיה עוסק בטהרתן של ישראל וכו', ולטמא אלו מרגלים, אלו אמרו שבחה של ארץ ישראל, ואלו אמרו גנאי, אלו לא נכנסו ואלו לא נכנסו וכו' עי"ש, והיינו ש'מקרה אחד' לטוב ולטהור שהם משה ואהרן כמו לטמא היינו המרגלים.

ולכאורה צ"ע מה ההשוואה ח"ו בין משה רבינו למרגלים, הרי משה רבינו שדיבר בשבת ארץ ישראל בעצם היה ראוי להיכנס לארץ, אלא שמת בחטאו ולא נכנס מחמת כן, ומה השייכות בין חטא זה לחטא המרגלים שדיברו בגנות ארץ ישראל, שחז"ל דימו אותם כ'מקרה אחד'.

והנה בפרשת דרכים (דורש ח) הביא מהמדרש רבה (דברים ב, ט) על הפסוק (שם לג, כא) 'כי שם חלקת מחוקק ספון ויתא ראשי עם' שהטעם שנטמן משה רבינו במדבר, כדי שלעתיד לבוא

יביא עמו את דור המדבר לארץ ישראל. דבר זה לכאורה משולל הבנה, כי מה הקשר בין קבורת משה לאנשי דור המדבר, שמחמת שנקבר בסמוך אליהם יוכל להחזירם לארץ ישראל, וכבר האריך לתמוה בזה הפר"ד.

וביאר שם דבמדבר רבה (ויקרא לב, ב) איתא 'אשר נשבעתי באפי אם יבואו אל מנוחתי, למנוחה זו אין באין, אבל באין למנוחה אחרת', והיינו שהשבועה הייתה שלמנוחה הראשונה שתהיה לכלל ישראל בזמן שבית המקדש קיים לא יוכלו לבוא, אבל לאחר שיחרב תותר השבועה ויוכלו לבוא לעתיד לבוא לבית השלישי.

והנה אמרו חז"ל שאם משה רבינו היה בונה את ביהמ"ק לא היה נחרב לעולם, א"כ היו נשארים תמיד במנוחה ראשונה, וא"כ דור המדבר לא היו נכנסים לעולם לארץ ישראל, ולכן כדי ש'יתא ראשי עם' היינו שדור המדבר יוכל לשוב לארץ ישראל לפיכך 'שם חלקת מחוקק ספון' - שמשה רבינו נטמן שם ולא זכה להיכנס לארץ, וכיון שנחרב הבית שוב יוכלו דור המדבר לעתיד לעלות לארץ ישראל.

ובזה מבואר מה שבפרשת דברים (א, לז) אומר משה רבינו לכלל ישראל אחר שמוזכר להם את חטא המרגלים 'גם בי התאנף ה' בגללכם לאמר גם אתה לא תבא שם', וברמב"ן התקשה בדבר שהרי משה לא נענש על חטא המרגלים אלא על מי מריבה ועי"ש בדבריו. אכן להנ"ל ניחא שהסיבה שמשה נענש שלא יכנס לארץ [ולא נענש בעונש אחר] היה כדי ש'יתא ראשי עם'.

ומעתה אפשר לבאר, שזה הביאור במדרש הנ"ל ש'מקרה אחד' לטוב ולטמא - למשה רבינו ולמרגלים, והיינו ששניהם לא נכנסו לארץ מחמת מאורע אחד, המרגלים - משום שלא היו ראויים להיכנס לארץ, ומשה רבינו - בכדי שתהיה אפשרות אח"כ להתיר את השבועה ולהעלות אותם לארץ לעתיד לבוא.

שמן המשחה - אין פעלו בטל

ג] והנה יש לנו להתבונן מדוע באמת אם משה רבינו היה בונה את ביהמ"ק לא היה נחרב המקדש לעולם, ובפר"ד ביאר (שם) שהטעם הוא משום שאם משה היה נכנס לארץ אז הייתה למשה זכותא דארץ ישראל ועי"ז זה היה מבטל יצרא דע"ז, וממילא לא היה נחרב המקדש שהרי חטא זה היה הגורם לחורבן הבית.

אולם שמעתי ביאור נוסף מפי הגאון הגר"י פישר זצ"ל, שהרי אמרו חז"ל (יומא יב, ב) כל הכלים שעשה משה משיחתן מקדשתן, מכאן ואילך עבודתן מחנכת. וא"כ כמו שמשה משה בשמן המשחה את המשכן כן אם היה בונה את המקדש היה מושח בשמן המשחה אף את המקדש, ודבר שנמשח בשמן המשחה לא פוקעת ממנו הקדושה לעולם, וכמו שנפסק ברמב"ם (פט"ו משגות ה"ז) לגבי כהן שנמשח בשמן המשחה דאף שהעבירו אותו מכהונתו מחמת מום וכד', קדושתו אינה נפקעת, ובפירוש המשניות (הוריות פ"ג מ"ב) ביאר דהיינו 'לפי ששמן המשחה אשר ניתן עליו אין פעלו בטל'.

והנה כבר אמרו חז"ל במדרש רבה (איכה בפתיחתות אות כד) 'בשעה שבקש הקב"ה להחריב את בית המקדש, אמר, כל זמן

רבי זירא מדוע בגלות בשעת התפילה העיניים למעלה, והשיבו משום דדיירי אדפי - מקום הסכנה בגלות צריך הרבה רחמי שמים ולכן עיניו למעלה כלפי השכינה ולולא שנבקש רחמים מלמעלה יתעוורו עיניו מן הגלות ולא נזכה לאור הגאולה, עכ"ד. ומבואר שהטעם שבתפילה עיניו נשואות למעלה הוא מחמת צפיתנו לגאולה.

והנה מתבאר בדברי המהרש"א שהצפייה לגאולה מרומז בתרגום שכלל ישראל נדמה לו. ומצאנו בדומה לזה בחז"ל (בבב"א פ' ויקהל קצו, ב) כשמתואר שם עומק צער השכינה על חורבן הבית איתא שם 'והיה שעתא אתפלג ליליא, ושלחוביתא אזלא ובטש בגדפוי דתרנגולא, וקארי, כדן קוב"ה עאל בגנתא דעדן', והיינו שבעת שמתעורר הצער על הגלות יש בטישה בכנפי התרגול, והכוונה בזה לרמוז להתעורר על חורבן בית המקדש, ולתקן את החטאים שהביאו לחורבן בית ראשון ובית שני, וכמו שכתב האור דוד (ח"ב חודש תשרי אות סט) ע"ש.

כינורו של דוד - נבנה משירות כלל ישראל

הנה בגמרא בערכין (יג, ב) איתא, רבי יהודה אומר כנור של מקדש של שבעת נימין היה, שנאמר שובע שמחות [את] פניך אל תיקרי שובע אלא שבע, ושל ימות המשיח שמונה שנאמר למנצח על השמינית על נימא שמינית, של עולם הבא עשר שנאמר עלי עשור וכו' ע"ש.

וברמ"א בתורת העולה (ח"א פ"ג) הגירסא כינור של 'דוד' של ז' נימין, ובאור דוד (ח"ב נרות המערכה עמ' פד) ביאר שמרומז כאן ענין נורא, שממה מורכב הכינור של עם ישראל, - מהשירות שאמרו כלל ישראל.

במדרש תנחומא (פ' בשלח פ"י) איתא שבני ישראל אמרו עשר שירות: ראשונה, במצרים שנאמר (ישעיה ל) השיר יהיה לכם כליל התקדש חג, השנית, על הים שנאמר אז ישיר משה, השלישית על הבאר, הרביעית שירת האזינו, חמישית אז ישיר יהושע, שישית ותשר דבורה, שביעית וידבר דוד את דברי השירה, השמינית מזמור שיר חנוכת הבית לדוד וכו', שירה התשיעית, של שלמה שיר השירים, העשירית, לעתיד מזמור שירו לה' שיר חדש, ע"ש.

ומעתה ביאר האור דוד שזהו הטעם שכינורו של דוד היה עם ז' נימין, כיון שעד ימיו של דוד כלל ישראל שרו שבע שירות, לפיכך כנגד כל שיר הייתה נימה נוספת בכינורו של דוד. והוסיף לבאר, שאע"פ שהשיר השמיני הוא מזמור שיר חנוכת הבית לדוד, מ"מ לא הייתה כנגדו נימה בכינורו של דוד, שהרי לא נבנה המקדש בימיו ולא היה חנוכת הבית בזמנו, אלא רק לפי שנצטער על בנין המקדש נחשב כאילו נבנה בימיו וכדאיתא במדרש שו"ח"ט (פ"ל). ואף למ"ד שדוד חי בשעה שהכניס שלמה את הארון לקודש הקדשים (ע"י במד"ר שמות ח, א), אבל זה היה רק באותה שעה ולכן בכינור לא היו נימין כנגד זה אלא רק על הניסים והשירות שכבר היו עד ימיו.

והוסיף עוד שמה שאמרו חז"ל שלימות המשיח יהיה כינור של עשרה נימין היינו כינורו של דוד כשיקום לימות המשיח יהיו בו שמונה נימין, וכמבואר בראשונים שקודם ביאת המשיח יקומו הצדיקים, ובעת שיקום דוד בתחיית המתים תהיה חנוכת הבית השלישי, ואז תהיה גם השירה של 'מזמור שיר חנוכת הבית', ולכן כינורו של דוד יהיה משמונה נימין, ולעולם הבא כשיזכו ללמוד תורה מפי הקב"ה עצמו וכדכתיב (שה"ש א, ב) ישקני מנשיקות פיהו יהיה הכינור של י' נימין, וע"ש בכל דבריו הנפלאים.

שאני בתוכו אין אומות העולם נוגעין בו, אלא אכביש את עיני ממנו וכו' באותה שעה נכנסו אויבים להיכל ושרפוהו' ע"ש (ובדומה לזה איתא שם כה). ומתבאר שכל זמן שהייתה השראת השכינה במקדש לא היה שייך שהאויבים ישלטו בו, ורק כשנסתלקה הקדושה שלטו, וכיון שאילו משה היה מושח אותו בשמן המשחה לא הייתה הקדושה פוקעת, ואז לא הייתה שליטה לגויים במקדש, ולפי זה כניסת משה לארץ הייתה גורמת שינוי בעצם קדושת המקדש, וזו דרך שונה מדרכו של הפר"ד שהיה משה מבטל יצרא דע"ז, ומתוך כך לא הייתה קיימת סיבת החורבן.

ונראה שגם זה נכלל במה שאמרו במד"ר (בלק - כ, יט) על הפסוק 'ויקחהו שדה צופים ראש הפסגה' ראש שיש פרצים שם, ששם מת משה שנאמר עלה ראש הפסגה. והכוונה בזה שהראהו מיתתו של משה - שהראהו את חורבן בית המקדש שארע בעקבות מיתת משה וכו"ל, וזה עומק החורבן שהראה בלק לבלעם, לעורר עליהם את הקטרוג, וד"ק.

והנה בגמרא בסוטה (יד, א) איתא, 'דרש רבי שמלאי, מפני מה נתאוה משה רבינו ליכנס לארץ ישראל, וכי לאכול מפריה הוא צריך או לשבוע מטובה הוא צריך, אלא כך אמר משה הרבה מצוות נצטוו ישראל ואין מתקיימין אלא בא"י, אכנס אני לארץ כדי שיתקיימו כולן על ידי'.

ובבינה לעתים (דרוש מו) דקדק לשון הגמ' שלא אמר משה כדי ש'אקיים את המצוות' אלא כדי 'שיתקיימו על ידי', והיינו שתאוות משה להיכנס לארץ ישראל הייתה כדי שיוכל לחנך את ישראל גם בקיום כל המצוות, כי כשמששה היה מחנכם במצוות חינוך זה לא היה פוקע לעולם [ולנה"ל אפשר לומר שזה כולל ג"כ מצוות בנית ביהמ"ק], וזהו שיתקיימו כולן על ידי' היינו שע"י כניסתו לארץ כל המצוות יתקיימו ע"י כלל ישראל.

ציפייה לגאולה - נמשלה לעיני התרגול

ד' אנו מצפים שמשה רבינו ילמדנו תורה כשיבנה בית המקדש השלישי במהרה בימינו אמן. כמו שאמרו חז"ל במד"ר (שמות ב, ו) 'תני רשב"י מהו משה משה וכו', דבר אחר משה משה - הוא שלימד תורה בעולם הזה והוא שעתידי ללמד בעולם הבא, שעתידין ישראל לילך אצל אברהם ואומרים לו למדנו תורה וכו', ויעקב אומר להם לכו אצל משה שלמדה מפי הגבורה, הדא הוא דכתיב ילכו מחיל אל חיל וכו', וא"כ הצפייה שלנו למקדש השלישי לעתיד לבוא, הוא לזכות ללמוד תורה ממשה שלמד מפי הגבורה.

והנה מתבאר שהצפייה לגאולה משפיעה על צורת תפילתנו, וכדאיתא בשבת (עז, ב), רבי זירא אשכח לרב יהודה דהוה קאי אפיתחא דבי חמוה, וחזייה דהוה בדיחא דעתיה, ואי בעי מיניה כל חללי עלמא הוה אמר ליה, אמר ליה מאי טעמא וכו' האי תימרא דתרנגולתא מדלי לעילא, דדיירי אדפי ואי עייל קטרא מתעורא'. היינו ששאל מה הטעם שהעפעף התחתון של התרגול עולה על העליון כשעוצם עיניו, לעומת שאר הבריות שהעפעף העליון שוכב על התחתון, והשיב שכיון שישן על הקרשים והקורות, אם יכנס העשן, שעולה כלפי מעלה, בעיניו - תתעורר.

ובמהרש"א האריך לבאר שכל השאלות ששאל רבי זירא, היו שאלות על סדר הגלויות, ובשאלה זו בא לרמז על הציפייה לגאולה העתידה, ותוכן דבריו, שדימה את ישראל בגלות לתרגול ומהות השאלה ע"פ מה שנחלקו ביבמות [פרק מצות חליצה] האם בשעת תפילה עיניו למעלה או למטה. וכבר כתב שם המהרש"א שבזמן הגלות כשיש סילוק שכינה ללמעלה כולם מודים שעניו למעלה, ורק בזמן הבית ששכינה למטה - עיניו וליבו למטה. וזהו שהקשה

שבע קולות התרגול - שבע השירות שבעולם הזה

ו] ונראה להוסיף ולבאר לפ"ז דבר נפלא, דבברייתא דפרק שירה איתא ששירת התרגול היא בשבעה קולות, 'בקול ראשון, שאו שערים ראשיכם והנשא פתחי עולם וגו'. בקול שני אומר, שאו שערים ראשיכם ושא פתחי עולם וגו'. בקול שלישי אומר, עמדו צדיקים ועסקו בתורה שיהיה שכרם כפול לעולם הבא. בקול רביעי אומר, לישועתך קויתי ה'. בקול חמישי אומר, עד מתי עצל תשכב מתי תקום משנתך. בקול ששי אומר, אל תאהב שנה פן תורש פקח עיניך שבע לחם. בקול שביעי אומר, עת לעשות לה' הפרו תורתך, ע"כ.

והנה לפי המבואר שהתרגול מסמל ומעורר על הגאולה העתידה, אפשר לבאר שהם שבעת הקולות שקורא בהם, והם כנגד שבע השירות שהיו לכלל ישראל. בקול הראשון קורא 'שאו שערים', כנגד השירה שהייתה ביציאת מצרים שנגלה עליהם הקב"ה בעצמו. בקול שני קורא 'שאו שערים וגו', זה כנגד קריעת ים סוף בהתגלות הקב"ה בעצמו, שכלל ישראל אמרו שירה על הים, ולכן גם הוא משורר כנ"ל.

בקול שלישי אומר 'עמדו צדיקים ועסקו בתורה' ונראה שזה כנגד שירת הבאר, דהרי מבואר באור החיים הקדוש (במדבר כא, יח) ששירת הבאר הייתה שירה על מתן תורה [וכבר נתבאר במקו"א] ולכן כנגד שירה זו קורא עמדו צדיקים ועסקו בתורה.

בקול הרביעי אומר לישועתך קויתי ה', והכוונה בזה כנגד שירת האזינו, שזו היא שירת הפרידה של משה רבינו מעם ישראל. כשמשם מבין שהוא לא יזכה להיכנס לארץ ישראל, נפרד הוא מעם ישראל בציפיה לגאולה לזכות לשוב ולהיכנס לארץ ישראל בגאולה העתידה וכפי שנתבאר, ובמד"ר (ויחי, צח, יד) איתא, שהיה יעקב אבינו רואה את שמשון 'סובר בו שגאולה מגעת בימיו, כיון שראה שמת מיד אמר לישועתך קויתי ה', ומבואר שפסוק זה נאמר על הצפייה לגאולה, ולזאת בקול רביעי שהוא כנגד שירת האזינו קורא התרגול לישועתך קויתי ה'.

בקול החמישי אומר התרגול 'עד מתי עצל תשכב מתי תקום משנתך', ונראה שזה כנגד השירה החמישית שירת יהושע שאמר (י, יב) 'שמש בגבעון דום וירח בעמק אילון', וברש"י מביא מהמדרש שיהושע שר שירה כנגד השמש, שהשמש טענה שכשהיא מסתובבת היא אומרת כל הזמן שירה, וזהו מהותה, וא"כ אי אפשר לעצור הליכתה, וע"ז אמר יהושע 'אז ידבר יהושע' שירה כנגד מה שמנע את השמש מלומר שירה.

ומעתה כיון שמרמז בשירה זו שהשירה צריכה להיות בלא הפסקה, זה מה שקורא התרגול בקול החמישי 'עד מתי עצל תשכב מתי תקום משנתך', היינו שתלמד מהשירה של יהושע שאי אפשר להתעצל ולהפסיק רגע אחד מהשירה.

בקול השישי אומר 'אל תאהב שנה, פן תורש פקח עיניך שבע לחם', ונראה שזה כנגד השירה השישית שירת דבורה על מעשה יעל שהרגה את סיסרא בשנתו, ועל זה קאי השירה, וזה מה שמרמז קריאת התרגול שאל תשכב פן תורש פקח עיניך.

והנה הקול השביעי אומר 'עת לעשות לה' הפרו תורתך', ובחז"ל (בזוה"ק בכמ"ד) נדרש זה לענין בית המקדש והגאולה העתידה ד'בעתה' 'ואחישנה' (ועי' תיקונים ח"ב פו, ב). והוא כנגד שירת דוד ששר 'ביום הציל ה' אותנו וגו' (תהלים יח, א), והיא השירה השביעית, ובו מרמזת הצפייה לבניין בית המקדש.

וכמו שהביא האור דוד (ח"ב נרות המערכה אות קכח) מה דאיתא בחז"ל (בז"ח פ' לך לך) 'ביומא דאיתבני בי מקדשא קרה קוב"ה למיכאל וכו' ומני ליה למיכאל למיעל לדוד מלכא משיחא בתרעי ירושלים דלעילא, ולאתקנא ליה עם אבהתא רתיכא קדישא עילאה הה"ד על כל הטובה אשר עשה ה' לדוד עבדו ולישראל עמו'. [ביום שיבנה ביהמ"ק קורא הקב"ה למיכאל וכו' וממנה את מיכאל להכניס את דוד מלך המשיח בשערי ירושלים של מעלה ולהתקין לו עם האבות הקדושים וכו'] ובאור דוד ביאר שענין זה נרמז בפסוק בתהלים (שם, ז) 'ושועתי לפניו תבוא' באזינו, שהוא אותיות 'אבות', ונמצא א"כ שבמזמור זה נרמז שבבניית המקדש עלה דוד למעלה האבות, וכמבואר בחז"ל, והוא התעוררות לצפייה לגאולה העתידה.

ונמצא א"כ שהתרגול בשירותיו שר ומעורר את שבעת נימי כינורו של דוד, שנעשו משבע השירות של כלל ישראל, וכל זאת כדי להביאנו לעתיד לבוא שאז נזכה שיהיה כינור של עשרה נימין שהנימה העשירית היא המעלה הנשגבה שתהיה לעולם הבא שנוכה ל'שירו לה' שיר חדש', כשיזכו ללמוד תורה מפי הקב"ה עצמו וכדכתיב (שה"ש א, ב) ישקני מנשיקות פיהו.

ונתבאר א"כ ענין ה'תאריך' שיום זה יום ט' בתמוז מסמל את הצפייה לגאולה, וכן נתבאר ענין 'ראש הפסגה' שבא להראות לבלעם את חורבן בית המקדש שנגרם כתוצאה מכך שמשם רבנו לא נכנס לארץ ישראל.

ובאמת שגם מקום התכנסותנו ב'הר מירון' ליד ציונו של רשב"י שעליו נאמר 'שמן משחת קודש נמשחת' זוהי גם קדושה שאינה פוסקת, וגם מקום זה שייך להתעוררות על הגאולה, וכמו שהבאנו כבר את הגמרא בסנהדרין (צח, א) שרבי יהושע בן לוי אשכחיה לאליהו בפתח המערה של רשב"י, ושמע שם ג' קולות, ועי"ש במהרש"א שמתבאר שזה קול שלושת האבות שרשב"י מעוררם שיבקשו על החורבן וסיום הגלות [ושמא זהו מה שנאמר בזוה"ק בהאי ספרא נפקין מגלותא]. ועכ"פ מבואר מדבריו שעל פתח המערה של רשב"י יש ענין גדול לבכות להתחנן על סיום הגלות.

ועצם התכנסותנו באה לבטא, את ההרגשה שכולם כאן שמחים בחיבת הקודש ביישיבה, וגם זה ענין 'שמן המשחה' שנמשח ונסך עלינו, וקדושת הישיבה והשפעתה לא יפסקו לעולם, וכבר הבאנו (פ' חוקת) את השירה המיוחדת שהיו שרים תלמידי רבי עקיבא כשהיו נפרדים זה מזה 'אשירה נא לידידי שירת דודי לכרמו' (ישעי' ה, א), וכדאיתא בירושלמי בחגיגה (פ"ג ה"א), וכשהכרם נמשח בשמן המשחה קדושתו אינה פוסקת לעולם.

ובעזרת ה' יתברך נזכה שיעשו כל התלמידים לאילנא רברבי, 'והיה כעץ שתול על פלגי מים אשר פרוי יתן בעתו ועלה לא יכול וכל אשר יעשה יצליח', ונזכה בקרוב לבניין בית המקדש ולתשועת עולמים.

לע"ז

מרת דבורה ב"ר משה שמואל ע"ה

נלב"ע י"ד בתמוז

ת.נ.צ.ב.ה.

עולם התורה

23N P'23N 3N

408

שאלת השבוע: חודש תמוז-אב תש"פ (2)

בארוחת הצהרים בשיבת "דברי תורה" התפתח דיון אודות עבודה במקצוע מסויים. מנשה הביע את דעתו שהעבודה במקצוע זה היא מבזה ומביישת, והאנשים שעובדים בה הם רק כאלו שלא מצאו עבודה במקצוע אחר.

לאחר הארוחה ניגש אפרים למנשה ואמר לו: "יתכן מאוד שיש בדיבור זה 'לשה"ר על רבים' - על כל האנשים שעובדים בעבודה זו אך אין אנו דנים ע"כ עתה. מלבד זאת, נראה לי שעברת על לאו ד"לא תונו איש את עמיתו", כי גרמת צער ובושה ליהודה שישב עמנו, שהרי אביו של יהודה עובד במקצוע זה. אמנם עשית זאת בשוגג, שהרי לא ידעת מכך, אולם גם על עבירה בשוגג צריך לעשות תשובה".

ענה לו מנשה: "דיבור זה אינו נקרא עבירה בשוגג, מפני שגדר איסור 'אונאת דברים' הוא על הגברא, שלא יעשה פעולה העלולה לצער או לבייש את חברו. ואין זה דומה לשאר איסורים, כגון, חילול שבת ומאכלות אסורות, שהאיסור תלוי במעשה, וכל שנעשה המעשה - אפילו בשוגג - הרי זו עבירה. לכן מכיוון שלא הייתי צריך להעלות בדעתי שדיבור זה עלול לבייש את יהודה - אין זו עבירה כלל".

האם צודק מנשה?

לסיכום: * א. אדם שגרם צער לחברו (בדיבור או במעשה) באופן שלא היה לו להעלות בדעתו שהלה יצטער, האם הדבר נחשב עבירה בשוגג (וצריך לבקש מחילה ולעשות ע"כ תשובה), או אין זו עבירה כלל?

ב. מה הדין במקרה הנ"ל באופן שהיה עליו להעלות בדעתו שהלה יצטער או יתבייש?

מקורות לעיון: ספר 'החינוך' מצוות "ואהבת" רמ"ג: "והעובר עליה וכו' או ציערו בשום דבר לדעת, ביטל עשה זה". ובמחצית ר"מ: "שלא לבייש אחד מישראל וכו' ונוהגת וכו' במזיד וכו'". רמב"ן ויקרא כ"ה, י"ד ד"ה ואני. ספר "לרעך כמוך" ח"ג אונאת דברים פ"א סי"א. עין עוד במסכת כתובות דף ס"ה: רב רחומי וכו', חלש דעתיה וכו' ונח נפשיה. ובמסכת ב"ק דף קי"ז. בסוף העמוד: סבר אחיך וכו', חלש דעתיה ונח נפשיה וכו'.

ג. האם הלאו ד"לא תונו" קיים דווקא כאשר השומע מתבייש עי"ז או גם כאשר אינו מתבייש, ומנלן? (לאווין במ"ח סוף סקי"ד).

* נא לכתוב כל תשובה על דף נפרד כדי שנוכל להכניס בנפרד להגרלה.

שומרים על הפה
שומרים על העולם

כללי השתתפות:

א. יש לציין בראש הדף: שם פרטי ומשפחה, כתובת וטלפון, שם הישיבה / הכולל.

ב. אין צורך בשום התחייבות ללימוד יומי או שבועי.

ג. העונה על שאלה אחת, יכנס להגרלה פעם אחת. כל תשובה נוספת במשך החודש, מכניסה את שמו להגרלה פעם נוספת.

ד. יש לכתוב כל תשובה בדף נפרד.

- ההגרלה על דעת המארגנים -

בכל פנייה ניתן להתקשר לטל':
054-8451571

ובאין מענה להשאיר הודעה קולית
ואנו נשתדל לחזור בהקדם.

חיים 32 י"א כ"א
ע"י לימוד יומי
בהלכות שמירת הלשון

בתודש זה 200 זוכים!!!

שומרים על הפה - שומרים על העולם

חיים 322
ע"י לימוד יומי
בהלכות שמירת הלשון

בבב פייה ניתן התקשר לטל
054-8451571
אין מענה להשאיר הודעה קול
ואנו נשתדל לחזור בהקדם.

אוצה החידות והדיעות לפרשת פנחס

ע"י

מרדכי זיסקינד הגר
ומאיר שולביץ

חידה: איזה דין בהלכות מגילת אסתר לומדים מפרשתינו.

תשובה: לגבי דין שרטוט במגילת אסתר, ראה בגמ' מגילה דף טז ע"ב דברי שלום ואמת, אמר רבי תנחום, ואמרי לה אמר רבי אסי: מלמד שצריכה שרטוט כאמיתה של תורה. והיינו דהגמ' שם דנה לגבי שרטוט במגילה, וזה ביארה הגמ' שיש לזה דין כס"ת שצריך שרטוט. והנה בתשובות הגאונים - שערי תשובה סימן רד, מבואר שהיה לו גירסא אחרת בדברי הגמ' שם וז"ל כתב גרסינן במגלה מגלת אסתר צריכה שרטוט כאמתה של תורה מאן אמתה של תורה אלעזר ומשה נשיא' ועדה פי' משה ואלעזר נשיאים ועדה היינו דברי בנות צלפחד דכתי' בהן ותקרבנ' בנו' צלפחד וגו' ותעמדנה לפני משה ולפני אלעזר הכהן ואעפ"י שהם דברי נשים צריכ' שרטוט כך מגלת אסתר אעפ"י שהם דברי נשים כגון ושתי ואסתר צריכ' שרטוט: וכ"כ בית הבחירה למאירי שם במגילה מגלה צריכה שרטוט כאמיתה של תורה ר"ל כגופה של תורה עצמה אף על פי שעיקרה דברי נשים וזהו שאמרו בתלמוד המערב משה ואלעזר נשיאים ועדה כלומר שאע"פ שעקר המגלה בא על ידי נשים הרי מצינו בתורה בבנות צלפחד שנתעסקו בדבריהם משה ואלעזר ונשיאים ועדה:

ב. [בפרשתינו כתיב בקנאו את קנאתי בתוכם והכוונה דהיה בתוך עשרה מישראל כהא דכתיב ויקם מתוך העדה ובברכות (כא ע"ב) ילפינן תוך-תוך כשם דכתיב ונתקדשתי בתוך בני ישראל דהיה בעשרה כמו דכתיב במרגלים ויקם מתוך העדה דהוי בעשרה א"כ גם פנחס עשה את מעשהו בתוך עשרה לפרסומי ניסא ובמגילת אסתר כתיב וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים דנמי בעינן בעשרה והכל מאותו טעם משום פירסומי ניסא.

חידה: היכן מרומז בפרשה שטבע בשר ודם לרחם יותר על זכרים מאשר על נקבות.

תשובה: בספרי על הפסוק (א) ותקרבנה בנות צלפחד שהארץ מתחלקת לשבטים ולא לנקבות, נתקבצו כולן ליטול עצה, אמרו, לא כרחמי בשר ודם רחמי הקדוש ברוך הוא, בשר ודם רחמיו על הזכרים יותר מעל הנקבות, אבל הקדוש ברוך הוא רחמיו על הכל שנא' (תהלים קמ"ה) ורחמיו על כל מעשיו. ובתורה תמימה שם כתב: אינו מבואר מניין למדו דבשר ודם מרחם על זכרים יותר מעל נקבות ומה טעם בדבר, ואולי י"ל דהוא מפני אותו הטעם שאמרו בהוריות י"ג ב' האיש קודם לאשה להחיות [כלומר להצילם כשהם בסכנה] מפני שהאיש מקודש יותר שחייב בכל המצות, וגם מפני המעלות היתירות שיש לזכר בישוב העולם וכמש"כ בב"ב ט"ז ב' אשרי מי שבניו זכרים, ובנדה ל"א ב' בא זכר בעולם בא שלום בעולם, בא זכר בא ככרו בידו ובכלל הוו הגברים בוני העולם, אשר על כן נקרא הזכר בשם בן על שם בנין וכמש"כ מזה בארוכה לעיל ר"פ במדבר, ולכן דרך בני אדם לחוס על מציאותו יותר מעל נקבות:

חידה: היכן מרומז בפרשה תשובה לשאלה, מדוע שבט לוי היה קטן מכל השבטים האחרים.

תשובה: כתב המשך חכמה פרשת פינחס - (סב) ויהיו פקודיהם שלושה ועשרים אלף, כל זכר מבן חודש ומעלה, כי לא התפקדו בתוך בני ישראל, כי לא נתן להם נחלה בתוך בני ישראל. **הקדמונים נתפלאו מדוע שבט לוי היה מעט במספרו נגד שארי השבטים.** וראיתי שנותנים טעם שבת קול אמרה (שמות א, יב) "וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ", והם לא היו בקושי השעבוד, לכן לא היו בכלל "כן ירבה וכן יפרוץ". אבל מדוע לא נתרבו במדבר תמוה, כי במנין הראשון (במדבר ג, לט) היו שנים ועשרים אלף! ורש"י הביא מן הירושלמי דיומא שנהרגו כמה משפחות. אולם לדעתי כי לו נתכנו עלילות, והיה צופה ומביט כי שבט לוי, לגיון של מלך, לא ינחלו נחלה, רק ערי מגרש בתוך בני ישראל. ואם בני לוי יהיו רבים במספר, הלא יצעקו מדוע נגרע חלקם, וגם על בני ישראל יהיה כבד הדבר לכלכל עם גדול כמוהו. וכאשר מצאנו בבני יוסף (יהושע יז, יד) שצעקו כי ה' ברכם בעם רב, והמקום צר להם לשבת. לכן היה מחכמת הבורא לבלי הרבות אותם על דרך נסיי, רק יהיה מספרם בדרך טבעי, והיו כ"ג אלף מבן חודש ומעלה. ויתכן לכלול זה בכוונת הפסוק: "ויהיו פקודיהם שלושה ועשרים אלף, כל זכר מבן חודש ומעלה", לכן היה מנינם מבן חודש, "כי לא התפקדו בתוך בני ישראל" שמנינם היה מבן עשרים. ולמה היה מנינם פחות כל כך רק כ"ג אלף במספר - "כי לא ניתן להם נחלה בתוך בני ישראל", לכן היו מעטים במספר, ולא חלה עליהם

הריבוי המופלג מברכת אלקי. ובמנין ראשון היו נמנים מבן חודש, כדי לפדות הבכורים מבן חודש, לכן לא היו נמנים בתוך בני ישראל.

חידה: מהיכן משמע בפרשתינו שהכהן יכול למחול על כבודו.

תשובה: כתב בשו"ת מהר"ם סימן קז שמהפסוק בפרשה ברית כהונת עולם משמע שכהן יכול למחול על כבודו.

חידה: על מי נאמר שאפילו שהוא אינו גר אבל דין נכסיו לאחר שמת הם כנכסי הגר שכל הקודם לזכות בהן זכה.

תשובה: כתב התרומת הדשן סי' שנב ששתוקי אין אמו יורשת אותו וכל הקודם לזכות בנכסיו זוכה גדין נכסי הגר.

חידה: מה המקור מפרשתינו שבשבת מאחרים את התפילה.

תשובה: כתב המרדכי מסכת שבת פרק כל כתבי רמז שצח - על מה שנהגו העולם שכל ימי השבוע מתעוררין בבקר לבית הכנסת להתפלל או ללמוד ובשבת ישנים יותר בשחרית זהו טעמו של דבר שבכל ימי השבוע נאמר בתמיד של שחר בבקר ובתמיד של שחר דשבת לא נאמר בבקר אלא וביום השבת ולשון זה משמע איחור כדמשמע ביומא [דף לג ב] וטעם זה שמע ר"י בר' יהודה בעיר רומא מפי רב האי גאון:

חידה: מי שופך דם אדם, ונחשב כאילו הקריב קרבן.

תשובה: במדרש איתא השופך דם רשעים כאילו הקריב קרבן.

חידה: היכן מרומז בפרשה מה שכתוב באגרת הגר"א שהפה הוא קודש קדשים?

תשובה: כ' האור החיים כאן וזה לשונו: ואומרו לפיה משפחת הפוני, יש להעיר למה הוסיף אות שאינה נמנית מאותיות השם שהיה לו לומר משפחת הפוי, אלא רמז לשאר מעלות המנויים שם במ"ח שהם מיעוט שיחה מיעוט שחוק ושאר הענפים הדומים לאלו, והוא אומרו לפיה משפחת הפוני פירוש פיה הוא לשון פה והוסיף לו אות ו' שהוא סוד עץ חיים שהוא עוסק בה יתר על שאר הפיות, גם רמז בסמיכות אות הוא"ו לאות ה"א לומר סוד חיבור המדות באמצעות עסק התורה. ואומרו משפחת הפוני פירוש שצריך לפנותו ממותרות המורגשות גם מהשחוק ומדברים בטלים כי הם מונעים קיום התורה באדם, ומצאתי לחסידי ישראל שכתבו (אלשיך תצוה כ"ח ל"א) כי פה של לומדי תורה דינו ככלי שרת אשר ישרתו במ בקודש כי אין קדושה כקדושת התורה ולזה אסור לדבר בו אפילו דברי חול הגם שאין בהם דברים האסורים, והוא מה שרמז במאמר לפיה שהוא פה העמל בתורה שבו שוכן חצי שמו יתברך, משפחת הפוני פירוש צריך לפנות מפיו כל חוץ מהגות בתורה ובזה נכללים חלק אחד מהמ"ח מעלות שהם במיעוט שיחה במיעוט שחוק במיעוט תענוג וכדומה להם שבענף המותרות:

חידה: היכן יש רמז בפרשה לדברי הגמ' ב"מ פ"ה, שכל שהוא תלמיד חכם ובנו תלמיד חכם, ובן בנו ת"ח אין התורה פוסקת מזרעו.

תשובה: החיד"א בספרו חומת אנך הביא מדברי רבי וידאל הצרפתי לרמז הא דכתיב והיתה לו ולזרעו ברית כהונת עולם שהוא עפ"ד הגמרא בבא מציעא (פה ע"א) כל שהוא תלמיד חכם ובנו תלמיד חכם ושוב אין תורה פוסקת מזרעו, ולכן שפנחס בן אלעזר הוא בן בנו של אהרן הכהן שוב תהיה לו כהונת עולם ואין התורה פוסקת ממנו לעולם.

חידה: מה המקור והטעם שכל המשתתף בברית מילה מוחליץ לו על כל עוונותיו.

תשובה: בספר אגרא דפקודין מהגה"ק רבי צבי אלימלך מדינוב בעל בני יששכר כתב נאמר לי משם קדוש ישראל הגה"ק רבי שלמה מקארלין שאמר בשם המדרש בשעה שאמר הקב"ה לאליהו שיצטרך להיות בכל מילה שבישראל, אמר אליהו אתה ידעת שאני מקנא לשמך יתברך, הנה אם יהיה הבעל ברית בעל עבירה, לא אוכל לסבול להיות שם, והבטיחו הקב"ה שיכפר לבעל הברית, ואז יהיה ריקן מעבירות. והשיב עוד, אפשר יהיה המוהל בעל עבירה, הבטיחו השי"ת שיכפר גם לו. השיב עוד, אפשר יהיו הקהל העומדים שם בעלי עבירות, ולא אוכל לסבול, הבטיחו השי"ת שיכפר לכלל הקהל. וזה מרומז בפנחס הוא אליהו, תחת אשר קנא לאלקיו וכפר על בני ישראל, כי הואיל ומדתו קנאה, והוצרך להיות אצל כל ברית ולא יוכל לסבול, עי"ז גורם הכפרה לישראל, כי הוצרך השי"ת להבטיחו.

חידה: מה המקור בפרשה לדין שב' הרמ"א בסו"ס מב שמי שמגדל יתום בביתו וכ' עליו בנו, או היתום כ' עליו אבי ואמי לא נקרא מזויף.

תשובה: בתרגום אונקלוס ושום בת אשר סרת, וביאר הרמב"ן שסרת היתה בת אשתו אשר נולדה מאיש אחר וגדלה בביתו של אשר, ולכן כתב אונקלוס ושוב בת אתת אשר סרת. ובשו"ת חת"ס (אה"ע סי' עו) הביא ראיה מכאן למה שכתוב בתשובות מיימוני שהובא ברמ"א (חו"מ סי' מב בסופו) דמי שמגדל יתום בתוך ביתו וכתב עליו בשטר בני, לא מיקרי שטר מזויף דהמגדל יתום בתוך ביתו כאילו ילדו, שהרי סרת שלא היתה הבת של אשר, וקראה הכתוב בת אשר, משום דכיון שגידלה בתוך ביתו נקראת בתו.

חידה: האם גורל יש בו הכרעה מן השמים, וזהו כעין השגחה.

תשובה: בפרשת פנחס נאמר אך בגורל יחלק את הארץ לשמות מטות אבותם ינחלו, על פי הגורל תחלק נחלתו בין רב למעט. וכתב רבינו בחיי כי הגורל משבית מדנים, וסיבה למניעת החמדה, שלא יחמוד שום אדם מעתה חלק חברו, כיון שעל ידי הגורל באה לו, וכעניין שכתוב בחיק יוטל את הגורל, ומהשם כל משפטו. ובשו"ת הגאונים כתבו והעובר על הגורל כעובר על עשרת הדברות. והוסיף בשו"ת חות יאיר ומסוגל להשגחה אם נעשה כהוגן. ולכאורה כן מבואר ברש"י שהיה הגורל מדבר ומחלק לכל שבט חלקו המיועד והמבורר לו מהשי"ת וטוב ונכון עבורו בהשגחה פרטית.

חידה: מה הטעם משה לא הכריע במעשה דבנות צלפחד (מלבד הטעם שנענש על שאמר כל הדבר הקשה יביאון אליי).

תשובה: בספר אוהל תורה ביאר ע"פ דאמרו חז"ל כל השומר שבת כהלכתה נותנין לו נחלה בלי מצרים, הרי ממילא מי שמחלל את השבת מאבד נחלתו. והנה אמרו חז"ל מקושש זה צלפחד. וא"כ הרי הוא היה מחלל שבת ואיבד את נחלתו. וטעמתן של בנות צלפחד לא היה טענה כלל. אולם מצינו בחז"ל שאמרין, מקושש לשם שמים נתכוון, ואם כן לא איבד את נחלתו. לפיכך משה לא היה יכול להכריע, והקריב את משפטן לפני ה', כי הוא היודע מחשבות ויודע מחשבתו וכוונתו של צלפחד אם היתה לשם שמים או לאו. והוא יכריע אם מגיעה לו נחלה בארץ ישראל אם לאו.

צ"ע. למה יגרע שם אבינו וברש"י כ' תתייבם אמנו, צ"ע הא מכחם שחילל שבת בפרהסיא הרי הוא כמומר שאינו זוקק ליבום, כי לא יכול להקים לאחיו שם.

תשובה: החת"ס בתשובותיו (חו"ס סי' נו) כתב שהמקושש לא חילל שבת בפרהסיא, וממילא לא חשיב מומר. ועוד תירץ שמומר לא נעשה בפעם הראשונה, ולכן לא הוי צלפחד מומר. ועוד תירץ וכן תירצו הרבה אחרונים ע"פ דאמרין מקושש לשם שמים נתכוון ממילא לא הויא מומר. השד"ח (מערכת מ' סקפ"ז) הביא דעת הרבה אחרונים דהמחלל שבת לא הויא מומר לכל התורה רק מדרבנן, א"כ מן התורה שפיר עושה יבום. והכלי חמדה תירץ דכיון דההתראה לא היה בתחילת המלאכה לא חשיב כאילו עשה כל העבירה בהתראה, וממילא לא נחשב למומר. ועוד תירץ בח"ס כיון שהמקושש לא נדבק לאומה אחרת, לכן הויא אשתו בת ייבום. וגם שהרי עשה תשובה וממילא לא הויא מומר. ובמעדני אשר הביא דברי הגנזי יוסף עפ"ד המרדכי שהמת במיתת ב"ד הויא ליה כפרה ושפיר זוקק את אשתו. והביא עוד תשובת הגר"ש גראס דהמון העם חשבו שהם פטורים מן המצוות תו לא הויא בפרהסיא ולא חשיב מומר. והגר"ש כהן תירץ דדין ירושה עדיין לא נאמרה אז, וממילא עד אז אחים לא יירשו ושפיר טענו שתתיבם אמנו.

חידה: איזה אבר בגוף נברא בצורה מסוימת כדי לעזור לאדם להמנע מחטא מסויים.

תשובה: בהא דכתיב לאזני משפחת האזני וכתב רש"י אומר אני שזו משפחת אצבון, ובשל"ה הקדוש כתב, ורבים תמהו מה שייכות יש לאלו השמות להדדי, ושמעתי רמז מוסר, שאמרו רבותינו (כתובות ה"ב) שנבראו אצבעותיו של אדם כיתדות כדי לתחבם באזניו שלא ישמע דבר רע ויהיה לאצבון כמו לאצבעון, שיתחוב האצבע להאוזן ויאטום אזניו מלשמוע דבר רע. וכן מבואר בישמח משה, שכתב דלהכי נקראו משפחת האזני במקום האצבון, כי תרווייהו ענין אחד להם, שצריך האדם להישמר מדיבורים אסורים. ועיין בספר מפי סופרים וספרים ומה שהביא עוד מדברי ספר יגל יעקב.

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת פינחס

א-ל מסתתר ומאוד נראה

ולהזניחם ולבטלם, לפי שזה היה אז מה שלא יתכן לקבלו לפי טבע האדם שהוא נינוח תמיד במורגל ... ציוה ה' מצוות אלו אשר הזכרנו (עבודת הקרבנות) מחמת חשש מה שאין יכולת הנפש לקבלו כפי הטבע, כדי שתושג המטרה הראשונה והיא השגתו יתעלה ועזיבת עבודה זרה.

אומר הרמב"ם, לעבודת הקרבנות יש מקום בנפש האדם החפצה להתקרב לבוראה, מאז אדם הראשון כל הדורות הקריבו קרבנות לה', להבדיל, מאז טעות דור אנוש, אומות העולם מתוך רגש של עבודה אל אותם אלילים שהם חשבו שהם מטיבים עמהם, עבדו להם בכל מיני דרכי שקר שעלו בלבם והקריבו לפנייהם קרבנות, וזו היתה עבודה זרה שהורגלו בה. להבדיל בין קודש לחול ובין ישראל לעמים, לעם ישראל ניתנה הזכות, ונמסרה להם תורת עבודת הקרבנות, כדי שיוכלו לעבוד ולהקריב קרבנות של אמת לריח ניחוח לפני ה' יתברך, לא-ל אחד יחיד ומיוחד בעל הכוחות כולם. לולא זה עם ישראל היו מרגישים חסר בנפשם, הנפש משתוקקת לעבוד את ה' באופן מוחשי! ולכן אמר ה', אתן לכם לשרת אותי כך.

זהירות - הגשמה

כדי להבין את דברי הרמב"ם הללו נביא מדבריו במקום אחר ב"מורה הנבוכים". השליש הראשון של הספר עוסק בביטול ה"הגשמה" מהבורא ח"ו, אחד מעיקרי האמונה הוא שהקב"ה "אין לו דמות הגוף ואינו גוף". יחד עם זה, מפליא מאוד הביטויים שמוצאים בכל התנ"ך שמהם נראה כאילו ה' הוא גשמי ח"ו. לדוגמא - יד ה', עיני ה'; או רגשות כמו "וינחם ה'", ה' התחרט כביכול. "ותמונת ה' יביט" וכי יש לה' תמונה? הוא "נראה כמו" משהו? ומהו "כס י-ה", וכי ה' "יושב" על "כסא" ח"ו? ה' כל הזמן מתואר בתורה בביטויים גשמיים, כל אלה ביטויים שמייחסים לה' תכונות אנושיות, למרות שאין לו גוף ולא ישיגוהו משיגי הגוף!

אם-כן לרמב"ם הייתה משימה גדולה: להסביר את כל הביטויים האלה באופן שלא יהיה בהם הגשמת הבורא ח"ו. והרמב"ם שם אכן עובר על כל התנ"ך, ומבאר אחד לאחד שכל הביטויים האלה הם רק משל, ואין להבינם כפשוטם. הוא מאריך ומסביר הכל רק מליצה, או משל, או לקרב אל השכל; העיקר שהביאור הוא לא כפשוטו.

מקום לטעות

והרמב"ם מדגיש שם: מי שמבין את הדברים כפשוטם - הרי זה מין, ואין לו חלק לעולם הבא. זו כפירה! אם מפרשים "ויתעצב אל ליבו" כפשוטו - זו כפירה!

והשאלה המתבקשת היא, אם כך - למה התורה נותנת מכשולות כאלה לפני האדם? איך אפשר למלא את התורה הקדושה, תורת חיים - בכ"כ הרבה ביטויים שהקורא אותם כפשוטם אן לו חלק לעולם הבא? אדם שלא יודע את דברי הרמב"ם האלה, עלול לאבד את עולמו! הוא מתפלל לה', ומזכיר את שמו - אבל בלי לדעת חלילה הוא מתפלל לבורא הלא-נכון! כל המילים נכונות, אבל התמונה שיש לו בראש היא תמונה של כפירה!

התורה יכולה היתה לכתוב מלכתחילה את האמת כפשוטה. ודוגמא לכך אפשר למצוא בפירוש רבינו סעדיה גאון על התורה.

איזהו מקומן של זבחים...?

כשקוראים את פרשת פינחס, רואים שהתורה מספרת לנו כמה וכמה עניינים הקשורים לכניסתם הקרובה של ישראל לארץ כנען: חלוקת הארץ, דיני ירושה, מינוי יהושע למנהיג במקומו של משה, ועוד. ובאמצע כל זה - התורה פונה לעסוק בענייני קרבנות.

פרשת פנחס הוא המקום שבו התורה מלמדת את דיני קרבן התמיד, וכן את קרבנות המוספים. והשאלה היא, למה דווקא פרשת פנחס הוא המקום לזה? הרי לכאורה המקום לזה בספר ויקרא, עם כל דיני הקרבנות האחרים. שאלה זו שואל המלבי"ם (כד א), ואומר לכם מה הוא עונה, עם כמה תוספות הבנויות על מה ששמעתי מרבותי בסלבודקא.

בשורה רעה כפולה

אומר המלבי"ם, באותה שעה משה רבינו התבשר בבשורה הקשה שהוא ימות לפני כניסתם של ישראל לארץ כנען, ולא יזכה להיכנס אליה. אבל יחד עם זה הייתה בשורה שניה קשה אף יותר מהראשונה: "הנך שכב עם אִתְּיָךְ וְקָם הָעָם הַזֶּה וְזָנָה אַחֲרֵי אֱלֹהֵי נָכַר הָאֶרֶץ" (דברים לא טז). כשעם ישראל יזכו ויכנסו לארץ ישראל, יהיו להם נסיונות גדולים לעבוד את הע"ז שהכנענים עבדו!

כל זמן שהיו ישראל במדבר, כשכולם היו מכונסים יחד תחת השפעתו העצומה של משה רבינו הגדול, יחד עם העובדה שישאל חיו בהפרדה כמעט מוחלטת מאומות העולם, כשהם נפגשו בע"ז של האומות שסביבותיהם, הם עמדו בנסיון של עבודת "אֱלֹהֵי נָכַר הָאֶרֶץ". אבל אחרי שייכנסו לארץ המצב יהיה אחר לגמרי, עם ישראל יהיו מפוזרים בכל הארץ, ובארץ נשתיר אנשים מז' העמים, ואז יהיה לכל שבט ומשפחה נסיונות עם הנכרים שבסביבה הקרובה להם, ומאידך השפעתו של יהושע עליהם לא תהא כל כך חזקה, ואז: וְקָם הָעָם הַזֶּה וְזָנָה אַחֲרֵי אֱלֹהֵי נָכַר הָאֶרֶץ". אמנם רוב העם תמיד נשאר נאמן לה' ולתורתו, אבל אחרי שהתפזרו איש לנחלתו ולמקומו, הייתה היחלשות כללית בעבודת ה', ה"אש קודש" שיקדה בליבותיהם במדבר נחלשה במשהו. ולזה התורה קוראת "וְזָנָה אַחֲרֵי אֱלֹהֵי נָכַר הָאֶרֶץ".

מסביר המלבי"ם, שמשום כך, עכשיו כשמשא רבינו עומד לעזוב את ישראל, ובאופק מרחפת הסכנה של חולשה בעבודת ה', היה הכרח להגן במשהו על בני ישראל מן הסכנה. לכן הקב"ה נתן להם את מצוות הקרבנות, המופיעות בפרשתנו.

החידוש בעבודת הקרבנות

איננו יכולים להבין דבר כזה "על רגל אחת". למה דווקא הקרבנות הם ההגנה מפני סכנה של עבודה זרה? דבר זה צריך ביאור, ונלך צעד אחר צעד.

נתחיל בדברי הרמב"ם הידועים (מו"נ ח"ג לב), 'לא ייתכן כפי טבע האדם, שיעזוב את כל מה שהורגל לו בבת אחת, וכאשר שלח ה' את משה רבנו לעשותנו ממלכת כהנים וגוי קדוש ... והיה הנוהג המפורסם בעולם כולו הרגיל אז, והעבודה הכללית אשר גדלנו עליה היתה הקרבת מיני בע"ח ... לפיכך לא חייבה חכמתו יתעלה וניהולו הגלוי בכל בראיו, שיצוה אותנו בעזיבת כל מיני העבודות הללו

שהתנור חם. איזו ידיעה נוספה לו שלא הייתה לו קודם לכן? אמנם לא נוסף לו שום חכמה, הדעת - הידיעה החושית, היא שנוספה לו.

לאן אתה הולך

יש הבדל גדול בין קבלת השכל שדבר הוא אמת, ובין יישומו בפועל בחיי המעשה. למשל, האמונה בעולם הבא. כל יהודי מאמין בעולם הבא. אבל האם באמת חיים את זה, חיים לפי זה? הידיעה טמונה אי-שם בירכתי מוח, אולי ביום המיתה פתאום "נופל האסימון" שבאמת יש משהו מעבר לעולם הזה. הידיעה על מציאות העולם הבא לא השפיעה על האדם כלל, מלבד נחמה ביום המיתה.

יש לנו את ה"חכמה" שיום אחד יהיה יומנו האחרון, אבל החכמה הזו לא הפכה ל"דעת". בהרגשת הלב, אנו משלים את עצמנו שאיכשהו נצלית להתחמק מהמוות... אם תשאל את האדם, "אתה מאמין שיום אחד תמות?" הוא יביט בך בעלבון, "בוודאי! אתה חושב שאני משוגע?" אבל האמת היא שרק ראיית המוות בעיניים משפיעה עליו השפעה אמיתית. רק אז הוא יתחיל להאמין באמת שהוא ימות. בידיעת השכל לבד לא די, "יִדְעַתְּ הַיּוֹם וְהָשִׁבְתָּ אֶל לִבְבְּךָ", תפקידו של האדם להפוך את הידיעות השכליות לדעת פנימית, לידיעה מוחשית ואמיתית שמשפיעה על האדם בפועל. ומהי הידיעה הבסיסית והגדולה ביותר בעולם? ידיעת הקב"ה. אין שום ידיעה שחשובה יותר מזו. אנו מאמינים בקב"ה, אבל כל עוד הידיעה נשארת "חכמה", הוא מסכים 'לחתום' שהעובדה נכונה, אבל הוא לא חי איתה, לא חושב עליה אף פעם ואין לה שום השפעה על מעשיו - כמעט שאין ערך לאמונה כזו.

הנביא ישעיה (כט יג) אמר לעם ישראל לפני חורבן "וַיֹּאמֶר ה' יְעַן כִּי נִגַּשׁ הָעָם הַזֶּה בְּפִי וּבִשְׁפָתָיו כְּדֹדִי וְלִבּוֹ רַחֵק מִמֶּנִּי וְתִהְיֶה יִרְאָתָם אֹתִי מִצָּנוֹת אֲנָשִׁים מְלֻמָּדָה", כמה פעמים ביום אנו מדברים על הקב"ה, אבל הוא רחוק מאד מהמציאות המורגשת לחושינו, בקושי חושבים עליו כ"א-ל-י קדוש".

כדבר איש אל רעהו

הגמ' (ברכות כח:) מספרת לנו שכשחלה רבי יוחנן בן זכאי נכנסו תלמידיו לבקרו, וביקשוהו "רבינו ברכנו! אמר להם יהי רצון שתהא מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם, אמרו לו תלמידיו עד כאן?! אמר להם; ולוא! תדעו, כשאדם עובר עבירה אומר שלא יראני אדם". אם נעבוד ללמד את עצמנו להאמין בקב"ה 'אמונה בחוש', כמו שאנו חשים את מציאותם של אלו הנמצאים בסביבתנו הקרובה - הרי אנו כבר צדיקים גדולים. אל תצחקו, הרבה יותר קל להרגיש בחוש אנשים שנמצאים עמנו, מאשר להרגיש בחוש מילה מהסידור. אבל ככל שקשה הדבר, זהו תפקידנו בעולם, להכיר בה' כמו שמכירים בחיים, השכן. זוהי שלמות! "שלמות האדם בעולם נמדדת רק בידיעתו את ה' או העדרו" (מו"נ א נד).

ההזדמנות של תפילה

השאלה הגדולה היא, איך עושים את זה? איך משיגים דעת ה'? ישנם דרכים רבות לכך, וכל אחת מהם יקרה מאד. אבל מיוחדת מתוכם בחשיבותה היא - התפילה, הדיבור הישיר עם הקב"ה. עומדים לפניו ומדברים עימו יתברך על חיינו. ה', רפאנו. ה', ברח עלינו.

המסילת ישרים (פרק יט) אומר: "שהוא עומד ממש לפני הבורא יתברך שמו ונושא ונותן עמו, אף על פי שאין עינו של אדם רואהו, ותראה כי זה הוא היותר קשה שיצטייר בלב האדם ציור אמיתי, יען אין החוש עוזר לזה כלל, אמנם מי שהוא בעל שכל נכון, במעט התבוננות ושימת לב, יוכל לקבוע בלבו אמיתת הדבר, איך הוא בא ונושא ונותן ממש עמו יתברך, ולפניו הוא מתחנן ומאתו הוא מבקש, והוא יתברך שמו מאזין לו מקשיב לדבריו, כאשר ידבר איש אל רעהו ורעהו מקשיב שומע אליו". אם מבקשים, סימן שיש מישהו שמבקשים ממנו. אם מדברים, יש מי ששומע. כמובן, אם פשוט מוציאים את המילים מהפה בלי כל מחשבה לא יעזור כלום. אפשר

עיינו שם ותראו שכשכתוב "ויאמר ה'" הוא לא מתרגם כפשוטו, וכי ה' מדבר? וכי יש לו פה, שפתיים, לשון ח"ו? אלא "ויאמר" הוא מתרגם "שאע" דהיינו "רצה" בערבית. גם אונקלוס תירגם תמיד באופן של הרחקת ההגשמה ככל שאפשר, כידוע.

אז מדוע התורה עצמה לא הלכה בדרך זו? מדוע היא לא הרחיקה את ההגשמה, אלא כתבה עיני ה', יד ה', רגלי ה', כסא ה'; וחשפה את האדם לסכנה של הגשמת הבורא ח"ו?

ואל תחשבו שאף אחד לא נכשל בזה. היו אנשים טובים בהיסטוריה שטעו ולמדו את התורה כפשוטה, וחשבו שיש לבורא גוף גדול וחזק וקדוש, לא חומרי ובהמי כשלנו, אבל גוף גשמי עם עיניים וידיים. והם הביאו ראיות לשיטתם המוטעית מלשונות התורה. וכל זה מגביר את השאלה, מדוע נתנה התורה פתח למכשול שכזה?

למען דעת את ה'

אלא התשובה היא, שאם התורה הייתה נמנעת מכתובת המשלים האלה, סכנה אחרת הייתה ניצבת לפנינו, וסכנה זו הייתה הרבה יותר גדולה. הסכנה של הגשמת הבורא, מתגמדת לעומת הסכנה של לא לחשוב על הבורא כלל. זוהי הסכנה הגדולה ביותר בעולם הזה: לחשוב על ה' בלי שום הכרה אמיתית. מזכירים את שמו ומתפללים אליו, אבל לא מבינים כלל מיהו.

אפשר לעבור את כל החיים עם אמירת "ברוך אתה ה'", כל היום אומרים ה' ה', ואין שום משמעות לדברים. וזה גרוע יותר מהגשמת ה', כי לאדם כזה כאילו אין כלל בורא. לכן עדיף להמחיש ושכלנו הקטן את הקב"ה ע"י כל מיני משלים, למרות הסכנה שנבוא לידי הגשמה.

נביא דוגמא אחת מני רבות: פעמים ביום אנו אומרים "וחרה אף ה' בכס". התחממות האף בשעת הכעס, היא תופעה שמתרחשת כשאדם כועס כעס חזק מאוד, ולמה הוזכרה תופעה זו כאן בנוגע לכעס ה'? התשובה היא שאם התורה הייתה כותבת רק שאם יעבדו אלוהים אחרים זה יהיה "נגד רצון ה'", חושינו לא היינו מפנימים את חומר העניין, כדי שנקבל את הדברים בשלמותם, חשוב שלחושינו תהיה תפיסה ממשית על הכעס שה' כועס אם חלילה עושים עבירות. תבחינו בעצמכם, במקרים מסויימים לא מספיק לומר לאדם "אם תעשה כך אתה עובר על רצון המנהל", צריך לומר לו "המנהל ירתח מזעם אם תעשה כך!"

לכן התורה אומרת לנו "וחרה אף ה'!" למרות שאין זה כפשוטו, אבל לפי איך שה' ברא את דרכי נפש האדם זה נצרך לו, יש לו לאדם תועלת מזה. שווה להסתכן בהגשמה, כדי להרוויח תוספת הכרה בה' ובחשיבות שמירת רצונו.

הקב"ה רוצה שתהיה לנו "אמונה חושית" בו, וכיון שאנו יצורים גשמיים עם עיניים, ידיים, רגליים, אף ופה, וגם רגשות - אנו חייבים להשתמש במשלים גשמיים ע"מ שנוכל כביכול "להרגיש" את ה'.

ה' הוא לא רק מילה בסידור, או רעיון מופשט. ה' הוא דבר אמיתי, דבר יותר אמיתי ממנו עצמנו, ויותר אמיתי מכל דבר שקיים בעולם. בשביל זה באנו לעולם, בשביל להגיע להכרה חושית ומוחשית בנוכחות ה', הנוכחות האמיתית של ה'. הרגשה חזקה כזו שנתפסת בחושים, נקראת "דעת ה'", ובשבילה ירדנו לעולם.

דעת - ידיעת החושים

הגמרא בסנהדרין (צב). אומרת "גדולה דעה". מהי "דעה", ובמה היא שונה מ"חכמה"? "חכמה" היא השגת הידיעה בשכל, "דעה" היא כשהשגת החכמה הזו נהיית חלק מתודעת החושים של האדם. ומעשים שבכל יום, שאנשים יודעים דבר בשכל, אבל הוא רחוק מהם בלב ובהרגשה, ולכן כמעט ואינו משפיע עליהם.

וכבר כמה פעמים אמרנו כאן את המשל על הילד שאמו מזהירה אותו שהתנור חם וכואב לגעת בו, אבל למרות שאין לילד כל חסרון באמונתו שאמו צודקת - הוא הולך ונוגע בתנור, ורק אז הוא יודע

והנפלאות שהוא עשה אתנו, והוא אומר "אני אוהב אותך ה'", הופך לאיש אחר.

ואיך אפשר לאהוב משהו או משהו שכלל לא יודעים עליו, לא מרגישים אותו? וכי אפשר לאהוב משהו שהוא רק "מילה" בסידור? אבל חייבים לאהוב אותו, זו מצוות עשה דאורייתא, לא פחות מכל מצווה אחרת! כמה אנשים הרגישו אי פעם אהבה אמיתית לבורא העולם? ואיך יוכלו להרגיש, אם אינם מרגישים אותו, אם ה' בשבילם הוא רק "מילה" שאומרים! אי אפשר לאהוב "מילה" ואי אפשר לאהוב "רעיון". ה' צריך להיות אמיתי בשבילנו כדי שנוכל לאהוב אותו.

לכן כדאי לחשוב על ה' כאבא. הרי זו האמת, "הלא הוא אביך" (דברים לב ו), אומר הפסוק. אוהו, אבא זה כבר סיפור אחר לגמרי. אבא הוא אוהב, הוא דואג ומרחם. הוא נותן לנו דברים. הרי כולנו זוכרים את אבא שחזר הביתה, מושיב אותנו על ברכיו ונותן לנו צעצוע. אלו רגעים של אושר שאנו מתרפקים עליהם עד היום.

ואם תחשבו, "איך אפשר לחשוב על הבורא, על מלך העולם, כאילו הוא אבא שלי? וכי כך ראוי לחשוב עליו?" אבל האמת היא שכן! כדי להצליח לאהוב אותו, חייבים לפתח אמונה חושית, לדעת את ה' לא רק בשכל אלא גם בהרגשה. ובכל הביטויים שמופיעים בתורה עליו, ה' לימד אותנו לחשוב עליו ע"מ להגיע לזה.

"וציוונו"

ישנם עוד דרכים להגיע לאמונה חושית. עשיית כל מצווה היא הזדמנות להשיג דעת ה'. "מצווה" מלשון "מְצוּוה", ו"מצווה" קשור למילה "מצווה", ח' וה' מתחלפות. דהיינו, ה' מצווה וכביכול צועק לנו, "עשו זאת!" אם עושים מצוות לא כמצוות אנשים מלומדה, אלא מתבוננים שה' עומד על גבינו ומצווה-מצוות לנו "תעשה את זה" - הרי הרווחנו ידיעת ה' מהמצווה.

אמנם אין הקב"ה מקפח שכר כל בריה, וכל מי שעושה מצווה יקבל עליה שכר; אבל מי שמשתמש במצווה כדי להשיג דעת ה' - הוא במדרגה אחרת לגמרי. ואין רווח גדול יותר מהמצוות מאשר דעת ה'. אפילו אם עושים זאת פעם אחת בלבד, זה כבר שווה את המאמץ. פעם אחת לחשוב "אשר קדשנו במצוותיו וציוונו" - ה' עומד עלי פוקד עלי לעשות את זה! ובוזה "חכמת ה'", "הופכת ל"דעת ה'". בכל פעם שעושים כך, ה' נהיה יותר ויותר אמיתי לנו.

מניחים תפילין וחושבים: "ה', אני עכשיו מצית לך. אתה עומד כאן ומביט בי, מחכה שאעשה מה שציווית אותי לעשות". זו דרך חדשה לגמרי לעשות מצוות! זו חוויה של אמונה חושית. והרווח בדעת ה' שמרוויחים מכך, שווה יותר מן המצווה עצמה!

אנו רגילים לנשק את המזוזה כשעוברים על ידה. זה מנהג יפה מאד, אבל אפשר להפוך אותו להרבה יותר מאשר מנהג יפה. אפשר לעצור לרגע ולחשוב, "וציוונו! אתה ה' צוית אותי לקבוע את המזוזה הזו". זו אמונה!

כנ"ל כשמתכוונים לשבת, אפילו בניקיונות, בישולים או קניות. חשוב מאד לחשוב כשעושים את כל זה, "אני מתכוון לשבת קודש כי כך אתה, ה', מצווה אותי. אתה 'מצווה' עלי 'זכור את יום השבת לקדשו'! (שמות כ, ח). ואתה מביט בי ורואה אותי עושה זאת.

עינו פקוחה תמיד

וזה מביא אותנו לעוד חלק חשוב בעבודה זו, לחשוב שה' תמיד מסתכל עלינו. אמנם אין לו עיניים, אבל יחד עם זה צריך לדמיין איך ש"עיני ה' הקמה משוטטות בְּכָל הָאָרֶץ" (זכריה ד י). הוא מסתכל! אין בזה כל ספק.

גם דוד המלך אמר כך: "ה' מְשַׁמֵּם הַשְּׁקִיף עַל בְּנֵי אָדָם" (תהלים יד ב). המחשבה של ראייה מהשמים, רחוקה מחושי האדם, לא מספיק רק לחשוב "הוא מסתכל עלי", כי אנו יודעים בשכל שהוא כולו רוחני ואין לו עיניים, אז זה לא מורגש לנו כדבר אמיתי. צריך לחשוב שה' עומד כאן בחלון הזה, של הבית שאני עובר תחתיו. הרי אם היינו רואים מישהו עומד בחלון ומסתכל עלינו, היינו כבר

לראות זקנים מופלגים שמתפללים שלוש פעמים ביום, ואין להם שום אמונה חושית יותר משהיה להם לפני 50 שנה.

אם לא חושבים על המילים, אז אין הבדל בינינו לפראים שמסתובבים באפריקה. אם תשאל אותם, מה כתוב ב"אשרי" וב"אז ישיר"? הם ימשכו בכתפיהם בחוסר עניין. אותה משיכת כתף נקבל מהאנשים ההם, שלא חושבים על מילות התפילה. איך אפשר שלא לחשוב על מילים שאומרים כמה פעמים כל יום? איך אפשר שלא להתבונן אל מי מדברים, לפני מי עומדים?

תדעו יש בורא עולם!

אבל אני מדבר כאן לאלה שכן מעניין אותם להתבונן בכל זה. ובשבילם יש לי שתי שאלות: הראשונה, למה בכלל מדברים אל ה' ומבקשים את צרכינו, למה לא מספיק רק לחשוב אותם? הרי הוא יודע מה אנו חושבים. ועוד, למה בכלל צריך לבקש? וכי ה' לא יודע לבד מה אנו צריכים?

התשובה היא, באמת ה' לא צריך את תפילותינו כלל. אנחנו צריכים אותם! באמצעות התפילה אנו משיגים את השלמות הגדולה ביותר שיכולה להיות - דעת ה'! ככל שמדברים עוד אל ה', כך מאמינים בו ומכירים בו יותר.

הסיפור הזה ידוע, אבל אספר לכם בכל זאת. יום אחד שלח רבי לוי יצחק מברדיצ'וב צוק"ל את הגבאי באמצע התפילה להכריז הכרזה חשובה. הגבאי דפק על הבימה ואמר: "הרבה ביקש להודיע, תדעו שיש בורא עולם!" גם כשמביטים בסידור ומתפללים, צריכים לדאוג שלא לשכוח שה' הוא לא רק מילה בסידור, אלא הוא באמת מקשיב למה שאנו אומרים!

הפרדוקס שבתפילה

נמצינו למדים, בעת התפילה כשאנחנו מדברים אל ה', מוטלים עלינו שני דברים סותרים. ישנם שני חלקים בתפילה. ראשית כל: אחד מ"ג עיקרים הוא "אֲנִי מֵאֲמִין בְּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה, שֶׁהַבּוֹרָא יִתְבָּרַךְ שֶׁמוֹ אֵינוֹ גּוֹף, וְלֹא יִשְׁיגוּהוּ מְשִׁיגֵי הַגּוֹף, וְאֵין לוֹ שׁוֹם דְּמִיּוֹן כָּלֵל". חלילה אסור לחשוב שיש איזשהו תכונה גשמית לקב"ה, או שאפשר להשיגו ע"י החושים. הוא "וּמְרוֹמָם עַל כָּל בְּרָכָה וְתִהְיֶה" (נחמיה ט ה), מעל ומעבר למה שיש ביכולתנו להבין ולהביע.

ויחד עם זאת, חייבים "אמונה חושית", הכרה מוחשית ממש של "דע לפני מי אתה עומד". ה' עומד לפנינו, והוא מקשיב. הוא מקשיב! הוא מקשיב!! "כִּי אָתָּה שׁוֹמֵעַ!"

אז צריך לצייר לעצמנו שאנו עומדים לפני מלך. הרי כך ה' הראה את עצמו לנביאים, כ"מלך יושב על כסא רם ונישא". בגלל שכ"כ חשוב לדעת את ה', לתועלתנו שלנו, במתן תורה הוא מתגלה לעמו ישראל כ"זקן מלא רחמים", או כמלך גדול שיושב על כסא מלכותו.

יש כאן איזון עדין שצריך לשמור עליו, ונטייה לצד אחד היא הרת אסון. מאוד צריך להיזהר מהגשמה מצד אחד, ומאוד צריך להזהר משכחת ה' מצד שני. והתורה קבעה לנו ששכחת השכחה היא גדולה וחמורה יותר.

המס"ס כותב לנו שצריך לצייר שה' עומד לפנינו ממש ומאזין לנו. כביכול "כן, בני, מה אתה אומר?" הוא מקשיב! זה אמיתי! כשמברכים ברכות ומתפללים, המילה שהכוונה בה חשובה יותר מכל הברכה היא: "אתה". אנחנו מדברים כאן עם מישהו!

וזה לא יבוא לנו לבד. חייבים לעבוד על זה. זהו הדבר הראשון שצריך לעבוד עליו בתפילה.

איך נגיע לאהבת ה'

אנו אומרים כל יום "אֱהָבָה רַבָּה אֶהְבְּתֶנּוּ ה' אֱלֹהֵינוּ", אבל הרמב"ם בספר המצוות כותב, המצווה הראשונה היא להאמין באלקות ה', השניה אמונת יחודו, והמצווה השלישית לאהוב את ה' - שאנחנו נאהב את ה'. האם לאחר התבוננות ומחשבה על הכל אמרתם פעם "אני אוהב אותך ה'"? אמרתם את זה, פעם אחת בחיכם? נסו זאת, ותראו שזו חוויה אחרת לגמרי מאשר לחשוב את זה. מי שמתבונן בתורה ובמצוות שהקב"ה נתן לנו, בכל הנסים

בעוונותינו אין לנו קרבנות, אבל יש לנו תפילה, ויש לנו מצוות. מתפללים בכוונה שה' עומד לפנינו, וממקיימים מצוות עם התבוננות שה' עומד עלינו ומצווה אותנו לעשות. מצווה אותנו ללמוד עוד שורה בגמרא.

להכניס את הקב"ה למציאות חיינו

ע"י כל האמצעים האלו, כולנו למדים ומבינים בהבנת והרגשת הלב שה' הוא ישות קרובה ואמיתית, מביט, אוהב, מוביל; מישוה אמיתי וממציאותי שבו הכל תלוי.

וזו ההצלחה שלנו בעולם, בשביל זה חיים. ככל שה' יותר אמיתי אצלנו, כך הצלחה של חיינו גדולה יותר. לקחת את הרעיונות הנשגבים של התורה, ולקרב אותם אל החושים כדברים אמיתיים וחיים - זהו ההבדל בין מי שיודע את ה' למי שאינו. בזה האדם נמדד, כי זו גודלותו.

שבת שלום ומבורך!

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאלה:

הרב דיבר הלילה על החובה המוטלת על כולנו לחשוב על ה' כל הזמן. עבור רבים מאיתנו כאן זה קצת הרבה, איך נוכל להשיג דבר כה קשה?

תשובה:

ובכן, ראשית דע לך כלל חשוב בעבודת ה', העובדה שמהוה קשה, זה לא אומר שזה לא אפשרי, תרגול מביא בסופו של דבר לתוצאה מושלמת. כך תמשיכו לנסות, וככל שתעשו זאת, אפילו בהמשך הדרך, עוד לפני שתשיגו את המטרה תוכלו כבר לראות, זה הופך להיות קל יותר - יש סייעתא דשמיא. כלל הוא בעבודת ה' אם מה שהוא קשה, זה רק קשה קודם המעשה, לפני שמתחילים לעבוד על זה, אך ברגע שמתחילים הכל הופך להיות קל יותר.

הרמב"ם כותב "הא-ל הנכבד והנורא הזה מצוה לאהבו וליראה אותו, שנאמר ואהבת את ה' אלקיך, ונאמר את ה' אלקיך תירא" (יסו"ת ב א). כידוע התורה ניתנה לכולם - אפילו עבור האנשים הפשוטים ביותר. אלא שכמובן אנשים כאלו לפי מהלך חייהם הפשוט, כשמדובר על חיוב שתלוי בדעת האדם, הרמה של החיוב שלהם שונה. אבל מאנשים מרוממים יותר בני תורה, האנשים הקרובים אל ה' תמיד, מהם נדרש להרחיב את העבודה הזאת, ולעשות זאת עבודה כללית יותר הכוללת את כל מה שהם עושים.

ולכן, "לְאַהֲבָתָהּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ" יש מספר אינסופי של רמות. בואו נגיד, יהודי פשוט העובד עבודה קשה, עם הארץ - כל ראשו תפוס וממולא בעסקי העולם הזה, חוזר מהעבודה מותש ויגע, והוא נעצר וחושב לרגע שהוא אוהב את הקב"ה, ואז הוא ממשיך הלאה בסדר יומו ועניניו, עבורו זה נחשב שהוא קיים את המצווה - הוא אהב אותה כיכולתו.

גם מי שטרוד מאד וכל היום אין לו רגע פנוי לחשוב על עצמו על משפחתו ועל בוראו, לפחות בשעת קריאת שמע פעמיים ביום, בשעה שהוא אומר את המילים "וְאַהֲבָתָהּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ", הוא צריך לחשוב לאהוב את ה'. לפחות זה, הוא יכול לעשות! ואם אתה אדם מעולה, תאהב אותו יותר. ואם אתה אדם בעל מדרגה באמת, אתה תחשוב עליו כל הזמן. אז אלה הדברים שאין להם שיעור, זה אחד הדברים האלה שאין להם גבול. אבל העובדה שזה עלול להיות קשה בהתחלה אינה תירוץ להימנע מלהפוך להיות גדול.

מתנהגים אחרת. כי ראייה זו היא אמיתית, לזה שעומד בחלון יש עיניים אמיתיות. אז חייבים לחשוב באותו אופן על הקב"ה.

אל תצאו מכאן ותשכחו את כל מה שאני אומר לכם. אפילו אם תעשו את זה דקה אחת ביום, אתם כבר גדולים. דגולים מרבה!

כבר סיפרתי לכם פעם שכשלמדתי בסלבודקא, אמרו לי שיש "בית המוסר" בקובנא, מעבר לנהר. אז יום אחד יצאתי מה'סדר', והלכתי לשם. הייתי שם לבד במשך שעה, וחשבתי על הדבר הזה, שה' מסתכל עלי. ועד היום איני מתחרט על החוויה הזו, יצאתי משם אדם אחר.

תקדישו זמן

חייבים להקדיש זמן לעבודה זו. גדולי כל הדורות לא הפסיקו לעבוד על כך. וודאי שגם על דברים אחרים, אבל העבודה הזו - להרגיש שה' מביט בי כל הזמן - אף פעם לא הוזנחה.

ואל תגידו, "זה בזבוז זמן, אני כבר 'יודע' את זה. יש לי דברים חשובים יותר לעבוד עליהם, דברים שאני לא יודע עדיין". תסמכו עלי: אתם לא יודעים את זה. אני נותן לכם הרבה שיעורי בית. אבל אם תצאו מזה עם קצת הרגשה בנוכחותו של ה', כל המאמץ היה שווה; כי עכשיו החיים שלכם מוצלחים באמת. לזאת ייקרא חיים!

"לְחֻזוֹת בְּנֵעָם ה' וּלְבָקֶר בְּהִיכְלוֹ"

ונחזור לפרשה שלנו: משה רבינו מתבשר שהוא לא ייכנס לארץ, ויחד עם זה עם ישראל יתפזרו בכל קצוות הארץ, בשכונות לעובדי אלילים מהעמים שסביבותיהם. הייתה כאן סכנה גדולה, סכנה שישכחו כמה אמיתי הוא ה'.

הרי כל העם חי במשך ארבעים שנה בסמיכות למשכן. אין לנו מושג מה זה עושה לנשמה, שאפשר להצביע על בית ולומר בבירור "כאן שוכן ה'", באותה מידה שהיה אפשר להצביע על ביתו של משה רבינו או אהרן הכהן. בית אמיתי עם קירות ווילונות וגג. זה היה המקור הטוב ביותר ל"דעת ה'", ולכן הם נקראים "דור דעה".

ועכשיו, עמדה להסתיים תקופה גדולה זו. ישראל יגורו בסמיכות לגויים, שיוכלו להצביע על אלילים ולבקר בהיכלותיהם, ולהביא מזון לאלילים ה"רעבים". וכמה שהכל היה שקר, לחושים הגשמיים זה נראה יותר אמיתי מאשר אלוקים שאי אפשר לראות ולהרגיש.

זו הסיבה שבפרשת פנחס, כחלק מההכנה לכניסה לארץ, נצטוו ישראל על הקרבנות. קרבן התמיד, וקרבנות המוספים. כך יידעו כל בני ישראל בכל מקומות מושבותיהם, שהכהנים מביאים לה' "לחם", "לרית ניחוח", על המזבח.

ושלוש פעמים בשנה, כל העם אנשים נשים וטף היו נודדים ממקומם, חלקם שהו בדרכים שבועות שלמים! וכולם באו לירושלים, לבית ה'. לשם מה? כדי לראות את "קֶרְבְּנֵי לַחֲמֵי לֶאֱשִׁי רִיחַ נִיחָחִי". אמר הקב"ה, "אני אתן לכם את המתנה הגדולה - דעת ה', באמצעות הקרבנות. אתם תביאו לי קרבנות, והם יסייעו לכם להאמין בי!"

הבאת הקרבנות הייתה חוויה עד עמקי הנפש. הם הרגישו ממש שהשכינה נמצאת שם! והם מביאים לו לחם. ההרגשה שנובעת מכך חשובה לאין ערוך. זו עלייה במדרגות סולם "דעת ה'".

והיום, שאין לנו משכן, מקדש וקרבנות, החיסרון הזה אוכל בנו בכל פה. גם בין שומרי התורה והמצוות, שאנו אוהבים אותם ומעריכים אותם מאד מאד, אבל הרבה שוכחים שה' הוא אמיתי בדיוק כמו כל הנמצאים הסובבים אותנו.

להילחם על נפשנו

לכן עלינו לאזור אומץ ולהיחלץ חושים, לנקוט בכל אמצעי כדי להילחם בריחוק הזה מה' שהעולם שסביבנו בחומריותו ובהבליו כופה עלינו. העולם כולו נלחם בקרבת ה': אבולוציה, אתאיזם, חומרניות, ליברליות. העולם מנסה ככל יכולתו לגרום לנו לשכוח את ה'. ועלינו להילחם כנגדו. איך? לא באמצעות כוח הזרוע, אלא בחיזוק ידיעת ה' אמיתית.

ניתן להשיג ספרי רבינו בחנויות ספרי קודש ואצל המפיצים:

ספר שיעורי אורה-ועדי מוסר, ספר לב אביגדור-עבודת האדם בקניי

השלמות מכתב יד: קולמוס 072-244-1670

תפילת אביגדור-פידוש וביאור על התפילה מכתב יד:

דאמבי 050-864-4422

לקראת סיום שנה ראשונה להופעת קונטרסי "תורת אביגדור",

אנו מתכננים בעז"ה להוציא לאור ספר "תורת אביגדור על פרשיות השבוע ומועדי השנה"

זכות להנצחת פרשה הוא \$360

לפרטים נא לפנות למערכת תורת אביגדור: ey@torasavigdor.org

שירים

פרשת פנחס | תמוז תש"פ | גיליון מס' 22

שיר של יום

עבודת בין המצרים ותשעה באב - לחיות חיים של 'ציפית לישועה'

כידוע, שכל שנה ושנה מנסים למצוא איזו שהיא נקודת שייכות שלנו לבית המקדש, שהרי אנו לא יודעים בכלל מה חסר לנו, ואנו לא מרגישים שום חסר במצבנו, וקשה היא מאד הדרך א"כ להתחבר באמת לכל עבודת ימי בין המצרים ותשעה באב. ואחרי הכל, הדברים עדיין רחוקים.

ונראה להציע כאן דבר פשוט, שיכול לפתוח את העיניים בזה, בעז"ה. דבאמת כשנשים לב נראה שמה שאנו כן מתחברים לשאר המועדים זהו משום שההתחברות שלנו לעבודת ה' היא כלפי התועלת הפרטית שלנו בלבד. דכל התפיסה שלנו בעבודת ה' היא כלפי הנפק"מ שיש לי בדבר. דלראש השנה אני יכול להתחבר, כי הרי זהו 'יום דין שלי', וממילא יש לי שייכות ורגש לדבר. וכן 'יום הכיפורים' הוא יום סליחה וכפרה שלי, וממילא אני מרגיש מחובר אליו. וכן 'ה'בצילא דמהימונתא' של סוכות, הוא קירבת ה' שלי, שאני חש ומרגיש, (ובפרט אחר הסליחה והכפרה של יו"ה"כ), וממילא אני יכול להתחבר לזה. וכן 'ה'אמונה' של פסח, וה'קבלת התורה' של שבועות, שזהו 'אמונה' שלי, שאני מתחזק על ידי זה באמונה, ואני מקבל שוב תורה, וממילא ודאי שיש לזה שייכות, שהרי יש לי מזה תועלת.

אבל באמת צריך לידע, שתפיסה זו היא קטנות נוראה. לקחת את כל העבודת ה' ולצמצמה לתועלת שיש לאנשים הפרטיים, כאילו זהו כל העניין של העבודת ה', שאני וחבר שלי וכו' וכו' נשיג קירבת אלוקים [והיינו אפי' לרציניים ולבני העליה שאכן משיגים קירבת אלוקים במועדים ולא עושים אותם כמצות אנשים מלומדה בעלמא, באופן המעשי בלבד]. דבאמת המכוון וייעודי התורה מכל הקירבת אלוקים שאנו צריכים לעמול עליהם ולהשיג במועדים ובשאר זמנים זהו לקרב את העולם לתיקונו, ולהביאו לתכליתו, שיתוקן עולם במלכות שכי'. ודבר זה יקרה בעז"ה בקרוב בימינו ע"י כלליות האומה הישראלית, שהיא תהא דבוקה וחבוקה בבורא עולם. וכפי שכל השיר השירים מלא בקירבה ובדביקות של ישראל בקב"ה, שזה ודאי מדבר על האומה באופן כללי.

ובאמת, כך צריך האדם לחיות, בתפיסת הדעת כזו, לא להסיח דעת מהדבר הברור והפשוט הזה, שהן אמנם שעליו, באופן פרטי, מוטל לעשות את מה שהוא צריך לעשות, סוף סוף יש מכוון עליון יותר האמור לצאת מכל זה. שהוא שייך למשהו עליון, הרבה יותר גבוה ממנו באופן פרטי, וזהו מה שהוא שייך לכלל ישראל, ככלל, שהם יביאו בסופו של דבר את העולם לתיקונו, וזהו עיקר ייעודם ותכליתם. וזהו ה'דגל' שלנו, שזהו התפקיד שלנו בעולם, ולשם 'מועדות' פנינו, וזוהי התכלית האמיתית של החיים.

וזהו העניין לכאורה של 'ציפית לישועה'. שאין זה רק מצוה פרטית בעלמא. שעל האדם פעם או כמה פעמים ביום, לייחד מחשבתו, ולצפות לישועה. רק זהו 'כי לישועתך קיינו כל היום'. ולכאורה האם אנו מקוים לישועה כל היום, והרי יתכן שאנו כמעט ולא חושבים ע"ז במועד, והיאך אנו אומרים שאנו מקוים לישועה 'כל היום'. רק העניין הוא, שזהו כמו מי שרוצה להיות תלמיד חכם, והוא יודע שזוהי מטרת חייו, שגם אם הוא לא חושב ע"ז 'כל היום', הוא באמת 'כל היום' רוצה את זה. ש'כל היום' שלו, היינו 'כל החיים' שלו, זהו להגיע לעבר מטרה זו. וכמו כן זוהי המציאות של הכלל ישראל, ש'כל היום' היינו כל החיים שלהם הם 'מקוים לישועה', שזוהי מטרת החיים שלהם, להביא את העולם לתיקונו, ולזכות לישועה.

ובזה יש להבין אולי מה שידוע מהסמ"ק, שהמצוה הזו של 'ציפית לישועה' כתובה במצוה של 'אני ה' א' אשר הוצאתיך מארץ מצרים', שכמו שיש לנו להאמין שהוציאנו ממצרים, כך יש לנו להאמין בגאולה העתידה, עיין בדבריו. ולכאורה עדיין לא מובן היכן כתובה המצוה 'לצפות' לזה. רק נראה דעיקר הדבר הוא לחיות בתפיסת הדעת כזו, לידע מזה המטרה של החיים, והיא יודע שזוהי הוציאנו ממצרים, ובהם עשה אותנו לעם, כדי שמאז נקדם ונביא את העולם לתכליתו. וכשאדם חי את הדבר הזה, את המטרה של החיים שלו, שאינה רק עשיית מצוות

שירי הפרשה

בהא ד'הראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים לעבודת כוכבים'

'פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן' לפי שהיו השבטין מבזין אותו הראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים לעבודת כוכבים והרג נשיא שבט בישראל'. ושמעתי להקשות משמיה דמורן הגרא"ל זצ"ל, שהרי על ים סוף היו 'הללו עובדי עבודה זרה והללו עובדי ע"ז'. וא"כ אבותיהם של כולם היו 'עובדי עבודה זרה'. ומה מצאו באבי אמו של פנחס, יותר מאשר באבותיהם שלהם גופא.

ויישב, דחזינן מהכא שזוהי דרכם של בעלי מחלוקת מאז, שטענותיהם על השני, יכולות להיות בדיק אותם הטענות שאפשר לומר עליהם גופא. ואפילו הם טוענים זאת בקנאות מתוך כדי מחלוקתם.

והעירוני, דלפי זה יש להוסיף, מהי הטענה ש'פיטם עגלים'. ולמה לא אמרו בפשוטו שהיה עובד עבודה זרה. ומהו הדגש כאן על 'פיטם'. רק שיש לומר, שבאמת בעלי מחלוקת לא טוענים על השני, בדיק את מה שאפשר לטעון עליהם.

אלא הם נתפסים, לאיזה שהוא הבדל דק ואינו משמעותי, שאותו יש רק אצל השני ולא אצלם, ומזה הם עושים 'עסק'. 'נכון שגם אבותינו היו 'עובדי ע"ז'. אבל אבי אמו 'פיטם' ו'פיטם' זה משהו אחר לגמרי. ודו"ק ונפלא.

ובאופן אחר שמעתי לבאר בזה, ד'פיטם' היינו שפיטם את הבהמה שתהיה שמינה ומכובדת לכבוד הע"ז, רח"ל. ובאמת יש בפיטום הבהמה מידת אכזריות, שזהו צער לבהמה, רק מחמת מידת 'קנאותו' לכבוד הע"ז, היה אכזרי. וזהו שטענו כאן כנגד פנחס, שגם הוא ביצע את מה שביצע מחמת מידת האכזריות שנטועה בו. וכמו זקנו, שעשה מעשי אכזריות באיצטלא של קנאות 'לכבוד הע"ז', כמו"כ הוא עושה מעשי אכזריות באיצטלא של קנאות 'לכבוד שמים', להבדיל. ודוק.

עוד בטענת השבטים על פנחס - ובביאור מעשהו של זמרי וקנאותו של פנחס

ובאמת, בעיקר הדבר מה שטענו כלפי

פנחס, הוא פלא והפלא, היאך אחרי שראו ששב חרון אף ה' מישראל ע"י מעשהו עדיין היו מבזין אותו וטוענים כנגדו.

ושמעתי בזה דבר נפלא משמיה דהגרי"ח זונפלד זצ"ל. דהנה באמת יש להבין מעשהו של זמרי, שהיה נשיא שבט בישראל, היאך הגיע לזה מצב של חטא. וגם אם נאמר שתקפו יצרו למה עשה זאת בפרהסיא.

וביאר, שזמרי עשה מעשהו בשיטה 'לשם שמים'. שהמציאות הייתה שהעם זנה אחרי בנות מואב, ועל ידי זה, כפי שרש"י מביא בסוף הפרשה הקודמת, היו עובדים לפעור. שכשהיו אומרים לבנות מואב 'השמעי לי, הייתה אומרת לו להשתחוות לפעור, עיי"ש.

ובאמת, עיקר החרון אף בזנות אחר בנות מואב לא היה על ה'עירות' שבזה, אלא על העבודה זרה שנמשכה מזה. [שבועל ארמית שלא בפרהסיא לא הוי חטא גדול כ"כ, ואפי' קנאים לא פוגעים בו, אלא רק בעושה כן בפרהסיא].

ובזה הגיע זמרי עם 'פתרון', לפתור את עיקר הבעיה. שכל ההימשכות אחר הע"ז

נעשית מחמת ש'אנו הולכים לבנות מואב', ואז, כשאנו 'בבית' שלהם, בתחום שלהם, שם הם 'מרגישים בבית' עם הע"ז, וכשהוא אומר לה 'השמעי לי' היא מוציאה את הע"ז מחיקה ואומרת לו להשתחוות לע"ז. אבל ברגע ש'נביא אותה אלינו', היא כבר תרגיש שהיא משלנו, ושוב לא תחטיא בע"ז, ותהיה כאן רק הבעיה של העריות שהיא פחותה, ועיקר הבעיה של הע"ז באה על פתרונו. וזוהי הייתה הצעתו, כשהוא בא עם בת מואב, לפני כולם. היינו שהוא ביסס כאן את שיטתו, ש'הוא לוקח את בת מואב' אליו, ולא שהוא בא אליה.

באופן, שהוא הציע 'להתפשר' כביכול בחטא של העריות, בשביל למנוע את החטא הגדול יותר של הע"ז.

ועל זה היתה קנאותו של פנחס, שלא שייך להתפשר בענינים אלו, ואסור לתת שום דריסת רגל, לפריצות ועריות שתחדור למחנה ישראל. אף לא בשביל להרויח בכך כביכול 'בעיה' אחרת, גדולה יותר. ודוק.

"דכן היא המציאות, שמעשה של אחד, יכול להשפיע ולרומם את הציבור כולו"

בעלמא, וגם לא להשיג קרבת אלוהים באופן פרטי, אלא לקדם את העולם לעבר תכליתו, לקראת הגאולה העתידה, זהו הקיום של 'ציפית לישועה', שהאדם חי בצורה כזו של ציפיה לישועה, שהוא לא שוכח 'לאן פניו מועדות', ומיה התכלית של כל העבודות ה' הפרטיות שלו...

ונראה לומר, שחוסר החיבור שלנו לתשעה באב נובע בדיוק מהנקודה הזו: החסרה אצלנו. שאם כל העניין בעבודת ה' היא התועלת הפרטית שלי בעלמא, וכאילו זהו כל התכלית, אכן אין שום נקודת חיבור לתשעה באב. כי אין שם שום נקודה הקשורה אלי. לי לא חסר כלום, והיאך רוצים שאני ירגיש חסר. אם כל העבודות ה' היא להשיג תועלת וקירבת אלוהים ממצוות ומעשים טובים, הרי שבתשעה באב, אין שום מצוה, פטורים מהכל, אין שום מטלה שיש לעשותה, ולהשיג על ידה אי אלו מעלות רוחניות, וממילא לא ברור כל כך מה יש לעשות בתשעה באב, והיאך יש להתחבר לכל העבודה של ימים אלו.

אבל אם האדם חי בתפיסה כזו, שגם התועלת הפרטית שיש לו, מכל מצוה ומועד שהוא מקיים, היא לא תכלית הכל, אלא זהו רק חלק מ'משהו גבוה' יותר, ממטרה עליונה, שהיא מתקדמת ע"י כל קיום וקירבה שהוא משיג. הרי שזה פשוט, שאם המטרה לא מושגת, 'מתו מוטל לפני'. והרי זה כמו חיילים שנלחמים בשביל להשיג מטרה מסוימת, שגם אם כל חייל יעשה בדיוק את המוטל עליו, ואין לאף אחד תביעה עליו למה הוא עשה כך או למה הוא לא עשה כך, שאם בסופו של יום המטרה לא הושגה, והקרב לא נוצח, יהיו כולם באבילות.

ואם האדם חי בתפיסה כזו, שיש לעולם תכלית, והוא צריך להגיע למטרה מסוימת. וייעודי התורה הם התכלית, ולא ההשגה והקירבה והדביקות הפרטית שלי. הרי שפשוט שכשיגיע יום תשעה באב, ויעמידו על המציאות שהמטרה לא הושגה, והעולם לא הגיע לתיקונו, שהוא ירגיש 'מתו מוטל לפני'.

והאמת, שלחיות בתפיסה כזו, זוהי אולי דרגה. בדור שלנו. אבל בעצם זהו 'יהודי פשוט'. ועל כל פנים מובן כאן מהי העבודה של ימי בין המצרים ותשעה באב, לחזק אצלנו את ההכרה הפשוטה והבסיסית הזו. ובאופן, שאחרי תשעה באב, מנתה גם שאר המועדים יקבלו מימד חדש ורוממות יותר, שהם לא ייתפסו רק כלפי התועלת הפרטית שלנו, אלא כחלק מ'ייעודי התורה', להביא את העולם לתיקונו. והבן כ"ז והוא נפלא לענ"ד. [התעוררתי לזה ממה שראיתי מהגר"נ רוטמן שליט"א, ויתכן שהוא בשינוי].

ולאור הדברים הללו, הייתה לי התעוררות בקינות. וכגון בקינה י"ג, שמתארים שם את כל המעלות הגדולות של הכלל ישראל בלשון 'כה'. ואין לעומת זה כעת אנו בשפלות, עיי"ש. דבאמת זהו המכוון של היום הזה, של תשעה באב, דגם מי שלא מפריע לו וחסר לו, מה שאין לנו כעת את המעלות הללו, סו"ס הוא צריך להפנים זאת ולחיות כך, שבאמת המצב האידיאלי והפשוט של הכלל ישראל, הוא לא איך שהוא נראה כעת, אלא במעלות עליונות ונשגבות, וכעת אנו בשפלות, ולא 'בכיוון' כביכול כלל, של מה שאנו באמת. ולחזק את תפיסת הדעת בדבר הזה גופא, היא היא עבודת היום. שמעתי, בצאתנו מיום תשעה באב, ההסתכלות שלנו על העולם והמציאות, תהא ברובד גבוה ומרומם יותר. באופן שתשעה באב הוא 'אב' לשאר המועדים, שהוא מרומם ומגביה את כל התפיסה כלפי שאר המועדים כולם, שאינם תועלויות פרטיות אלא חלק מ'ייעודי התורה'. ודוק.

והמבין מבין, שאין כאן דברים גבוהים של 'התחברות לצער השכינה' וכדומה מה שהוא מופשט ורחוק לאנשים קטני ערך כמונו, אלא יצירת השקפה ברורה בתכלית החיים, שאותה האדם צריך לחזק ולבסס. ודוק.

ציור נפלא להנ"ל מהשיבה לבתי הכנסת

אחרי תקופת סגירותם

והנהי לעתיד כאן מה שכתבתי אחר המעריב הראשון בבית הכנסת, אחר תקופת הקורונה שהיו בתי הכנסות סגורים, [מה שהתעוררתי תו"כ ברכת 'רצה ה' אלוהינו']. ויש בו ציור נפלא להנ"ל.

'מחד גיסא, וזו ההרגשה הפשוטה כעת, שמחה עצומה על החזרה למצב האידיאלי והרצוי, לחזור 'לחבוק' עם הקב"ה, 'בבית'.

אמנם יש להתעורר מזה, כמה אנו רחוקים מלהבין את חסרון מצבנו שאין ביהמ"ק. דזה נותן בבואה לשמחה שתהא בשוב ה' שבות עמו. ונחזור ל'בית חיינו' כשהשכינה שורה בתוכנו.

והדברים תואמים למה שכתבנו בענייני תשעה באב, [והן הן הדברים הנ"ל], שהתפיסה שלנו ברוחניות היא במושגים קטנים. וכשרק יש לנו בית כנסת ובית מדרש כבר לא חסר לנו כלום.

והאמת היא שהמצב שאין לנו ביהמ"ק הוא הרבה יותר גרוע וחסר, ממה שלא היו לנו בתי כנסיות ובתי מדרשות [חודשיים מימים].

והציפיה לבתי הכנסת, והשמחה וההתרגשות לשוב אליהם, צריכה להזכיר לכולנו את ה'ציפית לישועה'. את הציפיה ל'והתהלכתי בתוכם'. ואת השמחה וההתרגשות שתהא במהרה בימנו כשעין בעין נראה בשוב ה' ציון'.

ולפי זה יש להבין נפלא מאד, את טענת השבטים עליו, שהזכירו את 'ייחוסו' כנו"נ לעובד ע"ז, שאין זה סתם 'ליכלוך' עליו שלא מן הענין שהוא נכד לעובד ע"ז. רק זו הייתה עיקר הטענה, שהוא בעצם 'רוצה ע"ז, רח"ל, כמו זקנו. וע"כ הוא לא הסכים לשיטה של זמרי, שהיה בה כדי למנוע את הע"ז. אמנם עדיין אין זה מיישב, שהרי ראו שהקב"ה הסכים על ידו, ולמה זילזלו בו. ודוק.

עוד בהנ"ל מהשפת אמת

והשפת אמת ג"כ עמד בהנ"ל, וכתב, דחלילה לומר שכלל ישראל סברו שלא היה צריך לעשות מה שעשה פנחס, שהרי כתוב קודם שכולם בכו כשראו מעשהו של זימרי, וכולם אכן הבינו שהוא מעשה שלא יעשה, והם אף ראו ששקט חרון אף ה' מ'ישראל ע"י מעשהו של פנחס, וודאי שהם החזיקו שהיה צריך לעשות זאת.

רק עיקר טענתם הייתה, למה הוא עשה זאת, והרי אם הוא לא היה עושה זאת, תיכף ומיד אנחנו היינו עושים זאת, משהו אחר היה עושה זאת. ולמה דווקא הוא ש'אבי אמו פיסם עגלים לע"ז' הוא זה שצריך לעשות מעשה זה להרוג נשיא שבט מ'ישראל. והיינו, שבאמת בשעת טענתם על פנחס הייתה בקרבם קנאות אמיתית, שהם היו בטוחים שהם אכן ג"כ קנאים, וודאי שאם פנחס לא היה עושה זאת, הם היו עושים זאת, תיכף ומיד. ועיקר טענתם הייתה לא על עצם המעשה, אלא רק למה פנחס הוא שעשה זאת, ולא חיכה שמשהו אחר יעשה זאת, דלפנחס, שאבי אמו פיסם עגלים לע"ז, לא מתאים שיהרוג נשיא שבט מ'ישראל, והיה עדיף לו לחכות ולהמתין שמשהו אחר יעשה זאת.

וכאן גילתה התורה, שהן אמנם שאכן יש בקרבם כעת רגשי קנאות, באופן כזה שזכעת, אם פנחס לא היה עושה מה שעשה הם היו עושים זאת. סוף סוף כל עיקר הקנאות הזו שבקרבם כעת, לא הגיעה אלא מכח קנאותו של פנחס, שפנחס במעשהו, רומם והשפיע על כל הכלל, שמעתי גם אצלם קיימת הקנאות. וזהו 'בקנאו את קנאתי בתוכם', שהקנאות שלו פעלה ויצרה קנאות בתוכם של הכלל ישראל, אצל כל הכלל ישראל. דכך היא המציאות, שמעשה של אחד, יכול להשפיע ולרומם את הציבור כולו. וגילתה התורה, שאילו מעשהו של פנחס, אחרים לא היו עושים זאת. ומה שזכעת נראה שגם אם הוא לא היה עושה זאת אחרים היו עושים זאת, אין זה אלא רק אחר מעשהו של פנחס, והבן והוא נפלא.

שירי האבות

'אומרים פרקי אבות בקיץ' (רמ"א סי' רצ"ב)

'אמור מעט ועשה הרבה - והוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות'

פ"א ט"ו, 'שמאי אומר עשה תורתך קבע, אמור מעט ועשה הרבה, והוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות'.

וברוח חיים ביאר, שה'אמור מעט' היינו 'שתאמר תמיד ותחשוב שכל מה שלמדת עד עתה וכל המצוות שקיימת עדיין לא עשית כי אם מעט מן המעט, ותזרז עצמך ללמוד ולעשות עוד הרבה יותר ויותר, וז"ש ועשה הרבה שעל ידי כך תעשה הרבה'.

[ויש בנותן טעם להביא כאן, מה שכתב מרן הגר"א"ל שטיינמן זצ"ל בהסכמתו לספר 'מנחת אריאל' עמ"ס שבת, 'הנה הרה"ג וכו' עומד להדפיס ספר על כל מסכת שבת ובקשני לבא בכמה מילים, כידוע שאיני ראוי להיות מסכים ואיני יודע כלום ואיני יכול אפי' להתחיל לראות מה כתיב ביה' וכו'.

וכמדומני שראיתי (בעלון 'כאייל תערוג'), ששאלוהו, מה הפשט ב'איני יודע כלום'. והשיב דכלפי התורה הקדושה, כל מה שידוע אינו אלא כלום].

ויש להבין לפי"ז המשך המשנה 'והוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות'. מה זה שייך לתחילת דברי המשנה. והרוח חיים כתב בזה, שכיון שאתה אומר בעצמך שעשית רק מעט, 'תקבל כל אדם בסבר פנים יפות, שתחשוב שמא הוא עשה יותר ממני'. [והוא ע"ד הרמב"ן באיגרתו, ש'כל אדם יהיה גדול ממך בעיניך', עיי"ש.

אמנם יתכן אולי לבאר, שהוא הלימוד, שאפי' שהתנא מצוה את האדם 'עשה הרבה', שלא יהיה זה על חשבון האחרים. וביותר יש לעורר כן, כאשר העשה הרבה' בא מתוך תחושה שעשה עד כה 'רק מעט', ובדרך כלל בכזה מצב האדם מרגיש צורך לצלל הזמן כמה שיותר וללמוד וללמוד ולעסוק במצוות ועבודתו הפרטית, אל לו לשכוח את הסובבים אותו, ועליו לקבלם בסבר פנים יפות. ובאמת עבודה זו היא גופא חלק מה'עשה הרבה' המוטל עליו לעשות.

קנאות - 'ראה מעשה ונזכר הלכה'

אנשים, שעולמם פחות יותר, יש מקום לכאלו מעשים להיות בעולמם.

ג.

ונמצאים אנו בפתחם של ימי בין המצרים. וישנה לי הרגשה מידי פעם בתפילה כשמבקשים על 'מתי תמלוך בציון' וכדו', שזהו קידוש ה' גורא מאד. שישנו כאן עולם, שרוב האנשים שקיימים בו, רואים אותו כמות שהוא. ולא רואים שישנו באמת חסר בעולם הזה, כמות שהוא נראה כיום. וישנו קומץ אנשים, שמבינים שהעולם לא צריך להיות כמות שהוא נראה כעת, והם מבקשים שהעולם ייראה אחרת, יהיה אחרת.

וככל שהאדם נקי יותר ומרומם יותר, התפילה על זה תיעשה ב'קנאות' יותר. שאם 'עולמו' הוא עולם של קירבת הבורא ודביקות בו ית', הוא 'רואה' יותר שהעולם כעת מקולקל יותר, ותפילתו על 'גלה כבוד מלכותך עלינו במהרה' תיעשה 'קנאות' יותר, מתפרצת יותר. אבל אם הוא פחות יותר, ואין הוא 'רואה' בעולם כמות שהוא היום, עולם שלא צריך ליראות כך, ממילא הוא ודאי פחות 'קנא' לתפילה הזו של 'תתגדל ותתקדש בתוך ירושלים עירך לדור דור ולנצח נצחים'.

ד.

והדברים אמורים גם כלפי 'נס הלידה'. [אמרתי זאת ב'קידוש' בש"ק לרגל לידת בת]. שישנם שיכולים לראות זאת כ'דבר טבעי' בעלמא. כשהם 'רואים' כזה 'מעשה', זהו מה שהם רואים, 'טבעיות' בעלמא. וככל שהאדם חזק יותר באמונתו ובקירבתו לבורא ית', כשהוא רואה כזה מעשה, הוא 'רואה' משהו אחר, הוא 'רואה' יד ה', הוא רואה חסד ה' גורא מאד.

ואכן, זהו המוטל עלינו, להתחזק בדבר זה יותר ויותר, ולהיות בו 'קנאים'. לזכך עולמנו, ולחזק אמונתנו ואהבתנו לבורא ית', אבינו האב הרחמן, המטיב לנו, ערב ובוקר וצהרים, בחסדיו האין סופיים. ולראות במעשים מעין אלו הקורים בעולמנו, 'מעשים' של יד ה', מעשים של חסד ואהבת הקב"ה. ועל ידי זה להתקרב אליו יותר ויותר.

וראוי הוא יום השבת קודש להתחזק בו, בהיות ויום זה הוא אכן יום בו העולם נקי וזך יותר. ובשבת קודש, כולם, מי יותר ומי פחות, 'רואים' את העולם במבט שונה. ויש למשוך חיזוק זה, מיום השבת למשך ימי השבוע, לזכך עולמנו ש'נראה' אותו במבט טהור ומרומם יותר.

ה.

שוב, בש"ק פרשת ואתחנן תשע"ט, שבתנו ש'שבת משפחתית' ב'אור יהודה', 'סמוך ונראה' ללוח, לנמל התעופה, וכל השבת ראינו מטוסים ממריאים ונוחתים. והילדים נהנו מזה, והיה זה להם אטרקציה. [וגם למבוגרים...].

וב'שעת מעשה', זהו מה ש'ראיתי'. מטוסים ממריאים ונוחתים, ממש סמוך לעין. והדבר היה 'תאוהו לעיניים'...

ושוב, אחר זמן, התעוררתי, דוהו 'ציור נפלא' ומוחשי לכל ה'נ"ל. שהרי בעצם כולנו צועקים 'שאב"עס', כשאנו רואים חילולי שבת. אבל כאן בדיוק היא ההבחנה, האם הצעקה היא מכח 'ראה מעשה ונזכר הלכה', היינו שכשאנו רואים את המציאות של החילול שבת, אנו אכן רואים 'חילול שבת', שא"א לראותו ולסובלו, ולכן מגיעה הצעקה של 'שאב"עס'. או שהמציאות של החילול שבת, כלל לא 'נראית' לנו 'חילול שבת', אלא 'כמטוסים שממריאים ונוחתים' שנחמד ונעים לראות זאת, ורק 'אנו נזכרים בהלכה', שלא מכח ה'ראה מעשה', ומשום כך אנו צועקים 'שאב"עס'. ופשוט, שמי שיכול לראות את המציאות הזו, ולהנות ממנה, שצעקתו אח"כ, 'שאב"עס', היא בדרגת קנאות פחותה ביותר... וה' יעזרו לעובדו כראוי.

את ההלכה, כנ"ל. בשונה ממי שרק יודע את ההלכה, והראיה לא מזכירה לו מזה כלל.

והוא העניין של 'קריינא דאגרתא איהו ליהוי פרוונקא', שאין זה רק 'כיבוד' למי שהזכיר את ההלכה. אלא זהו מעיקר ההלכה של 'קנאין פוגעין בו', שרק ה'קריינא דאגרתא', ש'נזכר ההלכה' מכח ה'ראה מעשה', הוא הוא הקנאי האמיתי לדבר. שרק הוא בדרגתו, 'ראה', שמעשה זה לא יתכן בעולמו של הקב"ה, וע"כ רק לו מותר לקיים את הדין של 'קנאין פוגעין בו'.

וע"כ, אפי' משה רבינו, לא יכול אחרי שהזכירוהו ההלכה, לקיים את הדין של 'קנאין פוגעין בו', שאם הוא לא 'ראה מעשה ונזכר הלכה', סימן, שבבחינת מה, בעניין הזה, הוא לא קנאי. ואין לו את ההיתר של 'קנאין פוגעין בו'. דקנאות היא לא הנהגה, שאפשר להזכירה לאדם ע"י שיזכירו לו הלכה וכדו', אלא זוהי דרגה, והסימן לידע אם הוא בדרגה הזו, זהו לפי ה'ראה מעשה ונזכר הלכה'. ודוק.

ובזה יש להבין מה שיש לתמוה, בעיקר ההלכה הזו של 'קנאין פוגעין בו', שהיא הלכה ואין מורין כן. וה'בועל' בעצמו יכול להרוג את הקנאי מדין רודף, כמבואר כ"ז בסוגי' בסנהדרין. ומבואר מכ"ז א"כ, שמעשה זה לא מחייב מיתה מצד עצמו, והיאך א"כ דרגתו של הקנאי יכולה להיתר את דמו של ה'בועל', והיכן מצינו כדבר הזה.

רק נראה שהן הן הדברים. שבאמת היסוד של קנאי הוא שהעולם שלו הוא עולם אחר. נקי וזך יותר. שמה שאצל כל העולם מתפרש כ'מקרה בעלמא', וכערימת משחקים בעלמא, אצלו זהו 'פסיק רישא וגרמא', והי אוכל והי פסולת, וכדו'. מה שאצל כל העולם הוי 'תפוחים בעלמא', אצלו זהו 'פסק חסר' וכדו'. העולם שלו הוא עולם אחר. ובאמת בעולם רגיל, יש מקום לכזה מעשה להיעשות. והוא לא מחייב מיתה. אבל בעולמו של הקנאי, שהוא 'עולם אחר', זך ונקי יותר, אין מקום כלל לכזה מעשה. זהו מעשה ש'כשרואים אותו, נזכרים הלכה'. שהוא בדרגתו, מבין שהכלל ישראל צריך להיות נשוי לקב"ה, כביכול, ובעילה של ארמית, היא ממש כעין 'סוטה' שסוטה מבעלה. והרי הוא 'מקנא' כאן כבעל שמקנא לאשתו. ובעולם נקי כשלו, אכן מעשה זה לא יתכן. וע"כ בעולמו, הוא רשאי וצריך להרוג את ה'בועל' ארמית. דבעולם שלו, מעשה זה לא יתכן כלל. ואין זה סותר את זה שבעולמו של ה'בועל', מעשה כזה כן יתכן לו להיעשות, וע"כ מנקודת מבטו של ה'בועל', הקנאי הוא רודף ומותר לו להורגו. והבן.

ב.

ובאמת, שלכשנמצא לומר, נראה שכולנו 'קנאים' במידה מסוימת. אלא שכלל שהאדם גדול יותר ועולמו זך ונקי יותר הוא 'קנא' ליותר תחומים. דלגבי 'להדליק אור בשבת', כולנו קנאים. שכשאנו רואים 'מעשה כזה', גם מי שלא יודע כעת הלכות שבת כראוי לידע איזה איסור זה בדיוק, ס"ס הוא ודאי בבחינת 'ראה מעשה ונזכר הלכה', שראיית המעשה מעוררו מיד לזכור בהלכה. דהוא חי בצורה כזו שפשוט אצלו שמעשה זה לא יתכן לו להיות בעולם.

וככל שהאדם גדול יותר, ועולמו זך ונקי יותר. ישנם יותר ויותר תחומים שהם נוגדים את עולמו. וכשהוא יראה מעשים כאלו שנוגדים את זכות עולמו הוא 'תקומם' כנגדם, בצורה טבעית. [והקנאי האמיתי, ילך להיוועץ בגדולי הדור, קודם שיעשה פעולה מסוימת, ולא יגיב בצורה ספונטנית. כמו פנחס. אבל 'ההתקוממות' תהיה אצלו טבעית, דמעשה כזה לא יתכן לו להיות בעולמו. ודוק].

וזוהי באמת עובדתנו, לרומם עצמנו ועולמנו, להיות מרוממים וזכים יותר. באופן 'שהעולם שלנו' לא יסבול יותר ויותר דברים רחוקים מהזן והיושר. מה שאצל שאר

א.

'ראה מעשה ונזכר הלכה'. ואם הקנאות האמיתית נמסרה לנו דווקא באופן זה, נראה שאם היה יושב בביתו, ובאים לשואלו מה דעתו על מעשה זה של בועל ארמית, והיה משיב את ההלכה של 'פוגעין בו', מחמת שכך הוא זוכר, שזוהי ההלכה. אין זו קנאות אמיתית, ואין הוא בכלל 'קנאין', שמותר להם 'לפגוע בו'. דהקנאות האמיתית היא באופן זה דווקא של 'ראה מעשה ונזכר הלכה', וצ"ב.

פשוט וברור שקנאות אמיתית יכולה להיות רק כשהיא מעוגנת ב'הלכה', היינו שההלכה היא שמניעה אותה. בבחינת 'לא עם הארץ חסיד'. שמי שלא למד ושנה כלל, ואין הוא מגיע מכח 'ההלכה', ודאי שהוא לא יכול, ואסור לו, לעשות שום דבר. דבכח איזה היתר הוא פועל, וודאי שהוא לא יכול לקנא, מדעת עצמו, למה שנראה לו, כל עוד אין לו לכך בסיס ומקור בהלכה.

אמנם, גם אצל הבא מכח 'ההלכה', ישנם ב' אפשרויות. דב' בחינות ישנם אצל לומד ההלכה. יש שלומד, הלכות שבת לדוגמא, ועולמו נשאר כפי שהיה. אלא שהוא 'זוכר' אי אלו 'הלכות' שלמד. וכשהוא 'רואה' מקרה, לדוגמא, או ערימת משחקים בסלון ביתו, הוא 'רואה' מה שרואה גם מי שלא למד הלכות שבת. 'מקרה' בעלמא, ו'ערימת' משחקים בעלמא. אלא שאם יבואו לשואלו, מה דינו של מקרה זה בשבת, או האם מותר לסדר את ערימת המשחקים הזו, הוא 'זוכר' במה שהוא למד, וישיב, כהלכה. [במקרה הטוב]. ה'נזכר הלכה' אצלו, לא בא מחמת שהוא 'ראה מעשה' ש'הזכיר' לו בהכרח את ההלכה.

אדם כזה, לא שינה את עולמו, מחמת ההלכה שלמד. שהוא לא 'חי' הלכות שבת. אלא הוא רק 'יודע וזוכר' הלכות שבת.

אבל ישנו אדם, שמחמת ההלכה שלמד, כשהוא למדה הדק הטיב. [וכפי שכותב ר' ישראל באגרות, ואכה"מ]. מעתה כשהוא 'רואה' מקרה, הוא רואה 'הלכות שבת', הוא רואה שיש כאן נידון, וה'ראיה' שלו מזכירה לו את ההלכה, ה'נזכר הלכה' בא מחמת מה שהוא 'רואה'. וכשהוא רואה 'ערימת משחקים', הוא לא רואה 'ערימת בעלמא', הוא רואה 'תעריבות', ומכח הראיה הזו הוא 'נזכר הלכה'. זוהי דרגה אחרת לגמרי של 'בא מכח ההלכה'.

אדם שרק יודע הלכות ארבעת המינים, כשהוא רואה תפוח, לדוגמא, הוא רואה תפוח, וכשיבואו לשואלו על איזה שהוא בלעטל שיש עלי מהו באתרוג, הוא יזכר אולי במה שהוא יודע וישיב את ההלכה. אבל מי שחי הלכות ארבעת המינים, כשהוא 'רואה' תפוח, הוא רואה את האתרוג, הוא רואה את הבלעטל, וע"י הראיה הוא 'נזכר הלכה'. והבן.

וכעין זה שמעתי על הג"ר אברהם סטפנסקי שליט"א, שספד לרה"ק הגר"ה זקס זצ"ל, ואמר שבצעירותו הלך עמו פעם ברחוב, וראו זמכות אשפה. ור' הלל שאלו, מה הוא רואה. והוא, לא הבין כ"כ את השאלה, מה זאת אומרת מה אני רואה, והרי ודאי ש'פא אשפה' רואים כאן?! ור' הלל ענהו מיד, שמה שרואים כאן זהו 'רשות היחיד', שלפח הובל יש דין של רה"ק, וזהו מה שרואים כאן. והן הן הדברים.

וזהו בדיוק העניין של 'ראה מעשה ונזכר הלכה'. שצריך שה'נזכר הלכה' יבא דווקא מתוך ה'ראה מעשה', שכשהוא 'ראה את המעשה הזה של 'בועל ארמית', הוא יתעורר מעצמו, עוד לפני ההלכה שהוא זוכר, שמעשה זה לא יתכן כלל בעולמו של הקב"ה. שהוא, בדרגתו, ע"י מה שהוא למד בעבר את הדין של 'בועל ארמית קנאין פוגעין בו', וע"י שאר מיני השתלמויות שהשלים את עצמו, כבר 'חי' את העניין הזה, שדבר זה לא יתכן שיהיה בעולם. שהוא לא רק יודע את ההלכה שלמד אלא הוא חי אותה, עד כדי שכשהוא רואה מעשה, ע"י הראיה זה 'מזכיר' לו

שירי ההלכה

בדין הכנסת כלי זיין לביהכ"נ וביהמ"ד

לכנס בו'. ומשמע אעפ"י שאינו מתפלל.

וגראה, דאעפ"י שיסוד הדין הוא מחמת שה'תפילה' ו'התורה' מאריכים חיים, ובפשטות היה נראה שזה דווקא בשעה שמתפלל ולומד, סוף סוף חזק מחמת התורה והתפילה שיש במקומות אלו, נהיו המקומות 'מקומות תפילה' ו'מקומות תורה', ובמקומות תורה ותפילה, שמאריכים חיים, אינו בדין שיכנס עם מה שמקצר חיים.

ובאמת, שמצינו בפוסקים, שהאיסור הוא דווקא ל'בית הכנסת' ו'בית המדרש', והוא דין מדני בית כנסת ובית המדרש, וכשילמד ויתפלל בביתו, אף שעוסק כעת במה שמאריך חיים, בזה אין איסור. כ"כ להדיא בספר 'מטה יהודה' בס' קנ"א. [וכן יש לדייק מסמיו השו"ע, שכתב הלכות אלו בהלכות ביכ"נ ולא בהלכות תפילה].

וכן מתבאר לכאורה בדברי המהר"ץ חיוץ הג"ל בסנהדרין, שהעיר למה היה צריך הארחות חיים למצוא מקור אחר והרי הדין מפורש במנז, והוסף, דאם בבית המדרש שקדושותו קלה אמרה הגמ' איסור זה, כ"ש בבית הכנסת שקדושותו חמורה. הרי שהבין שיסוד הדין הוא מדין 'קדושת בית מדרש' ו'בית כנסת', ובזה העיר שאם מצינו כן בביהמ"ד שקדושותו נכבד, כ"ש בבית הכנסת שקדושותו חמורה. ולא נראה בדבריו, שבאמת הדין הוא מחמת התורה והתפילה עצמה, ומה שמביא מדין 'בית מדרש' ו'בית הכנסת' והו' להוכיח על עצם התורה והתפילה, שאם קדושת ביהמ"ד קלה יותר, בהכרח שהתורה עצמה 'לה יותר' מהתורה, ואם בתורה יש איסור כ"ש בתפילה. דאין במשמעות דבריו ולא, ובפסטי, שכלפי 'התורה' עצמה והתפילה, מסתבר טובא, דודאי מבעלת התורה גדולה יותר. [ובאמת גם על עצם דבריו, מעינים, דההיפך הוא הנכון, ובטוב ושו"ע ס' קנ"ג, מביאר שקדושת ביהמ"ד גדולה יותר].

דו"ד בדברי הגה"ל בס' קנ"א

ויש לדון ולהוכיח כן גם מדברי הביאור הלכה שם בס' קנ"א, שכתב שהתמיד חכם שמוותו לו לאכול ולשתות בבית הכנסת וביהמ"ד והסבין שנוטע שם הוא לצורך תשמישו מסתברא דמותר. 'כמו בכל אכילה שלא הוצרך לכסותו רק בעת שגמר להשתמש בו ומתחיל לבדור ברהמ"ל', והינו, דהרי ישנה הלכה בס' ק"י שצריך לסלק את הסכין מהשולחן בשעת ברהמ"ל, ובאר ה'בית יוסף' שם בחד תירוצא, דהשולחן דומה למזבח שמאריך ימי אדם, ואינו בדין שיהיה הברזל שמקצר ימי אדם זה, המזבח שמאריך ימי האדם. ולכאורה לפי טעם זה, היאך בשעת האכילה יכול הברזל להיות על השולחן, ולמה האיסור הוא רק בשעת ברהמ"ל, ומכוחו, איסור בכח איסור זה למנוע מהאדם שימוש, וכל שסוכין נצרך לו לשימוש, שרי. [וההיתר הוא בכל שעת שימוש, וגם אם כרגע לא משתמש בפועל, ולכאן האיסור מתחיל רק כשגמר להשתמש ומתחיל ברהמ"ל. ולפי זה אומר הביאור הלכה דכן הוא גם לגבי ת"ח שמוותו לו לאכול בבית המדרש, שגם אם יש איסור להכניס סכין לבית המדרש, אין בכח איסור זה למנועו משימוש, וכיון שהסכין נצרך לו לשימוש, כבר שרי לו להכניסו. [ולא נחשב בלשונו לשימוש, שההיתר הוא דווקא בשעת האכילה ממש. אלא כל שיכול לשמשו, ובית חביב כל זמן שהשות בבית הכנסת, שעת שימוש, ושרי].

ופשטות הדברים, שההיתר של הביאור הלכה הוא גם בשעה שלומד גופא. ואי נמצא דהאיסור בזה מתייחס גם כלפי הלימוד עצמו, ולא רק כלפי ה'בית מדרש', מדיני קדושת בית מדרש בלבד. מהא"ת תיחי' נחיר זאת. דמה שמצינו שהאיסור הזה לא מונע מהאדם את שימושו, והו בשמישו כהן של מוותו לו לעשות. אבל השימוש כאן של אכילה בבית כנסת הוא בעצם שימוש שיסור לעשות. ולא שום ענין אם נמנע מהאדם שימוש זה. ומה שהתירו לו אכילה בבית הכנסת, והו לכאורה רק מדיני בית הכנסת ובית המדרש, שאצלו לבית כנסת ובית המדרש יש בחינה של ביתו. אבל לא הקלו לו בהלכות תפילה הלימוד. ואם ההיתר יפגע בהלכות הלימוד והתפילה לכאורה לא נקל לו יותר משאר מקום העם. ומבאר מהו, לכאורה שכל האיסור שיש כאן הוא מחמת ה'בית מדרש' וה'בית כנסת' ואין כאן איסור מחמת הלימוד והתפילה עצמה. ויתכן שאין זה מוכרח, ויל"ע עוד.

ההבנה למה האיסור הוא דווקא כלפי הבית כנסת והבית מדרש ולא כלפי התפילה

ולהבין, היאך יתכן שיסוד הדין הוא מחמת התפילה והלימוד, ואפילו הכי, האיסור נתפס כלפי הבית כנסת והבית מדרש, ובלמוד ובתפילה עצמה אין איסור, יש לומר אולי, דהאיסור הוא להניף ברזל על המצוה. ובלמוד ותורה שהם דיבורים, הרי שהמצוה היא רוחנית, ואין אפשרות להניף על המצוה את הברזל, שהברזל לא מונף על המצוה. ורק על 'מקום' התפילה והלימוד שייך לומר ששואדם נכנס אליהם, עם ברזל, הרי הוא מניף' ברזל על המצוה. ולכן לא האיסור מתייחס רק ל'בית' התפילה ו'בית' המדרש.

וצ"ל לכאז דלמקום ממושב ב"ד במבדר ששם ישב פנחס עם הסנהדרין ודנו בדינו של העובד

לפעור, היה דין 'בית מדרש', דאם לא כן הלא יל"ש שכל כלי האי דינא, דאין להכנס לבית המדרש עם כלי זיין. ויל"ע בזה.

[ואי נמצא דיסוד הדין האמור בגמ' לא קשור לדברי הארחות חיים י"ל שיסוד הדין הוא מחמת כבוד בית כנסת, ואין זו שייך להא ד'מקצר חיים'].

אופן ליישב קושיית הט"ז מס' ק"פ

בזה יש אולי ליישב קושיית הט"ז, שהעיר למה בס' ק"פ לא נאמר תנאי כזה באיסור, שכל האיסור הוא רק בסכין ארוך, ואילו כאן בדין לא להכנס לבית הכנסת עם סכין כתב הארחות חיים דהיינו דווקא סכין ארוך. [ועל דרך זה יש להעיר גם ממה שכתבו במ"ב בס' י"א סקס"א מהמגן אברהם, דיש לחתוך את חוטי הציצית בשיניו ולא בסכין. ומביאר טעמה במחצית השקל שם, וכל"כ גם בגר"ז סכ"ד, דהוי' דומיא למזבח דכתב בו 'לא תניף עליהם ברזל'. וגם שם נראה דהיינו בכל סוג של סכין. ולא רק בסכין ארוך].

ויתכן, דבאמת האיסור הוא לא להניף ברזל על המצוה, וכל ברזל בכלל. [וכדאיתא ג"כ בסנהדרין, דגלו וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שהברזל ממיט בכל שהוא]. וכאשר מניף ברזל על חוטי הציצית או על השולחן, הרי שהניף ברזל, ולכן הנפת ברזל בכלל. אבל כאשר נכנס לבית המדרש והבית הכנסת עם סכין, בעצם אין כאן הנפה על המצוה, שרק נכנס לבית המדרש עם סכין. וכאן, בשביל שייחשב כמניף על המצוה, בעינו סכין גדולה. שדרך הלכימה זה וכדו, שרק באופן זה זו נראית הנפה על הבית כנסת והבית מדרש. [ולהכינס עם כלי מחמה לבית כנסת ובית מדרש וזה היפך המקום ממש]. ועיין במטה יהודה, ויתכן שכתב מעין זה. דוק בדבריו.

בדברי הט"ז - והמביאר בביאור הלכה דלא כדבריו ושהאיסור הוא גם בסכין קטן - והוכחה לזה מדברי הראשונים במו"ק

והט"ז עצמו כתב, שהאיסור הוא דוקא בארוך, דבס' ק"י שהנידון חל לכסות את הסכין, כאן אפשר לכסות כל סכין, ועל"כ שיש לכסות כל סכין. אבל בגיזון דידן דנצטרך לסלק ממנו הסכין לגמרי, הוא היה יתירא לסלקו, ולא הטרירוהו רק בסכין ארוך שאין בו צורך כ"כ. ויל"ע אם זה מיישב את ההרהר מס' י"א, ששם גם כן איכ"ל לדחותו בשיניו והוי טירחא, ולמה לא השאירו לו אפשרות של חיתוך באיזו שהוא סכין. וצ"ל דלחתוך בשיניים לא הוי טירחא יתירא. וצ"ע].

אמנם מהביאר הלכה לכאורה משמע שסבר שהאיסור הוא גם בסכין שאינו ארוך, שהרי דן לגבי סכין אכילה, וכל מה שמתיר לו תלמודי חכם, בשביל שלא יבטל משימושו. ומשמע שבאלו הכי, למי שאינו ת"ח, יש איסור גם בסכין כזה.

וכדבריו מביאר בראשונים, במו"ק דף י"ח א', [עיין בשבילי הקלט לר' חוה"מ ס' ור"א, ובהרי"א שן היתום על מו"ק, וכן מתבאר בדברי הרא"ש שם]. שעת מה דאיתא שם, ד'הוה קאימנא קמיה דר' יוחנן בי מדרשא בחולא של מועד וקלינהו לטופריה בשיניה'. כתבו שאין להוכיח מזה שבכלי אסור בחוה"מ. דיש לומר שלכך כתבה הגמ' דהוי בי מדרשא, לומר שלא היה בגמזא אצלם סכין, שהרי דינא שם שאין מכונינים סכין לביהמ"ד, כדאיתא בסנהדרין הג"ל. אבל אם היה להם סכין י"ל שהיה מותר גם בסכין. ומבאר מזה שהאיסור הוא גם בסכין קטן שחוחרן צרפתיים. וביא רק בסכין ארוך. [כן הביא הגי"צ, בח"י ס' י"ח].

לבאר לפי הג"ל למה כתב הארחות חיים את האיסור רק בסכין ארוך

וצ"ל בדעתו, דמה שנקט השו"ע סכין ארוך, היינו כמו שכתב הפרי מגדים. לפי מה שמביאר באליה רבא, שהביא הביאור הלכה עצמו, שכל האיסור הוא רק בגילוי, אבל כשהוא מכוסה שזי דמי. דלפי זה י"ל ד'סכין ארוך' אורחא דמילתא נקט, שאי אפשר לסתותו. בלי שיהיה מגולה. אבל בסכין קטן בדרך כלל אפשר לכסותו לגמרי, ובהנ"א אין איסור.

[ובריהסת דברי האליה רבא והביאור הלכה נראה שכל כיוסו שפיר דמי. אמנם עיין במוז וקציעה שגם כן כתב כך, לבאר למה נקטו סכין ארוך, וז"ל אלא סכין ארוך דווקא הוא דאסור משום דאי אפשר לכסותו שלא יהא גרשז לעיין, שאפילו הוא נתון בחיקו ונתון הוא מתחת למליו. ונראה דלא ידו שהיה מכוסה אלא צריך שלא היה ניכר. והיא חומרא, שבפשוטו נקטו לא נראה במ"ב שיש לה].

אופנים אחר לבאר מה היה חידוש הארחות חיים יתן מהדין המדרש בגמ'

והנה עיין בבית יוסף שאריי שמביא את דברי הארחות חיים מביא את דברי הר"פ שהעיר שמוהו על דברי הארחות חיים. ויש בזה כמה גרסאות, ולא ברור בדיוק הכונה. והאליה רבא למד, שכונתו לומר של האיסור הוא דווקא בגילוי ולא כאשר הברזל מכוסה. והברכת יוסף וכן המטה יהודה למדו שכונתו לחלוק

שירי ההלכה

על עצם הדין, עיין בדבריהם.

ולפי דבריהם ליכא למימר מה שכתבנו לעיל, שבאמת דברי הארחות חיים הם פשוט בדברי הגמ', דאם כן היאך שייך לחלוק עליו והרי דבריו הוו רק ביאור בגמ' ערוכה. ומביאר, שבאמת ב' דינים חלוקים הם. ולדינא דהגמ' לית מאן דפליג. וכל מה שחלק הרבינו פרץ, זהו על מה שהוסף הארח"ח. וצ"ב, מהו הדין הנוסף שחידש הארח"ח שלא כתוב בגמ'.‏

ויש שאמרו, עיין בצ"ץ אליעזר ח"י ס"ח, שמהגמ' היינו אומרים שכל האיסור הוא דווקא בבית מדרש, שקדושתו גדולה יותר [דלא כהמהרצ"ח], ולא בבית הכנסת. וחידש הארח"ח שהדין הוא גם בבית כנסת, ומטעמא שבהית כנסת ג"כ יש לדן שלא יונק המקצר על המאריך, שהתפילה מאריכה חיי אדם.

ובאופן אחר י"ל, שמהגמ' הו"א שהאיסור הוא רק בסכין גדול, כמו הרומם של פנחס. [והסבירא י"ל כמו שכתבנו לעיל], וחידש הארחות חיים שהאיסור בעצם הוא גם בסכין קטן. [אלא שבסכין קטן יש אופן לכסותו, וכל קטן אמר שהאיסור הוא רק בסכין ארוך, אבל בעצם האיסור קיים גם בסכין קטן]. אמנם, זה לא אי"ש לפי מה שהבאנו מהראשונים במו"ק, דלפי דבריהם מהגמ' במו"ק מביאר שהאיסור הוא גם בסכין קטן.

העולה לדינא

נמצא לדינא, דלהכינס לבית הכנסת עם כלי נשק, ארוך או רובא, ודאי שיש איסור. [אם לא כשיש הקדח ביטחוני, שאז פשוט שמותר]. אמנם, אם מכסה אותו, למאי דפסק המשנה ברורה כהאליה רבא, שרי. וגם אם הדבר ניכר. [ודלא כמוזר וקציעה].

[ואגב, ראיתי בחישובי חמד שהעיר, דלכאורה מפנחס יש ללמוד, שיש איסור גם במכוסה. שהרי כתוב שם בגמ' שפנחס כיסה את הרומם בבגדיו, ואפילו הכי כתוב, שעשה כן רק כשקם מן העדה, ומטעמא שבבית המדרש היה איסור גם כהנ"ג שהוי מכוסה. ויש ליישב].

ועם סכין קטן שאינו סכין גדול, לפי הט"ז שרי. אמנם במשנה ברורה מביאר שגם בזה יש איסור. [וכן מביאר בראשונים במו"ק]. ולא שהוי ת"ח ולצרוכו.

ויש לעורר בזה גם על מפסריים, שהוו כסכין, בפשטותו ללדים קטנים, שאין להם את ההיתר של ח"ח, י"ל שיש בדבר איסור. ועל דרך זה יש להעיר באקדחי קפצונים וכדו', שעשויים מתמכת. וצ"ע.

ובצ"ץ אליעזר שם נקט בפשטותו שהאיסור הוא גם מתפלפל ולומד בביתו ואי"ל דוקא בבית כנסת ובית המדרש. אמנם הוכחנו לעיל מהפוסקים כי כך. [וגם לפי"א, שאן בזה איסור מדרש]. ועיין בכה"ח סי' צ"א סקכ"ט, שמביאר דעפ"י סוד יש להנעת מזה].

כניסה לבית הכנסת ובית המדרש עם סיגריה וכדו'

והנה ראיתי למי שכתב לגבי חבל שתלו בו הנאצים ימ"ש יהודים, ורוצלי' לממגורו ולכתוב תחתיו ו'נקם ישיב לצריז' וכדומה ולהניחו בבית כנסת, שלא לעשות כן, מטעם שאין להכניס לבית הכנסת מה שנועד לצורך חיי אדם. ובאמת הוא חידוש גדול, דבפשטות חבל לא נידון כלל ככלי שנועד לקצר חיי אדם, ורק במקרה השתמשו בו לקצר חיים. ולא שמענו שגם ככה"ג יהיה איסור זה.

אמנם שחבתי לדון לגבי 'סיגריה' וכדו' שהוו דברים שהחוקקו כמכסונים ועלולים לקצר חיי אדם. האם יהיה בזה את האיסור הזה שלא להכניסם לבית כנסת ובית המדרש.

והנה שהמטריה מכובת, ובשביל שהיא תחשב כמקצרת חיים, צריך להצית בה אש. נראה שהוא כמו שכתב בצ"ץ אליעזר לגבי נשק, שכל שאין בו כדורים, אין בזה איסור. דהכלי מצד עצמו, בלי הכדורים, לא יכול לקצר חיים. וכמו"כ כאן, הסיגריה מצד עצמה, בלי האש, אין בכוחה לקצר חיים. ואין היא נידונית ככלי המקצר חיים.

אבל כאשר היא דלוקה, יש לדון שבמצבה כעת, עם האש, הרי היא נידונית ככלי שמקצר חיים. ואף שהיה מקום לחלק, שהקיצוץ חיים שיש בה, זו תוצאה של הכלי, והכלי נידון כמשמש לאדם. בשונה מסכין, שאף בסכין שנועד לשימוש האדם, ככלי אכילה, סוף סוף פועלת הסכין שהיא חיתוך לעולם נידונית כפועלה שיכולה לקצר חיים. בשונה מהמטריה, שעיקר מיישונה הוא הנאת האדם, ורק יש לה תוצאה שעלולה לקצר חיים. ושמה לא כהנ"ג לא נידון ככלי שמקצר חיים. סוף סוף יש לעיין אם יש משמעות לחילוק זה. ועוד יש לחלק שגם אם נדון את המטריה כמקצרת חיים, אין זה פועלה מיידידת של המטריה, שהיא רק גורמת לזה, בשונה ממתכת שיכולה לקצר חיים מיד. והנטייה יותר שאין בזה איסור. וצ"ע.

הדברים נכתבו לעורר לב המעיינים בלבד

'יוקם מתוך העדה יוקח רומח' - 'מיכן שאין נכנסין כבלי זיין לבית המדרש'

בסוף הפרשה הקודמת, 'יוקם מתוך העדה יוקח רומח בידו'. ובסנהדרין פ"ב א' מ'יכן שאין נכנסין כבלי זיין לבית המדרש'. ופירש"י, 'יוקם יוקח. מכלל דעד השתא לאו בידו הוה: העדה. סנהדרין שהיו יושבים ודנין ככדתיב קח קת כל ראשי ואמרין בפר' ד' [לעיל לה]. חלק להם בתי דינין לדונם דיני נפשות על עון פעור'.

וצ"ל לכאורה דעיקר הלימוד הוא לא מנוף המעשה, אלא מיייתורא דקדא, לשם מה אומרת התורה, שלקח את הרומח אחרי שקם מן העדה, מהסנהדרין שישב עמם לדון את החוטאים בפעור. דעל גוף המעשה לכאורה לא קשה כלל, למה לקח את הרומח רק אחרי שקם מן העדה, דמאימא תיתי שיהיה לו רומח כשהוא יושב עם העדה לדון בדברי תורה. ומה שאומר רש"י, 'מכלל דעד השתא לא בידו הוה', אין המכון שהראיה היא מהגופא דעובדא, למה לא היה לו עד השתא, אלא זה מה שהתורה מנמא כאן, שיעד השתא לא הוה בידו, בדוקא ולא במקרה. [ומתחילה לא הבנתי כך, ובאמת הושגה ולא מקור"ח שיהיה לו רומח בבית המדרש, ושם ראיתי שבתורה תמימה העיר כן, ועיין שם מה שיבאר אחרת מדברי רש"י, אבל לכאורה נראה כנ"ל, שהראיה היא לא מהגופא דעובדא אלא ממה שהתורה הוצרכה לומר כן].

[ואגב, מביאר בדברי הגמ' כאן, שה'מתוך העדה' הוא, אין המכון שהראיה היא מהגופא דעובדא, למה לא היה לו עד השתא, אלא זה מה שהתורה מנמא כאן, שיעד השתא לא הוה בידו, בדוקא ולא במקרה. [ומתחילה לא הבנתי כך, ובאמת הושגה ולא מקור"ח שיהיה לו רומח בבית המדרש, ושם ראיתי שבתורה תמימה העיר כן, ועיין שם מה שיבאר אחרת מדברי רש"י, אבל לכאורה נראה כנ"ל, שהראיה היא לא מהגופא דעובדא אלא ממה שהתורה הוצרכה לומר כן].

דברי הארחות חיים כנסתם האיסור ליכנס בסכין ארוך לבית כנסת - והאם היו טעם אחר מדברי הגמ' הג"ל

והנה הבית יוסף באו"ח ס' קנ"א הביא מהארחות

חיים, 'שאסור ליכנס לבית הכנסת בסכין ארוך לפי שהתפילה מארכת ימיו של אדם והסבין מקצרת וכל' הלכה בשו"ע שם טעין ו', ובמהרי"ץ ח"י בסנהדרין שם, תמה למה העלמו הפוסקים עיניהם מהגמ' הג"ל, וכתבו טעם אחר.

ובפשטות היה מקום לומר, דאין זה טעם אחר, אלא זהו רק טעם, לדין האמור בגמ', דמאי טעמא אין נכנסין לבית המדרש כבלי זיין, דאינו בדין שמבוקם שנועל האריך חיים נכנס עם מה שמקצר חיים.

וכמו לגבי הדין הכתוב בתורה שלא להניף ברזל על המזבח. שהטעם לדין זה בדברי חז"ל במידות פ"א מ"ד, ד'הברזל נברא לקצר ימיו של אדם, והמזבח נברא להאריך ימיו של אדם, ואינו בדין שיונף המקצר על המאריך', דאין כאן טעם אחר לאיסור להניף ברזל על המזבח, אלא זהו הטעם בדין של 'לא תניף עליהם ברזל'.

ומה שהארחות חיים אומר את דבריו לגבי בהכ"נ לפי שהתפילה מארכת ימיו של אדם', והיה נראה מזה שעטמנו מהני דווקא לגבי בית כנסת שממקצרת בו, אבל לגבי בית המדרש. נראה דלא קשה, ומסתבר שבדבריו אינם בדוקא, בדאמת גם 'תורה' מארכת חיים, כי בני ירבו ימיו ויוסיפו לן שנות חיים' [משל ט.], ושבו ראיתי לדברי הערוך השולחן בס' קנ"א ס"י, שכתב ו'הוא איסור, לפי שהברזל מקצר ימיו של אדם, ותורה ותפילה מאריכים ימיו של אדם, אינו בדין שיתארה המקצר במקום קדוש הלה'. הרי להדיא שכתב טעמו על הארחות חיים, גם לגבי בית מדרש, גם לגבי תורה, ולא רק לגבי ביכ"נ לגבי תפילה.

'יסוד הדין הוא מהלכות 'בית כנסת' ו'בית מדרש'

והנה הלשון בגמ' הוא דאין נכנסין לבית המדרש עם כלי זיין. ונראה מזה שהוא דין מהלכות 'בית המדרש', גם אם לא עוסק כעת בלימוד התורה, דעצם הכניסם לבית המדרש אסורה עם כלי זיין. וכן הוא גם הלשון בארחות חיים לגבי בית הכנסת, 'שאסור ליכנס לבית הכנסת בסכין ארוך'. [וכן הוא גם הלשון שהעתיק השו"ע לדינא. שהאיסור הוא

לתרומות, תגובות, הערות והארות: **אברהם אליקים גרוסברד 052-7151127, אימייל: shirimeerog@gmail.com או לפקס: 072-2446772**

לא לרמוס את החג עבור ממון

אך עדיין מיושב רק מדוע כלפי אחרים הצורה נראית מכובדת, אבל האדם עצמו הרי יודע את האמת - ומה התועלת שירמה את עצמו?

עונה הגרי"פ ע"פ היסוד שטבעו רבותינו בעלי המוסר שיש חילוק עצום בין ידיעה במח הקרויה "שמיעה" לבין ידיעה המושבת אל הלב הקרויה "יראה" - אינה דומה שמיעה ליראה!

ולכן גם כשהיה צורך חיוני להתיר איסור זה משום הפסד ממון, עדיין הם הקפידו שלא יראה האדם את עצמו מחלל יו"ט בשביל ממון.

כי הרושם שמותירה פעולה כזו גם כשיש לה היתר, טומן בחובו נזק גדול! לכן דרשו ממנו שיראה בינתיים כאילו הוא עומד לשחוט אותה, ואח"כ יוכל להימלך בו.

חז"ל להתיר טרחא שלא לצורך יו"ט בשביל הפסד ממון, אך לא רצו לרמוס את היום טוב בידיים בשביל בצע כסף.

דתניא אותו ואת בנו שנפלו לבור, ר' אליעזר אומר מעלה את הראשון על מנת לשוחטו, ושוחטו, והשני עושה לו פרנסה במקומו, בשביל שלא ימות, ר' יהושע אומר מעלה את הראשון על מנת לשוחטו, ואינו שוחטו, ומערים ומעלה את השני, רצה זה שוחט, רצה זה שוחט. [קכ"ד.]

המשנ"ב מביא שדעת הירושלמי - שאחרי שהעלה את שניהם בהערמה אינו חייב כלל לשחוט אף אחד מהם.

וצריך להבין מה הענין בכל המשחק הזה - שבלעדיו אסור להעלות אותם, וההצגה כאילו עומד לשחוט אותם מתירה להעלות אותם? הגאון רבי יצחק פנחס גולדווסר שליט"א אומר שניתן לומר שכאשר שרואים שהתורה ציוותה על שביתה היא רצתה שיהיה ליום הזה צורה מכובדת של מנוחה - ולכן כל עיסוק אחר גורע ומפריע לצורה הזו.

ומכיוון שהותר ביו"ט צורך אוכל נפש - לכן כשמעלה אותם בצורה כזו שנראה שהוא עוסק באוכל נפש - הוא לא גורע מכבוד היו"ט.

צריך לדון לפי זכות גם פסמקפל את הדין באהבה

ולכאורה יש להבין מדוע הוא טרח לנסות ולדון ולנמק את סירובו של הבעל הבית, ולא הסתפק באמירה כוללת ש"כל מה דעביד רחמנא לטב עביד", כמו שאמר בזמן שאריה אכל את חמורו, חתול את תרנגולתו, והרוח כיבתה את נרו?

מסביר הגאון רבי יוסף אשר שליט"א שלומדים כאן יסוד גדול בכוחות הנפש!

יכל דעביד רחמנא' קל לומר על תקלה ואי נעימות שלא מעורב בה גורם אנושי.

ברגע שיש בתמונה אדם כלשהו שניתן להאשים אותו, אם נפטר ונאמר 'כל דעביד רחמנא', ולא נתרץ את מעשיו של האדם ההוא, יישאר בלב איזה רגש שלילי עליו.

גם אם נקבל את הדין באהבה, ונכריז שבודאי הכל משמים, אבל עדיין תישאר תרעומת, או לכל הפחות סטיגמה רעה של מגלגלים חוב ע"י חייב...

ממילא במצב כזה מוטל עלינו לדון את המדובר לכף זכות, מלבד העבודה לקבל את הדין באהבה.

ולכן רבי עקיבא בן יוסף היה מוכרח למצוא צד זכות, לנקות את הבעל הבית מכל אשמה, שרק כך יכל להביט עליו ללא שום תרעומת כלל.

ומעשה באדם אחד שירד מגליל העליון ונשכר אצל בעה"ב אחד בדרום שלש שנים, ערב יוה"כ אמר לו תן לי שכרי, ואלך ואזון את אשתי ובני, אמר לו אין לי מעות, אמר לו תן לי פירות, אמר לו אין לי, תן לי קרקע, אין לי, תן לי בהמה, אין לי, תן לי כרים וכסתות, אין לי, הפשיל כליו לאחוריו, והלך לביתו בפחי נפש.

לאחר הרגל נטל בעה"ב שכרו בידו, ועמו משוי ג' חמורים - אחד של מאכל, ואחד של משתה, ואחד של מיני מגדים, והלך לו לביתו, אחר שאכלו ושתו, נתן לו שכרו, אמר לו בשעה שאמרת לי תן לי שכרי, ואמרתי אין לי מעות, במה חשדתני? אמרתי שמא פרקמטיא בזול נזדמנה לך, ולקחת בהן, ובשעה שאמרת לי תן לי בהמה ואמרתי אין לי, בהמה במה חשדתני? אמרתי שמא מושכרת ביד אחרים, בשעה שאמרת לי תן לי קרקע ואמרתי לך אין לי קרקע, במה חשדתני? אמרתי שמא מושכרת ביד אחרים היא, ובשעה שאמרתי לך אין לי פירות, במה חשדתני? אמרתי שמא אינן מעושרות, ובשעה שאמרתי לך אין לי כרים וכסתות, במה חשדתני? אמרתי שמא הקדיש כל נכסיו לשמים.

א"ל העבודה כך היה! הדרתי כל נכסי בשביל הורקנוס בני שלא עסק בתורה וכו'. [קכ"ז:]

הגאון רבי עקיבא איגר זצוק"ל בגליון השי"ס מביא שבשאלות דר' אחאי מפורש שהסיפור הזה היה עם רבי עקיבא בן יוסף.

חילול שבת לצמצום סיפונים

מתקפת טרור, אפילו שאין סיכוי לחסל את כל המחבלים, לנטרל חלקם, כדי לצמצם את הסכנה.

הטעם הוא מפני שאנו לא פוסקים כרב הונא, אלא כרבא בנו - שמתיר להרוג מזיקים, גם אם לא כולם ייהרגו, בכדי לצמצם את הסיכונים.

ועפ"י מותר לחלל שבת להזמין תרופה לחולה, אפילו כאשר יש הסתברות גבוהה שהוא לא ישרוד עד שהתרופה תגיע, כיוון שאנו מגבירים מעט את סכוייו לחיות.

דרב הונא חזייה לההוא גברא דקא קטיל זיבורא א"ל שלימתינהו לכולהו? [קכ"א:]

משמע בגמרא שיש מקרים שאסור לחלל שבת כדי להפחית את הסכנה, הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א דן האם מותר לחלל שבת להזמין תרופה לחולה, כאשר יש הסתברות גבוהה שהוא לא ישרוד עד שהתרופה תגיע?

והביא שחמיו מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל הורה להתיר בעת

חמדייך חמלא להפנסת אורחים מוסלמת

הדרכות נוספות הביא מהספרים הקדושים:

ט. להציע מיד לאורח כיבוד קל, גם אם בהמשך מצפה לו ארוכה דשנה, אולי הוא כבר רעב מאוד.
י. לקבל את פניו בחיוך, להשרות אווירת שמחה, להסתיר את דאגותיו ולא להפוך את אורחיו לכותל הדמעות, כי עלול להפסיד את כל שכרו, אם יצאו ממנו בתחושה מדוכדכת.
יא. לתת הרגשה רחבות, ולא להפגין דקדוקי עניות.
יב. לרומם את רוחם במחמאות, ודברי חיזוק.
יג. להפגין רצון טוב לפנק אותם יותר ממה שנתן להם, ולהביע צער על כך שאין באפשרותו לעשות זאת.
יד. שיעמיס להם בעצמו בצלחת מהכיבוד, כדי שלא יתביישו לקחת [מהזהר].
טו. שלא להביט בפניו כשהוא אוכל.
טז. אם מארח ללינה - יתן להם את המיטות הנוחות ביותר, במיטה נוחה נחים יותר טוב, ולפעמים זה חשוב יותר מהכיבוד.
יז. באופן כללי יחשוב בכל דבר 'מה ההיתי רוצה שיעשו לי אם ההיתי מתארח'.
יח. בסיום האירוח ללוות את האורח, בפרט כשהוא לא יודע את הדרך, וחז"ל [בסוטה מ"ו:] הפליגו מאד במצוה זו, ואמרו, ששכר לווה - אין לו שיעור.
יט. מלבד הסגולה שבדבר - כמו שאמרו [שם] כל המלוה חברו אפילו ד' אמות בעיר, שוב אינו נזק [אותו היוצא לדרך]; וכל שאינו מלוה, כאלו שופך דמים.
[כדי שהקורא לא יקבל רתיעה, וימנע מלהכניס אורחים, בטענה שאינו יכול ברף הגבוה שנדרש ממנו.
צריך לדעת שאין זו טענה אלא אם כן יש מארח אחר שמסוגל לארח טוב ממנו].

חמק של חגר"א גניחובסקי זצוק"ל

דבר הונא חז"ה להווא גברא דקא קטיל דיבורא א"ל שלימתינהו לכולהו? [קכ"א:]

הגאון **רבי אברהם גניחובסקי** זצוק"ל היה מקפיד לא להרוג שום בריה שברא הקב"ה בעולמו.

רעיתו הרבנית ע"ה תיראה את הפעם הראשונה ש'קלטה עם מי יש לה עסק...

היה זה בשעת ערב שקטה לפתע חלף בסלון מקק קטן, מיד פניתי למטבח להביא פליט [חומר הדברה מצוי בימים ההם].

כשראתה את בעלה בעקבותיה הבינה שלימדו אותו שלא מתאים לתת לאישה להתמודד עם אירועים מסוג זה.

הרגעתי אותו 'אל דאגה, בבית הור' גם היו מקקים, אינני פוחדת מהם, ויש לי נסיון עשיר בטיפול בהם, אל תטרח'.

אך הוא התעלם מדברי, הגיע למטבח, ופנה אלי בנימה תקיפה שלא שמעתי כמותה מיום האירוסין - 'לא נהרגו אותו, לא!'.
עד שהבנתי את משמעות הענין, כבר המטאטא החדש והיעה היו בידיו, כשהוא יוצא במהירות אל הסלון - גחן אל המקק שחמק ממנו.

וכך התנהל לו מרדף מאומץ, כשהוא קורא אל המקק אל תפחד וכי אני חפץ להרע לך?.

עד שהצליח במשימה, והעלה אותו על היעה, מיד פתחתי את הדלת, והוא ירד למטה לשחרר אותו בחצר.

מסיימת הרבנית - 'הרגע הוא עשה אלי רושם אדיר!-הבנתי במה זכיתי, ועם מי יש לי עסק'.

[ציוין שבחור צעיר נכנס למרן הגר"ח קניבסקי שליט"א לשאול על הנהגה מסוג זה שנהג החזון איש, אם כדאי לו לנהוג כך?

ענה לו מרן - כשתהיה חזו"א תנהג כך...]

אמר רב יהודה אמר רב גדולה הכנסת אורחין מהקבלת פני שכניה, דכתיב: ויאמר (ה') אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבור וגו'. [קכ"ז:]

החפץ חיים זצוק"ל מפנה את תשומת לבנו לכך שהתורה הרחיבה לספר לפרטי פרטים את מצוות הכנסת אורחים שקיים אברהם אבינו, באופן שלא מצוי בכל חלקי התורה, שגם אותם קיים אברהם אבינו.

הסיבה היא כדי להדריך אותנו, ללמוד מאבינו הזקן, איך הצורה הטובה ביותר להתנהג עם האורחים.

בספרו אהבת חסד [ח"ג פ"ב] מעניק לנו הח"ח הדרכה מפורטת שבנויה על הלכחים שניתן להפיק, והרגישויות שיש ללמוד מדרכיו של אאע"ה.

א. לאהוב את המצווה הזו - לרצות ולצפות וגם לחפש את ההזדמנות לקבל אורחים לביתו. [כמו שאאע"ה התאמץ מעבר לכוחותיו הדלים ביום השלישי למילתו לשבת בפתח האוהל להמתין לאורחים].

ב. לקבל את פניהם בחיבה ובכבוד, כמו היחס שהיה מעניק לעשיר נכבד שהיה מגיע לבקרו. [כמו שאאע"ה רץ לקראת האורחים, ונשתטח לפניהם, ודיבר אליהם דברים רכים, אולי יסכימו שיכניסם לביתו].

ג. לאפשר להם להתארגן מהדרך, בהיגינה ושאר הצרכים האישיים. [כמו שאאע"ה הביא לאורחים מים לרחיצת רגלים מאבק וטינוף הדרך].

ד. לתת להם שהות להתאושש ולנוח מעמל הדרך לפני הסעודה. [כמו שאאע"ה ביקש מהם להישען ולנוח בצל האילנות].

ה. לשכנע אותם שזה לא טרחה עבורו. [כמו שאאע"ה אמר רק "ואקחה פת לחם וגו' אחר תעברו", ולבסוף הכין סעודה שלמה לכבודם, כדרך הצדיקים שאומרים מעט ועושים הרבה].

ו. להכין הכל בזריזות, להגיש מיד כל דבר שמוכן, ולשרת אותם בעצמו. [כמו שמתואר בתורה בהרחבה].

ז. אחרי האכילה ללוות אותם.

ח. לשתף את בניו, לחנך ולהרגיל אותם במצווה זאת. [כמו שנאמר על אאע"ה "ויתן אל הנער" ופירש רש"י שזה ישמעאל, וציוה עליו כדי לחנכו במצוות].

לדון לכף שטות

ת"ר הדן חבירו לכף זכות דנין אותו לזכות. [קכ"ז:]

מרן הגרי"ג אדלשטיין שליט"א שכדאי מאד להתרגל שלא להוציא מהפה מילת ביקורת על שום אדם בעולם, ואפילו בלב לדון לכף זכות.

ומוכיח מהגמרא הזו שהזכות היתה בדבר שלא שכיח ולא מסתבר כלל, ואף על פי כן הוא דן לזכות - שיש איזה סיבה רחוקה שמחמתה לא נתנו לו את מה שמגיע לו, ולבסוף התברר שבאמת כך היה, וזו הייתה הסיבה.

וראה מה הוא הרוויח שדן לכף זכות - שמידה כנגד מידה גם בשמים ידונו אותו לכף זכות, השם יודע מחשבות אדם, ואם עיי"כ בשמים דנים אותי לכף זכות, שבכל ההתנהגויות שאני נכשל, ידונו לזכות, שאני שוגג או אנוס ואינני אשם, אי אפשר לתאר כמה רווח והצלחה זוכים על ידי כך!

והאמת שאם אדם מקיים את מה שכתוב "ואהבת לרעך כמוך", זה כבר לא קשה לו, וממילא כל ההתנהגות שלו היא עם סבר פנים יפות, וכף זכות, כי זה כמוך, כמוך ממש!

מרן מספר ששמע בילדותו מאמו, שאם לא מוצאים על אדם כף זכות, צריך לדון אותו 'לכף שטות' - שהוא לא בעל הבנה, ואינו בר דעת, ואין מה לכעוס עליו, כי זהו טבעו, כיון שנולד עם אופי כזה.

לקבלת **גיליון מורחב בתחילת השבוע** וכן לתגובות הערות והארות

ניתן לפנות: peninim88@gmail.com

הפנינים מלוקטים ועורכים בשינויי עריכה וקיצור נדרשים

ניתן להשתתף בהוצאת העלון - ולזכות ביוכי הרבים

לתרומות במדרי פלוס

באמצעות 'נוה אריה' - פנינים מאירים

קדושת בתי מקדש מעט

בהכוונת הגרמ"מ לובין שליט"א

דבר המערכת

קדושת בית מקדש מעט ובפרט בענין הפלאפונים בבית הכנסת ובבית המדרש, וכלשון מכתבו של מרן שר התורה שזהו אות הוא מן השמים, על כך שמזלזלים בבתי כנסיות ובתי מדרשות, ולכן רבותינו תיקנו לנו תקנה ברורה וכפי שהתפרסם ממרן שר התורה ומכל גדולי ישראל, **תקנה קבועה לנתק את הפלאפון בבתי כנסיות ובתי מדרשות, ואיסור חמור הוא להחזיק פלאפון שאינו כבוי בכל זמן התפילה והלימוד, דהיינו לא מספיק שהפלאפון יהיה על מצב רוטט אלא יש להקפיד או לכבותו לגמרי שודאי זהו הדרך המעולה כשאדם נכנס למקום השראת השכינה, ועל כל פנים שיהיה במצב שקט לגמרי דהיינו לא צלצל ולא רוטט.**

תקנה חדשה אין מגלים טעמה עד י"ב חודש

ישנם כאלה שלא מבינים מה הענין שהפלאפון יהיה כבוי, למה לא מספיק שהפלאפון יהיה על מצב רוטט, ובאמת אין אנו אמורים להסביר טעמים של גדולי ישראל שליט"א ויותר מכך אמרו בגמרא במס' ע"ז (דף ל"ה ע"א) שגזירה חדשה לא מגלים טעמה כל י"ב חודש, כי תמיד היו אנשים שחשבו שהם חכמים יותר מגדולי ישראל ואם יאמרו להם את הטעם אז זה יגרום שיבואו לזלזל בתקנה ולומר שאליהם זה לא שייך וכו' וכו', ולכן לא מגלים את הטעם, ואז אין מי שיזלזל בתקנה, וכלשון רש"י שם [ביאור] אבל כעת שלא מגלים טעם התקנה כל העולם מקיימים אותה שיודעים שחכמים בדקו את הדבר שיש בו מכשול ורק אנו לא בקיאים בכך, לכן אנו לא אמורים להסביר את עומק הענין שיש בפלאפון שאינו מנותק בבית הכנסת ובית המדרש, אבל מספיק לנו לדעת שרבותינו רואים זאת בגדר חילול הקודש.

הנהגה ברורה שמוטל על כולנו לקיימה

העולה מכל הנ"ל שאף אם גדולי ישראל שליט"א לא קבעו זאת בתורת איסור דרבנן, שמי שעובר על כך מותר לקרוא לו עבריין (שבת מ' א') וצריך לנדותו, וצריך למסור ממונו עבור זה (עיין יו"ד סו"ס קנ"ה). אבל יש כאן דברים מפורשים היאך צריכה להיות ההנהגה, ולכן חייבים לעשות משהו, כל אחד באופן פרטי ידאג קודם כל לעצמו שלא יהיה הוא מחלל שם שמים בכך שנכנס לבית הכנסת ובית המדרש עם פלאפון שאינו מנותק, וכן כל מי שיכול לדאוג לכלל הציבור לשכנע אחרים בדרכי נועם או להכריז לפני התפילה כבוד המקום נא לכבות פלאפונים, וכן כל כיוצא בזה, אשרי הזוכה לכבד את מלכו של עולם בגלותו ובזכות זה נזכה כולנו לראות במלכותו השלימה בבנין בית המקדש במהרה בימינו אמן.

בירור ההלכה

כניסה לצורך לקרוא לאדם

ב. אם צריך להכנס בהם לצורכו, כגון לקרוא לאדם יכנס ויקרא מעט או יאמר דבר שמועה, ואחר כך יקראנו ולא יקדים הקריאה קודם שיאמר דברי תורה דיהיה נראה דאמירת הדברי תורה טפל.

קיצור דרכו דרך בית הכנסת

ג. לא יכנס בפתח אחד לעשותו דרך לצאת בפתח השני לקצר דרכו, ואם נכנס שלא על מנת לקצר דרכו מותר לצאת בפתח השני אע"פ שמקצר דרכו [כיון שבכניסה לא כיון לזה], וכשנכנס להתפלל מצוה לצאת בפתח הב'.

אמירת פסוק אם מתיר קפנדריא

והנה ברמב"ם (פ"א מהלכות תפילה ה"י) מי שנכנס לקרות או להתפלל בפתח זה מותר לו לצאת בפתח שכנגדו וכו' משמע דוקא

בתי כנסיות ובתי מדרשות לא יפסקו מישראל לעולם

"מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל" הגמרא בסנהדרין (דף ק"ה ע"ב) אומרת דבר נורא והוא שכל הקללות שבלעם הרשע רצה לקלל את עם ישראל רח"ל התקיימו במשך הדורות חוץ מקללה אחת והיא "ביקש לומר שלא יהיו להם בתי כנסיות ובתי מדרשות", אך הקב"ה ברחמי העצומים הפך קללה זו לברכה, ולכן לא יפסקו בתי כנסיות ובתי מדרשות מישראל לעולם.

קיום העולם תלוי בבתי כנסיות ובתי מדרשות

ולכאורה למה דווקא את הקללה הזאת הקב"ה הפך שלא תתקיים כלל, ואפשר שהביאור הוא על פי הדברים המבהילים שכתוב במדרש רבה פרשת שמיני [כדאי מאוד לעיין בפנים], ותמצית הדברים שם **"שאם אין בתי כנסיות ובתי מדרשות אין הקב"ה משרה שכינתו בעולם"** - זאת אומרת שכל קיום העולם וקיום האומה הישראלית תלוי בבתי כנסיות ובתי מדרשות (ויש להאריך בזה, ואכמ"ל), ונמצא שאם היתה מתקיימת קללה זו והיו נפסקים בתי כנסיות מעם ישראל לא היה המשך קיום לעולם ח"ו, ולכן קללה זו הפך הקב"ה לברכה ולעולם לא יפסקו בתי כנסיות ובתי מדרשות מעם ישראל, אך כמובן שהבטחה זו מחייבת אותנו לא להחריב ח"ו בידים את הבתי כנסיות ובתי מדרשות שהקב"ה נתן לנו.

אל תחריבו בידים את הבתי כנסיות ובתי מדרשות

לב מי לא יחרד לשמוע על כך שבתי הכנסת בבחינת תלויים ועומדים, ובכמה מקומות רח"ל נסגרו שוב בתי הכנסת, וכביכול בית הכנסת הוא המקום הראשון שצריך לסגור, אפשר לכעוס ולצעוק ולהאשים את כל העולם, אבל מי שמתבונן שם לב שיש כאן כעין בת קול מהשמים **"אל תחריבו את בתי הכנסיות ובתי מדרשות"**, הרי כבר לפני כחצי שנה הקב"ה שלח לנו מהשמים מסר ברור על ידי הצדיק רבי חזקיהו יוסף פלמן זצ"ל שמוטל עלינו לתקן ענין זה של קדושת בית הכנסת [וכפי שהתפרסם בכל העולם סיפורו המזעזע] ועוד כמה וכמה פעמים שהקב"ה שלח לנו מסר זה כידוע. ובפרט בתקופה שהיינו מסולקים כחודשיים מבתי הכנסת שיתכן שלא היה כדבר הזה ממתן תורה, וגם כעת כולנו יודעים שכל יום שאנו בבתי כנסת זהו בחסד וברחמים. ולכן גדולי ישראל מעוררים אותנו בצורה ברורה להתחזק בשמירת

באיסור להכנס לבית הכנסת שלא לדבר מצוה

מצינו כמה דינים שנאמרו במורא מקדש שנאמר ג'כ בבית הכנסת ובבית המדרש ואחד מהם כפי שביארו הרמב"ם בפ"ז מהלכות בית הבחירה ה"ב שאין נכנסים אליהם אלא לדבר מצוה, ובפ"א מה' תפילה ה"ח כתב לגבי בית הכנסת, אסור להכנס להן אלא לדבר מצוה, ונתבאר פרטיהם בס' קנ"א ס"א וסעיף ה', וכדלהלן.

להכנס מפני גשם וכדומה

א. אין נכנסים בהם בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים או מפני הצינה אם לא שעסק מקודם באיזה דבר הלכה בחוץ מותר להכנס לבהמ"ד כדי שלא יטרידוהו הגשמים בלימודו אבל לא מהני ליכנס ויקרא או ישנה מעט בכניסתו [ובכלל זה הנכנס רק כדי להכניס חפציו כדי שישמרו דאין מועיל אמירת דברי תורה אלא אם נכנס ללמוד או להתפלל].

דברי תורה, וכן כתב בחו"ב, וכן בהליכות שלמה (תפילה פ"ט) כתב שראוי להחמיר בזה.

קפנדריא כשהולך לדבר מצוה

לקצר הדרך כשהולך לדבר מצוה כתב הבה"ל (ד"ה לקצר) שאסור אע"פ שלהכנס לדבר מצוה מותר שאני קיצור דרך שהמצוה לא תתבטל אם לא יקצר ע"ש, אמנם אם נכנס לבית הכנסת לצורך מצוה כגון לקחת ספר לצורך לימוד, וכן להחזירו, הרי הכניסה לצורך מצוה ממש ושרי גם בלא אמירת דברי תורה, וכ"כ בחוט שני.

[נתלבן עם הגרמ"מ לובין שליט"א]

נכנס לקרות או להתפלל אבל אם נכנס כדי לקצר לא יועיל שיקרא איזה פסוק, דעצה זו הביא בה"ט למי שצריך לקרא לחברו, וכך דייק באור שמח ע"ש, אולם בכל בו (סי' י"ז) ובארחות חיים (הלכות בית הכנסת אות יא) כתבו דמותר לקצר דרכו אם אומר דבר תורה, וכך כתב הבה"ל (ד"ה לעשותו), אלא שיש להעיר מדברי השעה"צ שם סק"ב שנזקק לבאר מה שמועיל לקרא לחברו על ידי אמירת דברי תורה, ולהכנס מפני הגשמים אינו מועיל כיון שיוכל להכנס לבית אחר משא"כ כשנזקק לקרא לאדם אין לו עצה אחרת, ולכאורה לגבי קיצור הדרך אין להחשיבו שאין עצה אחרת שהרי יכול להקפץ. ובאמת בחוט שני כתב דיש להמנע מלעשות קפנדריא על ידי אמירת

חיזוקים בבתי הכנסת

ירושלים - בית כנסת חניכי הישיבות רוממה

בליל שב"ק פרשת בהר בחוקותי- כ"ב אייר תש"פ- במניינים בחצרות הבניינים, בצפיה לקראת השיבה לבית הכנסת דיבר מוריני שליט"א דברים מרתיתים על התקופה
בליל שב"ק פרשת במדבר- כ"ט אייר תש"פ- בהיקבץ הוגי שעשועות ברגש תשואות בחצרות בית ה', שוב דיבר מוריני בענין קדושת בית הכנסת.

אשר על כן קיבלנו על עצמינו בבית מדרשינו בל"נ:

- א. לא להכניס פלאפונים דלוקים אפי' לא על רטט, ואפי' לא לדברי תורה או לענות על שאלות בהלכה- שהוא חיבור מוחלט לעולם החיצון.
- ב. בקריאת התורה לא לדבר בין גברא לגברא אפי' בדברי תורה.
- ג. בזמן אמירת מזמורי קבלת שבת אינו זמן לדבר אפי' בהלכה ואגדה, אלא לאמירת המזמורים לזכות לאור גדול וקדושת השבת.
- ד. לא להתאסף אחר התפילה בבית הכנסת לדיבורי חול בכל ענין שהוא.
- ה. בהיכל בית המדרש הלימוד בכתבי הקודש כמקובל מדור לדור, ולא ללמוד או לכתוב במחשב אלא רק בחדרים הסמוכים.
- ו. מחומרת האיסור אפי' בעיסוק קל בזמן הקדיש, ימתינו הכהנים הנושאים כפיהם מלנעול מנעליהם עד אחר הקדיש.
- ז. ויה"ר מלפני אבינו שבשמים שההתחזקות בכבוד שמים ובכבוד בתי כנסיות ובתי מדרשות יעמוד לנו לזכות לראות בגילוי כבודו עלינו במהרה בימינו אמן.

בני ברק - משכנות יעקב

בליל שבת קודש חוקת נמסר דרשה בפני ציבור גדול של תח"ם מופלגים המלהיבה את הלבבות בעניני קדושת בית הכנסת מפי הגאון רבי יוסף רפפורט שליט"א, והאריך בדבריו דאף אם קדושת בית הכנסת היא דרבנן אבל השראת השכינה שיש בבית הכנסת היא מציאות דאורייתא, ועוד הביא בשם החת"ס על כך שאם מדברים ח"ו דברים בטלים בבית הכנסת אז רח"ל התפילות הולכות לסטרא אחרא והרחיב בזה בדברים נוראים ומבהילים.
הדברים עשו רושם ניכר על הציבור להתחזק יותר ויותר בשמירת בית המקדש שיש לנו ולא להיות ח"ו מחלל המקדש בידים.
רעיון זה של דרשה בליל שבת בעניני קדושת בית הכנסת היא עצה נפלאה להחדיר לציבור את התוכן הפנימי והעצום של קדושת בית הכנסת.

מודיעין עילית

בהרבה מבתי הכנסת במודיעין עילית נתלה שלט מהודר מטעם רבני העיר, וכתוב בו בזה הלשון "על פי תקנת העיר אין משוחחין במקום קדוש זה בפלאפון בשום פנים ואופן, ויש למחות ביד העוברים על תקנה זו".

קרית ספר - בית הכנסת בית תפילה

בקהילת בית תפילה בראשות הגר"ש ויינברג שליט"א, כתב הרב שליט"א במכתב שנתלה בבית הכנסת, בחלק הרוחני צריך חיזוק והוא בקדושת בית הכנסת שלא לנהוג בו קלות ראש, ובמיוחד שלא לדבר

בשעת התפילה וקריאת התורה, והעמיק מהמשנ"ב בסי' קכ"ב שכתב לגבי דיבור בחזרת הש"ץ שיש למנות אנשים ידועים למחות על זה, וסיים במכתב שלגבי הפלאפונים הפתוחים בשעת התפילה אין צריך לעורר משום שאין בבני הקהילה שחשודים בזה.

בני ברק - בית הכנסת עץ חיים רח' חזו"א

בבית המדרש קהל בני הישיבות עץ חיים מסרו שיחת חיזוק והתעוררות על כבוד בית הכנסת

כתב אליה רבה (סימן קכד סקי"ב) ז"ל, "כתב הכל בו (סימן יא) אוי להם למדברים דברים בטלים או שחוק בשעת התפילה, כי ראינו בעווננו כמה בתי כנסיות שנחרבו על שנהגו בהם קלות ראש" עכ"ל, והובא במשנ"ב.

הנה המצב שהיה לנו שבתי כנסיות בכל העולם סגורים לחודשיים, זהו מצב זמני שבתי כנסיות נחרבו לתקופה, אין אנו יודעים לומר חשבונות שמים מדוע נסגרו בתי הכנסת, אבל כיון שמבואר בכל בו שראינו בתי כנסיות שנחרבו משום שנהגו בהם קלות ראש, מסתבר מאוד לומר שהסיבה שבתי הכנסיות נחרבו לתקופה של חודשיים, מחמת המצב שמדברים בבתי הכנסת.

והכריזו בציבור שכל אחד ואחד מהמתפללים יקבל על עצמו בלי נדח, לא לדבר שום מילה בבית הכנסת מתחילת התפילה עד סוף התפילה, ואם מוכרח לדבר, יצא החוצה וידבר.

בני ברק - בית הכנסת "היכל משה"

מעט מיד לאחר סגירת בתי הכנסיות, פנה אחד המתפללים היקרים, בעל תפילה בימים נוראים, לכל חברי בית הכנסת, בבקשה מענינית. יש לציין שמתפלל זה אינו אברך כולל, ובער לו עניין זה.

הוא ביקש להצטרף לקבלתו שקיבל לא לבוא לבית הכנסת עם מכשיר פלאפון כלל, ואם נאנס לקחתו, יקפיד שיהא מכובה לחלוטין.

יחד עם זאת פנה רב ביהכ"נ הגאון רבי משה דוד ליפקוביץ שליט"א, במכתב חם ומחזק על חובתנו בשעה זו, וביקש שיקבלו כבר מעכשיו [בעוד בתי כנסיות סגורות] שלאחר שיפתחו בתי הכנסיות יקפידו על זהירות בדיבורים האסורים בבית הכנסת.

יצוין שגם לפני תקופת הקורונה יש בבית כנסת זה, כבוד לבית הכנסת, ונוהרים באופן כללי שלא לדבר בפלאפון, ולא להשתמש במחשבים, החלטה שקבלה בזמנו עידוד של מרן הגרא"ל זצ"ל ומרן הגרמ"ל זצ"ל.

מתחזקים ומחזקים

כבוד עורכי העלון החשוב בענין שמירת קדושת ביהכ"נ יישר כח על היוזמה הנפלאה והנצרכת לחיזוק בתי הכנסת הכרת את הגאון רבי עוזר דרורי זצ"ל שידוע שהחמיר בהרבה דברים, ואחד ממנהגיו היה שלא היה מדבר עם תפילין, חשבתי שזה תועלת גדולה לשמירה על קדושת ביהכ"נ, שהרי מי שלא מדבר עם תפילין מובטח שבמשך כל תפילת שחרית אינו מדבר בביהכ"נ, לכן כדאי וראוי מי שיכול שיקפיד בענין זה.

ייש"כ ד. מ. קרית ספר

לעילוי נשמת מזכי הרבים

הגה"צ רבי יהודה אריה בן רבי יעקב שכטר זצ"ל
והרה"ג רבי עוזר בן רבי שלמה זלמן דרורי זצ"ל

מים זכים

דורשי רשומות אמרו 'אין מים אלא תורה'
שנאמר 'הוי כל צמא לכו למים' (ב"ק פב).

פרשת פינחס

- ב -

והנה כתיב בשמואל א' (טו, ד), 'וַיִּשְׁמַע שְׁאוּל אֶת הָעָם וַיִּפְקְדֵם בְּטִלְאִים מֵאֲתִים אֶלֶף רִגְלֵי וְעֶשְׂרֵת אֶלְפִים אֶת אִישׁ יְהִדְהָה', - ופירש רש"י 'וַיִּפְקְדֵם בְּטִלְאִים' - אמר לכל אחד ואחד, שיקח טלה מצאנו של מלך, ואח"כ מנה את הטלאים, לפי שאסור למנות את ישראל, שנאמר בם לא יספר מרוב עב"ל, - וע"ע ביומא (כב:). שהגמ' למדה מהפסוק הנ"ל, שאסור למנות את ישראל אפי' לדבר מצוה, עיי"ש.

ומעתה להצד שנימא שכל האיסור למנות את ישראל, הוא רק מחמת חשש סכנה מעין הרע וכנ"ל, א"כ צ"ב טובא בזה, מדוע שאול המלך הי' צריך למנות אותם ע"י טלאים, והרי לספור יותר ממאתיים אלף טלאים זו טירחה מרובה מאוד מאוד.

ומדוע שאול המלך לא בירך אותם מלכתחילה, שלא יגרם שום עין הרע ע"י המניין שימנה אותם, וברכתו תגרש את כל המון המזיקים הבאים מעין הרע, - וכמו שהבאנו לעיל, שברכתו של החזו"א שהעין הרע לא תשלוט בבני ברק, גירשה משם את כל המון המזיקים הבאים מעין הרע, וכנ"ל.

- ג -

והנה ידועה מחלוקת הפוסקים, האם מותר לעבור על איסורים, בכדי לרפאות חולה ע"י רפואות סגוליות, או"ד דבכדי לרפאות ברפואות סגוליות אין היתר לעבור על איסורים.

וידוע שנחלקו בדבר זה הפוסקים, האם מותר לכתוב בשבת קמיע, בכדי לרפאות חולה במקום פיקוח נפש, אם לאו, - [ע"י ב'ברכי יוסף' (או"ח סי' שא, ו), ובשו"ת 'אגרות משה' (ח"ח עמ' מא), ובשו"ת 'שבט הלוי' (ח"ה סי' נה), - והדברים ארוכים, ואכמ"ל בזה].

ומעתה יש לומר, דלדעת הנך דס"ל, דגם בכה"ג שהרפואה הסגולית בדוקה ומנוסה, מ"מ אין לעבור על איסורים בכדי לרפאות ברפואות סגוליות, כיון שמצוות התורה ניתנו לנו לקיימן רק בהתאם לכללי וחוקי הטבע, ולכן אין בכוחה של הרפואה הסגולית, להיחשב כשאר הרפואות הטבעיות, שקיי"ל בהן שבמקום פיקוח נפש דוחים לכל התורה, - הרי שלדעתם מבואר שפיר, מדוע שאול המלך הי' צריך למנות את ישראל ע"י הטלאים.

כיון שלהצד שמצוות התורה ניתנו לנו לקיימן רק בהתאם לכללי וחוקי הטבע, הרי יעלה שגם אם שאול המלך הי' מברך אותם מלכתחילה, שלא יגרם להם שום עין הרע ע"י המניין שימנה אותם, וברכתו הייתה מגרשת את כל המון המזיקים הבאים מעין הרע, - אך מ"מ האיסור למנות את ישראל הי' נשאר.

כיון שברכתו לגרש את המזיקים הרי הייתה נחשבת רק כדבר סגולי, וכיון שע"פ דיני התורה יש איסור למנותם מחמת

ויהי אחרי המגפה ויאמר ה' אל משה ואל אלעזר בן אהרן הכהן לאמר: שאו את ראש כל עדת בני ישראל מבין עשרים שנה ומעלה לבית אבתם כל יצא צבא בישראל: (כו, א-ב).

הנה יעוי' במש"כ ה'משך חכמה', שכיון שאסור למנות את ישראל, אם לא ע"י דבר אחר, לכן י"ל דגם כאן המניין שמנו את ישראל הי' ע"י מחצית השקל שהיו חייבים לקרבנות הציבור, עיי"ש.

והנה לעת קשה זו שעם ישראל מצפים לישועה, ומכורח המציאות הרשויות קבעו שאין להתפלל בציבור יותר מתשע עשרה איש, בכדי לנסות לצמצם את התפשטות הנגיף ר"ל, - ישנם מן הגבאים של בתי הכנסיות, שמצד אחד דואגים במסירות לשלום הציבור, ומאידך הם חוששים לקבל קנס מהרשויות באם לא ינהגו בביהכ"ס ע"פ התקנות שנקבעו, ולכן הם מסתובבים בין המניינים, ומונים את ציבור המתפללים שלא יהיו יותר מי"ט איש בחדר אחד.

ובעת הזו חשוב להזכיר, את מה שמובא בקיצור שו"ע (סי' טו, ג) לגבי מניין עשרה לתפילה בציבור וז"ל, 'צריכים לזהר שלא למנות את האנשים לגולגולותם לידע אם יש מניין, כי אסור למנות את ישראל לגולגולותם אפי' לדבר מצוה, דכתיב 'וַיִּשְׁמַע שְׁאוּל אֶת הָעָם וַיִּפְקְדֵם בְּטִלְאִים' (פר"ח), ונוהגין למנותם באמירת הפסוק 'הושיעה את עמך' וגו' שיש בו עשרה תיבות' עכ"ל, - וע"ע במג"א (סי' קנו, ב).

והנה ידוע ומפורסם, שמרן הגר"ח קניבסקי שליט"א רגיל לומר בשם מרן החזו"א זצ"ל, שבעיר התורה 'בני ברק' אין 'עין הרע'! - וע"ע בספר 'ארחות רבנו' (ח"ג עמ' קג), שמרן הגר"ח ק שליט"א ביאר בזה, שבבני ברק אין עין הרע, בגלל ברכתו של מרן החזו"א זצ"ל.

והובא שם עוד, שמרן שליט"א אומר לכל הבאים אליו להתברך בעניין 'עין הרע', שכבר בירך מרן החזו"א זצ"ל, שעין הרע לא תשלוט בבני ברק, וגירש מכאן מרן את כל המון המזיקים הבאים מעין הרע, עיי"ש.

ויש לפלפל טובא בזה, וכדלהלן.

- א -

דהנה להצד שנימא שכל האיסור למנות את ישראל, הוא רק מחמת חשש סכנה מעין הרע (ויש לדון בזה, אך אכמ"ל), - א"כ יל"ע טובא, מה יהי' הדין בזה לגבי עיר התורה 'בני ברק', שהעין הרע לא שולטת שם.

דיש לדון האם כאשר יתאספו שם לתפילה בציבור, יהי' מותר למנות את הציבור בכדי לדעת אם יש שם מניין, (וכן בנידו"ד בכדי לדעת אם יש שם יותר מי"ט איש), - או"ד דגם בבני ברק איכא איסור למנות את ישראל, וגם שם יוכלו למנות את הציבור בפה, רק ע"י אמירת הפסוק 'הושיעה את עמך' וכדו'.

סומכין על הנס, לכן גם אם הי' מברכס, מ"מ אכתי הי' אסור לו למנותם וכנ"ל.

ומעתה להצד הזה י"ל, דגם לדעת הנך דס"ל, דבעלמא מותר לעבור על איסורים בכדי לרפאות ברפאות סגוליות וכנ"ל, אך מ"מ בנידו"ד גם הם ידו, דגם לאחר ברכתו של החזו"א, מ"מ אכתי יש איסור למנות את ישראל גם בבני ברק, משום דקיי"ל דאין סומכין על הנס, וכנ"ל. - [אמנם ע"ע במשי"כ המהרש"א (ח"א קידושין כט:), - ואכמ"ל].

- ח -

למעשה יעוי' בספר 'שדה צופים' (ב"ב, בהקדמה), שהביא שהגר"א מן שליט"א שאל את מרן הגר"ח"ק שליט"א, דלפי דברי החזו"א דאין עין הרע שולט בבני ברק, אי"כ בבי"ב יהי' מותר לקרוא לעלות לתורה, לא ובנו בזה אחר זה, - דכל הטעם דאין לעשות כן, הוא מחשש עין הרע כמשי"כ הרמ"א, ולהני"ל הרי טעם זה התבטל בבי"ב.

והשיב מרן שליט"א, 'כל מה שכתוב בשו"ע עלינו לקיים ואין לשנות', ועיי"ש עוד בזה, - ולפי"ז ה"ה נמי בנידו"ד, די"ל דגם לאחר ברכתו של החזו"א, מ"מ אכתי יש איסור למנות את ישראל גם בבני ברק.

- ט -

אמנם לכאוי' יש להקשות בזה קושיא נפלאה, וכדלהלן.

דהנה ידוע שמרן הגר"ח"ק שליט"א רגיל לומר, שהחזו"א אמר שבבני ברק לא יפלו פצצות, - וע"ע במשי"כ בספר 'מעשה איש' (ח"א עמ' קעג) וז"ל, 'בספר 'שיחות חיים' (עמ' עח) מובא: סיפר לי... שבשנת תש"ח שהיו הפצצות בא"י, וביום אחד הלך הני"ל להתפלל מנחה בבית מדרשו של החזו"א, ולפני התפילה נשמעה אזעקה, ואז לא היו עדיין מקלטים, והיו נמלטים לפרדס... וגם מבית מדרשו רצו לברוח לפרדס, ואמר להם החזו"א: תישארו כאן לידי'.

'לאחר כמה רגעים נשמעו מטוסים מעל שמי העיר, והמספר הני"ל מעיד, ששמע איך שהחזו"א לוחש בשקט: 'איך אייס נישט בומבדירן בני ברק' (אני גוזר שלא להפציץ את בני ברק), ואכן הפצצות כולן נפלו על מגרשים ריקים מחוץ לעיר...' ע"כ.

וידוע ומפורסם שבזמן ששוגרו טילים ר"ל לאזור גוש דן, מרן הגר"ח"ק שליט"א הורה, שבבני ברק אין שום צורך ללכת למקלטים בעת שנשמעו האזעקות, כיון שהחזו"א אמר, שבבני ברק לא יפלו פצצות!

- י -

וביותר מזה, בימי מלחמת 'צוק איתן', שאלתי קמ" מרן שליט"א, לגבי מי שנמצא בעיר שמופגזת בטילים ר"ל, ואין לו מקלט ללכת אליו (ויש במקומו סכנת נפשות), האם יהי' מותר לו ליסוע לבי"ב בשבת? (משום ברכתו של החזו"א), - ומרן שליט"א הירחר מעט, והשיב: מסתבר שכן!

ומעתה יש להקשות טובא בזה, מדוע משום ברכתו של החזו"א, לא הי' צורך ללכת למקלטים בבי"ב, והרי קיי"ל דאין סומכין על הנס, ולפי מה שביארנו לעיל, ברכת צדיק מוגדרת כדבר 'ניסי' היוצא מדרך הטבע, וא"כ צ"ע טובא בזה, מאי שנא מהא דקיי"ל בעלמא, דאין סומכין על הנס, - והארכנו ליישב זה במקום אחר, אך כבר אכמ"ל.

המעוניינים להשתתף בהוצאות הפירסום, בכדי שנוכל לפרסם את הגליון מדי שבוע ב'קובץ גליונות', נא ליצור קשר עם המערכת.

להקלטת תגובות והערות: קו 'מים זכים' 02-633-5850

המען לתגובות: יצחק זאב כגן
רח' נתיבות המשפט 81 מודיעין עילית
טל': 1515-271-55442 (תא קולי)
פקס: 02-655-0973 (מערכת נסיונית)
דוא"ל: A0527155442@GMAIL.COM

חשש סכנה של עין הרע, לכן א"א להתחשב במה שיגרש את המזיקים ע"י דבר סגולי, ואכתי ישאר האיסור למנותם מחמת חשש עין הרע.

ומעתה להצד הזה י"ל, דגם בבני ברק יש איסור למנות את ישראל, וגם שם יוכלו למנות את מניין העשרה, רק ע"י אמירת הפסוק 'הושיעה את עמך' וכדו'.

- י -

אמנם לדעת הנך דס"ל, דמותר לעבור איסורים בכדי לרפאות ברפאות סגוליות וכנ"ל, משום דס"ל דגם רפאות סגוליות נחשבות שפיר כרפאות לגבי כל מצוות התורה, והיינו שגדרי התורה נקבעים גם לפי הכוחות הסגוליים שקיימים בעולם, - אי"כ לדעתם לכאוי' יש מקום לומר, דה"ה נמי בכה"ג שהסכנה של עין הרע התבטלה ע"י ברכה 'סגולית', ששוב יתבטל גם האיסור למנות את ישראל, דהא למעשה כעת אין במצב זה שום חשש סכנה מעין הרע.

וא"כ להצד הזה יש מקום לדון, האם בבני ברק יהי' מותר למנות את הציבור, בכדי לדעת אם יש שם מניין וכדו', - כיון שלאחר ברכתו של החזו"א, יש מקום לדון שבבני ברק התבטל האיסור למנות את ישראל, דהא למעשה כעת אין במצב זה שום חשש סכנה מעין הרע, - (ולעניין הלכה למעשה ע"י להלן באות ח).

- ה -

אמנם לפי"ז שוב צ"ב טובא, מדוע שאול המלך הי' צריך לטרוח ולמנות אותם ע"י יותר ממאתיים אלף טלאים, ומדוע הוא לא בירך אותם מלכתחילה, שלא יגרם שום עין הרע ע"י המניין שימנה אותם, וברכתו הייתה מגרשת את כל המון המזיקים הבאים מעין הרע.

דהרי לכאוי' לאחר שהי' מברכסם שלא תשלוט בהם עין הרע, כבר לא הי' איסור למנותם, - כיון שלדעת הנך הפוסקים, הרי גם רפאות סגוליות נחשבות שפיר כרפאות, לגבי כל מצוות התורה.

וא"כ לכאוי' ה"ה נמי, בכה"ג שהסכנה של עין הרע התבטלה ע"י ברכה 'סגולית', ששוב יתבטל גם האיסור למנות את ישראל, דהא למעשה כעת אין במצב זה שום חשש סכנה מעין הרע, וא"כ לפי"ז שוב צ"ב טובא, מדוע שאול המלך הי' צריך לטרוח ולמנות אותם, ע"י יותר ממאתיים אלף טלאים, וכנ"ל.

- ו -

והנראה לומר בזה, דהנה יש לחקור, לדעת הנך דס"ל, דמותר לעבור על איסורים בכדי לרפאות ברפאות סגוליות וכנ"ל, האם זהו משום דס"ל, דגם הכוחות הסגוליים הינם כוחות שקיימים בתוך כוחות הטבע, ולכן גם הרפאות הסגוליות נחשבות לעניין דיני התורה כשאר הרפאות הטבעיות.

או"ד דבאמת הכוחות הסגוליים אינם קיימים בתוך כוחות הטבע, אלא הם נחשבים ככוחות ניסיים שיוצאים מדרך הטבע, ורק מ"מ ס"ל להנך הפוסקים, שבהאי דינא שפיקוח נפש דוחה את כל התורה, לא אכפת לן אם דרך ההצלה היא בדרך טבעית, או שהיא בדרך סגולית, כיון דבמקום פיקוח נפש התורה התירה לעבור באיסורים בכדי להציל נפש מישראל, בכל דרכי ההצלה כולל בהצלה סגולית.

- ז -

והנה אי נימא כהצד הבי' בחקירה הני"ל, דבאמת הכוחות הסגוליים אינם קיימים בתוך כוחות הטבע, אלא הם נחשבים ככוחות ניסיים שיוצאים מדרך הטבע, אי"כ יש ליישב שפיר את מה שהקשינו לעיל, מדוע שאול המלך הי' צריך לטרוח ולמנות אותם ע"י יותר ממאתיים אלף טלאים, ומדוע הוא לא בירך אותם מלכתחילה, שלא יגרם שום עין הרע ע"י המניין שימנה אותם.

דמעתה י"ל דהנה קיי"ל דאין סומכין על הנס, ולכן י"ל דכיון דבעלמא יש סכנה למנות את ישראל, משום דיש בזה עין הרע, לכן גם אם שאול היה מברכסם שלא תשלוט בהם עין הרע, מ"מ אכתי הי' אסור לו למנותם, משום דלהני"ל הברכה הסגולית לא נחשבת כדבר שבטבע, אלא היא נחשבת בגדר דבר 'ניסי', וכיון דאין

מהתיקנות הדף היומי

בס"ד | פנינים מתוך שיעורי הדף היומי של הרה"ג אברהם ישעיהו קובלסקי שליט"א

יומא דהילולא קדישא

יום כ' תמוז יומא דהילולא של כ"ק מרן בעל החכמת אליעזר מסערט ויז'ניץ זצוק"ל

לפני שנה זכיתי להיות בשבת קודש בצילו של הוד כ"ק מרן הרבי מסערט-ויז'ניץ שליט"א ברמת ויז'ניץ בחיפה. האמת יצאתי משם מחושמל. הרבי שליט"א קיבל אותי בפניא דמעלי שבתא במאור פנים. ובמשך כל השבת קודש הרגשתי איך הרבי שליט"א מוסר את נפשו וגופו עבור הציבור הקדוש. לראות איך הרבי מלביש לחתנים את השטריומל, לשמוע את הלכה דוד' בצילו של הרבי שליט"א, לטעום תענוג של טיש בליל שבת קודש אצל הרבי, זה הדבר הכי נעלה.

ומה שהכי תפס אותי בציבור זה הפירגון שיש להם. הרבי הק' מרן בעל ה'חכמת אליעזר' הטביע בהם בגנים את הרצון להיטיב, ואת האהבת ישראל, וזה מורגש בכל פינה. כשנכנסתי לפני שבת קודש למנחה ניגשו אלי קנים עם כזה 'שלום עליכם' כאילו שאנחנו ידידים עשרות בשנים. לא נרגעו עד שסידרו לי מקום נוח לשבת. מאיפה העין טובה? הזו? הכל מכוחו של רבנו מרן בעל ה'חכמת אליעזר'.

השנה לקראת יומא דהילולא של הרבי הקדוש שוחחתי עם נכדו חביבו הרב הצדיק רבי ברוך הגר שליט"א, בנו של כ"ק מרן האדמו"ר שליט"א, ובקשתי לשמוע מעט על זקנו הקדוש. הרב הצדיק רבי ברוך הואיל להקדיש לנו מעט מזמנו ומהידע העשיר שלו.

"אנחנו חיים היום בדור שמחפש מופתים", מתחיל הרב הצדיק את שיחתו המכרימה, "אנחנו סיפורים דרמטיים. הסבא רבינו הקדוש מרן החכמת אליעזר חתן אותנו שלא זה יהיה המודל שלנו לצדיק. הוא הסביר לי פעם בשיחה אישית שכאשר מספרים על צדיק סיפור של שינוי סדרי מעשה בראשית, האדם הפשוט ששומע זאת אומר לעצמו: איך אני הקטן מגיע לכאלו דרגות. הרי זה רחוק ממני כרחוק מזרח ממערב. ואז האדם אומר לעצמו: מה אני אוכל לקחת מסיפור כזה? זה הרי לא נוגע לי כלל למוסר השכל של יום יום..."

"כך היתה כל הנהגה שלו", ממשיך הרב הצדיק, "גם כששמע סיפור מזקנו הקדוש מרן האהבת ישראל מויז'ניץ זצוק"ל, היה תמיד אומר: אני רוצה לשמוע על הנהגה בבין אדם לחבירו, על מידות טובות, כי לזה יכול כל אדם להגיע בעבודה עצמית. ולכן ביקש מאתנו שכשמדברים על צדיק נדבר על המידות הטובות. גם צדיקי הדור כשדיברו על רבינו החכמת אליעזר, העידו שהוא היה יחיד בדור במידות טובות, גאון במידות".

"אינני יכול לשכוח", נזכר איש שיחנו בערגה, "פעם בראש השנה, כשרבינו נכנס לבית הכנסת לתקיעת שופר, הוא היה לאו בעלמא דהין, כולו דבוק בעולמות עליונים, וכך ליווית אותו לעבר מקומו, ובאמצע הדרך הוא רואה ילד בוכה. מיד עצר רבינו בדרכו, פנה לילד כמו אבא אוהב, בבחינת וירד משה מן ההר אל העם, ושאל אותו: וואס איז גשעה? פאר וואס וויינסטו? [מה קרה, למה אתה בוכה]? לאחר דקה המשיך רבינו בדרכו שוב אחוז שרעפים... וכך היינו יכולים לראות בהרבה הזדמנויות, במעמדים שונים, איך רבינו הוא בבחינת פושט צורה ולובש צורה...", מסיים נכדו של רבינו את השיחה המעשירה.

לאחר ששמענו עד כמה כל חייו של רבינו היו מקשה אחת עבור כלל ישראל, אז מה הפלא שהוא זכה להקים ממלכה קדושה כזאת בלי עין הרע...

מה אמר מרן הסטייפלר על החולדה שעברה בין החתן והכלה

שלא להסכים, והחליטו ללכת עוד באמצע החתונה לשאול את האורים ותומים.

מרן הסטייפלר ישב בחדרו, עסוק כל כולו בסוגיא, ולפתע נפתחת הדלת, ונכנסים חתן וכלה עם המחזותנים שלהם. הגאון הרים את עיניו, פנה אליהם ושאל למבוקשם. סיפרה הכלה את כל הסיפור כשהיא מסבירה את החששות שלה.

כששמע מרן גאון ישראל את הבעיה, חייך ואמר: "הגמרא אומרת (שבת דף ק"ל ע"א) ליכא כתובה דלא רמי ביה תיגרא. כשראו משמים שאתם אינכם רבים כלל, שלחו לכם את החולדה הזאת שתעבור ביניכם. כעת אתם יכולים לחזור לחתונה לחיים ולשלום ותבנו בית נאמן בישראל..."

עונשו של זלזול בגדולי ישראל

בדף היומי של היום (שבת ק"ע ע"א) נלמד: "אמר להו אביי, דילמא חיויא דרבנן טריקא, דלית ליה אסותא, דכתיב ופרץ גדר ישכנו נחש". פירש רש"י: "שעבר על נדוי חכמים, ונחש הנושכו על כך אין לו רפואה, לפיכך לא נמצא לו רפואה". נספר על כך סיפור מזעזע מה קורה בזלזול קל בגדולי ישראל.

היה זה שבוע אחרי פטירתו של פוסק הדור מרן הגאון הגדול רבי משה פיינשטיין זכר צדיק וקדוש לברכה. אברך נתקף בכאבי ראש נוראיים, הוא פנה לכל הרופאים, לכל יועצי הרפואה, וכולם העלו חרס בידם ולא הצליחו לסייע לו. הוא חש בבהלה אל אחד מגדולי הרבנים בארץ ישראל לבקש את ברכתו. הרב הקשיב לצרתו, וכאשר שמע שהכאבים התחילו סמוך להלוויה, הוא שאל אותו: האם פגעת פעם בכבודו של פוסק הדור רבי משה פיינשטיין? אך האברך ענה מיד בשלילה. הרב הררה, ולאחר מכן הציע לו להפיל גורל הגר"א. "אולי באמצעות הגורל נמצא את הסיבה האמיתית לכאבים..." הרב עשה את גורל הגר"א, והפסוק שעלה בגורל היה "ומדוע לא יראתם לדבר בעבדי במשה". כעת כבר היה ברור שמדובר בפגיעה בכבודו של מרן פוסק הדור.

האברך ניסה שוב ושוב להיזכר במה מדובר, ואז לפתע היכה בו הפסוק מכת ברק. הוא נזכר איך הוא עמד שם בשושן פורים בין ההמונים אשר גדשו את רחובות ירושלים בהלוויה הגדולה. איך אפשר שלא לבוא ולחלוק לגאון וצדיק כזה את כבודו האחרון, אולם הוא

חפץ קדוש של מצוה

השבוע נלמד בדף היומי (שבת דף ק"ז ע"א): גדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני השכינה.

הרה"ק הרבי רבי זושא זי"ע התארח פעם בביתו של יהודי אחד. כשעמד בפתח הבית התחיל הרבי רבי זושא לנשק לעצמו את ידיו. הסתכל בעל הבית על מעשיו ותמה: מה זאת?

"פשוט מאוד", אמר לו הרבי הקדוש, "הגמרא אומרת גדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני השכינה, נמצא שהגוף שלי הוא כעת חפץ של מצוה, כמו האתרוג שמנענעים בו וכדומה, ולכן אני מנשק אותו..."

למה כבודו משתדך עמי

השבוע נלמד בדף היומי (שבת דף ק"ל ע"א): ליכא כתובה דלא רמי ביה תיגרא.

מרן הסבא קדישא מראדושיץ זצוק"ל חיתן את בנו עם נכדתו של הרבי הקדוש רבי ראוב"ל ז"א רובצער בעל הדודאים בשדה זצוק"ל. לפני החופה נזכר לפתע הסבא קדישא שהמחזותנים עדיין לא רבו ביניהם, והרי הגמרא אומרת ליכא כתובה דלא רמי ביה תיגרא. ניגש הסבא קדישא אל מחזותנו והתחיל לריב אתו: "למה כבודו משתדך עם אדם פשוט כמוני? מה פתאום? מה ראה בי?"... הרבי הקדוש מז'ארנובצע ענה גם הוא לעומתו: "מילא אני משתדך עם צדיק הדור, אבל אינני מבין מה ראה כבודו בי?"... לאחר כמה טענות כאלה, נענה הסבא קדישא: "זהו, כעת אפשר כבר לגשת לחופה..."

החולדה שהפרה את שלום הבית

היה זה בבני ברק שלפני חמישים שנה. החתן והכלה ישבו בחדר יחוד ושוחחו, ולפתע עברה ביניהם חולדה [שמקורה בודאי מהגויים] שאם עברה חולדה שחורה [או חתול שחור, תלוי במסורת...] בין שני אנשים, זהו סימן רע שמריבה תעבור ביניהם.

הכלה שהאמינה גם היא באמונות אלו, ראתה את החולדה, והחליטה שזהו סימן רע להם והיא איננה רוצה עוד בשידוך זה. היו שם כל מיני משפיעים ומחנכים שניסו לשכנע אותה ולשנות את דעתה, אך היא בשלה. היא לא יכולה לחיות עם בעל זה. היה שם חכם אחד שהציע לה ללכת למרן הסטייפלר בעל הקהילות יעקב זצוק"ל ולשמוע את חוות דעתו, ומה שהוא יאמר תעשה. להצעה זו לא יכלה הכלה

מיני מתיקה

הגמרא אומרת במסכת סנהדרין (דף י"ט ע"ב): **אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן כל המלמד את בן חבירו תורה מעלה עליו הכתוב כאלו ילדו.**

חשבתי בחמלת השם עלי ובסיעתא דשמיא לומר בכוונת המאמר, מתי אפשר להצליח עם תלמיד, איך תוכל להשפיע עליו תורה ויראת שמים, רק בתנאי אחד, "כאילו ילדו", רק אם אתה מתייחס אל התלמיד כמו בןך יחיד אשר אהבת, רק אז תצליח באמת ללמדו תורה ולהשפיע בו. הילד, או הבחור, ואפילו האברך, מרגיש במדויק כמה המלמד שלו או המורה-דרך שלו אוהב אותו ומחבב אותו, וזה משפיע עליו יותר מכל דבר אחר.

ועל זה נאמר (משלי כ, יט): **כַּמִּים הַפְּנִים לַפְּנִים כֵּן לֵב הָאָדָם לָאָדָם.** והגמרא (יבמות דף ק"ז ע"א) מעמידה שהפסוק מדבר בדברי תורה. פירש רש"י שם (באחד מהפירושים): **"אם רבו מסביר לו פנים הוא מחכים, ואם לאו אינו מחכים מרבו".**

(מתוך הפתיחה לשיעור שבת ק"ב, ב תמוז)

הוטור משורת ההספדים הארוכה ומגודל ההלוויה. הרי פורים היום והציבור צריך לקיים את מצוות היום. "אין זה צודק", אמר האברך לסובבים אותו, "כי לוויה של מי שרק לא יהיה תפגום בשמחת פורים של מאות ואלפי אנשים..."

"הפתרון היחיד לכאבים שלך", אמר לו אותו רב, "הוא שתאסוף עשרה אנשים ליד קברו של פוסק הדור, ובנוכחותם תבקש מחילה". ואכן האיש אסף מניין, עלה להר המנוחות וביקש מחילה, ותוך יום חלפו הכאבים והאדם הבריא.

אליבא דהלכתא - שאלות בהלכה בסוגיות הדף היומי

השבוע נלמד בדף היומי (שבת קכ"ח ע"ב) על איסור ביטול כלי מהיכנו. רצינו לשאול מי שהמזגן שלו נוטף מים והם מלכלכים את הבית, האם מותר לאוספם או שהמים הם מוקצים, והאם מותר לו בשבת להניח דלי לקבל את המים או שיש בזה איסור של ביטול כלי מהיכנו?

תשובה שהתקבלה מאת רבה של בני ברק הגאון הגדול הרב שבח צבי רוזנבלט שליט"א:

לכבוד הרב הגאון מזכה הרבים רבי אברהם ישעיהו קובלסקי שליט"א

בדבר שאלתך לגבי מי מזגן אי הוי מוקצה, הנה גבי מי גשמים איתא בעירובין (מ"ה ע"ב) דאי מיא בעיבא מיבלע בליעי הוו מי גשמים נולד ואסורים משום מוקצה, ומסקנת הגמרא משמע שאין המים בלועים בעבים אלא הם כבר מים גם כשהם בעבים, ולכך לא הוי מוקצה. וכן הוא בהדיא בבית יוסף (סוף סימן ש"י) וז"ל: כתב בשבלי הלקט בשם רב צמח גאון, מטר היורד בשבת ויום טוב אע"ג דמאתמול לא היו עבים מותר לרחוץ ולשתות מהם, דאסיקנא מיא בעבים מינד ניידי ולא הוי מוקצה. והכי קיימא לן כמבואר בשולחן ערוך (סימן של"ח סעיף ח') ובמשנה ברורה שם ס"ק ל'.

ויש לדון אם גם מים היוצאים מהמזגן נחשבים כמינד ניידי ולא הוי נולד, שכמו שמי גשמים אינם מוקצה אפילו באופן שלא היו עבים מאתמול, והיינו לכאורה משום שמים שנמצאים באויר גם נקראים כבר מים, כך גם מים של מזגן לא יהיו מוקצה מהאי טעמא.

אבל נראה שמה שמתירים מי גשמים שלא היו עבים מאתמול אין זה משום שהמים נמצאים כבר באויר, אלא משום שהם היו באוקיינוס והעבים לקחו אותם משם בצורת מים ולא בצורה של מיבלע בליעי, וכן מדויק מדברי השבלי הלקט שהובאו בבית יוסף, שהביא את המשך דברי הגמרא בעירובין שם שאמרו 'השתא דאתית להכי מים דאוקינוס מינד ניידי', ואף שהגמרא שם איירי גבי דין שבתה, מכל מקום יש ללמוד מזה שהמים שבעבים שנוצרו בשבת נידונים כמי האוקיינוס ששם הם היו בכניסת השבת, ומשום כך גם אין זה נולד, ואם כן לפי זה מים של מזגן שהיו באויר בלי עבים, ואז הם היו במצב של מיבלע בליעי דלא מסתבר דבאור יהיה נחשב כבר מים, הרי זה נחשב נולד ואסורים משום מוקצה.

ולגבי השאלה אי מותר לאוספם, תליא בדינא דגרף של רעי, שאם הם במצב של גרף של רעי מותר לאוספם.

ולגבי להניח כלי בשבת לקבל מים אלו, הנה בשולחן ערוך (סימן של"ח סעיף ח') מבואר לגבי דלף שאינו ראוי, שאסור לתת תחתיו כלי משום שאין עושין גרף של רעי לכתחילה, והוי מבטל כלי מהיכנו ואסור אפילו אם יתרחץ שישאר כך ולא יטלנו משם בשבת, וכמבואר במשנה ברורה שם. אלא שבביאור הלכה (ד"ה אסור) הביא דעת הטור דשרי שכיון שאפשר לטלטלו משום גרף של רעי אין זה ביטול כלי מהיכנו, וכתב בביאור הלכה בשם החיי אדם דבמקום צורך גדול יש לסמוך על הטור להחיר לתת כלי תחת הדלף אף שאינו ראוי.

מקולמוסם של הקוראים

שליט"א אודות מעלתו, והלוואי נזכה ללמוד שמץ כלשהו מדרכיהם הישירות.

גם התפעלתי מאוד מהמכתב של ידיד נעורי הגאון הגדול בקי בכל מכמני התורה הצדיק הנשגב רבי ישראל אהרונסון שליט"א שכגדל גאונותו בתורה, פי כמה וכמה הוא גאונותו במדות טובות, אשר יכולים להכתירו בתואר "הגאון האדיב במידות", ממש צדיק ולב רך כחמאה וחלב, אשר זכיתי להתאבק בעפר רגליו בהיותו שואל ומשיב בישיבה גדולה 'באר אברהם' ולמדתו ממנו אולי כטיפה מן הים, מן הים הגדול של התורה שהוא בקי בה ממש כמונו בקופסה. אני רואה שהוא גם כן מבין עליכם במקצת על פי התוארים שהוא כותב על כבוד תורתו וניכרים דברי אמת.

השי"ת יעזור שתזכו להמשיך מתוך אושר עושר וכבוד בהרצת התורה ולזכות את הרבים ולהגדיל תורה ולהאדירה, עדי נזכה לביאת משיח צדקנו בקרוב בימינו ממש, אמן כן יהי רצון.

עוד פעם ישר כח גדול, עלה והצלח, לך בכוחך זה והושע את ישראל

מאיר איתמר רוזנבוים

מכתב מאת המשפיע הנודע הצדיק שמעורר את כל ישראל בכל העולם בחובות דרך אמונה' ובשיעורים החשובים ה"ה רבי מאיר איתמר רוזנבוים שליט"א

בנו חביבו ויקריו של מון הרבי מקרעטשניף ירושלים שליט"א

לכבוד הגאון הגדול זיכה רבים זכה להרביץ תורה לאלפים מישראל רבי אברהם ישעיהו קובלסקי שליט"א

שלום לכבוד תורתו,

קיבלתי את הגליון המתוק מדבש ונופת צופים מלא וגדוש באמרות נעימים ממש כשמו כן הוא. ממש חייתה נפשי מהסיפור מאביכם הצדיק הדיוע והמפורסם רבי שמואל צבי זצ"ל, שהיתה מצודתו פרושה עד עיה"ק ירושלים להשתדל ולהדר בכבוד אב שיהיה מוכן עבור אביו ז"ל בירושלים הטיי שהיה רגיל לכך. יא, יא, אזוי האבן זך ערליע יודען אויפגעפירט [-כן, כן, כך התנהגו יהודים יראי שמים], וכבר שמעתי כמה פעמים מכ"כ אאמו"ר

הגמרא אומרת במסכת שבת (דף ל"א ע"א): "אמר רבא, בשעה שמשפסין אדם לזין אומרים לו, נשאת ונתת באמונה, קבעת עיתים לתורה".

ישנו פירוש ידוע מהספרים הקדושים שפירשו 'קבעת עיתים לתורה' שפירושו מלשון גילה, כמו וקבע את קוביעיהם נפש (משלי כב, כ), והיינו שישאלו את האדם האם גלת מעיתותיך עבור לימוד התורה הקדושה.

לפי פירוש זה יש להוסיף ולבאר גם את השאלה הראשונה 'נשאת ונתת באמונה', שהרי כשישאלוהו האם גלת מזמנך עבור לימוד התורה, יהיו כאלה שיענו הרי אסור לגזול, ואז ישאלו אותם האם באמת נשאת ונתת באמונה? האם גם שם נזהרת כל כך שלא לגזול?

נקודה למחשבה:

לשמיעת שיעורי הר"ג אברהם ישעיהו קובלסקי בקול הלשון חייג: 073-295-1340 | לקבלת העלון בדוא"ל: a0548470661@gmail.com

לתרומות, להנצחות ולכל ענין אחר בנוגע לגליון: 054-847-0661

שיעור כלל

שילוח תשובה

בכבוד חתומה

עמוד

מקומות

ש. ברגר
היהלום שבספר

עמוד
העלון
בחסות:

מדשן ביתן

גליון
252' מו

פנינים ורעיונות נפלאים לפרשת השבוע מאוצרו של הרב יוסף זריצקי שליט"א
נערך לדפוס לע"נ המחנך רבי דוד ב"ר חיים הכהן עדני זצ"ל

פינחס
תש"פ

לך. אמר לו הנער, הרי בהתחלה סיכמנו שאני אקבל אצלך רק אש"ל, לא משכורת. ענה לו העשיר, בהתחלה חשבתי

שהארוחות שאתה אוכל על שולחני, כל כך חביבות עליך עד שיכולות להיות שכר נאה עבור עבודתך. עכשיו שראיתי כי עזבת סעודה יקרה ועריבה כדי לעבוד עבורי, לכן מגיע לך מעכשיו שכר גדול נוסף עבור עבודתך.

כך הדבר אצל פנחס, אין בכח אדם לשלם לקב"ה אפילו בעד עצם החיים שנתן לו הקב"ה, כי טובת החיים עצמם היא טובה גדולה עד מאוד, ולכן על האדם לעמול כל ימיו בעבודת ה' בעד טובה זו לבדה, קל וחומר שעבור שאר הטובות והחסדים שהקב"ה עושה עם האדם, שהם נדבה וחסד הניתנים לפני משורת הדין, שאין סיפק ביד האדם לשלם עליהם לקב"ה. לעומת זאת, פנחס מסר את נפשו עבור קדושת שמו יתברך, וחרף נפשו למות, כי לולא שתים עשרה הניסים שנעשו לו היה מת, אבל בזאת שגילה שחיו אינם נחשבים בעיניו למאומה מול עבודתו של הקב"ה, א"כ, צריך הוא לקבל שכר אחר, ובדין הוא שיטול שכר.

"פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן" (כ"ה - י"א)

הגמ' בבבא בתרא [ק"י:ד] אומרת, פנחס זה אליהו, ומדוע? מבאר רבי יעקב גלינסקי, ההסבר הפשוט, ששניהם היו קנאים - פנחס "בקנאו את קנאתי", ואליהו [מלכים א', י"ט - י"] "קנא קנאתי לה' אלקי צבקות".

אבל יש הסבר נוסף, צד השווה ביניהם. הגמ' במסכת סוטה [כ"ב:] אומרת, שלפני פטירתו, אמר ינאי המלך לאשתו, אל תתייראי מן הפרושים, הם החכמים, ולא מן הצדוקים, אלא מן הצבועים, שמעשיהם כמעשה זמרי ומבקשים שכר כפנחס.

הסביר הרב מבריסק, שבטוחים הם שמצילים במעשיהם ומגיע להם שכר, והדוגמא: זמרי. העם יצא וזנה עם בנות מואב - "ויצמד ישראל לבעל פעור", אמר זמרי, אם יוצאים אל בנות מואב, חוטאים גם בזנות וגם בעבודה זרה, נביא את בנות מואב אל המחנה, וכך נחטא בזנות לבדה, זה "הרע במיעוטו", פשרה הכרחית.

קם פנחס וקינא, מי שמך לפשר פשרות? התורה שלך היא? אתה בעלים על המצוות?

"פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן" (כ"ה - י"א)

לפי שהיו השבטים מבזים אותו וכו' לפיכך בא הכתב ויחסו אחר אהרן. [רש"י].

בספר "בית אב" כתב: הדברים מופלאים, הרי כולם ראו בחוש את חרון אף ה' בישראל, איך שמתו עשרים וארבע אלף במגיפה, וראו שבמעשהו של פנחס המגפה נעצרה וכולם ניצלו, וא"כ מדוע הם ביזו אותו? ומסביר, זהו דרך ההמון, שמבטלים הכל, ואם מוצאים איזו הערה או ביקורת על צדיק, אף שאינה ממין הטענה כלל, כבר אינם מקבלים את תוכחתו.

"פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן" (כ"ה - י"א)

לפי שהיו השבטים מבזים אותו הראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים לעבודה זרה. [רש"י].

שואל ה"חתם סופר", היכן מרומז בפסוקים שזה מה שאמרו השבטים "בן פוטי שפיטם אבי אמו עגלים לעבודה זרה"? ומתוך, בדרך רמז, על ידי חשבון של צירוף ראשי תיבות, פנחס פ', בן אלעזר בן אהרן - גימטריה שש = ו, הכהן השיב גימטריה עשר = י, את חמתי גימטריא תשע - ט, וכל האותיות יחד ר"ת פוטי, בקנאו את קנאתי גימטריה מאה ושלוש = עגל. יוצא פוטי ועגל, וזה רמז שפיטם אבי אמו עגלים לעבודה זרה.

המגיז מדובנא הסביר זאת כדרכו על פי משל. נער אחד שהיה משרת אצל עשיר גדול, שירת אותו בכל כוחו ימים רבים, שכרו היה לאכול מארוחות שולחנו של העשיר, ותו לא. פעם אחת ערך העשיר סעודה גדולה, כסעודת שלמה בשעתו, והמסובים ובתוכם המשרת אכלו ושתו והטיבו את ליבם. והנה, באמצע הסעודה, הופיע סוחר גדול וביקש מהעשיר לקנות סחורה מחנותו, אך העשיר דחהו למחר, כי עכשיו הוא באמצע המשתה והשמחה. הנער קם מעל השולחן ואמר לעשיר, תן לי את המתפתחות של החנות, ואביא את הסחורה המבוקשת. אמר ועשה. והעשיר הרוויח כסף רב מעסקה זו. למחרת, שאל אותו העשיר, מה מגיע

כך פנחס וכך אליהו. אחאב העביד לעבודה זרה, ואליהו קינא לשם ה', גזר שלוש שנים בצורת, לבסוף כינס את כל העם במורדות הכרמל. לפני מבחן האש שירדה מן השמים, נשא דבריו, "עד מתי אתם פוסחים על שני הסעיפים אם ה' הוא האלקים לכו אחריו, ואם הבעלים לכו אחריו" [מלכים א', י"ח - כ"א], רק **אל תחיו חיי פשרה**.

דבר זה מתחיל הרבה קודם. רבקה אמנו סבלה, הבנים התרוצצו בקרבה, הלכה לבית מדרשו של שם, מה ביקשה? ברכה, שהייסורים יפסקו, ומה היתה התשובה? "שני גויים בבטן", הם מתגוששים והצער ימשך. מה הועילה בפנייתה? הועילה ונרגעה, שמעה שאלו שניים, זה לכאן וזה לשם, נרגעה, ובלבד שלא יהיה פשרן. זו ההוראה וזו הדרכה, שהקו יהיה ברור וחד, הגדרה גדורה והחלטית ולא עמעום וטשטוש, רפיסות וגמגום, ערפול וערבוב.

בתלמוד ירושלמי [ברכות ה' - ב'] אמרו, שקבעו הבדלה בתפילה, "אם אין דעת הבדלה מנין". וקשה, מילא הבדלה בין קודש לחול צריכה דעת, בין ישראל לעמים מחייבת דעת, אבל בין אור לחושך, איזו דעת נצרכת? כל חרק מבדיל בין אור לחושך! התשובה, שיש כאן טעות יסודית בהבנת ההבדלות. הדעת אינה נצרכת כדי להבין מה אור ומה חושך, מה קודש ומה חול, מי ישראל ומי העמים, לא לכן הכוונה. הכוונה היא שיש צורך בדעת כדי לבצע את ההפרדה בפועל, שלא לערב בין קודש לחול, שלא לערבב בין אור לחושך, לשמור על הגבולות שבין ישראל לעמים, שלא כאותם שביקשו לערב את התחומים ולטשטש את ההבדלים, להרכיב כלאים ולהנהיג בכלאים.

עליהם נשא **הרב מבריסק** את משלו. מעשה ביהודי חס, יהודי טוב, איש תם וישר, ירא אלקים וסר מרע, שלא היתה לו אלא סכין אחת. מזלגות, כפות וכפיות לרוב, וסכין אחת בלבד. מה יעשה ונצרך הוא לסכין הן לבשר והן לחלב. החליט להקצות צד זה של הסכין לבשר, וצד זה לחלב, כך בא הכל על מקומו בשלום, עד שלא הבין מדוע לא יאמצו הכל את הרעיון, מדוע יש צורך בסכינים נפרדים, ולא הבין שאם זה חצי בשר וחצי חלב, הרי זו טריפה גמורה. כך החושבים לערב בין קודש לחול, בין אור לחושך ובין ישראל לעמים, ולא לערב ממש אלא לחנך לשני הצדדים, כך וכך אחוים קדש כך וכך אחוים לחול, ויוצרים מאז אחווי טריפה.

"פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם" (כ"ה - י"א)
הגמרא [סוטה כ"ב:] אומרת, שינאי המלך אמר לאשתו: "אל תתיראי מן הפרושין ולא ממי שאינן פרושין, אלא מן הצבועין שדומין לפרושין, שמעשיהן כמעשה זמרי ומבקשין שכר כפנחס".

ולכאורה ההשוואה הזאת תמוהה מאד, הרי מעשהו של זמרי הוא המעשה השפל ביותר, ולעומת זאת מעשהו של פנחס שמסר נפשו על קנאת ה' הוא הקידוש ה' הגדול ביותר, ואיך אפשר להציב את מעשיהם של זמרי ושל פנחס זה מול זה?! כיצד ייתכן שאדם יעשה את המעשה השפל ביותר ויבקש שכר כאילו עשה את המעשה הנעלה ביותר? אומר **רבי יוסף חיים זוננפלד** זצ"ל: זמרי לא רצה לחטוא לשם חטא, אלא היתה לו 'כוונה טובה'. הוא ראה שעם ישראל נכשלים בשתי עבירות חמורות: הם זנו אצל בנות מואב ועבדו עבודה זרה לאלהי מואב. הדעת נותנת שסיבת החטאים של ישראל היתה בגלל הימצאותם במחנה מואב, ומכאן בא לידי מסקנה שאם יצליח למנוע מהם מללכת למחנה מואב - יצילים מן החטא, איך עושים זאת? פשוט מאוד: מביאים את המואביה אל תוך מחנה ישראל, ועל ידי כך מבטלים את הרצון של ישראל לצאת החוצה אל מחנה מואב. נכון שלא פתרו את בעיית הזנות, אדרבה, הכניסו את העבירה הזאת אל תוך מחנה ישראל, אבל לפחות פתרו את העניין של עבודה זרה...

ככה זה כשרוצים 'לתקן'. חושבים להציל דבר אחד ובינתיים גורמים למכשולות אחרים, ואחריתם מי ישורם. ברוסיה, הקימו המשכילים לילדי ישראל 'חידר מתוקן', והחרדים כינו אותו בהגייה אשכנזית - 'חידר מסוכן'. אוי לו לאותו 'תיקון' שאינו אלא קלקול.

לצערנו, גם כיום יש חוגים דתיים ש'מתקנים' כל מיני תיקונים ופשרות בדת, בטענה שבכך הם מצילים את היהדות... לא הצלה יש כאן אלא חורבן.

כעת הכל מובן. הואיל ולזמרי היתה 'כוונה טובה', להציל את עם ישראל מחטא חמור של עבודה זרה, בוודאי יימצא מישהו שיבוא לתקן איזה 'תיקון' כזמרי בשעתו, ויבקש על כך שכר כפנחס...

"פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן" (כ"ה - י"א)
רבי אברהם אליהו קפלן (בעקבות היראה עמוד ר"ט) כותב במכתב [משנת תרפ"ג], "...ראיתי שהדפסת על כרטיס ההזמנה את כבוד שמך חסר י', על כן אעירך שלא תוסיף לעשות כן, כי כל פנחס שבתנ"ך מלא הוא, רק במקום אחד בספר שמואל [א', י - ג], ושם לא משום שבח הוא, כידוע.

...וראה נא מתוך חשבון הגימטריה מה נכונים דברי חז"ל באמרום [ב"ב קי"ד:] פנחס זה אליהו, משום שמידה אחת היתה להם, היא מידת הקנאה. כי "פנחס" בגימטריה מאתיים ושמונה, אבל אליהו זה רק חמישים ושתיים, אבל אם תוסיף אל השם אליהו את המילה "קנאה" = מאה חמישים ושש, תקבל ג"כ מאתיים ושמונה. וזה נפלא... כי שמות הגדולים גדולים ממש, יש להם שורש למעלה.

יהודי בשם פנחס שאל את **רבי חיים קניבסקי**, למה בספרים כתוב שם הפרשה פנחס ללא יוד, והרי השם הוא פנחס! הראה לו הרב בספר שמואל [פרק א' פסוק ג'] שכתוב "שני בני עלי חפני ופנחס" ללא יוד, וגם בגמ' מופיע כמה פעמים פנחס ללא יוד. והוסיף, בזוהר כתוב, שקיבל יוד אחרי שקידש שם ה'. ופעם אחרת אמרו לרב, שב"בית שמואל" כתב שיש פנחס חסר יו"ד, חיפשו במחשב ולא מצאו. אמר להם הרב, תביאו תנ"ך, והראה שכתוב "חפני ופנחס" ללא יו"ד, ואמר בצחות, המחשב לא למדן.

"השיב את חמתי מעל בני ישראל" (כ"ה - י"א)

אומר הגר"א **מזלנא**, בתיבת "מחצית" השקל, האות האמצעית היא צ', ר"ת "צדקה", אותיות חי סמוכות לה משני צידיה, והאות מ' בתחילתה ואות ת' בסופה, ובצירופם יחד - **מת**. ללמדך, שע"י מעשה הצדקה יהיה העושה קרוב לחיים ורחוק מהמוות, וכמו שכתוב "וצדקה תציל ממוות". פנחס הכניס את עצמו לסכנה גדולה כשהוא בא לנקום נקמת ה', וכמו שהגמ' אומרת [סנהדרין פ"ב:] "ויפלל" שעשה פלילות עם קונו כדי שלא יאבד כלל ישראל, וכן סיכן עצמו מפגיעתם של שבת שמעון ומפגיעתו של זמרי, שאמרו חז"ל שאם היה זמרי הופך פניו והורגו, היה פטור. א"כ, במעשהו של פנחס היה חסד וצדקה לכלל ישראל. זהו שנרמז בפסוק "השיב את חמתי", שבמעשה הצדקה שלו הוא השיב את אותיות "חמתי", כי תיבה זו היא ההיפך מהתיבה "מחצית", כי ב"חמתי" האותיות **מת** קרובות זו לזו ואותיות **חי** רחוקות זו מזו, ואילולי השיב פנחס את "חמתי", לא היתה תקומה לישראל, וא"כ, במעשה הצדקה שלו היפך פנחס את "חמתי" ל"מחצית" והצילם ממוות לחיים.

"לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום" (כ"ה - י"ב)

למי הכוונה "אמור"? מסביר הנצי"ב **מואלוז'ין** ב"העמק דבר", על פי משל. שר מלחמה איבד את עשתונותיו באמצע הקרבות, קם חייל אחד וחילץ את כל החיילים מתבוסה. קרא המלך לשר הצבא ואמר לו, **אתה** בעצמך תן לו את אות הגבורה, כיון ש**אתה** הוא זה שנפלה רוחך, **אתה** הוא זה שתתן לו את העיטור. כך גם כאן, עומד משה רבנו ובוכה פתח אוהל מועד כשראה את בניי בחטאם, ולא עשה דבר למענם, בעוד שפנחס עמד וקינא להקב"ה. לכן נצטוו משה "לכן אמור", שהוא עצמו יאמר לפנחס מה המתנה ומה העיטור שהוא מקבל מהקב"ה.

ה"משך חכמה" מבאר עפ"י מש"כ הרמב"ם בפירוש המשניות, שנביא שמנבא נבואה רעה, יכולה הנבואה לחזור רק אם יעשו תשובה, אבל נבואה טובה לא חוזרת לעולם, שבוזה גם נבדקת נבואתו אם היא אמיתית או לא. הקב"ה אומר למשה, אני יכול לומר לפנחס "הנני נותן לו את בריתי שלום", אבל אני רוצה שנבואה זו לא תחזור והיא תהיה "לו ולזרעו אחריו", לכן "אמור" לו אתה, כדי שהבטחה לא תוכל לחזור, כי מדובר בנביא שהבטיח הבטחה טובה.

"לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום והיתה לו ולזרעו"

אחריו ברית כהונת עולם" (כ"ה - י"ב - י"ג)

התרגום **יונתן בן עוזיאל** [פסוק י"ג] מבאר מהי אותה ברית כהונת עולם. בעבור מה שקראו לו בן פוטי כלומר שהוא מהמדיינים, זכה פנחס שהקב"ה ייחס אותו לכהונה גדולה, ובזכות שהחזיק רומח בידו והכה את המדיינית לתוך קיבתה והתפלל בפיו על עם ישראל, זכו בניו הכהנים לדורות עולם שכל אדם השוחט צאן ובקר, כגון כבש, גדי או עגל, עליו להעניק לכהן את הזרוע, הלחיים עם הלשון והקיבה. הזרוע היא בזכות מה שהחזיק את הרומח בידו, הקיבה היא בזכות שדקר את המדיינית לתוך קיבתה, והלחיים הם בזכות מה שהתפלל על בני ישראל כמאמר הכתוב: "ויעמוד פנחס ויפלל ותעצר המגיפה".

בזמנו של **המלבי"ם** פרצה מלחמה עזה בין הצאר ניקולאי לבין רבות ממדינות אירופה, כל יבשת אירופה הפכה למערבולת של קרבות, ולראשונה החלו לגייס גם יהודים לצבא. יהודים רבים שנאלצו לצאת למלחמה, פנו אל **המלבי"ם** וזעקו בפניו בתחינה: אנו יוצאים לחזית. יהיה עלינו ללחום בתנאים לא תנאים, ובמקומות המצויים בעומק שטח אויב. תן לנו עצה היאך לשרוד את הקרבות ולהינצל מהמוות!"

אמר להם **המלבי"ם**: "תנו לי זרוע, לחיים וקיבה!!!" וביאר **המלבי"ם** את דבריו, כשאמרתי 'זרוע' התכוונתי שלא יעבור

עליכם יום שלא תניחו תפילין. 'לחיים' שלא תגלחו את לחיכם בתער, ו'קיבה' שלא תאכלו בשר פיגולים. וכך יתקיים בכם בחסד ה' מאמר הכתוב: 'הנני נותן לו את בריתי שלום', ותזכו לחזור מן הקרבות בריאים ושלמים!" למרבה הפלא, אלו ששמעו לעצתו של **המלבי"ם** והקפידו בכל נפשם על שלוש המצוות הללו, ניצלו באופן מופלא ממות בטוח בשדה הקרב ושבנו לביתם בשלום!

"ושם איש ישראל המוכה" (כ"ה - י"ד)

שואל ה"אור החיים", מדוע לעיל (כ"ה - ו') כשהתורה כותבת את מעשה זמרי, לא כתוב את שמו, אלא רק "והנה איש ישראל בא ויקרב"? ומתרץ, אז עדיין לא עשה מעשה, אלא רק חשב לעשות, "והנה איש בא", וכל עוד שלא חטא בפועל, לא תבזהו התורה להזכיר שמו. אבל כאן, אחרי שעשה את העבירה בפועל, פרסמה התורה את שמו, כי מצווה לפרסם עושי רשעה.

רבי משה פיינשטיין מתרץ: אם היו כלל ישראל יודעים בשעת החטא מיהו החוטא, היה הדבר גורם לתסיסה גדולה, כי הרי היה נשיא וחשוב ומעשהו עלול היה להשפיע על הסובבים, וכיון שכך התורה לא פרסמה את שמו. אבל אחרי שנהרג, יש בהזכרת שמו תועלת רבה, כדי לפרסם שעל אף מעמדו החשוב, לא חסו על כבודו והרגוהו, כי מעשיו של האדם הם אשר קובעים את דינו ולא מעמדו וחשיבותו. בספר **"לחם לפי הטף"** מתרץ, כל זמן שאדם לא עשה בפועל את מעשה העבירה, גם אם עשה את כל ההכנות והלך לעשותה, עדיין לא בטוח כי יחטא בפועל, כי יש לו זכות אבות כי הוא מזרע אברהם יצחק ויעקב, ויש עליו הרבה מגנים. הגמ' במנחות [מ"ד] אומרת, מעשה באדם אחד שנסע מרחק רב כדי לעבור עבירה, וכבר שילם ארבע מאות זהובים בשביל מעשה העבירה, וברגע האחרון ממש, כשהכל היה כבר ערוך ומוכן, באו הציציות וטפחו על פניו ונשמת מן העבירה. באה התורה ואומרת: כל זמן שלא עשה את העבירה בפועל, אין לפרסם את שמו, כי אולי לבסוף יימנע מלעשות, ולכן נאמר: "והנה איש", אבל כעת שעשה ונהרג תוך כדי עבירה, כבר מותר לפרסם את שמו, "ושם איש ישאל המוכה וכו' זמרי בן סלוא".

"ושם איש ישראל המוכה אשר הכה את המדינית וכו' ושם

האשה המכה המדינית כזבי בת צור" (כ"ה - י"ד - ט"ו)

מדוע כשהוזכר זמרי, פירטה התורה "אשר הוכה את המדינית", ואילו כאשר הוזכרה כזבי, נאמר רק "האשה המוכה" בלי לפרט "אשר הוכתה את הישראלית"? מתרץ

החיד"א, הדבר יובן על פי דברי ה"אור החיים" בפרשת בלק [כ"ה - ח'] שהקשה, בשלמא דקירת זמרי היתה כהלכה, שהבועל ארמית קנאים פוגעים בו, אבל המדינית אינה בכלל האיסור ואינה מצווה, ולמה פנחס הרג אותה. ואם נאמר שהרגה משום שחשש שכזבי היא אשת איש ועכשיו היא מזנה עם זמרי, הרי לא היה הורג אותה מספק? ומתרץ, "אפשר שדן בה משפט הבהמה שכתוב ואת הבהמה תהרגו".

הרב שך העיר על זה [בגיליוני הרמב"ם הלכות איסורי ביאה פרק י"ב הלכה ו'], שדברי ה"אור החיים" מפורשים בדברי **הרמב"ם**, שהורגים הנבעלת לישראל מדין "תקלה". **והרמב"ם** מביא פסוק בפרשת מטות [ל"א - ט"ו] "הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם למסור מעל בה' על דבר פעור". ולפי זה מובנים הפסוקים, הגמ' אומרת בסנהדרין [פ"ב], שאילו פירש זמרי לא היו קנאים פוגעים בו, שכל ההיתר להורגו היה רק בשעת מעשה, אבל בחיוב המיתה של כזבי שהוא מדין "תקלה", ברור שגם לאחר מעשה מותר להרגה. לכן, כשהתורה מזכירה את זמרי, היה צריך לפרש "אשר הוכה את המדינית", שהריגתו היתה בשעה זו שהיה "את המדינית", בשעת מעשה, שהיה עליו חיוב מיתה. אבל לגבי כזבי, שחיוב מיתתה אינו תלוי דווקא בשעת מעשה, לכן התורה לא פירשה זמן הריגתה.

בספר **"תוספת ברכה"** מתרץ, יש לומר שבא הדבר כדי להגדיל חטאו, שלא הלך בדרכי אבותיו כשמעון שקינא במעשה דינה ולחם באנשי שכס.

לקט מתוך הגליון מדשן ביתך
לקבלת הגליון המלא
יש לשלוח בקשה לדוא"ל:
mideshenb@gmail.com

פרשת פנחס

שלומיאל בן צורישד", והוא: "זמרי בן סלוא נשיא בית אב לשמעון". ובספר 'פרי צדיק' הביא את דברי רבי חיים ויטאל בשם האר"י, שזמרי הוא שלומיאל בן צורישד, נשיא שבט שמעון, והוא בנם של שמעון ודינה. כי לאחר ששכם בא על דינה, סירבה דינה לצאת מהבית, עד שלקחה שמעון לאישה. והולידו שמעון ודינה את שאל בן הכנענית (בראשית מ"ו י'). ודינה נקראת "כנענית", דנבעלה לכנעני. ומכאן אותה זוהמה של ג"ע שהטיל שכם בדינה - נדבק הדבר בבנה, ויצא זמרי. א"כ מגלים רבותינו גילוי נפלא, שזמרי הוא בנו של אחד מהשבטים. לפי זה מבאר המהרש"א, שזמרי היה לפחות בן 250 שנה, שכן בזמן שעם ישראל ירדו למצרים היו 70 נפש, וביניהם היה שאל בן הכנענית, ושהו במצרים רד"ו שנים, ועוד מ' שנה במדבר - סה"כ 250 שנה (תורת חסד).

גלגוליו של זמרי - הרמ"ע מפאנו (ספר הגלגולים) מבאר באופן נפלא את גלגוליו של זמרי: שמעון ולוי הרגו את שכם בן חמור שבא על דינה אחותם, ועמו הרגו גם כ"ד אלף מתושבי שכם. עלו נשמותיהם של בני העיר שכם למרום, וטענו כלפי הקב"ה: עשינו ברית מילה ונתגייירו כבני אברהם, ועל כך רוצים אנו שכר. אולם כיון שחטאו בגילוי עריות, ורק מתוך טומאה נימולו, שלחם הקב"ה לתיקון שני, וירדו כולם בפעם השנייה בימי זמרי. זמרי היה גלגולו של שכם, וכ"ד אלף שמתו עכשיו הם אותם כ"ד אלף שמתו אז. ומוסיף המהרש"א, שזו הסיבה שזמרי היה משבט שמעון, דשמעון ולוי קינאו שניהם על ג"ע של שכם בדינה. אולם, בעוד שבט לוי המשיך את המורשת, כמו שאמרו חז"ל על פנחס: "קנאי בן קנאי" - דפנחס משבט לוי, המשיך את הקנאות על עוון גילוי העריות, הרי שזמרי, שהיה משבט שמעון ונבחן אף הוא האם הוא מקנא לגילוי עריות, - לא עמד בניסיון. וע"כ זמרי בא כגלגול של שכם, כדי לתקן ולעמוד בניסיון של גילוי עריות דווקא, ותחת זאת שחטא בדינה, נדרש עתה להיזהר ולא לחטוא שוב. אולם זמרי לא הצליח לעמוד בניסיון, ומתו כולם, זמרי וכ"ד אלף מישראל. מוסיף רבי חיים ויטאל בשם האר"י: כזבי בעצם הייתה מיועדת לזמרי, שכן למעשה זמרי צריך היה לגייר אותה ואז לישא אותה בהיתר, וכך לבוא על תיקונו השלם. וברמז לזה נקרא "שלומיאל בן צורישד", והיא נקראת "כזבי בת צור". אבל לא כן היה, וזמרי נקשר לכזבי בגויותה. לכן התיקון היה שירדו כולם שוב בימי רבי עקיבא, גלגולו של זמרי, ולכן היה צריך להמתין עד שיהיו לר"ע 24,000 תלמידים.

התיקון הראשון - ע"י קטיעא בר שלום - בגמ' (ע"ז דף י.) הובא מעשה מופלא: קטיעא בר שלום היה שר במלכות רומי. והנה, מלך רומי באותם הימים היה שונא ישראל, וביקש להשמיד, להרוג ולאבד את כל היהודים אשר בארץ מלכותו. התייעץ מלך רומי עם שריו, ושאל: "מי שעלה לו נימא (בשר מת) ברגלו, האם יקטענה ויחיה, או יניחנה ויצטער"?! הבינו השרים את הרמז - שכוונת דבריו היא לעם ישראל, אשר הוא מדמה אותם לבשר מת המצער את המלך, ואמרו כולם: "יקטענה ויחיה" - כלומר, ראוי לך להשמידם. אולם בניגוד לדברי כל השרים, אותו שר - קטיעא בר שלום - שכנע את המלך שלא יצליח במזימתו, כי רבים וטובים ממנו כבר ניסו ונכשלו. השתכנע המלך מדבריו, ואמר לקטיעא: "יפה אמרת, ולא אשמיד אותם. אולם דע לך, שחוק הוא מלפני המלך, שהמנצח את המלך בדברים - בגין חוצפתו הרבה והבנושה שהסב למלך, עונשו הראוי לו הוא להיות מושלך בבית מלא עפר"! - היינו להיקבר חי! באותה שעה הובילו את קטיעא בר שלום למיתה, אולם זמן קצר לפני שקיבל את עונשו ארע דבר פלא: לפתע פתאום צעקה לעברו שרה רומית מן החלון:

"פנחס בן אלעזר" - פנחס הוא אליהו הנביא זכור לטוב - **מענייני אליהו הנביא: א.** בשורת הגאולה מופקדת בידו של אליהו הנביא, ואכן הכל מצפים לבואו של המבשר - אליהו הנביא זכור לטוב, שיבוא לבשר את הבשורה שמישיח צדקנו בא. **ב.** בסיום הסעודה אומרים "הרחמן הוא ישלח לנו את אליהו הנביא זכור לטוב ויבשר לנו בשורות טובות" - זו בשורת הגאולה. **ג.** "זכור לטוב" הוא כינוי מיוחד לו זכה אליהו, וכיוון שהוא מבשר רק טוב - נזכר שמו לטובה. **ד.** דעות חלוקות יש במוצאו של אליהו. בספר מלכים (א' י"ז), הוזכר לראשונה "אליהו התשבי מתושבי הגלעד", ופרש"י: אליהו התשבי, מארץ ששמה תושב. כלומר שנולד בעיר תושב, והתיישב בעיר גלעד.

"הנני נותן לו את בריתי שלום" - מה שאלהו מגיע לכל ברית האם זה ליכותו או לחובתו - בפרקי דרבי אליעזר (פכ"ט) איתא, על מה שאמר אליהו הנביא (מלכים-א י"ז) "קנא קנאתי": "א"ל הקב"ה (לאלהיו), לעולם אתה מקנא, קנאת בשטים על גלוי עריות, שנאמר 'פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן', וכאן קנאת, חייך שאין עושין ברית מילה עד שאתה רואה בעיניך. מכאן התקינו חכמים לעשות כיסא מכובד למלאך הברית, שנקרא 'אליהו זכור לטוב מלאך הברית'. והובאו דברים אלו בטור (י"ד ס' רסה) בשם המדרש. וכתב ע"ז ה'פרישה' (שם ס"ק כה): "לשבח א"ל הקב"ה כן, כיון דאתה מקנא לה' על מצות מילה, נתן לו ה' זה לשכרו. ויש דורשין לגנאי, כאילו א"ל ה' 'אתה מוציא לעז על בניי שאינן מקיימין הברית, בעיניך תראה שמקיימין אותה'. אבל קשה לומר כן שאלהו הוציא דיבה, וגם א"כ מי יכריח לאלהו שיבוא ויראה בקיומו". עכ"ל ה'פרישה'. אמנם אחד מהראשונים (ספר קושיות אות רפ) פירש כדורשין לגנאי, "מפני מה הוזקק אליהו לבא אל המילה יותר משאר מצוות, דכתיב (מלכים-א י"ז) 'קנא קנאתי לאלוקי צבקות כי עזבו ברית בני ישראל'. א"ל (הקב"ה לאלהיו): חשדת בבניי הכשרים שעזבו ברית המילה, חייך שתטרח אתה בעצמך להיות בשעת המילה". אולם את ה'פרקי דרבי אליעזר' הנ"ל, אין מקום לפרש כדורשין לגנאי, שהרי כתב גם "קנאת בשטים על גלוי עריות", וזה בוודאי שבח לפנחס שקנא קנאת ה', אבל בדברי המדרש שהביא הטור, שלא הזכיר גלוי עריות, רק ברית מילה, יש לפרשו גם באופן של גנאי. אמנם ב'אור זרוע' (הל' מילה ס' ק"ז) פירש כדורשין לשבח, שהביא גם קנאת פנחס בשטים על ג"ע, (כדברי ה'פרקי דרבי אליעזר'): "א"ל הקב"ה לאלהיו: בשיטים אתה מקנא על גילוי עריות, וכאן אתה מקנא על עסק הברית, חייך אני אכרות ברית עמך, ברית שלום וברית כהונה, ולא עוד אלא שאין ישראל עושין ברית מילה עד שאתה רואה בעיניך. מכאן נהגו רבנן לעשות מושב כבוד למלאך הברית - אליהו זכור לטוב" (אוצר פלאות התורה).

צורתו של אליהו הנביא - דבר פלא כתב ה'שבט מוסר': "ראיתי לאיש אחד חסיד, ישר ונאמן, שהיה נראה לו אליהו, והיה מגלי ליה רזין עילאין, ואמר שאלהו ממוצע בקומתו, לא לבן ולא שחור, אלא פניו כאיש אשר עמד נגד השמש חצי שעה שנשחר פניו, והוא זקן בעל שער, וחגור לו זרת רחבו, וכתוב סביב החגור שבעה שמות הקודש, שהם 'קל', שקי, א-דני, הויה, אהיה, אלוקים, צבקות'. גם ראה כתוב בו 'בן פורת עלי עין' (בראשית מט כב), ולא ידעתי טעם הפסוק הזה שהיה כתוב בו" (אוצר פלאות התורה).

"זמרי בן סלוא נשיא בית אב לשמעון" - זמרי בנו של שמעון - בגמ' (סנהדרין דף פ"ב) איתא: "הוא זמרי בן סלוא, הוא שלומיאל בן צורישד, הוא שאל בן הכנענית". כלומר, בתחילת פר' במדבר נתמנו נשיאי ישראל, ושם נאמר: "לשמעון -

"אוי לה לספינה העוברת בלי לתת מכס". שמע קטיעא בר שלום את דבריה, ומל את עצמו לעיני כולם! ואז אמר: "נתתי מכס". ובשעה שהשליכוהו לבית מלא עפר, ציוה קטיעא את צוואתו האחרונה: "כל נכסי יהיו נתונים לרבי עקיבא וחבריו". יצאה בת קול ואמרה: "קטיעא בר שלום מזומן לחיי העולם הבא". והנה, כל הרואה מעשה זה משתומם ושואל: א. קטיעא בר שלום הלא היה שר גוי, אז כיצד יתכן ששמו היה "בר שלום" - שם של יהודי? ב. יתר על כן יש להבין, מדוע מל את עצמו? ולמה מת במיתה משונה, ששיקעוהו בבית מלא עפר? ג. והיותר תמוה: מדוע השרה הרומית התערבה באמצע המעשה, ואמרה לו ברמז שיעשה ברית מילה? והביאור מופלא עד מאוד: קטיעא בר שלום הוא גלגול של זמרי בן סלוא, מסיבה זו כינוהו חז"ל בשם המיוחד "קטיעא" - לרמז על האות ו' הקטועה במילה "שלום"! וכיון שזמרי פגם וקלקל בגלגולו השני, עד שפנחס חייב היה להרוג, והיות שיהודי שחטא ובא על גויה, נדבקת בו ערלה - נצרך עתה קטיעא לתקן את הענין ע"י שיעשה לעצמו ברית מילה מתוך מסירות נפש, ובנוסף גם ימות דווקא בבית מלא עפר - כי את הערלה נותנים בעפר!!! ואותה שרה גויה - הייתה גלגולה של כזבי בת צור, ותחת זאת שהחטיאה את זמרי, יעצה לקטיעא לערוך תיקון הברית, וממילא רק בגלגול השלישי בא הכל אל תיקונו הראוי. אלא שנשאר להבין: מדוע יצאה בת קול שקטיעא בר שלום מזומן לחיי העוה"ב רק כשנתן נכסיו לר"ע, הרי בעצם מעשה ברית המילה - תיקן קטיעא בר שלום את חטאם של זמרי ושכס? ועוד תמוה: מדוע בחר קטיעא דווקא בר"ע מכל התנאים?

התיקון השני - ע"י רבי עקיבא ואשת טורנוסרופוס - הר"ן וה"תוספות" במסכת נדרים (דף ב:) מבארים את הפרק השני בתיקון, שהיה במעשה המופלא ברבי עקיבא ואשת טורנוסרופוס: והנה בזמן רבי עקיבא היה אדם רשע, שר במלכות רומי, ושמו טורנוסרופוס, שהיה מציק לו תדיר בשאלות וקנטורים, ולא היה מניח לו לנפשו. יום אחד חזר אותו שכן רשע וסיפר לאשתו שנראה לו ר"ע כמלאך ממש. ביקשה אשתו: תן לי רשות לנסותו, ונראה אם הוא מלאך, והסכים בעלה. הלכה והתייפתה, והייתה יפת תואר מאוד, והגיעה אל רבי עקיבא וגילתה לו שוקה. בתגובה, רבי עקיבא רקק, בכה וצחק. כשראתה שלא הצליחה, שאלה אותו האשה מדוע עשה כן. ענה לה רבי עקיבא: אומר לך תשובה רק על שניים מהם: הטעם שרקקתי - על שבאת מטיפה סרוחה* ובנוסף פעולה זו גם מועילה להמאס אותה עליו, ובכיתי על יופיך שיבלה בעפר, אך לא אספר לך מדוע צחקתי. לאחר זמן נפרדה מבעלה ונתגיירה בסתר, ונישאה לרבי עקיבא. רק אז הסביר לה ר"ע מדוע צחק: הוא ראה ברוח הקודש שתינתן לו בהיתר, וא"כ, מדוע מנסה היצר הרע להחטיאו באיסור?! וה'חסד לאברהם' מבאר, שאשת טורנוסרופוס היא גלגול של כזבי, ור"ע גלגול של זמרי. יוצא שר"ע תיקן את חטאו של זמרי, שכן נשא אותה בהיתר, ומעתה יאיר האור - שכס וזמרי פגמו בכפלים, ולכן באו לתקן בכפלים: כי נשמתו של זמרי נחלקה לשניים - החלק הרע בקטיעא בר שלום, והחלק הטוב בר"ע. וממילא, קטיעא בר שלום תיקן את חלקו ע"י ברית המילה שעשה במסירות נפש, ואף הוטמן בעפר. ור"ע תיקן כשנשא את אשת טורנוסרופוס רק לאחר שהתגיירה - ולא כמו זמרי, שבגלגול הקודם דבק בה בגויותה. ואף נשמתה של כזבי בת צור נחלקה לשניים - החלק הרע, בשרה הרומית שיעצה לקטיעא בר שלום למול. והחלק הטוב, באשת טורנוסרופוס שנתגיירה מדעתה, והשכילה לחזות בקדושתו הרבה של התנא האלוקי ר"ע. אולם כיצד חצאי הנשמות יתאחדו ויבוא הכל לתיקונו השלם? לכן בשעה שקטיעא בר שלום הותיר צוואה: "כל נכסי יינתנו לרבי עקיבא" - התאחדו הנשמות! יצאה בת קול ואמרה: "קטיעא בר שלום מזומן לחיי עוה"ב! (תורת חסד).

"צורר את המדינים והכיתם אותם כי צוררים הם לכם" -

במדרש (תנחומא ס"ג) איתא: "צורר את המדינים והכיתם אותם". למה? - כי צוררים הם לכם", מכאן אמרו: חכמינו הבא להרגך - השכם להורגו. רבי שמעון אומר: מנין אתה אומר שכל המחטיא את חברו - קשה מההורגו, שאם הורגו בעוה"ז, יש לו חלק לעוה"ב. אולם המחטיאו - הורגו בעוה"ז ולעוה"ב. הרי דעיקר מה דנצטוו ישראל לצורר את המדינים, הוא משום שבאו להחטיאם, וע"ז נאמר 'הבא להורגך השכם להורגו'. והנה ה"מאיר" כתב (סנהדרין דף עב.): התורה אמרה 'הבא להרגך - השכם להורגו', והיכן אמרה? פירשוהו במדרש תנחומא, "צורר את המדינים כי צוררים הם לכם", ולשון צוררים - מתמידים להצר להם. ולא סוף דבר הוא שהרשות ביד בעל הבית להורגו, אלא אף כל המוצאו יכול להורגו, דהרי הוא כרודף (עכ"ל).

"הוא דתן ואבירם" - איתא ב"סדר אליהו רבה" (פ"ח): ב' מידות של צדיקים, כיצד: צא ולמד ממשו רבינו ואהרן שנתכוונו ועשו שלום בין ישראל לאבינו שבשמים, בין ישראל לחכמים, בין חכם לחברו ובין איש לאשתו. מתוך צרכיהן נקבע להן שם טוב לבניהן ולבני בניהן עד סוף הדורות - "הוא אהרן ומשה" (שמות ו' כ'). שתי מידות של רשעים, כיצד, צא ולמד מדתן ואבירם הרשעים, שנתכוונו ועשו מחלוקת בין ישראל לאביהם שבשמים, בין ישראל לחכמים, בין חכם לחברו ובין איש לאשתו. מתוך צרכיהן נקבע להן שם רע להן ולבניהם עד סוף הדורות. הן דתן ואבירם שאמרו למשה רבינו במצרים "מי שמך לאיש שר ושופט" (שמות ב' ז').

"לישוב משפחת הישב" - הוא יוב האמור ביורדי מצרים (רש"י). **מדוע מסר יששכר ש"ן אחת משמו לבנו יוב? - ב'דעת זקנים' מבעלי התוס' (פר' ויצא ל"ח) כתבו: "אמר יששכר, אין 'יוב' שם הגון, אוסיף לו אות אחת משמי, ויקרא שמו 'ישוב', והיינו דכתיב (בפ' פנחס) 'לישוב'.** ביאור דומה הביא רבינו בעל 'טורי זהב' ז"ל בספרו 'דברי דוד' (כאן), וזה לשונו: "מצאתי כתוב, שאביו יששכר קראו בתחילה יוב, והיה מתרעם על אביו, כי שם עבודת אלילים היה בימיהם נקראת יוב, והיה מתבייש מזה. השיב לו אביו: 'הנה בשמי יש ש"ן יתירה, אוסיף אותה על שמך, ונקרא ישוב'. ובאמת יש להבין, מדוע לכתחילה קרא יששכר שם לבנו בשם של ע"ז. מבאר בספר 'דבק טוב' (כאן) דבזמן לידת 'יוב' עדיין לא היה נקרא ע"ז בשם יוב, ורק אח"כ נקרא כן (אוצר פלאות התורה).

"למה יגרע שם אבינו מתוך משפחתו כי אין לו בן" - פרש"י: "למה יגרע שם אבינו - אנו במקום בן עומדות, ואם אין הנקבות חשובות זרע - תתייבם אמנו ליבם". ה"מרפסין אגרא" הקשה: הלא צלפחד חילל שבת בפרהסיא, כמובא בגמ' (שבת דף צ"ו:) "המקושש הוא צלפחד", והמחלל שבת בפרהסיא, הרי הוא מומר לכל התורה כולה (עירובין דף ס"ט:), וידועים דברי ה"מרדכי" (יבמות ס' כ"ח) כי מומר שמת ללא בנים - אין אשתו מתייבמת, דאינו בהקמת שם בישראל. ונמצא כי אשת צלפחד אינה ראויה לייבום. ומה מקום לטענת בנות צלפחד החכמניות: "ואם אין הנקבות חשובות זרע - תתייבם אמנו"? מספר תירוצים בעניין: א. דעת התוס' דבפעם אחת אין אדם נעשה מומר. ב. החזו"א (י' ב) כתב, דרק במומר לתאבון נאמר שאינו נעשה מומר בפעם אחת, אך במומר להכעיס נעשה מומר גם בפעם אחת. לפי דעה זו ניתן לומר, כי למרות שצלפחד חילל שבת בפרהסיא, אך כיון שלא עשה זאת להכעיס אלא לתיאבון, דהיה זקוק לעצים שקשש, לכן לא נעשה למומר בפעם אחת. ג. ה"חת"ם סופר" מיישב: לא מצינו שצלפחד חילל שבת בפני עשרה מישראל, וע"כ אינו מומר. ד. ה"חת"ם סופר" (ח"ו ס' ב"ח) ביאר כוונת ה"מרדכי", דמומר שאין אשתו מתייבמת, זה לא במומר לע"ז או לשבת בלבד, אדם המקיים התורה מלבד ע"ז או שבת, למרות שנחשב כמומר לכל התורה - אין אשתו נפטרת מייבום. דרך מי שנשטש דרך התורה, נדבק לאומה זרה ויצא מכלל ישראל, אדם כזה "אינו בהקמת שם בישראל", וע"כ אין אשתו מתייבמת. ה. בגמ' (שבת צ"ו:) נחלקו על איזה מלאכה עבר

המקושש. י"א שהעביר חבילת עצים ד' אמות ברשות הרבים, וזהו חילול שבת בפרהסיא. אולם אם המקושש עבר על מעמר או תולש, אין הכרח שזה נעשה בפרהסיא (מפרדס הכהונה - אספקלריא).

✳ **חידות לפרשת השבוע: א.** לשמו של מי מבני השבטים הוסיפו את האות 'י' כנגד עשרת הדברות? ב. מי מבני השבטים נקרא על שם בת המקדש הראשון ובית המקדש השני? ג. מי התגלגל בחמורו של רבי פנחס בן יאיר? **תשובות בהמשך.**

✳ **"במדבר צין" - אמר ר' יוסי בר חנינא, ה' שמות יש לו: מדבר צין, שנצטוו ישראל עליו. מדבר קדש (תהלים כ"ט ז'), שנתקדשו ישראל עליו. מדבר קדמות (דברים ב' כ"ו), שניתנה קדומה עליו. מדבר פארן (במדבר י"ג כ"ו), שפרו ורבו עליו ישראל (דכל אחד נתעברה אשתו וזכר במצות "שובו לכם לאהליכם"), מדבר סיני (ויקרא ז' ל"ח) שירדה שנה לאומות העולם עליו. ומה שמו, חורב שמו (שבת פ"ט).**

✳ **"וידבר משה אל ה' לאמר" - א"ר לוי: כשם שהקב"ה מצוה למשה ומדבר עמו, כך היה משה מצוה, כביכול, לפני הקב"ה, וכשם שהקב"ה קורא למשה ומדבר עמו, כך היה משה קורא להקב"ה ומדבר עמו, שנאמר: "וידבר ה' אל משה", וכתוב "וידבר משה אל ה' לאמר יפקוד ה' וכו'".**

✳ **"אשר יצא לפניו ואשר יבא לפניו ואשר יוציאם ואשר יביאם ולא תהיה עדת ה' כצאן אשר אין להם רועה" - משה ביקש שיהיה רועה צאן מהימן שידאג לצאנו, ולא סתם רועה כמלכי האומות שדואגים לצרכי עצמן. לכאורה יש כאן סתירה בין תחילת בקשת משה וסוף בקשתו, שהרי מתחילה לא ביקש סתם מנהיג על העדה, אלא איש מיוחד "אשר יצא לפניו ואשר יבא לפניו", ולבסוף אמר סתם "ולא תהיה עדת ה' כצאן אשר אין להם רועה", דהיינו שמחפש רק מנהיג סתם, שלא יהיה 'הפקר'. ונראה, דהכוונה כאן ב"צאן אשר אין להם רועה", אינו שלא יהיה שום רועה, אלא דפעמים יש לצאן רועה אלא שאינו מדקדק כ"כ בצרכי הצאן, ורק נוגע לו כמה ריווח יהיה לו מזה, וכשאין כדאי לו הטרחה - אז מפקידם, ונמצא שאינו דואג בעבור הצאן אלא בעבור עצמו. וכן הוא מלכי אומות העולם, שדואגים רק על עצמן ולא בשביל העם, ואפילו אם טוענים איזה שיטות ודעות, זהו רק לרמאות את העם, שיחשבו שעושים כן לצורך העם, וכל המלחמות שעושים - הן רק בשביל נגיעות עצמם. אבל רועה ישראל צריך לדאוג על העם ולעשות כל שביכולתו בעבורם, ולא לדאוג כ"כ על עצמו. ועל זה בא משה כאן לבקש רועה לבני ישראל, שהרי ידע שבדאי יהיה להם איזה רועה, אלא רצה שיהיה מנהיג מהימן שידאג בעבורם. ונמצא שגם בסוף הפסוק ביקש משה איש מעלה, ולא רועה סתם. וע"ז השיב**

ימי בין המיצרים

לו הקב"ה שייקח את יהושע שיהיה רועה מהימן להם. ובאמת אצל משה מצינו שהיה רועה מהימן שהיה תמיד טוען ומליץ על בני אצל הקב"ה בשעה שהיה רוצה להעניש את כלל ישראל, כפי שהיה בחטא העגל ובחטא המרגלים, (ורק בעדת קרח לא טען, כיון שהיה זה צבור קטן, וגם משום שחטא זה היה בלא תועלת, ורק בא ממידות רעות). וכן מצינו שהקב"ה אמר בהספדו על משה "מי יקום לי עם מרעים מי יתייצב לי עם פועלי און" (תהלים צד טז), כדאיתא בגמ' (סוטה יג.). וזהו מה שמצינו שהקב"ה אמר על יהושע "איש אשר רוח ב", ופרש"י: "כאשר שאלת שיוכל להלוך כנגד רוח של כל אחד ואחד". ולכאורה הדבר תמוה, שהרי המנהיג צריך להיות תקיף בדעתו ולא להימשך אחר כל אחד. אלא אף שהמנהיג צריך להיות תקיף, מ"מ צריך לדאוג לכלל ולקבל כל אדם בסבר פנים יפות ולדעת מצבו. וזהו רועה נאמן שביקש משה. ובאמת היתה זו ג"כ כל מעלת פנחס, דמה שזכה לכהונה וברית שלום לא היה על שהרג את זמרי, שהרי אע"ג שצריכים לקדש ש"ש, מ"מ הקב"ה אינו צריך לקנאות זו, דאינו נעשה חלש במה שחוטאים איזה אנשים כנגדו, שהרי הוא אדון עולם אשר מלך בטרם כל יציר נברא, ומעלת פנחס שהציל את בני ישראל, וכתוב (פס"ג) "ויכפר על כלילית את בני ישראל בקנאת", וכתוב (פס"ג) "ויכפר על בני", דמטרת מנהיג ישראל, לבקש תחנונים על עמו ולקרנם ולחזקם (קול רם).

"ונתת מהודך" - מסר לו סוד המרכבה ומעשה בראשית (בעה"ט) (ברית ראשונים).

"ושאל לך" - כשאפשר לברר השאלה ע"י דבר אחר, ואפי' ע"י שד- לא נהגו לשאול באורים ותומים (תוס' גיטין ס"ח).

"כבשים בני שנה תמימים" - גובהם הפלאי של כבשי התמיד - איתא בירושלמי (פאה פ"ז ה"א): "שני תמידין שהיו מקריבין בכל יום, היו מרכיבין אותן על גבי גמל, ורגליהן נוגעות בארץ". וכן איתא במדרש רבה (בראשית ס"ה) עה"פ (בראשית כו טז) "ואת עורות גדי העזים הלבשים על ידיו ועל חלקת צוואריו" (ומובא בחס' מנחות דף פז. ד"ה שגובחן רחבים), שתמה רבי יוחנן על הפסוק הנ"ל, כיצד היו מספיקין עורות גדי העזים להלביש על ידי יעקב, הלא שני זרועותיו של יעקב היו גדולים כשני עמודי שיש. ומיישב רבי יוחנן, שרביקה הייתה תופרת העורות אחת אל אחת עד שהספיקו על ידיו של יעקב. יישוב נוסף אמר רב הונא בשם רבי יוסי: "שני תמידים שהיו ישראל מקריבין בחג היו מרכיבין אותן על שני הוגגין (עיינים וגמלים גבוהים) והיו רגליהם שפופות בארץ". כלומר, העזים של א"י בדורות הקודמין היו גדולים מאוד, ואין פלא שהספיקו עורות גדי העזים לכסות את ידיו של יעקב, אע"פ שהיו ידיו גדולות כשני עמודים (אוצר פלאות התורה).

✳ **ימי בין המיצרים מכפרים על עוונותיהן של ישראל - בגמ' (בכורות דף ח:):** מובא שהתווכח הקיסר עם זקני העיר אתונא מול התנא רבי יהושע בן חנניה, שהם שאלו אותו שאלות והוא השיב להם תשובות ניצחות אחת לאחת. לאחר מכן הביאו זקני אתונא שתי ביצים, ואמרו לו לרבי יהושע: 'אמור לנו, איזו ביצה יצאה מתרנגולת שחורה ואיזו מתרנגולת לבנה?'. כתשובה על שאלתם, הביא לפניו רבי יהושע בחכמתו שתי גבינות, וענה להם: 'אמרו לי, איזו מהן נעשה מחלב עז שחורה, ואיזו מחלב עז לבנה?'. וביאר המהרש"א את השאלה של זקני אתונא ותשובתו של רבי יהושע, ששתי התרנגולות מרמזות על שתי תקופות של כ"א יום בשנה, התרנגולת השחורה היא רמז על תקופת ימי האבלות על החורבן ביהמ"ק, שמ"ז בתמוז עד ט' באב. והתרנגולת הלבנה היא רמז על תקופת ימי סליחה וכפרה, שמראש השנה עד הושענא רבה, שהם ימי שמחה, שמתלבנים כתמי עוונותיהם של בני ישראל. וטענו זקני אתונא, שכשם שהביצים דומות זו לזו, ואין ניכר איזו מהשחורה ואיזו מהלבנה, כן אין לכם היכר בין ימי בין המצרים לימי סליחה וכפרה, כי מקרה אחד יקרה את כולן, שהפזרעניות והטובות שווים בימים אלו, ושניהן כ"א יום הן, ואין כאן שום תקוה לכם. בתשובה, הביא רבי יהושע לפניו שתי גבינות, אחת שנעשה מחלב עז שחורה ואחת מחלב עז לבנה, וכוונתו בזה הייתה לרמז על שני השעירים שהיו בביהמ"ק ביוה"כ, העז הלבנה באה לרמז על השעיר שהקריבו כחטאת לה', והעז השחורה באה לרמז על השעיר שהשתלח לעזאזל, ושניהם היו דומים ונראים כתאומים בלי שום היכר ביניהם, ושניהם יחד היו מלבנים את עוונותיהם של בני ישראל. כמו כן הם כ"א ימי בין המצרים וכ"א ימי סליחה וכפרה, שניהן שווין ואין היכר ביניהן, ששניהן כ"א יום הן, ומכל מקום שניהן מכפרים את העוונות, שגם ימי בין המצרים מכפרים את העוונות, כי הצרות והייסורים מכפרים (אוצר פלאות התורה).

✳ **ב"ז בתמוז לא מצאה היונה מנוח - תקופת ימי בין המצרים מתחילה ב"ז בתמוז, בו ביום הייתה אתחלתא דפורענותא של חורבן ביהמ"ק וירושלים עיה"ק, ואירעו בו ה' דברים רעים לישראל, כדאיתא במשנה (תענית דף כו:): "ה' דברים אירעו את**

אבותינו ב"ז תמוז: נשתברו הלוחות, ובטל התמיד, והובקעה העיר, ושרף אפוסטמוס התורה, והעמיד צלם בהיכל. ומפני שאירעו צרות רבות אלו ב"ז תמוז, קבעו חכמינו תענית ציבור לאותו יום, וכבר נזכרה תענית זו בספר זכריה (ח ט), דכתיב: "כה אמר ה' צבקות, צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים והאמת והשלום אהבו". ודרשו חכמינו (ירושלמי תענית פ"ד ה"ה): "צום הרביעי זה י"ז בתמוז". כן כתב הרמב"ם (הל' תעניות פ"ה ה"ח): "ד' ימי הצומות אלו הן מפורשין בקבלה (זכריה ח ט) "צום הרביעי וצום החמישי...". גם בתורה כבר נרמז דהתחלת הפורענות יהיה ביום זה, וכדברי ה'דעת זקנים' (פר' נח ג) עה"פ (שם ח-ט) "וישלח את היונה מאתו לראות הקלו המים מעל פני האדמה, ולא מצאה היונה מנוח לכף רגלה", נח שלח את היונה ב"ז בתמוז, ולא מצאה היונה מנוח. וכתבו בעלי התוס': מכאן רמז לתחילת החורבן שהיה ב"ז בתמוז, דביום זה הובקעה העיר, ולא מצאה היונה מנוח, וישראל נקראו "יונה", כדכתיב (שה"ש ב יד) "יונתי בחגווי הסלע", ובמדרש (שם ל) איתא "אמר רבי יוחנן: אמר הקב"ה, קורא אני לישראל יונה" (אוצר פלאות התורה).

העיקריים של בית המקדש. "וימת ער ואונן" - הוא חורבן הבתים, כי סילוק שכינה מהם ייקרא מיתה, ופרחה הנפש, שהיא השכינה, ונשאר הבית מת בעוונות.

תשובה לחידה ג. כתב ה"אור החיים" בפרשת בלק על הפסוק "ותהי אחריתי כמוהו", שכתבו המקובלים (והוא בספר הגלגולים להארי" ז"ל, ובספר "גלגולי נשמות" להרמ"ע מפאנו), כי נפשו של בלעם באה בגלגול בחמורו של רבי פנחס בן יאיר, וזה יורה שנתקן באחריתו, שהיה הניצוץ משוקץ, והוצרך להתלבן בגלגולים, עד שבא באתונו של רבי פנחס בן יאיר ובא על תיקונו.

✳ **תשובה לחידה א.** איתא ב"בעל הטורים": אחד מבני גד בפרשתנו נקרא 'צפון', ובמקום אחר נקרא 'צפון', ע"ש שמה רבינו, שקיבל את עשרת הדברות, צפון בחלקו (נבב"א בחלקו).

✳ **תשובה לחידה ב.** כתב ה"אור החיים" על בני יהודה שנקראו "ער ואונן", לרמז על בית ראשון ובית שני. "ער" כנגד בית ראשון, על דרך מה שנאמר בשיר השירים (ה) "אני ישנה ולבי ער" - שהיה הקב"ה ער בהשגחה גדולה עמנו בבית המקדש. "אונן" ע"ש בית שני, מלשון אונאה, לפי שהיה חסר ה' דברים

"בקנאו את קנאתי" - סיפור

סיפור הרב יוסף וליס שליט"א (מנכ"ל תנועת "ערכים"): היה זה באחד מצעדות המוות, בימי השואה האפלים. עשרות אלפי יהודים צעדו רגלית עשרות קילומטרים אל עבר מחנה דכאו. הם עשו את המסע בתנאים לא-אנושיים, מלווים במשמר כבד של נאצים וחיילים מקומיים. לאורך כל הדרך התעללו הנאצים בשבויים ששרדו את אימי המלחמה עד כה, ורצחו בהם ללא רחם. לעיתים נורו יחידים ולפעמים נרצחו קבוצות שלמות. רק מעטים הגיעו ליעד, ביניהם גם יהודה-אריה וליס, ששרד את אימי השואה ולאחר מכן זכה להקים משפחה. אוכל ומים לא היו להם. הגרמנים מנעו מהאסירים כל אפשרות להתעכב אפילו כדי לשתות מים. יום אחד, בעוברם מעל נחל, עלה רעיון שטני במוחם של מפקדי המסע: זה היה לאחר ימים ארוכים של הליכה מפרכת, ללא מזון ומים. יהודים רבים היו על סף עילפון מרוב צמא. הגרמנים החליטו כי זוהי השעה לאמוד את מידת יכולתם לעמוד בפני הצמא. הם פקדו על קבוצת אסירים, ווליס בתוכם, לרדת אל הנחל, אך אסרו עליהם לשתות מן המים. כאילו לא הגיעה ההתעללות לשיאה, נצטוו האסירים להיכנס למים עד ברכיהם, אך הם הוזהרו לבל יושיטו ידיהם אל המים. לא ניתן לתאר את עוצמת הסבל; גרונם של האסירים היה יבש מצמא, כל גופם זעק למעט מים, והנה לפניהם נחל ובו מים זכים! הם מרגישים את קרירות המים ברגליהם, אך האסירים אוסרים עליהם להושיט יד ולהרוות את הצמא הצורב. מפקד, נאצי יהיר ואכזר עמד על הגשר, כיוון את רובהו לעבר האסירים וצרח: "כל מי שיושיט יד אל המים - יירה!" הוא לא הבטיח כי מי שלא ישתה מן המים יחיה... רבים לא יכלו לעמוד בצמא הנורא, ואולי העדיפו לשים קץ לסבלם. בזה אחר זה ניסו לקרב את המים אל פיהם - ונורו מיד. וליס היה היחיד (!) שהתגבר והצליח להימנע מלגעת בידיו במים. הוא נותר בחיים, אך האירוע הזוועתי נחקק בליבו וליווה אותו כל ימיו. המלחמה הסתיימה. האמריקאים ובעלי בריתם ניצחו, ועתה הגיעה העת להיפרע מן הפושעים. האמריקאים צדו רבים מפושעי המלחמה הנאציים, מהם מפקדים בכירים במיוחד. וליס שהה אז במינכן, וראה מודעות שפורסמו מטעם האמריקאים ובהן פנייה אל אסירי המחנות לבוא לזהות את הפושעים המבוקשים, כדי למצות עימם את הדין. בעוברו על רשימת שמות המפקדים הגרמניים, זיהה וליס את שמו של אותו מפקד אכזר, שירה מעל הגשר באסירים הצמאים. הוא פנה מיד והגיש עדות כנגדו. המשפט התנהל באולם מאולתר ליד מחנה מעצר. השופט היה קצין אמריקני. על ספסל הנאשמים ישב הפושע הנאצי, אותו מפקד אכזר. וליס החל להשמיע את עדותו ותיאר את זוועות אותו יום מר, שבו קיפדו את חייהם יהודים בדרך אכזרית כל כך בידיה של חיית אדם זו. השופט פנה אל הקצין הגרמני: "האם אתה מודה באשמה?" הנאצי ידע היטב כי מלבד וליס לא נותר שום יהודי חי מאותו אירוע. הוא חש ביטחון גמור להכחיש את האירוע, שכן ידע שאין מי שיוכל להצטרף לו לזרוע. "לא נכחתי כלל באותו אירוע" - ענה לשופט ביושר. הבעת ספק עלתה על פני השופט. הוא פנה אל וליס ואמר: "יש לנו כאן עדות של אחד מול אחד. במצב כזה לא אוכל להרשיע את האיש!". וליס פנה אל השופט וביקש כי יתיר לו לעמוד ליד הגרמני ולהביט לתוך עיניו, כך יוכל השופט לבחון היטב את הבעת פניו של הגרמני ואת תגובתו. השופט הסכים. בעמדו מול המרצח, וכשהוא מישיר את מבטו אל עיניו, תיאר וליס שוב את אשר אירע, ולבסוף פנה אליו בשאלה: "את כל זה אתה מכחיש?!" הגרמני השיב במצב נחושה: "כן". באותו רגע גאתה סערת נפשו של וליס, הוא עט על הגרמני שמולו, תפס בשתי אוזניו ומשך אותן בכל כוחו, עד שאוזן אחת נתלשה ממקומה... חיילים אמריקאים אחזו מיד בוליס, חילצו מידיו את הגרמני ושלחו אותו אל תא המעצר. וליס מצא עצמו בסמיכות לאסירים נאציים, ולא ידע איך תיגמר הפרשה. במרכז מחנה המעצר הייתה חצר גדולה ובה עמוד תלייה. חלונות התאים פנו לעבר החצר. כעבור זמן, בעוד וליס מנתח את אשר אירע, הבחין בהתרחשות בחצר. הוא הציץ מבעד לחלון והופתע לראות את הקצין הנאצי האכזרי, אוזנו חבושה, והוא מובל בידי חיילים אל עמוד התלייה ובא על עונשו. את ניצחונו חגג וליס בתא המאסר, וכעבור זמן קצר באו לבשר לו על שחרורו. וליס שאל: "אינני מבין, אם הנאצי הובל לתלייה, מדוע עצרו אותי?" ענה לו הנציג האמריקאי: "אצלנו לא תולשים אוזניים בבית המשפט, אבל השופט אכן האמין לך. ברור היה לו כי אדם לא יעשה דבר כזה אילולא העיד עדות אמת". לימים סיכם וליס את סיפורו: "זה היה ה'פורים' שלי. אוזן 'המן' הייתה בידי, וגם ראיתי את 'המן' נתלה על העץ... בזכות המעצר יכולתי לראות זאת במו עיניי!"... (ברכת דוד).

בברכת שבת שלום! חנניה צ'ולק

וארטים לפרשת השבוע

כה יב - יג. לכן אמר הנני נתן לו את בריתי שלום. הטעם שהקב"ה בעצמו לא אמר לפנחס אלא הוצרך לומר למשה שיאמר לפנחס? י"ל משום שכל הבטחה שהקב"ה מבטיח יכולה להשתנות אם יגרום החטא כמו שמצינו אצל יעקב, אפי' שהקב"ה הבטיח לו שלא ינוק פחד שמא יגרום החטא. אבל מה שנביא מבטיח אינו חוזר בו גם אם חטא כדי שלא יאמרו שהנביא לא נביא אמת, לכן אמר הקב"ה למשה אתה תאמר לפנחס הנני נותן לו את בריתי שלום, וכך זה הבטחה בטוחה. וכן שנינו בספרי שכל הכהנים גדולים בבית ראשון ושני היו מזרע פנחס כי הובטח לו ברית כהונת עולם. לעולם שא"א לשנות.

כה יב - יג. לכן אמר הנני נתן לו את בריתי שלום. איתא בקידושין סו: ו דשלום קטוע וכאילו כתיב שלם. ובטעם הדבר י"ל דמצינו בתענית כא: שלאבי היו אומרים שלום משמים כל שבוע, ולרבא אמרו שלום רק בערב יו"כ. והטעם משום דרבא הגן על כל בני עירו. וא"כ י"ל דה"ה הכא שפנחס הגן על כל בני ישראל כדכתיב והשיב את חמתי מעל בני ישראל, לכך השלום שלו לא שלם כי דיו שמגין על כל ישראל. חתם סופר.

כה יב - יג. לכן אמר הנני נתן לו את בריתי שלום, והיתה לו ולזרעו אחרי ברית כהונת עולם. למה פנחס התברך דווקא בברכות האלו? י"ל דהמורה הוראה בפני רבו חייב מיתה, וכאן זכה להנני נותן לו את בריתי שלום ומובא בתרגום יונתן שפנחס זכה להיות אליהו שלא מת לעולם ולכך גם זכה לקבל שכר מצווה בהאי עלמא כי א"א לתת לו לעת"ל, וזמ"ש בד"ק הוא שיטול שכר. ועוד דהמורה הוראה בפני רבו, יש ג' שיטות בגמ' עירובין סג. מה העונש שלו. א. מת בלא וולד. ב. יורד מגדולתו. ג. מכישו נחש. וכאן הרי פנחס הורה הוראה בפני רבו (משה), והיה מותר לו, דכשיש חילול ה' אין חולקים כבוד לרב, ואומרת התורה שהוא מתברך בג' דברים, שהם כנגד ג' השיטות הנ"ל. א. זרעו אחריו, דהיינו יהיה לו וולד. ב. ברית כהונת עולם, דהיינו שישאר בגדולתו. ג. את בריתי שלום, שמרמוז לנחש דכתיב ביה מחלוקת כמו ואיבה אשית בינך (הנחש) ובין האדם, וכן כתי' ונתתי שלו' בארץ, והשבתי חיה רעה. ספר אמונת חכמים בשם רבי משה זכות זיע"א.

כה יג. תחת אשר קנא לאלוקיו ויכפר על בני ישראל. הטעם שנאמר אשר קנא לאלוקיו ולא לאלוקים, (ועוד צריך להבין הרי מבואר בגמ' שעשרה ניסים נעשו לפנחס ובדרך הטבע הוא היה נהרג, א"כ לכאורה השבח הגדול שלו צריך להיות תחת אשר מסר נפשו לכבוד אלוהיו שזה יותר חשוב מלקנא

לאלוקיו. אע"כ בא הכתוב ללמדנו שלקנא לאלוקים הוא יותר חשוב ממסירות נפש) י"ל שפעם יהודי אחד שנכנס לביהכ"נ מלא באנשים, נגש אליו יהודי אחר, צעק עליו וביזה אותו בפני כולם. קם אחד בלי פחד ויצא להגנתו של היהודי הראשון, כאשר הוא נוטל את המבזה ומשליך אותו מכל המדרגות. החלו אנשים שם להתלחש מדוע הוא היחיד שמחה. השיב שם אחד, המוחה הוא בן של המתבזה. כעת הכל מובן אם זה אביו, בדין הוא מוחה. וזה מה שכתוב כאן אשר קנא לאלוקיו כי פנחס הרגיש שמבזים את אביו שבשמים.

כו טז. לאזני משפחת האזני. אומר רש"י אומר אני שזו משפחת אצבון ואיני יודע למה לא נקראת משפחתו על שמו. השלי"ה יש לו כן פשט נאה בזה. הנה הגמ' בכתובות ה. מפני מה אצבעותיו של אדם משופין כיתידות, שאם ישמע דבר שאינו הגון יתן אצבעו באוזנו. ולכן משפחת אצבון דהוא מלשון אצבע נקראת אזני מלשון אוזן, לרמז שעם האצבע צריך לכסות את האוזן.

כו כג - כד. בני יששכר לישוב משפחת הישבי. כתב רש"י הוא יוב האמור ביוצאי מצרים. והקשה ע"כ החיד"א מדוע השתנה שמו מיוב לישוב? ותיירץ שבימים קדומים היה אליל הנקרא יוב ויוב התרעם ע"כ על אביו שהוא נקרא בשם של אליל, אז נתן לו יששכר אות משמו. ולכך גם יששכר נקרא בשין אחת.

כו נו. על פי הגורל תחלק נחלתו בין רב למעט. בב"ב קכב. מתוארת צורת הגורל שבו נעשתה חלוקת הארץ, והכי אמרינן התם "אמר רב יהודה לא נתחלקה (ארץ ישראל) אלא באורים ותומים, שנאמר: על פי הגורל, הא כיצד? אלעזר מלוכש אורים ותומים ויהושע וכל ישראל עומדים לפניו, וקלפי של שבטים וקלפי של תחומין מונחין לפניו, והיה מכיין ברוח הקדש ואומר: זבולון עולה - תחום עכו ועלה עמו, טרף בקלפי של שבטים ועלה בידו זבולון, טרף בקלפי של תחומין ועלה בידו תחום עכו; וחוזר ומכוין ברוח הקדש ואומר: נפתלי עולה ותחום גינוסר עולה עמו, טרף בקלפי של שבטים ועלה בידו נפתלי, טרף בקלפי של תחומין ועלה בידו תחום גינוסר, וכן כל שבט ושבט. ע"כ לשון הגמ'. ויש לעיין מדוע הביאו כדוגמא דווקא את נפתלי וזבולון הלא דבר הוא. וביאר בזה ה"מנחת טנא" ע"פ מה דאמר' בגמ' במגילה דף ו. דזבולון מתרעם על מדותיו הוה, שנאמר זבולון עם חרף נפשו למות, מה טעם - משום דנפתלי על מרומי שדה. אמר זבולון לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם! לאחיי נתת להם שדות וכרמים ולי נתת הרים וגבעות, לאחיי נתת להם ארצות - ולי נתת ימים ונהרות. אמר לו: כולן צריכין לך על ידי חלזון, שנאמר [עמים הר יקראו]... ושפני טמוני חול. תני רב יוסף: שפני - זה חלזון, טמוני - זו טרית, חול - זו זכוכית לבנה. אמר לפניו: רבונו של עולם מי מודיעני? אמר לו: שם יזבחו זבחי צדק, סימן זה יהא לך: כל הנוטל ממך בלא דמים - אינו מועיל בפרקמטיא שלו כלום. ע"כ ד' הגמ' ומבואר בד' הגמ' שחלק נפתלי היה החלק היותר טוב שבא"י ואילו זבולון קיבל את החלק הפחות טוב בעיניו דלבר מהכי לא

כה יד - טו. ושם איש ישראל המוכה אשר הכה את המדינית זמרי וגו'. ושם האשה המוכה המדינית וגו'. ויש להבין למה כפל עצמו המוכה אשר הוכה. ועוד למה באשה לא כתב המוכה אשר הוכתה? וי"ל, אומר הרב מבריסק, הנה פסק הרמב"ם (איסורי' יב ה וכו' שם) דאין הקנאי רשאי לפגוע אלא בשעת מעשה כזמרי וכשפירש אין הורגין אותו, ואילו האשה מפני שבאה תקלה על ידה הורגים אותה גם אחרי המעשה. וא"כ אצל זמרי כתוב אשר הוכה את והיינו עם (את זה עם בהרבה מקומות כמו ביזאלה שמות בניי הבאים מצרימה את יעקב ועוד) והוא מוכה רק כשהוא עמה. משא"כ אצלה היא נהרגת בכל מצב ולכך לא כתיב אשר הוכתה. שם. מובא בחז"ל (זוהר רלו א) שבלעם רצה להכשיל את בני ישראל בבנות מדין והוא לא הצליח בזה כלל כי ה' הפך את קללותיו לברכה (ורק הערב רב חטאו והם אלו שמותו במגיפה). וא"כ יש להקשות איך חטא נשיא שבט בישראל ולא נהפכה לו הקללה לברכה? וי"ל דהנה כתב השדה חמד (ערך בני בנים כללים יח ועל מה) שרחמי האב הם על נכד בנו (נינו) והנה בלעם הוא לבן (מובא ב תרגום יונתן ועוד) וזמרי היה בנה של דינה, שהיא נכדת לבן, שנבעלה לשכם (ב"ר יא) ונמצא שהוא נינו של בלעם ואותו בלעם לא רצה לקלל כי היה לו רחמים עליו, וממילא לא נהפך לו לברכה לכן חטא.

כה טו. כזבי בת צור ראש אומות בית אב במדין הוא. בטעם שהוזכר התפקיד של אבי המוכה י"ל, אומר רבי יונתן איבשיץ, משום דאיתא בסנהדרין פב. שזימרי טען למשה אם זו אסורה מי התיר לך בת יתרו, ואמנם משה גייר את ציפורה אך גם כזבי התגיירה רק לא מקבלים גרים כשישראל במיטבם, אא"כ היא בת מלך שגם אצלם טוב לה, כמו שמצינו ששלמה גייר את בת פרעה, וזו היתה טענת זימרי הרי אני גיירתי אותה ואם תשאל הלא אסור לגייר כי ישראל במיטבם י"ל שהייתה בת מלך ומצינו אצל שלמה שהותר ד"ז. והטעם באמת שנאסרה משום

מצאנו שבט אחר שהתלונן וא"כ י"ל דבא לומר לנו הגמ' שאפי' החלק הטוב והחלק הכי פחות טוב שזהו חלקם של נפתלי וזבולון הכל היה ע"י הגורל והכל הוכרע משמים כל אחד חלקו.

כז א. ותקרבה בנות צלפחד בן חפר בן גלעד בן מכיר בן מנשה למשפחת מנשה בן יוסף. רש"י במקום מקשה מדוע נכפל בן מנשה ואח"כ עוד פעם למשפחת מנשה בן יוסף, ועוד מה הטעם נכתב בן יוסף הרי כולם יודעים שמנשה הוא בנו של יוסף. מתוך רש"י לומר לך יוסף חיבב את הארץ שנאמר והעליתם את עצמותי, ובנותיו חיבבו את הארץ שנאמר תנה לנו אחוזה. ונשאלת השאלה הרי אדם שיבקש לקבל בא"י מגרש ששווה מיליונים וישאלו אותו מדוע אתה רוצה את זה והוא יאמר אני אוהב את ארץ ישראל, כולם יצחקו עליו. שהרי כולם מבינים שהוא רוצה את המגרש בגלל הערך הכספי שלו ולא בגלל שהוא מחבב את הארץ. וא"כ מזה שבנות צלפחד בקשו תנה לנו אחוזה, מנלן שהן באמת אהבו את ארץ ישראל, אולי הן פשוט רצו נדל"ן? וי"ל ב' תרוצים. א. למנשה היו שני חלקים בירושת הארץ חלק אחד בארץ ישראל וחלק שני מעבר לירדן. ובנות צלפחד בקשו את החלק שבארץ ישראל, סימן שהן מחבבות את הארץ. עוד תרוץ תירץ האמרי אמת שהנה מבואר בגמ' (לחלק מהתנאים) שהמקושש זה צלפחד, וסיפור המקושש היה בשבת השנייה לצאת בני"י ממצרים, ואז סקלו את צלפחד. ומתי בנותיו בקשו לקבל נחלה, בשנת הארבעים לאחר צאת בני"י ממצרים. ומדוע שתקו כל אותן שנים, וכי לאביהם לא היתה ירושה ממונית!! ואם אכן עניין אותן הכסף הן היו צריכות לדרוש זאת לפני ארבעים שנה, ומזה שחיכו עד עכשיו וניסו לקבל חלק בארץ, סימן שהן חיבבו את הארץ.

כז ב. ותעמודנה לפני משה ואלעזר והנשיאים. בגמ' בב"ב קיט: נחלקו אמוראים האם מותר לתת כבוד לתלמיד ליד הרב או לא. ומבואר שם דלמ"ד דאין חולקים מדובר שבנות צלפחד שאלו לאלעזר והנשיאים וכשלא ידעו באו למשה. ולדברי החולקים שאלו לכולם יחד עכ"ד. והנה בשבת נו. מבואר שדוד חטא בזה שהרג את אוריה החתי, ואילו רבי שם מהפך בזכותו של דוד וטוען שלא חטא כי אוריה מורד במלכות היה, כי אמר אדוני יואב בפני דוד, ומחלוקתם בשבת האם דוד חטא או לא תלויה במחלוקת בב"ב, דלמ"ד חולקים כבוד לתלמיד במקום הרב, אוריה לא חטא וממילא דוד חטא שהרגו, אבל רבי למד שאין חולקים ולכן אוריה מרד וחייב מיתה ודוד לא חטא.

כז ג. אבינו מת והוא לא היה וגו' בעדת קרח וגו'. ואם הוא כן היה בעדת קרח אז מה היה קורה? וי"ל שמבואר בגמ' שהן טענו אם אנו (בנות) לא חשובות כזרע, אז שאמנו תתיבם, ומדלא מתיבמת, סימן שאנו חשובות כזרעו של צלפחד, ואם הוא היה בעדת קרח, אז היה אפשר לומר להן שלא מתיבמת כי ירדו חיים שאולה.

כז ג. כי בחטאו מת. וקשה מה זה משנה באיזה חטא הוא מת? אומר המשך חכמה דאילו מת בחטא קרח היה דינו כמורד במלכות שנכסיו למלך, ומשה הלא היה מלך. ולכן הדגישו שבחטאו מת.

כז טז. יפקוד ה' אלוקי הרוחות לכל בשר איש על העדה. וברש"י כיוון ששמע משה שבנות צלפחד יורשות אמר הגיע הזמן שאתבע צרכי, שירשו בניי את גדולתי. וקשה הא כעת התחדש רק שבנות יורשות ואילו שבנים יורשים הוא כבר ידע קודם, וא"כ למה רק כעת הא תבע את הירושה לבניו? י"ל, אומר בעל ה"אבני המקום", שכל הזמן משה חשב שהולכים לפי איכות וכיוון שיהושע יותר איכותי מהבנים שלו אז הוא ראוי לירש אותן, אבל כעת שהוא שמע שבנות צלפחד יורשות אפי' שהן בנות ולגבי ירושה בנות פחותות מזכרים ובכ"א הן יורשות מדין בנות אביהם, א"כ אז שבניי יירשו את גדולתי, ואפי' שבאיכות הם פחותים מיהושע בכ"א מדין בנים שיירשו. אמר לו הקב"ה כדאי הוא יהושע ליטול שכר שימושו שלא מש מתוך האהל.

כז כ. ונתת מהודך עליו. אומר רש"י וביותר בגמ' בב"ב עה. זקנים שבאותו הדור אמרו פני משה כפני חמה ופני יהושע כלבנה וכו'. יש לעיין מדוע רק הזקנים אמרו ד"ז, מה עם הצעירים? וי"ל ע"פ רבינו חננאל שכל הארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא קידשו את החודש ע"פ הראיה, אלא ע"פ החשבון משום שלא ראו את אור החמה והלבנה משום דהעננים כיסו הכל. ולכן רק זקנים שבאותו הדור אמרו פני משה כפני חמה כי הצעירים לא ידעו מה זה לבנה וחמה. נפתלי שבע רצון.

כט א. יום תרועה יהיה לכם. יש לעיין מדוע בסדר התפילה של ראש השנה נקרא ר"ה יום הזיכרון בשונה מהלשון שהקב"ה אמר בתורה יום תרועה? וי"ל דהנה הכלי יקר ביאר מה טעם נקרא חג הפסח בשם פסח ולא חג המצות כמו שקרא לזה הקב"ה בתורה? ותירץ ע"פ ברכות ו. שבתפילין של הקב"ה הוא משתבח בישראל וכתוב שם מי כעמך ישראל, ואילו בתפילין שלנו כתוב ה' אחד והיינו כבודו של הקב"ה, ולכן בחג פסח הקב"ה קורא לזה חג המצות כי הוא משתבח בישראל שיצאו ממצרים בחיפזון עד שלא הספיק בצקם להחמיץ, ואנו

קוראים לזה חג הפסח ע"ש שהקב"ה פסח עלינו. ולפי"ז מיושב היטב למה הקב"ה קורא לר"ה יום תרועה כי הוא שבח לישראל שמריעים לפניו וממליכים אותו, ואילו אנו קוראים לזה יום הזיכרון ע"ש שעולה זיכרונו לפניו לטובה.

כט יב-טז. ובחמשה עשר יום לחודש השביעי וגו' ושעיר עיזים אחד לחטאת וגו'. מי שישים לב יראה שינוי בפסוקים שלפנינו: ביום הראשון וביום השני כתוב, שעיר עיזים אחד חטאת, וביום השלישי כתוב שעיר חטאת (בלי עיזים), ברביעי שוב כתוב שעיר עיזים, ומהחמישי ואילך כתוב שעיר בלבד. ויש לעיין מה הטעם בזה? י"ל, אומר הגאון, שמדובר על חג הסוכות, שביום הראשון מקריבים 13 פרים, בשני 12, בשלישי 11, וכן הלאה כל יום מוריד אחד עד היום האחרון שבו מקריבים 7, ס"ה 70 פרים כנגד 70 אומות. ואיתא בזוהר ששבעים האומות עיקרן הם מעשו ושמעאל, (שמהן יונקות כולן), וזה מתחלק ש 35 כנגד ישמעאל, ו-35 כנגד עשו. עוד איתא שם שישמעאל נקרא שעיר עיזים, ועשו נקרא שעיר סתם, וכעת מובן. בראשון ובשני (שעיר עיזים) 13 ועוד 12 כנגד ישמעאל וא"כ זה כבר 25 כדי להשלים ל 35, מוסיפים את ה- 10 של הרביעי שגם הם שעירי עיזים, שאם גם בשלישי שיש בו 11 היה כתוב שעיר עיזים זה היה יוצא 36. ולכן כתוב רק בראשון בשני וברביעי שעיר עיזים, שזה בסך הכל 35, ובכל הימים האחרים שהסך הכל שלהם הוא גם 35 כתוב סתם שעיר, שהוא כנגד עשו.

בין המצרים. על מה חרבה ירושלים: יש סתירה בגמ' בדברי רבי יוחנן על מה חרבה ירושלים: פ"א כתוב אמר רבי יוחנן לא חרבה ירושלים אלא על שנאת חינוס. ובמקום אחר כתוב אמר רבי יוחנן, לא חרבה ירושלים אלא משום שהעמידו דבריהם על דין תורה. לכאורה זו סתירה. וי"ל ע"פ רבי יוחנן שלישי, אמר רבי יוחנן אקמצא ובר קמצא חרבה ירושלים. ששם הבעה"ב צעק על בר קמצא וחכמים שהיו שם לא מיחו, ונשאלת השאלה למה הם לא מיחו, וי"ל שהם אמרו אם בעה"ב שונא אותנו, סימן שזה בהיתר, ומה ההיתר, שראה בו דבר ערוה ביחיד, שאז מותר לו לשנאו, כדאיתא בפסחים ק"ג: (על שונא לטעון, שמסביר איך שייך שונא, ולמה צריך לעזור לו, הרי"ז שונא בהיתר) וא"כ חוזרת הקושיה למה נענשו ע"כ ונחרבה ירושלים הרי זה היה בהיתר? י"ל ע"פ תוס' שם, שאומר שההיתר לשונא הוא רק ע"פ דין, אבל לפני משורת הדין לא ישנא, יעויי"ש. וכעת מובן, ירושלים חרבה בגלל שנאת חינוס, שהשנאת חינוס בקמצא היתה מותרת ע"פ הדין, וזה גופא הבעיה שהעמידו דבריהם ע"פ דין, ולא הלכו לפני משורת הדין.

מאמרי מוסר בשילוב סיפורים מענייני הפרשה

כוחה של תשובה:

בפרשת השבוע: ובני קרח לא מתו. אומר רש"י הם היו בעצה תחילה ובשעת המחלוקת הרהרו תשובה בליבם לפיכך נתבצר להם מקום גבוה וניצלו מהבליעה. כידוע בני קרח היו הצעירים שליבו את המחלוקת והם היו המערבבים חזק בכל ענייני המחלוקת וסחפו עוד ועוד אנשים, ובכ"א הם ניצלו בזכות שברגע האחרון הם חזרו בהם וחזרו בתשובה אז הם ניצלו, וצריך לדעת שהעולם הוא לא הפקר ומי שחוטא ולא שב בתשובה סופו שנענש, ומי ששב אפי' ברגע האחרון לפני מיתתו תשובתו מתקבלת ברצון ויש קונה עולמו בשעה אחת. מלבד מי שאומר אחטא ואשוב שאז אין מספיקים בידו לעשות תשובה. ותשובה היא מצווה חשובה שמוטלת על האדם באופן תמידי, והיינו כל הזמן להתייבב על דרך טובה והיינו לעשות שינוי לטובה, ואם למשל יש אצל האדם רפיון בדיבורים אסורים הוא צריך להתגבר ולהישמר יותר ואפי' שהוא לא מצליח אבל עצם זה שהוא מתקדם והיום הוא לא אמר איזה לשון הרע שהיה לו על הלשון, או איזה רכילות עסיסית אפי' שעדיין הוא חוטא בזה זה כבר נקרא שהוא מתייבב על דרך טוב ולאט לאט הוא יצליח, אבל כשאדם כל הזמן חוטא ולא מנסה אפי' לחזור בתשובה אלא כל ימיו בעבירה וכשהוא עובר עבירה הוא לא מרגיש שום רגשי חרטה ואין לו כלל רצון לשנות את דרכו, כזה אדם הוא חוטא גדול וגדול עונו מנשוא, כי הקב"ה נתן לו מתנה את התשובה והוא לא משתמש בזה אלא הוא מזלזל ולמרות שיש לו את האפשרות להתחרט ולעשות איזה פעולה של תשובה או נסיון לכך והוא לא עושה, כזה אדם צריך לזכור ולדעת שהעולם הוא לא הפקר ועל כל דבר יביא ה' למשפט, ומי שהוא כן חוזר בתשובה אז אפי' שחטא בחטאים גדולים ועצומים, ועבר על עבירות הכי חמורות הקב"ה מקבל אותו ברצון והוא ניצול מכל הדינים שהיו אמורים להיות לו. כמה אנו צריכים להודות לה' על המתנה הנפלאה הזאת שהוא מסכים לפתוח לנו דף חדש, וע"י שנודה לו ע"י ונרגיש את זה זה יעזור לנו ג"כ להשתמש במתנה הגדולה והנפלאה הזאת.

בספר אמונה שלימה מובא סיפור קצר שממחיש כמה הקב"ה מייחל ומצפה לתשובתנו. הסיפור התרחש לפני שלושים שנה: בישוב חרדי התגוררה משפחה נחמדה ושלווה, האבא הלך באותו בוקר ללמוד בכולל, והאמא נשארה בבית יחד עם בנה בן השש, הילד שיחק במרפסת ומידי פעם העיפה האמא מבט לעברו לראות שהכל בסדר, לפתע נעלם הילד מעיניה היא קראה לו מוטי מוטי היכן אתה? אולם הוא לא

הגיב, נגשה האמא אל המרפסת והנה היא רואה זוג ידים אוחזות במעקה שנמצא בקומה השישית! היא שלחה את ידיה בשקט ותפסה את הידים, אך לא היה באפשרותה להעלות את הילד מכיוון שהיו סורגים שהפריעו להעלותו, ומתחת יש גובה של שש קומות. המשמעות היא שאם היא עוזבת את הילד זה מוות בטוח... וכך היא נשארה אוחזת בילד חצי שעה, שעה, שעותיים, שלוש שעות עוברים... וממש במקרה אף אדם לא טרח לעבור באותו זמן בחצר אלא שכעבור ארבע שעות אחד מהאנשים הרים את ראשו וראה את המחזה המזעזע. מיד הוא רץ קרא לכוחות הצלה וכיבוי שהצילו את הילד והאמא המסכנים. כמובן אז לא היו כל יומיים בחירות ולא היה קורנה זה היה לחדשה מרכזית וכל העיתונאים עטו על האמא בשאלות איך היא החזיקה מעמד כל כך הרבה שעות להחזיק משקל כזה בתנאים לא פשוטים ובפחד עצום? ענתה האם ואמרה מה זאת אומרת זה הבן שלי.. המוסר השכל שיש מהסיפור הזה הקב"ה אוהב כאו"א מאתנו גם כשאנחנו על פתח התהום וכמעט נופלים ומתרסקים הוא מושיט לנו יד ומחזיק אותנו הרבה יותר מארבע שעות. אמנם המקטרגים הם הסורגים שעוצרים אותנו מלהושיע אותנו כביכול, אבל הקב"ה לא מתייאש והוא ממשיך להחזיק אותנו כי אנו הבנים שלו. מה שמוטל עלינו זה רק לעזור לו קצת ולעשות צעד קטן אבל **ענק** של תשובה ואז ישר נעלמים כל המקטרגים והנה אנחנו שוב נוסקים למעלה. רק לעשות את הצעד הנפלא הזה.

ישנו סיפור שהתפרסם לפני ארבע מאות שנה ע"י בעל המגלה עמוקות' בגדול אימת הדין: הסיפור הוא על זוג קצבים שותפים שהאכילו רבבות יהודים במשך שנים נבילות וטריפות, ולימים כשנודע להם כמה חמור הדבר הם פנו למגלה עמוקות ובקשו דרך לשוב בתשובה שלימה. המגלה עמוקות הביא להם את הדרך אשר ישובו, שהם יודו בדבר בפני כל העיר ויספגו ע"כ בזיונות ויסורים עד אין מספר, ויקבלו ע"י סיגופים גדולים וישובו בתשובה שלימה, ואכן הם עשו כך בשמחה עצומה, ואז המגלה עמוקות שהיה קדוש עליון הוא ובית דינו נתנו להם אגרת שעם זה הם יתייבבו בפני ב"ד של מעלה וזה יפתח להם את השערים. זוג הקצבים התחייבו זה בפני זה שמי שימות קודם יתגלה לחבירו בחלום ויאמר לו מה סדר העניינים ואיך דנים אותם בב"ד של מעלה. ואכן כך היה, אחד השותפים נפטר לב"ע ולאחר כשלושים יום הוא התגלה לחברו בחלום והוא נראה זורח באור יקרות ופניו כפני הלבנה בתפארתה, וכולו מראה קדושה מופלאה, וכך הוא סיפר: מיד

כשנפטרתי לבית עולמי באו להתנפל עלי חיות מפחידות ובריות משונות בתערובות של איש פרא וחיות יער ודמויות מסמרי שער שרצו לקרוע אותי לגזרים, אך כל הזמן עמדו משני צדדי שני מלאכי רחמים ששמרו עלי מכל משמר. ואז כשבאו לקבור אותי, הדמויות המפחידות כמעט הצליחו לקרוע אותי מהם אך בחסד ה' עלי ניצלתי מציפורניהם. ואז אני הרגשתי שאני מרחף ולפתע רואה את עצמי בשמים נמצא באולם עצום בלי סוף והכל מאיר שם בפאר ובהדר ויהלומים מאירים את כל האור באור שא"א להסבירו לבר אנוש, ואז אני רואה שדנים נשמה נשמה כמו שדנים כאן ולכל נידון מגיעים עדים לכאן ולכאן והאדם מאשר כל מה שמעידין עליו. וזה שנפסק דינו לג"ע מיד מגיעים מלאכים שמלווים אותו לקול נגינה מיוחדת... והנפסק לגהינום מיד מגיעים מלאכי חבלה שחוטפים את הנשמה המייללת והמתחרטת באכזריות לכיוון גהינום.

ואז לפתע אני שומע שמכריזים את שמי ושם אבי. לבי נתקף בחלחלה האם התשובה שלי עזרה או לא? ואז אני נעמד לפני ביה"ד של מעלה ולפתע פתאום נשמעת זעקה! מה הבאתם את הרשע מרושע הזה חוטא ומחטיא לכאן... הוא צריך להיות מושלך מיד לגהינום.. והנה המלווים שלי מנסים להראות את האיגרת של בעל המגלה עמוקות, אבל אז נשמעת שאגה מי הוא בעל המגלה עמוקות שיכול למחוק פסק של אדם כ"כ רשע שהחטיא כ"כ הרבה אנשים? ואז באורח פלא הופיעה במהירות קבוצה גדולה של מלאכים מליצי יושר שפתחה במתקפת נגד וזעקה במר ליבה מדוע אתם נטפלים לנשמה מעונה זו שכבר סבלה יסורים וביזיונות רבים, עשתה את כל הדרך לתשובה, הביעה חרטה בפני קהל רב על כל המעשים שעשתה, וקיבלה ע"ע בהכנעה גמורה כל סוגי התשובה, וויתרה מרצונה הטוב על כל האושר שצברה והכל קיבלה בהכנעה גמורה, ובמקום שבעלי תשובה עומדים..

אך מלאכי החבלה לא הרימו ידים, והחלו לזעוק כנגד! תראו את השואה האיומה שעשה קצב זה. ותוך שנייה התייבבו בתוך האולם רבבות נשמות מיוסרות ומייללות מרה וצועקות הוא גרם למותנו במגיפה בגלל עוונותינו, נשמה אחרת צעקה היינו תינוקות של בית רבן שלא טעמו טעם חטא, היו לנו סיכויים לקנות תורה ויראה ובגלל עוונותינו אבדנו בעודנו ילדים קטנים. נשמה אחרת צעקה בקול רם, בגלל עוונותיו הלכנו לעולמנו בעודנו צעירים ובמקום לגדל ילדנו הקטן שזה עתה נולד השארנו אותו לחסדי השכנים שהזניחו אותו והוא גדל בלי אמא

שתשלח אותו כל יום לחיידר באהבה וברחמים. ובעוד נשים שופכות את מרי ליבם בצווחות זעם ותובעות משפט עבור מה שעשה לעולליות ויונקיהם, לפתע נכנסים לתוך לאולם עדרים עדרים של בקר וצאן שצווחים מרה על זה שהיו גלגולים וסוף סוף נקנו מיד ישראל והיו בטוחים שהישראל יביא תיקון לנשמתם המיוסרת ע"י שחיטה כשרה, אלא שהגענו לבית השחיטה שם הוא הניף עלינו גרון ושוב חיסל את סיכויינו לתקן את מה שפגמנו והיינו צריכים שוב להתגלגל. בתוך הרעש והמהומה המלאך המליץ עף מהמקום ולאחר מספר שניות הגיע יחד עם רבבות מלאכי עליון שפתחו בנאומי הגנה וכך אמרו אל תדונו אותו הוא גדל בבית הרוס רק כסף עניין את בית דודו שגידלו באכזריות, וברגע שנודע לו מה רב חטאו הוא לא חסך שום מאמץ לשוב בתשובה שלימה, ויש דין מפורש שאדם החוזר בתשובה נמחלים לו עוונותיו. הדברים השפיעו בפני ב"ד של מעלה והם פסקו מיד שנכון שהוא עבר עבירות חמורות והוא חטא והחטיא, אבל הוא עשה אח"כ תשובה כמו שהוטל עליו ומקומו בג"ע, ובד בבד בגלל שכי"כ הרבה סבלו בשבילו אנו מודיעים בזאת שכל מי שנענש בגללו יהיה ג"כ בגן עדן. מיד באו רבבות מלאכים לקחת כ"א מהנשמות המיוסרות שהיו שם לגן עדן למקום המיוחד לו. ואז המשיך אותו אחד לתאר לו את האושר וההנאה שיש בג"ע באופן שא"א לתאר. רואים כאן כמה העולם לא הפקר ועל הכל יעמיד ה' למשפט וכל יום מוטל על האדם לשוב בתשובה ועי"כ יזכה לישועה.

סיפורים מעניין גורל הגר"א

בפרשתנו בה מוזכרת חלוקת הארץ על פי גורל נתמקד אודות "גורל הגר"א". כידוע שגדולי ליטא בעיקר מהדור שלפני השואה ואחרי השואה היו עורכים את גורל הגר"א כאשר היתה להם התלבטות קשה וגורלית ולא ידעו כיצד להכריע. היו לוקחים חומש או תנ"ך ופותחים אותו כמה פעמים לפי סדר מסוים, והפסוק שעולה בגורל הוא התשובה לשאלה. ובדורות האחרונים ידוע שהר"צ ר' אריה לוי זצ"ל היה נוהג לעשות גורל הגר"א כפי שקיבל מרבתי, ואחרי בניו הגאונים, וכן הגרמ"ש שפירא ועוד. בזמנו התפרסמו גורלות הגר"א שערך רבי אריה לוי, המפורסם ביותר הוא הגורל שעשה בשנת תשי"ח לזהות פלוגת חיילים יהודים שמתו ולא היה ניתן לזהותם בשום אופן, ועל פי הגורל שערכו אחר כל חלל בנפרד קבעו את זהותו (מתואר בהרחבה בספר איש צדיק היה עמוד 111 ואילך). משפחתו וצאצאיו יודעים בבירור שרבי אריה קיבל את אופן עריכת גורל הגר"א יחד עם עוד ענינים נשגבים מרבי חיים ברלין, לדבריהם רבי חיים ברלין קיבל את ענין הגורל מאביו מרן הנצי"ב ראש ישיבת וולוז'ין ולמעלה בקודש התקבלו הדברים מהגר"ח מוולוז'ין תלמיד הגר"א. אמנם למעשה הורה הסטיפלר שאין להשתמש בגורל משום שאין קבלה בדיוק כיצד עושים אותו וגם לא כל אחד ראוי לזה

וצריך הכנה מתאימה ומעוד טעמים נוספים, והוסיף שמי שאינו ראוי הגורל מטעה אותו. בהזדמנות אחרת התבטא שאם היה מוחלט בדעתו כצד אחד אין הגורל משיב נכונה. ואמר עוד שהוא מכיר אנשים שאמללו את חייהם עקב שימוש בגורל הגר"א. ושמעתי מנכד מרן הגר"י אדלשטיין שליט"א שזקנו היה נוהג בצעירותו לעשות גורל הגר"א בעת הצורך עפ"י שקיבל מאבותיו, אך לאחר שנעשה מחותנו של הסטיפלר הורה לו שיחדול מכך. גם הח"ח השתמש בגורל רק בפעמים נדירות.

לא נכנס כאן לפולמוס אודות המקור של גורל זה אם הוא אכן מהגר"א או מתקופות יותר קדומות, או האם מותר להשתמש בגורלות ומדוע אין בו משום ניחוש, ומה הן התנאים לעריכת הגורל, וכיצד עושים את הגורל ויש בזה כמה מסורות, וכבר נשתברו בזה קולמוסים רבים. ובספר הגאון החסיד מוילנא ישנה אריכות בענין גורל הגר"א. ולפני כ-15 שנה יצא ספר גורל הגר"א לר' זאב גרינוולד ובו מרוכז כל הידיעות בזה וסיפורים רבים. אנו נביא כאן מקבץ סיפורים ממקורות שונים חלקם ידועים ורובם אינם ידועים אודות אנשים גדולים שערכו את גורל הגר"א ויצאו להם פסוקים מפליאים ממש.

בשנת תרע"ד פרצה מלחמת העולם הראשונה וברבות הימים הגיעה המערכה לגבולותיה של ראדין עיירת מגוריו של בעל החפץ חיים, ולא ידעו כיצד לנהוג עם הישיבה, ועל כן החליט החפץ חיים להשתמש בגורל הגר"א, התוצאה שנתקבלה היתה הפסוק בפרשת וישלח וי"א **יַעֲקֹב מָאֵד וַיֵּצֵא לוֹ וַיַּחֲזֵק אֶת הָעֵם אֲשֶׁר אִתּוֹ וְאֵת הַצֹּאן וְאֵת הַבָּקָר וְהַגְּמָלִים לְשָׁנֵי מַחֲנוֹת** ועל כן נשאר חלק מיישיבתו בראדין והיא ששמה גרעין לקיומה לאחר מלחמת העולם ואילו החפץ חיים בעצמו עם חלק מיישיבתו גלו לקרעמענטשוק עד אשר עבר זעם המלחמה והארץ שקטה (תולדות החפץ חיים). לפי גירסא אחרת חתנו ר' צבי לויסון ערך את הגורל ויצא לו פסוק זה וכשבא לספר לחפץ חיים עוד טרם פתח את פיו אמר שאין צורך לעשות גורל כי הוא פסוק מפורש אצל יעקב ועשיו ויחץ את העם וכו'. ובספר החפץ חיים חיו ופועלו ח"ג עמוד תתרסז מספר: משציפו לבקורת משטרתית קפדנית בישיבה לאחר מאסרו של אפרים מממל שאל ר' צבי לוינסון בעצת החפץ חיים אם ימלט מראדין ויתחבא, יעץ לו החפץ חיים להטיל גורל הגורל נפל על הפסוק (בראשית יט, יז): **הַמֶּלֶט עַל נַפְשָׁךְ**.

קביעות השיעור אצל ר' משה סולובייצק היתה כ"כ חשובה אצלו שאפילו בלילה של ערב ר"ה וערב יו"כ היה מוסר את שיעורו ופ"א בכמה מלילות חורף אחד וכמה תלמידים היו חולים נזהר מלבטל את הקביעות ולמד רק עם תלמיד אחד, כך היתה מסירותו למסירת השיעור. פעם היה מעשה של איזה טרדה שהיה נראה שיצטרך לבטל את השיעור מפני המקרה הזה ולא היה רגוע לעשות כך עד שעשה גורל הגר"א ובגורל עלה לו הפסוק (תהלים עה, י): **וַיֹּאנִי אֲגִיד לְעַלְמִ' וְרָאִה בָּזָה אוֹת בְּרוּר שֶׁלֹּא לִבְטֹל אֶת הַשִּׁיעוּר (ישורון כרך לה עמוד שפג).**

בספר והאיש משה על הגר"מ סולובייצק נכד הגר"ח מסופר: רבינו זצוק"ל היה מורה לפעמים להשתמש בגורל הגר"א אשר פרטי פרטיו נהירין ליחידי סגולה שבכל דור והוא ידע אותם על בוריים. היה מעשה באלמנת הגה"צ רבי יעקב סנידרס זצ"ל אב בית דין דק"ק באזל שחלתה חולי אנוש ברגלה והרופאים קבעו שצריכים לכוות את הרגל בטיפול כירורגי בנה הגר"צ סנידרס שליט"א פנה אז אל רבינו ושאל אם להסכים לניתוח זה ואמר לו שיטיל את גורל הגר"א לבקש הכרעה וגם הורה לו כיצד יעשהו ע"פ הגורל יצא הפסוק מפרשת נגעים (ויקרא יד, מ): **וְהָיָה הַכֹּהֵן וְחָלְצוּ אֶת הָאֲבָנִים אֲשֶׁר בָּהֶן הַנִּגָּע** שהיה כעין רמז ברור שמוכרחים לקטוע את הרגל וכן עשו.

פעם גילה רבינו הגר"י אברמסקי באזני מקורביו שבימי חורפו נשאו לבו וכתב קונטרס מלא וגדוש בעניני אמונה במטרה לפשוט ספיקות שונים שכרסמו בלב ובמוח של נבוכי התקופה אולם מכיון שהיה לבו נוקפו האם באמת ראוי לפרסמו ועשה גורל הגר"א ויצא לו הפסוק (דברים יב, ד): **לֹא תַעֲשׂוּן פֶּן לֵה' אֱלֹקֵיכֶם** וימחר להשליכו באש (מלך ביפיו עמוד 604).

בזמן שחיבר הגר"י אברמסקי אחד מספרי חזון יחזקאל חלתה רעותו הרבנית ע"ה וחשש רבנו אולי יקב דאגתו וטירדתו לא הצליח לכוין בספרו זה לאמתה של תורה עשה רבנו את גורל הגר"א ויצא לו הפסוק (במדבר כד, ז): **וַיֵּזַל מִים מִן הַיָּדָיו** וראה בכך אות מן השמים שיוציא לאור גם את ספרו זה (חזון יחזקאל עה"ת פרשת בלק).

סיפר מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א מה ששמע מהגאון ר' ראובן פיין זצ"ל כי בשנחאי היה בחור שחפץ ללמוד שפת אנגלית לצורך פרנסתו, עשה גורל הגר"א ועלה לו הפסוק (תהלים קכ, ג): **יָמָה יִתֵּן לָךְ וַיָּמָה יִסְיֶיךָ לָךְ לְשׁוֹן רִמְיָה'**. אבל אבא זצ"ל סבר שלא כל אחד יכול לעשות גורל ורק מי שיש לו דרגת רוח הקודש יכול לעשות לא ראיתי את אבא או את החזו"א זצ"ל עושים גורל ולא ידוע לי שעשו (דרך שיחה עמוד י).

רמ"מ שולוינגר בספר זמרת הלוי עמוד נה-נו כתב: ע"ד גורל הגר"א שמעתי שהגר"י טוקצינסקי זצ"ל בעל הלוח בזקנותו למעלה מגיל פ' היתה לו שאלה על ניתוח אם לעשות והמדובר היה על בית החולים שערי צדק בירושלים ויצא לו הגורל (תהלים קיח, ט): **פִּתְחוּ לִי שַׁעְרֵי צֶדֶק אָבֵא בָּם אוֹדָה קָה'** [דארבעה חייבים להודות חולה שנתרפא]. ושמעתי שבחור אחד מיישיבת הגר"י הלוי זצ"ל חשב אם לעבור לישיבה אחרת ויצא לו הגורל (דברים יב, ט): **הַשֹּׁמֵר לָךְ פֶּן תַּעֲזֹב אֶת הָלְוִי וְגו'.** וישבתי פעם אצל דודי מו"ר התורת זאב זצ"ל והיתה לו שאלה אם לגלות לי דבר מה שהבטיח לאחד שלא לגלות והיו לו צדדים שיכול לגלות ועשה גורל ויצא לו הגורל (תהלים פט, לה): **לֹא אֲחַלֵּל בְּרִיתִי וּמוֹצֵא שֶׁפֶתִי לֹא אֶשְׁנָה**. והנני נזכר כעת בבחרותי בישיבה סלבודקה לפני כעשרים שנה בלילה אחד אחר חצות נגש אלי בחור יקר מאד ישר לב ותמים דרך כמדומה שהיום הוא ר"מ באיו ישיבה מפורסמת בירושלים ושאל אותי אם ידוע לי איך עושים גורל הגר"א כי יש לו בעיה חמורה שמציעים לו שידוך ואומרים

ידידיו שהיא מצויינת באהבת תורה ויר"ש וכו' למרות שלמדה במזרחי וכמדומה שכבר נפגש והמבוכה גדולה מאד ואיננו יודע לשית עצות בנפשו ושואל עצת התורה הקדושה ונכנסנו לחדר צדדי ולקח הני"ך שלם בידו ואמר את הפסוק שצריך לומר ה' מנת חלקי וכוסי אתה תומיך גורלי וגמר בלב שלם לשמוע לעצת התורה"ק ועשה שבע פעמים שבע ויצא לו פסוק בספר מלכים א יא, ב: **'מִן הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אָמַר ה' אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל** (ושם השואל היה ישראל) **לֹא תִבְּאוּ בָהֶם וְהֵם לֹא יָבֹאוּ בָכֶם אֲכַן יִטּוּ אֶת לַבְבָּכֶם אַחֲרֵי אֱלֹהֵיהֶם בָּהֶם דָּבַק שְׁלֹמֹה לְאַהֲבָהּ**. ופעם היה לבחור א' בישיבת סלבודקה בב"ב ספק אם לגשת לשידוך מסוים, אם לעשות פגישה או לא, ועשה גורל הגר"א ויצא לו בתהלים פה, יא: **'חֲסֵד וְאֱמֶת נִפְגְּשׁוּ**.

סיפר רבינו הגראי"ל שטינמן שלפני שיצא מבריסק לשוויץ ערך בעצמו גורל הגר"א כפי שקיבל מרבותיו ויצא לו הפסוק (בראשית מד, ג): **'הַבָּקָר אֹרֹר וְהָאֲנָשִׁים שְׁלַחוּ הֵמָּה וְחַמּוּרֵיהֶם**. [והעיר ח"א דגם המשך הפסוק 'המה וחמוריהם' כנראה מרמז שגם חפציו יגיעו בשלום וכפי שסיפר רבנו שעבר במקומות שמצוי גנבים וניסו לגנוב לו את המזוודות ולא הצליחו]. (כאיל תערוג עה"ת פרשת מקץ).

בתקופת מלחמת העולם הראשונה כאשר המשגיח ר' ירוחם ז"ל רצה לחזור לעיירה מיר עם חלק מבני ישיבתו עשה גורל הגר"א ונפל לו הפסוק (במדבר כ, יח): **'לֹא תַעֲבֹר בִּי פֶן בַּחֲרִב אֲצֵא לְקִרְאָתְךָ**, ולמחר הטיל שוב גורל הגר"א ויצא פסוק אחר המורה שלא לעבור וכך נשארו שם בקיץ ובאלול, ואח"כ בחורף עשה שוב גורל הגר"א ואז יצא הפסוק בסוף פרשת יתרו **'בְּכָל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אֲזַכִּיר אֶת שְׁמִי אֲבֹא אֵלַיְךָ וּבְרַכְתִּיךָ** ואז עברו כולם (הגר"ד פוברסקי, מוסר ודעת א, עמוד רעא).

בשנתיים האחרונות לחייו של הגרא"א דסלר עיבד תכנית אשר נועדה לארגן מחדש את הכוללים בארץ ישראל ולרכזם לגוף אחד גדול בכדי להגדיל את המילגות לאברכים באמצעות עזרתם של אירגוני צדקה כמו ועד החלוקה של הגוי"נט, רבינו היה אף מוכן לצאת למען הגשמת תכניתו לחוץ לארץ אולם בטרם צאתו הפיל את גורל הגר"א המפורסם והתשובה שנתקבלה היתה (שמות יט, יב): **'הֲשִׁמּוּ לָכֶם עֲלוֹת בָּהָר וְנִגַע בְּקִצְהוּ** כמובן שתיכף משך את ידו מתכניתו.

מסופר כי זמן קצר לאחר פטירתו של הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל נתקף אדם בארץ ישראל בכאבי ראש חזקים אשר כל רופא לא יכול היה להביא לו מזור הוא חש בבהלה ונסע אל אחד מגדולי הרבנים בארץ ישראל לבקש את ברכתו, הרב ערך עברו את גורל הגר"א והפסוק אשר עלה בגורל היה בסוף פרשת בהעלותך **'וּמִדַּע לֹא יִרְאֶתֶם לְדַבֵּר עִבְדִּי בַמֶּשֶׁה**, במבט ראשון לא אמרו הדברים לאיש מאומה אך לפתע היכה בו הפסוק מכת ברק אין ספק הוא היה שם בין ההמונים אשר גדשו את רחובות ירושלים ביום הלוויה אולם הוא הוטרד משורת ההספדים הארוכה ומגודל הלוויה באופן כללי היה זה בשושן פורים ובפתח ממתיונות מצוות החג אין זה צודק חשב האיש כי לווייה של מי שלא יהיה

תפגוס בשמחת הפורים של מאות ואלפי אנשים את דעתו זו הביע האיש באזני אחרים. הרב הורה לו שעליו לכנס עשרה אנשים ליד הקבר ובנוכחותם לבקש מחילה מרבי משה עשה האיש כדבריו אסף מנין ועלו לקברו של רבי משה בהר המנוחות וביקש מחילה על דבריו ותוך זמן קצר חלפו כאבי הראש כלא היו.

רבי אהרן קוטלר ורבי משה פיינשטיין למדו באותה תקופה בסלוצק, ר' משה נסע לארה"ב בשנת תרצ"ו לאחר שהקומניסטים התנכלו לו ולמשפחתו כאשר כיהן כרבה של לובן, ר' אהרן נשאר עד פרוץ מלחמת העולם השנייה ובחסדי ה' הצליח להימלט יחד עם בני ישיבתו והגיע ליפן דרך רוסיה. ביפן עמדו בפניו שתי אפשרויות או לנסוע לארץ ישראל לחותנו רבי איסר זלמן ששימש כראש ישיבת עץ בירושלים ומאידך הגר"מ פיינשטיין הציע לו לבא לארה"ב ואף סידר לו רשיון כניסה לארה"ב, באותו זמן היתה ארה"ב כמדבר שממה מבחינה רוחנית, ר' אהרן החליט להפיל גורל הגר"א הפסוק שעלה בגורל (שמות ד, כז): **'וַיֹּאמֶר ה' אֶל אֶהֱרֹן לֵךְ לְקִרְאֵת מִשֶּׁה הַמִּדְבָּרָה**, ההוראה הייתה ברורה לנסוע לארצו של משה פיינשטיין שהיא שממה ואמנם ר' אהרן נסע לארצות הברית פעל גדולות ונצורות ההצלה והקים את ישיבת ליקווד שתרמה רבות להצלת היהודים התורניים בארה"ב (הגאון החסיד מוילנא עמוד תח. סיפור זה מפורסם מאד, אך שמעתי מאאמו"ר שליט"א שמשפחת קוטלר מכחישים את הסיפור).

כאשר ישיבת באר יעקב בראשות הגרמ"ש שפירא היתה בירושלים לאחר שעברה הישיבה מבאר יעקב, היתה התלבטות אם להחזיר את הישיבה למקומה הראשון בבאר יעקב, והטיל הגרמ"ש את גורל הגר"א ויצא הפסוק (שמות לג, ז): **'וּמִשֶּׁה יִקַּח אֶת הָאֵהָל וְנָטָה לוֹ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה הַרְחֵק מִן הַמַּחֲנֶה וְקָרָא לוֹ אֵהָל מוֹעֵד וְהָיָה כָּל מִבְקֶשׁ ה' יֵצֵא אֶל אֵהָל מוֹעֵד אֲשֶׁר מִחוּץ לַמַּחֲנֶה**, והיו הדברים מפורשים שרבנו הנקרא משה יקח אהלה של תורה אל מחוץ למחנה ומבקשי ה' יצאו אל מחוץ למחנה, ואכן ברי"ח אייר תשנ"ג חזרה הישיבה לבאר יעקב (ראה בספר רבבות ויובלות פרק כה לתלמידו של הגרמ"ש עוד כמה סיפורים של גורלות שערך, אחד מהם על פי בקשתו של הגר"ח קניבסקי שליט"א).

מספר תלמידו של הגרמ"ש שפירא: ואף הוא הראה לי אותות חיבה וקירוב עד כדי כך שזכיתי פעמים שפתר לי ספקות ע"י עשיית גורל הגר"א. הפעם הראשונה היתה בהגיעי לפרק האיש מקדש ונסתפקתי האם לגלות למקום תורה אצל מו"ר ראש הישיבה הגרא"מ קוטלר שליט"א שכל השנים נהניתי מאור חכמתו ועלה הפסוק בגורל בסוף יתרו **'וַיֹּאמְרוּ אֶל מֹשֶׁה דַּבֵּר אֵתָּה עִמָּנוּ וְנִשְׁמָעָה** והיה זה גילוי מופלא להמשיך ללמוד תורה מפי משה איש האלוקים רבינו זללה"ה וכו'. ולפעם אחרת כשהוצע לי לייסד מקום תורה במעלה אדומים שבירושלים ולהרחיב גבולות התורה וההוראה ונכנסתי אל הקודש פנימה אל רבינו זללה"ה שיורני הדרך בה אלך וכמה ימים אח"כ לאחר תפילת שחרית כשהוא עטור בטלית ותפילין ערך את גורל הגר"א ועלה הפסוק (דברים לא, ח): **'וְהָ הוּא**

הַהֵלֶךְ לִפְנֵיךָ הוּא יְהִי עִמָּךְ לֹא יִרְפָּךְ וְלֹא יַעֲזֹבְךָ לֹא תִירָא וְלֹא תַחֲתִי, ואמר לי רבנו זללה"ה שזוהי תשובה ברורה להרים קרן התורה במעלה אדומים כי בפסוק קודם לזה נאמר חזק ואמץ כי אתה תבוא את העם הזה ואתה תנחילנה אותם והיינו שעליך להתחזק ולהתאמץ ולבוא אל הארץ הלא זרועה ועי"ז נזכה להמשך דברי הכתוב לא ירפך ולא יעזובך (ארוזים עלי מים עמוד י-יא).

כשהיה הגר"א קוטלר ראש ישיבה בקלצק והישיבה היתה במצב קשה התלבט במשך תקופה ארוכה האם ליסוע לארה"ב לשקם את המצב הכלכלי בישיבה, לבסוף אחרי התלבטויות ערך את גורל הגר"א ויצא לו הפסוק מפרשת מקץ (בראשית מג, י): **'כִּי לֹלֵא הַתִּמְהַמְהֵנוּ כִּי עֲתָה שָׁבֵנוּ זֶה פְּעָמִים**, בהסתמך על הרמז הנשקף מפסוק זה נפלה אצלו ההכרעה באופן סופי והודיע על החלטתו לצאת לאמריקה בפרוס ימי החגים של חודש תשרי תרצ"ו. לפי גירסא אחרת הטיל פעמיים את גורל הגר"א ובפעם הראשונה עלה לו הפסוק (שמות ז, ט): **'וְאֶמְרֹתְ אֶל אֶהֱרֹן קַח אֶת מִטָּךְ** (אש התורה עמוד רד).

עם פרוץ מלחמת העולם השנייה נקלע הגרי"ז רבה של בריסק לוילנא, הוא הסתפק אם לנסוע לארץ ישראל או לארה"ב והחליט להטיל את גורל הגר"א, בגורל עלה הפסוק (תהלים קד, ח): **'יַעֲלֹ הָרִים יִרְדּוּ בִקְעוֹת אֶל מְקוֹם זֶה יִסְדֹּת לָהֶם**, הוא ראה תשובה לשאלתו בסיפא של הפסוק אלא מקום זה יסדת להם שזו ארץ ישראל והוא יצא אליה דרך אודיסה עד טורקיה משם המשיך בדרך היבשה דרך סוריה ולבנון לארץ ישראל, בנסיעתם בתחומי טורקיה נסעו בדרך שעלתה למרומי הרים וירדה בקעות ואז אמר הרב מבריסק עתה הנני מבין גם את הרישא של הפסוק שיצא בגורל (ספר הרב מבריסק ח"א עמוד 506). בהזדמנות אחרת נשאל הגרי"ז אם עשה פעם גורל הגר"א והשיב עשיתי פעם אחת ויצא לי הפסוק (דברים יח, יג): **'תָּמִים תִּהְיֶה עִם ה' אֱלֹקֶיךָ**.

רבי אליהו לאפיאן סיפר שלפני נסיעתו מליטא ללונדון עשה את הגורל של הגר"א ז"ל אם לנסוע או לא הוא והאריך הרבה כיצד עושים את הגורל ומה הם התנאים להצלחתו, בגורל עלה בידו הפסוק בפרשת ויגש (מו, ד): **'אֲנֹכִי אֲרֹד עִמָּךְ מִצְרִימָה וְאֲנֹכִי אֶעֱלֶךָ גַּם עֲלֶה**, ואמנם זכה רבי אליהו לאפיאן לעלות לאחר שנים מאנגליה לארץ ישראל ולהרביץ בה תורה ומוסר עוד שנים רבות.

רבי אליהו סיפר עוד שכאשר לימד בישיבתו בקלם עזבו את הישיבה שני תלמידים ועברו ללמוד בב"ס תיכון שהשתייך לתנועת ההשכלה באותן שנים עשתה ההשכלה שמות ורבים נלכדו ברשתה כעבור תקופה חזרו שני התלמידים ובקשו להתקבל שוב לישיבה רבי אליהו שניחן בטביעות עין חדה מאד והכיר היטב את המדריגה הרוחנית של כל אדם וביחוד של תלמידיו חשש לקבלם הוא חשש שמא מגמתם אינה טהורה וברצונם להשפיע על יתר התלמידים לעזוב את מקור המים החיים של התורה כדי להסתלק מן הספק החליט לעשות את גורל הגר"א בגורל עלה הפסוק (תהלים מא,

ב): **'דָּבָר בְּלִיעֵל יִצּוֹק בּוֹ וְאֶשֶׁר שָׁכַב לֹא יוֹסִיף לְקוֹם'**, בעקבות תוצאות הגורל החליט שלא לקבלם.

שמעתי מאדם מוסמך מעשה נפלא שביקשו ממרן המשגיח הגה"צ רבי משה אהרן שטרן שליט"א לומר שיחה לאנשי המזרחי בחודש אלול ונסתפק בדעתו והציע השאלה לפני הגרי"ז והורה שאסור לילך שם ובכל זאת הטוה לבו ללכת לשם, והלך לבי' אנשים גדולים מדור העבר ואמרו לו לעשות גורל הגרי"א ויצא לו הפסוק בפרשת האזינו (דברים לב, כ): **'וַיֹּאמֶר אֶסְתִּינָה כִּי מִהֶם אֶרְאֶה מִה אַחֲרֵיהֶם כִּי דוֹר תִּהְיֶה כֶּהֱמָה בָּנִים לֹא אֲמַן בָּם'** (ספר עץ ארז).

כשנפטר אביו של ר' שמואל רוזובסקי ר' מיכל דוד שהיה רבה של גרודנא רצו בני המשפחה למנות את האח הגדול ר' יהושע אך תושבי העיר חפצו ברי' שמואל, ופנו לרי' חיים עוזר שיכריע, ר' שמואל פנה לרח"ע שאינו מעוניין ברבנות אלא רצונו שאחיו יהיה רב, ואכן לבסוף הכריע רח"ע לטובת אחיו, אך ר' שמואל ראה שהרוחות בעיר עדיין סוערות והחליט לעזוב את עיר מגוריו ועיירת מכורתו את סביבת גדילתו וחבריו הרבים ופשוט להתנתק מגרודנא לצמיתות הוא הבין כי רק כשיעזוב את העיירה יבינו תושביה כי אחיו הוא הרב הבלתי מעורער והחליט לעשות את הצעד הזה כדי לבסס את רבנות אחיו בקהילה, נקל להבין כי לא היה זה צעד פשוט לעזוב את הכל בבת אחת ולצאת לחיים חדשים בארץ לא ידועה אך רבי שמואל החליט שבעקבות המצב אין כל ברירה אחרת. עקב הקושי הרב וחוסר הוודאות לגבי העתיד ערך רבי שמואל את גורל הגרי"א שהעלה את הפסוק בתחילת לך לך **'לֵךְ לָךְ מֵאֶרֶץ וּמִמּוֹלַדְתְּךָ וּמִבֵּית אֲבִיךָ'** עתה לא היה לו ספק בדבר נכונות הצעד (פניני פרשת השבוע, קובלסקי, גליון 156).

הגה"צ רבי אליהו לאפיאן התנגד שיסעו הביתה בחנוכה בגלל החשיבות המיוחדת של ימים אלו [בשנה שהיו בחנוכה שתי שבתות הוא לא התנגד שיסעו בשבת השנייה]. והנה היה בחור בישיבה שהייתה לו סיבה מסוימת לנסוע אך היות שחשש שרי' אלי' לא ירשה לו חכם בדעתו ליסוע ללא רשות כיון שנסתפק עשה הבחור גורל הגרי"א ויצא לו הפסוק (בראשית ל, כו): **'תָּנָה אֶת נָשִׁי וְאֶת יָלְדֶיהָ'** ופירש רש"י שם 'איני רוצה לצאת כי אם ברשותי' (דברי אמת לר' דוב יפה גליון חנוכה תשע"ח).

בשנת תשי"ד לאחר פטירת הגרא"ז מלצר לקה בנו ר' צבי רבה של רחובות בלבו ולאחר זמן קצר לקה בלבו שוב, ר' אריה לויין שבא לבקר אותו וראה בשברון רוחו בחששו שמא מצב רוחו ישפיע עליו לרעה חלילה ערך לו גורל הגרי"א והפסוק שעלה בגורל היה הפסוק שהתנבא ישעיהו לחזקיהו (מלכים ב, כ, ה-ו): **'הִנְנִי רֹפֵא לָךְ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי תֵּעָלֶה בֵּית ה' וְהִסְפַּתִּי עַל יָמֶיךָ חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה'**, ואכן הרב מלצר נפטר כעבור חמש עשרה שנה ביום שלישי ט"ו תמוז תשכ"ט (צדיק יסוד עולם על ר' אריה לויין).

מעשה באחד שהציעו לו הצעה מסויימת בעסק השידוכים והיו הרבה ספיקות בדבר אם כן ואם לאו והיתה השאלה מטרידה מאד מאד את מנוחתו הציעו לו שיטיל את גורל הגרי"א וכך עשה למדוברת קראו ברכה ומיד כשפתח את

התנ"ך בסדר הזה יצא לו הפסוק (תהלים כד, ה): **'יִשָּׂא בָרָכָה מֵאֵת ה'** (ר' יעקב חיים יעקב סופר, מגיד דבריו ליעקב תנינא עמוד יא).

תלמיד חכם העוסק בההדרת כתבי ראשונים וספרים נוספים הסתפק האם לגשת להוצאת החיבור 'מעשה רבי' מחדש בתוספת הערות הלכתיות חיבור זה שהוא קטן הכמות ורב האיכות כולל הוראות ופסקי דינים של הגרי"א לנוכח העובדה שהוא לא הצליח לפשוט את הספיקות פנה לעריכת גורל הגרי"א והפסוק שעלה לו היה (תהלים צ, יז): **'וּמַעֲשֶׂה יְדִינוּ כוֹנֵנָה עֲלֵינוּ וּמַעֲשֶׂה יְדִינוּ כוֹנֵנָה'**, בפסוק זה המשבח את העשיה ומבטיח עזר ה' ממרום למי שיגש לעשיה זו מופיעה המילה מעשה פעמיים דהיינו מעשה רב (מוסף יתד קרח תשס"ה, על פי הספר גורל הגרי"א).

תלמיד הסתפק באיזו ישיבה לבחור, אם בישיבת חברון או בישיבה אחרת, ספיקותיו היו מיוחדים ואישיים ולנוכח שאלתו הוחלט שיטילו את גורל הגרי"א, הפסוק שעלה בגורל הורה לו את התשובה (שמואל ב, א): **'וַיֹּאמֶר יְדוּד אֵנָה אֶעֱלֶה, וַיֹּאמֶר חֲבֵרָנָה'** הפסוק עוסק בשאלת דוד לאן לפנות ובתשובת ה' לפנות לחברון, על פי הרמז שבפסוק אותו תלמיד נבחן והתקבל לישיבת חברון שבירושלים וראה חיל בלימודיו (מוסף שם).

הוצעה הצעת שידוך שנראתה מתאימה לשני הצדדים, אולם דא עקא הן הבחור והן הבחורה היו יתומים מאם, הועלה חשש שמא כשאין יד תומכת של אם אוהבת ומסורה משני הצדדים אין זה מן הראוי שהם ינשאו. הענין הועלה בפני אחד מגדולי הרבנים שלאחר עיון בדבר החליט שכן הראוי לערוך את גורל הגרי"א, את הגורל הטיל יהודי בעל מדרגה שהתקדש והטהר לפני הטלת הגורל הפסוק שעלה היה מפעים ומתאים מאד לשאלה שנשאלה (תהלים סח, ז): **'אֱלֹקִים מוֹשִׁיב יְחִידִים בֵּיתָה'** כלומר שני בני זוג שהם יחידים בעולמם כי הם יתומים ה' מושיב אותם יחדיו והם בונים את ביתם, למרבית הדיוק הפסוק הקודם הוא **'אֲבִי יְתוּמִים וְדָן אֱלֻמֹּת אֱלֹהִים בְּמַעוֹן קִדְּשׁוּ ה'** הוא אביהם של יתומים והוא מסייע להם בדרכם, הרב שאליו פנו הצדדים ברכם בברכת הצלחה וטיפל בכל עניני השידוך והזוג הקים בית נאמן (מוסף שם).

אדם נקלע לתוככי מחלוקת שהוא ראה בה מחלוקת לשם שמם משום מה היה ברור לו שהוא לוחם מלחמת מצוה למען הצדק והיושר ואפילו למען כבוד שמם לאורך תקופה ממושכת הוא לא הסתפק כלל שמא דרכו אינה ראויה היה נראה לו שבסופו של דבר יווכחו כולם שהצדק עמו ויודו לו על שעשה את צעדיו הבלתי שגרתיים אולם הענינים החלו להסתבך המחלוקת גברה והנזקים ניכרו לעין באחד הימים בעקבות הסיבוכים הקשים והמפולת החל אותו אדם להתעשת ולחשוש שמא לא הכל נעשה לשם שמם בצר לו ביקש מרב גדול בתורה שיערוך לו את גורל הגרי"א הגורל הוטל והפסוק שבו היתה כלולה התשובה היה (משלי יד, ל): **'וְרָקֵב עֲצָמוֹת קִנְיָה'** הוברר לו שנקודת המוצא של מאבקיו לא היתה טהורה כפי שסבר קנאה היא זו שגרמה להתלקחות אותו אדם שינה את דרכו ואט אט שככה המחלוקת (מוסף שם).

אל אחד הרבנים הגיעו בני משפחה שהשאלה שניצבה בפניהם היתה להיכן לעבור לגור הוצעו להם מספר דירות ולא היה באפשרותם לבחור בדירה המתאימה המיועדת להם לנוכח השאלה שצדדיה היו שקולים הוטל גורל הגרי"א הפסוק שעלה בגורל היה (שמות כט, מב): **'פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לִפְנֵי ה' אֶשֶׁר אֶעֱבֹד לָכֶם שְׁמָה'**, למרבית הפלא אחת הדירות שהוצעו להם שכנה סמוך לישיבה בשם אהל מועד, התשובה אם כן היתה שיש לבחור בדירה הניצבת פתח אהל מועד (מוסף שם).

אדם נקלע שלא באשמתי לחובות גדולים שהעיקו עליו ביותר חייו השתבשו והוא לא מצא מוצא מהמבוך המצב החמיר עד שעלה בדעתו למכור את הדירה בה התגורר ולקנות דירה קטנה כדי לפרוע את חובותיו אולם הוא חשש מאוד שצעד זה ישבש את חיי משפחתו הוא הכיר אמנם אנשים רבים ועלה בדעתו לפנות אליהם וללוות מהם אולם לנוכח החוב הגדול והחשש מפרסום מצבו הקשה פקו ברכיו והוא לא אזר כח לעשות זאת, בפנייתו לרב הוצע לו לערוך את גורל הגרי"א הפסוק שעלה בגורל היה בישיבה יג, ב: **'עַל הַר נִשְׁפָּה שְׂאוֹ נָס הָרִימוּ קוֹל לָהֶם הִנֵּיפּוּ יָד וַיִּבְאוּ פִתְחֵי נְדִיבִים'** הרב ביאר שאמנם נבואה זו של הנביא ישעיה עוסקת בפורענות בבל אולם רמז יש בה שאל לו לחשוש, ומוטל עליו לפרסם את מצבו בפני מכריו וידידיו בבחינת שאו נס הרימו קול להם והללו יחלצו לעזרתו וישיגו עבורו הלוואות נוחות שיסייעו לו לצאת מהמיצר וכפי שנאמר בהמשך הפסוק הניפו יד ויבואו פתחי נדיבים ואמנם מאמציו נשאו פרי בסייעתא דשמיא אט אט הוא החל לפרוע את חובותיו באופן מסודר ומבוקר לאורך תקופה ארוכה החוב הלך והצטמצם עד שנמחק כליל אותו אדם נחלץ מהמשבר מבלי למכור את דירתו התקיים בו הניפו יד ויבואו פתחי נדיבים (מוסף שם).

הוצע שידוך לאחת מבנותיו של יהודי תלמיד חכם הזוג נפגש אולם לצד הכלה היה קשה מאוד להגיע לכלל החלטה הצדדים לחיוב היו רבים אולם גם הספיקות היו רבים מאחר ולא הגיעו לכלל הכרעה ערך אביה של הבת בהסכמתה את גורל הגרי"א ועלה הפסוק (דברים כו, יג): **'וַיִּגַּם נִתְּתִיו לְלוֹי'** הבחור היה לוי הם התארכו נישאו והקימו בית נאמן בישראל (מוסף שם).

אדם פנה לרי' שלמה שמחה לויין בן ר' אריה לויין וסיפר כי לרעייתו הוצעו שתי הצעות עבודה באחת מהן היא תצטרך לעבוד גם בימי שישי כאשר ההכנסה תהיה בהתאם השניה מסתכמת בחמשה ימי עבודה בלבד אך המשכורת כמובן נמוכה יותר, רבי שלמה שמחה ערך את הגורל הפסוק שעלה כמו תמיד היתה ברורה וחד משמעית **'שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעֶשְׂיֶת כָּל מַלְאכְתְּךָ'** (מוסף יתד נאמן וישב תשע"ה).

הגאון ר' שמחה קסלר אב"ד דקריית ספר, כשהוצעה לו זוגתו הרבנית טובה ע"ה היתה לו התלבטות מסוימת, וערך גורל הגרי"א ויצא לו הפסוק בפרשת שלח בו מוזכר שמה של המדוברת **'טוֹבָה הָאֶרֶץ מֵאֵד מֵאֵד'** הוא ראה בזה אות משמים לעשות את השידוך, וזכו לדורות ישרים מבורכים.

ידיעות חשובות ודברים מגדולי ישראל. ערוך בדרך של שאלה ותשובה.

שאלה: בפרשתנו מובא אך בגורל תחלק את הארץ. כתוב בחז"ל שאסור לשאול בגורלות וכן פסק בשו"ע יו"ד קעט. וא"כ קשה איך היום עושים גורלות? והרב שטיינמן ורבי חיים קניבסקי הרבו ומרבים להשתמש בגורל. **תשובה:** מובא בפוסקים שהאיסור הוא רק כשתולה בגורל עתידות. אבל כשעושה גורל להכריע בין שני צדדים שאין לו בזה הכרעה ולקבל את זה כעצה שרי. וכן נוהג הרבה רבי חיים קניבסקי.

שאלה: מה הדרך הקלה לכפר על עבירות בלי יסורים? **תשובה:** מובא במדרש שאברהם אבינו שאל במה אדע כי ארשנה, והיינו איך אני אדע, אולי בני יעשו עבירות? אמר לו הקב"ה תיקנתי בשבילם קרבנות. ואז אברהם שאל ומה יעשו בגלות, א"ל הקב"ה יאמרו קרבנות, והיינו שאמירת קרבנות מכפרת על עוונות. ולכן במקום שאדם יצטרך לסבול ייסורים ועגמי"נ מעבירות שעשה יאמר קרבנות. וידוע שהעידו שהחפץ חיים רעד כשראה אחד שהגיע לתפילה אחרי קרבנות. ורבי חיים קניבסקי מקפיד, וידוע שגם הרב אלישיב הקפיד, לומר קרבנות במתנות. מי לא רוצה להוריד מעצמו סבל ויסורים. וברור שצריך תשובה.

שאלה: כעת מתחילים ימי בין המצרים ממה יש להימנע בימים אלו? **תשובה:** בימים אלו ראוי להימנע מכל פעילות שיש בה סיכון אפי' קלוש כי זה זמן המסוגל לרעה, וכל טיפול רפואי שיש בו סיכון והוא לא דחוף ידחה לאחר ט באב. ובשו"ע תקנא יח הביא שמיז בתמוז אסור ללכת יחידי בין שעה רביעית לתשעית ובוודאי יקפיד בזה כשהולך סתם לא לצורך מצווה במקום שומם, וכן ראוי להימנע מלהתענן בימים אלו ואסור לומר שהחיינו. וללכת לים לצורך בריאות התינו, וסתם ללכת יש שנמנעו מכך (הסטיפלער והרב אלישיב), אבל גם מי שהולך יזהר לא להיכנס לים עמוק או סוער. והחזו"א גם לא היה נוהג לו שמחפשים דירה בימים אלו. וכ"ש לקנות דברים שמשמחים מאוד. ומי שמתאבל על ירושלים בפרט בימים אלו וזכה ורואה בבנינה, והרבה אומרים תיקון חצות בימים אלו ולא דווקא בחצות הלילה אלא אף בחצות היום, ויחשוב הרבה על המצב הקשה שבו נמצאים אנו כעת איך שברגע אחד יכול אדם למות וידמיין לעצמו את החסרונות שיש כעת כשעדיין לא נגאלנו. וכתוב בריטב"א כמו שאדם מתאבל כך יראה בבנינה והיינו אם מתאבל הרבה ישמח הרבה בבנינה אלא קצת אז לעת"ל השמחה שלו תהיה קצת וכן הלאה ועל כל אחד מוטל לעשות את המקסימום שיכול, ולעשות מאמצים קיצוניים להצטער על ירושלים ואחרי הפעולות נמשכים הלבבות.

שאלה: איתא בחז"ל לא חרבה ירושלים אלא על שהעמידו דיניהם ע"פ דין תורה, וקשה מה הטעם שחרבה ירושלים בגלל עניין זה? **תשובה:** כי אדם שכל הזמן אומר אני הולך ע"פ דין, אז מידה כנגד מידה הקב"ה דנו ע"פ מה שמגיע לו בדין, ומכיוון שעם ישראל הוא אף הקב"ה דנס ע"פ דינם האמיתי בלי לחוש עליהם ולכן נחרב ביהמ"ק, ואילו היו דנים לפנים משורת הדין לא היה קיב"ה ג"כ היה משאיר ביהמ"ק ולא היה מחריבו, כי אע"פ שישראל חוטאים בכ"א הם נוהגים לפנים משורת הדין אף אני אנהג עמהם כך. וראוי להוסיף שיש לציין לזכות את אותם אנשים שהמשיכו לקבל משכורת רגיל הם ונשותיהם גם בתקופת הקורונה, והם התנהגו לפנים משורת הדין מכיוון שהם לא ניוקוהם שילמו למטפלות ולגנות של ילדיהם תשלום מלא, למרות שהיו יכולים לשלם ע"פ דין כמו שנפסק ופסקו גדולי הרבנים. אבל מכיוון שהם לא ניוקוהם הם נהגו לפנים משורת הדין ושילמו מלא למרות שמצבם לא כ"כ טוב כל השנה, ובוודאי הם מרבים את הנהגת לפנים משורת הדין עליהם ועל שאר העולם.

שאלה: הרמ"א היה אחד מגאוני עולם וזכה לחבר חיבור אדיר על כל הטושי"ע והמגיד אמר עליו לבית

יוסף שחיבורו ענק ועצום. למה אביו שהיה מוכר בתור סוחר בדים פשוט זכה לכהן בן? **תשובה:** החיד"א כותב שהסיבה לכך היא משום שאבי הרמ"א היתה לו חנות בדים, ומנהג היה לו שהחנות היתה נסגרת כל יום שישי בחצות, יום שישי אחד הגיע אחד העשירים הגדולים לחנותו רבע שעה לפני חצות של יום שישי וביקש לקנות כמות אדירה של בדים באופן שהיה אמור להעשיר את אבא של הרמ"א. לפתע הסתכל האבא של הרמ"א בשעון וראה שחצות מתקרב, מיד אמר הוא לעשיר שעליו לסגור את החנות ואם הוא רוצה אז שיבוא שבעו הבא, העשיר לא נואש ואמר לאבי הרמ"א דע לך שאתה יכול להתפרנס מזה לכל יומך לא חבל. באותו רגע התחולל בקרבו מאבק גדול עד מאוד, האם להסכים לעיסקה או לוותר עליה, לבסוף הוא החליט שקבלה זה קבלה והוא מוותר על העיסקה האדירה. וכיוון שעמד בנסיון הוא זכה לבן שהאיר את עיני ישראל.

שאלה: היכן לא ראוי להחמיר כלל? **תשובה:** השבוע הובא במוסף שבת קודש של מ"ג, סיפור שסיפר אותו רבי אריה שכטר, על אחד מבאי ביהמ"ק לדרמן שהיה בלי משפחה, ויום אחד נולד לו בן והוא עשה ברית מיד לאחר התפילה, הוא הזמין סעודה כיד המלך וכל הת"ח של לדרמן ביניהם גדולי תלמידי החזו"א התישבו לאכול כל האוכל ולא שאלו כלום והכל נעשה באופן ספונטני בלי שאחד יתייעץ עם השני. כי חומרה זה כמובן דבר חשוב ומקדש את הנפש, אבל לא כשיש יהודי שיכול להצטער בגלל החומרה הזאת.

שאלה: ידוע הסיפור עם הגר"ח קניבסקי שליט"א שבמהלך כתיבתו את הספר "קרני חגבים" על ענייני חגבים היו לו כמה ספיקות התלויים במציאות, ובדיוק נדמן לו חגב והתבונן בו, ושוב נסתפק לו והגיע החגב שוב. האם יש מקור להנהגה שמימית זאת בספרים קדמים. וכן מה המקור למה שאומרים העולם שאדם שהזדמן לו בדרך לימודו או בפרשת שבוע ענין ששייך למה שקרה לימודו או בפרשת שבוע ענין ששייך למה שקרה לימודו זמן הרי זה הוא משמים שהוא לומד תורה לשמה. **תשובה:** הב"י ביו"ד סימן פב הביא בשם הגהות מימוניות שכותב שכשהיה עוסק ר"י בכשרות העוף הנקרא קור"י בא עוף כזה לישיבתו ומצאורו קורקבו נקלף ויש לו אצבע יתירה ואין לו זפק עכ"ל. וכיוצא בזה כותב המאירי בספרו קרית ספר במאמר שני ח"ב שבעודו מברר את עניני כתיבת סת"ם בחסד עליון והשתטח מאמר רבותינו ע"ה שאמרו כל העמל על תורתו ותרותו עמלה לו הקרה אלקים לפני זה החומש עם כל העדויות הנזכרים בשנת גלות צרפת וכו' עכ"ל. וז"ל החתם סופר על התורה דברים עמוד קנ: אבל יותר נפלא כי כמה פעמים בדרך שעשועי דאורייתא בלא כוונת מתכוון מוצא בשיעורא דיומא או בפרשת השבוע מעין המאורע שלו, וכיוצא בזה מעשים בכל דין, ולזה גם עדותך שעשועי אפילו אם לומד דרך שעשועי לימוד לא ע"ד גורל גם הם אנשי עצתי כי רוח אלקים דבר בעוסקי תורה לשמה הזוכים לדברים הרבה עכ"ל. ומכאן נראה השתרבב מה שאומרים העולם שאדם שנזדמן לו בדרך לימודו שלמד באותו ענין שהיה עוסק בו באותו יום בלימוד אחר והשלימו הדברים אז את זה הרי זה הוא משמים שהוא לומד לשמה ולימודו רצוי בשמים, והכל אותו עקרון שאדם שלומד כראוי מזמנים לו מן השמים סייעתא דשמיא לברר את מה שלומד.

שאלה: איזה מאכלים לא כדאי להשתמש בהם מהם? **תשובה:** מלבד סוכר ושומן רווי, יש עוד שני דברים שמכילים דברים רבים שמזיקים לגוף וראוי למעט בזה ככל הניתן והם: צבעי מאכל, ואבקת מרק.

שאלה: ידועים דברי האר"י שעל האדם לספק כל רצונות וצרכי אשתו אף שאין ידו משגת כ"כ. והנה יש להקשות ע"כ מדברי הח"ח בביה"ל סימן תקכט שכתב שם שעל האדם לא להיכנע לפיתויים של אשתו וינהל את ביתו כפי ערך הרווחתו ולא יותר,

האם הח"ח חלק בזה על האר"י? **תשובה:** ברור שלא! כי גם דברי האר"י הם רק כשיש אפשרות ובדוחק ייתן, אבל ללוות ואח"כ להיכנס לגילגולי הלוואות וגמחיים כשלא יודע מהיכן יהיה לו להחזיר, גם האר"י סובר שאסור לתת ויזהר מלשמוע לפיתויים. ועיין בהרחבה בזה בספר עמודיה שבעה עמודים ס ואילך.

שאלה: באיזה דבר ראו אצל רבי חיים קניבסקי את הדין של 'מכבדה יותר מגופו'? **תשובה:** במשך כל השנים הוא הקפיד שלא להתחיל את ארוחתו עד שהיא תצטרף אליו, וכן הוא לא הלך לנוח בצהריים עד שהיא תבוא אליו, וכשלא הרגישה טוב היה בא עם הסטנדרט למד על ידה, והיה נוסע לנופש ואמר שזה בשבילה; היה קורא לה כל פעם שסיים מסכת; היה מבקש ממנה אישור לפני כל דבר שעשה כגון האם אפשר לברך או לעשות קידוש; תמיד תמיד כשיצאה מהבית לנסיעה מחוץ לעיר היה מלווה אותה ונשאר לעמוד עד שנעלם הרוב מעיניו; היה מפרגן מאוד על דברים שעשה, והיה אומר שהאוכל שלה היה חי טעים וערב לחם; הוא סמך עליה בעניינים עצומות בכל נושא ההלכה שיש בענייני הבית. וזכו שכנה היתה ביניהם.

שאלה: מה כדאי לתת לילדים לקרוא? **תשובה:** מובא הרבה בספרי רבותינו עוד מזמן הראשונים, שבסיפורי צדיקים יש הרבה תועלת שע"כ גודלת שאיפתו להתחקות אחר מעשיהם, ועיין במה שכתב בזה ברבינו יונה בשערי תשובה ח"ג קמ"ח. וגדולי ישראל בכל הדורות ייחסו חשיבות עליונה בסיפורי צדיקים, ואף אחזו שעצה גדולה בחינוך הבנים בזה והוא ע"י מספורים לילדים סיפורי צדיקים, והחזו"א עודד מאוד דבר זה והיה רגיל לומר שסיפור מעשה אחד על גדולי ישראל שווה להתעוררות של כמה שיחות מוסר. ועיין עוד באוצר הסיפורים למחנכים שהביאו הרבה מגדולי ישראל על עניין חשוב זה.

שאלה: האם לתת לילדים לקרוא סיפורים דמיוניים של עלילות ומתח שאין בהם שום יראת שמים ושום מסרים קדושים? **תשובה:** הרב דיאמנט בספרו וזכינו כותב שקריאה זו הנאה לילד ויש לתת לו את זה ולא להגביל אותו בכך, ואם רוצה לקרוא בשעות הפנאי שיקרא. וכל ספר שהילד קורא יש להורה לבדוק ולבקר אותו לפני"כ, כי יש פעמים שהספר מחזיר השקפות פסולות או ידיעות שלא היית רוצה שהילד שלך יידע. וסגירה של הילד יותר מידי עלולה להתפוצץ בהמשך ואז כבר אין מה לתקן.

שאלה: כשמחנכים ילד האם יש לחנך אותו לישון כמו ההלכה? **תשובה:** היות וחינוך זה בשביל ההרגל כדאי וראוי להרגיל ילד כבר מגיל צעיר (9-10) שיש הלכות בשניה כגון לא לישון אפרקדן, כי אחרת הוא עלול להתרגל לזה וכשיגדל יהיה לו קשה לשנות הרגל.

שו"ת ולא יהיה נגף

א. נפסק להלכה שאדם המפקח בשעת התפילה עליו לכסות את פיו בידו, יש לדון האם ד"ץ נאמר גם כשיש מסיכה על פיו? **ב.** האם שכנים יכולים לעכב משכנים אחרים לעשות מניין בשעת נץ החמה בחצר ביתם המשותף, כשהם חוששים להיכנס לבית הכנסת?

שאלה בחושן משפט

שאלה: מעשה שהיה. מורה ותיקה נכנסה לבידוד, והביאו במקומה מורה צעירה ולהנהלת הסמינר היה יותר נח שהכסף יעבור דרך המורה הוותיקה אז הם אמרו לה שהיא תקבל את הכסף מהמורה הוותיקה והם דיאנו להעביר לוותיקה לחשבון את הכסף המגיע לה. דא עקא שהוותיקה בגלל הוותק מקבלת הרבה יותר כסף על כל שעה, השאלה היא האם ההנהלה צריכה לתת למ"מ כפי שהיתה נותנת לוותיקה או כמו מה שמגיע לה, ויש לדון בזה שזה תלוי לכאורה ע"מ מוטל להביא את המ"מ, ויש לדון בזה בהרבה אופנים!.

הלכות לעיון בלבד

מריחת משה. מותר רק במקום שחולה ממש. ולגבי מריחה על השפתיים כשמתבישות מאוד (מצוי אצל צעירים שלוקחים ראוטון וכדו') הדין הוא שאסור. ומותר רק לסוך אותם בשמן כדי למנוע סדקים בעור, אבל לאחר שנתהוו סדקים אסור כי הוא רפואה. מריחת משה נגד יתושים בשבת אסור.

ובשש"כ הביא שיש דברים נזולים שאפשר להשתמש בהם כגון בי אי סי. מהספר ככל אשר שאלת.

מי שנתלכלכה ידו בדיו וצבע כגון משחת נעלים האם מותר להסירם ע"י מים. נהגו להקל בזה בדרך נטילה ורחיצה ללא שיפשוף.

אסור לאכול פרי או ללבוש בגד חדש. ואם נזדמן לו פרי שאין לו אפשרות להשיג את זה אחרי ג' השבועות מותר לו לברך ע"כ בבין המצרים. דנו האחרונים האם יכול לפטור עי"ז בגד חדש או פרי שיכול להשיג אחרי בין המצרים ולאכול אותו כעת. בשדי חמד מערכת בין המצרים וכן ברוח חיים תקנ"ט וכו"ה בספר ירים משה פסקו להתיר. אמנם בשו"ת פלא יועץ סימן כח הסיק לאסור עי"יש.

בהלכות שבת.

האם מותר ליטול אנטיבייטיקה בשבת כשרוב הימים צריך ליטול כבר עברו ויכול לדחות את המשך לקחת התרופה ליום ראשון? תשובה: נהגו שמותר.

חידות

חידות משמעויות מילים: יא.
י משמעויות למילה לבנה: **יב.**
טי משמעויות למילה כן?

חידות לשאל את הילדים: יג.
איזה מלך אין לו כתר? **יד.**
איזה חיה מכניסה האוכל לפיה לא ע"י הפה היד או הרגל? **טו.**
איזה מכשיר חשמלי שיש כמעט בכל מקום עושה ב' פעולות הפוכות לגמרי? **טז.**
איזה מכשירי חשמל הם מקררים? **יז.**
איזה מילים זה מילה שנאמרת פעמים אותו הדבר? לפחות עשרים כאלו יש. **יח.**
על איזה ב שאלות דובר אמת ושקר יענו אותו הדבר? **שאלה למחשבה: יט.**
אחד מראשי הישיבות שאל את תלמידו בשביל מה אתה לובש מסיכה! התלמיד ענה בשביל לא להדביק ולא להדבק, אמר לו ראש הישיבה זה לא נכון למה?

תשובות: א. כו-ד. מבן עשרים שנה-היוצאים מארץ מצרים. כט לא: מלבד עולת התמיד- ונסכיהם. **ב.** כו לט. לשפופם משפחת השופני לחופם משפחת החופני. ג. לכולם כתוב ל בתחילתם היינו לשופם וכי מלבד חנוך וארד. ד. ביכורים שבת תמיד. ה. זרח בן שמעון וזרח בן יהודה. כו יג כ. ו. סרח בת אשר ויוכבד בת לוי. ז.

הערות שנשלחו לי

תושב מודיעין עלית שלח לי שרבי חיים אומר שגם מודיעין עלית יש לה דין של בני ברק לעניין זה ולעניין שאר ברכות החזו"א כגון שלא יפלו שם טילים משום שהנהיגו בעיר זו את מנהגי החזו"א ומנהגי ב"ב.

ו. שלחו לי בשם הרב ברוך רוזנבלום שליט"א: שמעתי שהפסוק "ישפת לא ידעתי אשמע" מתאים למה שקורה השנה, שמעקבות הקורונה לא יודעים האם יוכלו לקיים חתונה באולם או במצומצם. שפת-אותיות תש"פ, לא ידעתי אשמע, שואלים חתן מתי החתונה? – לא יודע. היכן תתקיים? – לא יודע. על כל השאלות התשובה היא לא ידעתי. ויש להוסיף, ד"שפת" ר"ת שום פתרון תרופתי – לא ידעתי. – אז מה העצה? -אשמע ר"ת אתפלל שחרית מנחה ערבית.

ז. אביא בזה ווארט נפלא ע"ד צחות ששמעתי, דהנה כתב רש"י בפרשת חוקת (במדבר, כא, ח) גבי נחש הנחושת דכתיב ביה "והיה אם נשך הנחש את איש והביט אל נחש הנחושת וחיי", וכתב רש"י שם: "ואמרו רבותינו (ברכות לך, א) וכי נחש ממית או מחיה, אלא בזמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתרפאים, ואם לאו היו נמוקים", ע"כ. ושמעתי להמליץ על זמננו זה – שנגיף הקורונה נמצא בינותינו עדיין ל"ע, וצריכים אנו רחמי שמים מרובין. דהנה תיבת "נחש", היא ראשי תיבות של שלושת תסמיני הנגיף: נ- נשימה (קשיי נשימה), ח- חום, ש- שיעול. והנה כמו כן "נחש" הוא

ניתן להשיג

לקבלת העלון בפקס יש להתקשר לטלפון 03-6180383 .

ניתן להשיג את העלון במודיעין עלית (לא כמות) החל מיום חמישי בערב בכניסה לחנות ש.מ.ח. – שרותי משרד רחוב רשב"י 49 .

ניתן להשיג בהר יונה נוף הגליל אצל הגאון המוכשר המיושב בדעתו רבי **שמחה שולמן שליט"א**.

בפרשתנו כח כג. דעולת תמיד קודם ובזבחים פט.
ילפינן דתדיר ושאינו תדיר תדיר קודם. השאגת אריה סימן כא מסיק שלהלכה: אדם אוכל וסיים כשהגיע צאת הכוכבים יקרא קר"ש ואח"כ יברך ברכת המזון, כי קר"ש היא תדיר וברהמ"ז אפי' אם מצוי כמה פעמים ביום הווי רק מצוי ותדיר עדיף על מצוי.

עוד בעניין תדיר ושאינו תדיר. אדם שאחר בשבת לביהכ"נ ואוחזים כעת במוסף האם יתפלל עם הציבור מוסף, או דשחרית הווי תדיר, ועוד יש עניין שלא ישנה מהסדר. תשובה: מחלוקת גדולה. וכיוון דהווי פלוגתא לא משנה הסדר.

בין המצרים: בעניין שהחיינו בבין המצרים. נפסק להלכה שאסור לברך שהחיינו בבין המצרים ולכך

חידות פרשת שבוע: א.
איזה שני פסוקים בפרשה מתחילים ומסתימים באות מס? **ב.**
איזה פסוק יש בו את האות פ בכל האותיות? **ג.**
ברשימת המשפחות של כל השבטים יש שתי משפחות שהורידו מהן אות אחת שקיימת אצל שאר המשפחות. מי הן, ומה האות שהורידו מהן? **ד.**
איזה שלוש מסכתות יש בפרשה (כולל מסכתות שיש עליהם רק משניות או ירושלמי)? **ה.**
איזה שני בני דודים בפרשה באותו השם? **ו.**
איזה ב נכדות של יעקב מוזכרות בפרשה?

חידות תורניות: ז.
איזה דבר מאכל אין לו לא שם אוכל ולא שם משקה? **ח.**
איזה מאכל או משקה ככל שאוכלים ממנו נהיים יותר רעבים ואם אוכלים קצת שבעים? **ט.**
איזה משקה יוצאים בו ידי חובה (בדיעבד) באמצעות 5 ברכות? **י.**
יהודי נטל ידיו כדין אחז את הפת הכשרה שהופרש ממנה חלה כדין ברך המוציא הכניס הפרוסה לפיו, ועדיין לא בלע, באיזה מקרה נפסק בשו"ע שאסור לו לבלוע עד שיעשה פעולה מסויימת, ומהי אותה הפעולה?

א. בשבוע שעבר הבאנו שאלה האם מותר לסדר את חוט הברזל שבמסיכה על האף בשבת או שיש בזה בעיה של מכה בפטיש. מישוהו הביא לי שרבי מנדל לובין שליט"א פסק שאמנם עדיף שיעשה זאת קודם שבת אך כשלא עשה יכול לעשות זאת בשבת.
ב. בשבוע שעבר הבאנו בהלכות שזג אין בו דין של צער בעלי חיים שהרי ל"צ לשוחטו. מישוהו שלח לי שאלה שא"כ לכאורה ה"ה בן פקועה שמותר באכילה בלי שחיטה, צריך להיות שלא יהיה בו דין של צער בעלי חיים?
ג. בשבוע שעבר הבאנו במדור רפואה מניעה מהצטננות לאכול ירקות בפת שחרית, השולח תיקן וכתב שהוא גרס זאת מיד לאחר המוציא ואכילה כדין הוא אכל 150 גרם ירקות ולא אחרי שסיים פת שחרית.

ד. שלחו לי כדלהלן: כתב בבית שמואל שאת השם פינחס כותבים עם י כי במסורת כולם מלא חוץ מאחד, והנה הוא חיפש במחשב ולא מצא שום מקום אפי' לא אחד פנחס בלי י ? הוא פנה לרבי חיים קניבסקי שאמר לו שכתוב בשמואל א פי"א פי"ג חפני **ופנחס** והיות ולא כתוב פנחס אלא ופנחס לכן לא מצאת במחשב.

ה. בשבוע שעבר הבאנו שרבי חיים קניבסקי אומר שיש דין מיוחד לעיר בני ברק שאין בה עין הרע מברכת החזו"א.

ו. שלחו לי כדלהלן: כתב בבית שמואל שאת השם פינחס כותבים עם י כי במסורת כולם מלא חוץ מאחד, והנה הוא חיפש במחשב ולא מצא שום מקום אפי' לא אחד פנחס בלי י ? הוא פנה לרבי חיים קניבסקי שאמר לו שכתוב בשמואל א פי"א פי"ג חפני **ופנחס** והיות ולא כתוב פנחס אלא ופנחס לכן לא מצאת במחשב.

ה. בשבוע שעבר הבאנו שרבי חיים קניבסקי אומר שיש דין מיוחד לעיר בני ברק שאין בה עין הרע מברכת החזו"א.

ז. שלחו לי כדלהלן: כתב בבית שמואל שאת השם פינחס כותבים עם י כי במסורת כולם מלא חוץ מאחד, והנה הוא חיפש במחשב ולא מצא שום מקום אפי' לא אחד פנחס בלי י ? הוא פנה לרבי חיים קניבסקי שאמר לו שכתוב בשמואל א פי"א פי"ג חפני **ופנחס** והיות ולא כתוב פנחס אלא ופנחס לכן לא מצאת במחשב.

ה. בשבוע שעבר הבאנו שרבי חיים קניבסקי אומר שיש דין מיוחד לעיר בני ברק שאין בה עין הרע מברכת החזו"א.

כמו"כ ניתן להשיג במיל 456alon@gmail.com

ר"ת של שלושת הדרכים שמצוה עלינו משום "ונשמרתם מאד לנפשיכם" לעשותם: נ- ניקוי הידיים, ח- חבישות מסיכות, ש- שמירת מרחק בין איש לרעהו. וזהו על דרך צחות: וכי "נחש" ממית (תסמיני המחלה) או "נחש" מחיה (דרכי הרחקתה)? – אלא בשעה שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתרפאים!!!

יא. בחלק של החידות (משמעויות מילים) הבאתם חידה ו' משמעויות למילה גר. נראה לי שאפשר להוסיף עוד 3 משמעויות: הספרי בפרשת דברים [א טז] כותב על המילים "ובין גרו" – ד"א ובין גרו – זה שכנו. ד"א ובין גרו – זה שושיבנו. ד"א ובין גרו – זה חותנו. ייש"כ.

יב. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

יג. מישוהו שלח לי דבר חכמה מחכימא דיהודאי רבי גדל אייזנר זצ"ל כלל בענייני חינוך אל תאמר לילד אסור, אלא תאמר לו אתה בוגר אתה טוב זה לא מתאים לך... וכך אפשר גם לפרגן לילד ועל הדרך בהרגשה טובה לתת לו להבין שאם הוא עשה מעשה כזה זה יוריד את הערך שלו וכך הוא יחשוב פעמים.

יד. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

יז. מישוהו שלח לי דבר חכמה מחכימא דיהודאי רבי גדל אייזנר זצ"ל כלל בענייני חינוך אל תאמר לילד אסור, אלא תאמר לו אתה בוגר אתה טוב זה לא מתאים לך... וכך אפשר גם לפרגן לילד ועל הדרך בהרגשה טובה לתת לו להבין שאם הוא עשה מעשה כזה זה יוריד את הערך שלו וכך הוא יחשוב פעמים.

יש. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

יח. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

יט. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

כ. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

כא. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

כב. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

כג. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

כד. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

כה. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

כו. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

כז. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

כח. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

כט. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

ל. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

לא. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

לב. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

לג. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

לד. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

לה. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

לו. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

לז. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

לח. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

לט. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

לך. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

למ. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

לנ. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

לו. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

לז. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

לח. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

לט. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

לך. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

למ. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

לנ. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

לס. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

לט. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

לא. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

לב. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

לג. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

לד. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

לה. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

לו. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

לז. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

לח. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

לט. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

לך. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

למ. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

לנ. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

לו. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

לז. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

לח. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

לט. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

לך. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

למ. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

לנ. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

לו. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

לז. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

לח. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

לט. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

לך. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

למ. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

לנ. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

לו. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

לז. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

לח. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

לט. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

לך. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

למ. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

לנ. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

לו. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

לז. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

לח. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

לט. חידה: היכן מרומזת הקורונה בסליחה שאומרים ביו"כ? יום זה יהי משקל כל חטאותי? ת: כתוב שם - אין לי טעם וריח'..

שכרו של הרופא הבכיר בעל השם העולמי היה עצום, וכל יום בו שהה בארץ היה כרוך בעלויות של הון עתק ששולם מכספי ציבור. מכיוון שכך, התלבט הרב זילבר בעניין ופנה לשאול את פי מרן הגראי"ל שטיינמן האם ראוי הדבר. הגראי"ל השיב לאלתר: "למען מי יצר הקב"ה כסף בעולם?"

הצצה אל חיי התורה של מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל

"איש אשר רות בו" (במדבר כ"א, י"ח)

ולילה ללילה יחווה דעת

"אמנם מספרים כי מרן החפץ חיים זי"ע היה נוהג ללמוד לבדו בקול, כשהוא מבאר לעצמו את הדברים במשך שעות ארוכות", הוסיף הגראי"ל בסערת נפש בעוד אגלי הדמיע נוספים מעיניו, "אולם ממרן החפץ חיים ועד רבי יוסף שלום לא שמעתי על אדם המסוגל לנהוג כן!"

משמשי האדם השלם

לאחר הניתוח, שעבר מרן בלבו, ביקש העסקן הרפואי הרב זלמן זילבר לעכב למשך כמה ימים את הרופא המומחה, שהגיע לארץ ישראל במיוחד עבור הניתוח, כדי שיהיה באפשרותו לבדוק את גופו הטהור של רבנו בימי החלמה ולוודא שליבו פועם כשורה.

נכד רבנו הרב ליפא ישראלזון, מספר: באחד הימים, לאחר ששהיתי בתורנות לילה בבית סבי, נכסתי למעונו של הגראי"ל שטיינמן, שהתעניין ושאל אלו הנהגות ראיתי בלילה במחיצת הגרי"ש אלישיב.

באותה תקופה עסק שיעורי חינוך של הגרי"ש במסכת חולין, ולפיכך הוא ישב באותו לילה ולמד את שיטות הפוסקים החלוקים בשיעור הזמן שיש לחכות בין אכילת בשר לחלב וכל המסתעף מהדברים. סבי ישב בהול, ואילו אני ישבתי בסלון והקשבתי לקולו המתוק המרצה את הדברים ומבארם בפירוט רב ובבהירות עצומה. כהרגלו מיני קדם נהג סבי להסביר לעצמו את כל דברי הגמרא והפוסקים באופן ברור ונהיר, כמי שיושב ולומד עם חברותא ופורש לפניו את הסוגיא על כל אגפיה ופרטיה. בעוד הוא יושב ומבאר את הסוגיא כמין חומר, ישבתי במקומי כשגמרא פתוחה נתונה ביד, ובעודי מאזין לדבריו חשתי כביכול אני נמצא בשיעור והבנתי כל מילה מדבריו הקדושים.

כשסיימתי לתאר את הדברים לפני הגראי"ל, נוכחתי לראות כי עיניו זולגות דמעות. "אפילו מתמידים גדולים מאוד מתקשים ללמוד בקול ובאופן זה במשך שעות כה רבות!" אמר בעודו אחזו התרגשות. "לשם כך נדרשים כוחות נפש עצומים!"

אבא ביקש ממני לשמור בינתיים בצד על הקרש שבו המסמרים. אבל הייתי ילד קטן ולא שמרתי. הנחתי את הקרש על הרצפה לידו, והסתכלתי במעשיו. אבא לא שם לב, התיישב על הקרש הגדול, ושלושה מסמרים גדולים ננעצו ברגלו. גניחה נשמעה מפיו ואז ראיתי כי נוזל ממנו דם. נחרדתי

על שיטות החינוך המיוחדות של הגאון רבי בן ציון פלמן זצ"ל

"איש אשר רוח ב"ו" (במדבר כ"ו, י"ח)

"הוא לא הסתכל על הדם שניגר מרגלו. אלא הביט עלי. ואז תפס בידיו העדינות בלחי הרטובה מדמעות, ליטף אותו קלות, ואמר נחרצות: 'יצחק, אם אתה רוצה לעשות לי טוב, תשב ותלמד זה יעשה לי טוב'."

זה מה שהיה לו לומר לי באותו רגע.

ואם המסמר חדר פנימה לרגלו של אבא לעומק מילימטר, המשפט הזה חדר בי בעומק קילומטר...

בשבועות הקרובים ה'מלמד' בחיידר היה מופתע מההתקדמות הלימודית שלי. אבל לא יכולתי להסביר לו, והוא לא יכול היה להעלות בדעתו, כמה דם שפך אבא בשביל כך.

שיטות בחינוך!?

אחד הנושאים המדוברים ביותר, הוא הסוגיה כיצד לחנך את הילדים. זה אומר בכה, וזה אומר בכח. ומתפרסמים שיטות רבות לסייע בחינוך.

ר' בן ציון היה אומר, כי עיקר החינוך, היא הדוגמא האישית:

כפי שאתה מתנהג ושומר את המצוות, כך ייחרט הרושם בליבם.

כאשר הילדים רואים כמה אכפת לאבא ולאמא, שהוא נכשל חלילה בעבירה, לפי זה היחס של הילדים לעבירה ולמצוה. לא בצעקות. לא

בצעקות ובנאומים. ולילדים יש חוש הבחנה חזק ביותר!

כאן החינוך מתחיל וכאן הוא מסתיים!

כאשר הילד קולט שהצער של אבא, הוא יותר משלושה מסמרים שננעצו בתוך הרגל, כל פעולות החינוך, כמעט מיותרות.

אספר לכם משהו קטן, על אבא שלי, סיפר בנו של ר' בן ציון פלמן שובבות לילדים, כידוע ליודעין - אין בו חיסרון, ואינה מלמדת על בעיה כלשהי, אלא אדרבא, עדות היא לחכמה ופיקחות. אני הייתי כזה ילד נמרץ ושובב.

המיטה בחדר הילדים נשברה, כפי שקורה בכל בית יהודי, כשהילדים קופצים ומקפצים עד שקרשי המיטה מתנתקים זה מזה. הקרש האחד המחזיק את אורכה של המיטה התפרק לחלוטין. בקרש היו כמה מסמרים גדולים.

אבא ניגש לתקן את המיטה עם פטיש וצבת בידו, התכופף וטיפל בכמה מקומות במיטה מלפניה ומאחוריה, לפני השלב האחרון בו יצמיד את הקורה למיטה.

אבא ביקש ממני לשמור בינתיים בצד על הקרש הגדול שבו המסמרים. אבל הייתי ילד קטן ולא שמרתי. הנחתי את הקרש על הרצפה לידו, והסתכלתי במעשיו, זה היה מעניין. אבא לא שם לב תוך כדי טיפול ברגל המיטה, התיישב על הקרש הגדול עם כל כובד הגוף, ושלושה מסמרים גדולים ננעצו בחלק העליון של רגלו. גניחה נשמעה מפיו. ומיד התרומם וניתק את המסמרים שננעצו בו. ואז ראיתי כי נוזל ממנו דם. נחרדתי.

ציפיתי שאבא יצעק.

אך אבא לא אמר לי אף מילה אחת.

היה ניכר עליו כי הוא מתייסר, הוא נשך את השפתיים בחוזקה. עד היום אינני יודע אם חשק את השפתיים מחמת הכאב או גם להימנע מלומר לי מילה. כך או כך - הוא שתק ונשך שפתיים.

מה קורה כאשר ילד יהודי כשר רואה את מה שמתרחש, ואת הדם מהרגל של אבא?

התחלתי לבכות. פרצתי בבכי ספונטני.

נקל להבין מה הרגשתי באותו רגע.

אבא שאל אותי: "למה אתה בוכה?" עניתי לו "כי אני עשיתי את זה, לא שמרתי את הקרש, והנחתי אותו על הרצפה".

"נו, אז מה אתה רוצה עכשיו?" שאל אותי.

אמרתי "אני עשיתי לא טוב, ועכשיו אני רוצה לעשות טוב, זה כואב לי מה שקרה".

"אבא הסתובב מולי בבת אחת. הביט עלי בחוזקה. בעוצמה".

אירעה תקלה לאחד האורחים כשידו נתקלה בכוס היין שעמדה לפניו ונשפך היין על המפה הלבנה והנקייה. כדי שלא ילבינו פני האורח הסיט רבי עקיבא איגר את השולחן הפיל את הכוס שעמדה לפניו שפך את יינה ואמר דומני שאין השולחן עומד כראוי

הגאון רבי יחיאל מיכל שטרן שליט"א על הליכותיהם של גדולי ישראל

"חג שבועות זמנים" (במדבר כ"ח, י"ז)

משכיל אל דל

רבי עקיבא איגר היה זהיר מאוד במצוות הכנסת אורחים. בשבתות ומועדים היה מכניס אורח לביתו לאכול איתו על שולחנו ובפרט בחג הפסח שנאמר בו כל דכפין ייתי ויכול. פעם אחת בליל הסדר כשהיו רבי עקיבא איגר ואורחיו כולם מסובים ומספרים ביציאת מצרים אירעה תקלה לאחד האורחים, ידו נתקלה בכוס היין שעמדה לפניו ונפלה הכוס ונשפך היין על המפה הלבנה והנקייה. כדי שלא ילבינו פני האורח הסיט רבי עקיבא איגר את השולחן הפיל את הכוס שעמדה לפניו שפך את יינה ואמר דומני שאין השולחן עומד כראוי.

הכנסת אורחים של מרן רבי יוסף חיים זוננפלד

אור לארבעה עשר של ניסן תרפ"ו, אחרי שגמר לבדוק את החמץ וסיים סעודת ערבית שלו באחת מפילות הבית, הופיעו אצלו ארבעה יהודים נשואי פנים מנכבדי הקהילה בבודפשט הרב שמעון הירשער, לשעבר אב"ד מאדרא ודיין בפרשבורג, הנדבן והעסקן ר' דוב קסטנר, והנכבדים ר' מרדכי משולם לוי, ור' אברהם כהן. אף על פי ששעה זו לא הייתה יפה לביקורים, קיבלם מורנו בסבר פנים. תוך כדי שיחה, הביעו האורחים את חפצם העז להסב אל שולחן הסדר של מורנו, דבר השווה בעיניהם כל הון יקר. בקשה זו לוותה במשאלה נוספת - שכב' הרב יסכים לקבל מהם תשלום בעד הוצאת סעודתם.

בוודאי שאני מסכים שתסבו יחד אתנו לשולחן הסדר, וגם משאלתכם לקבל מכם תמורה כספית אני מוכן למלאות - הייתה תשובתו של מורנו.

קצת מופתעים מהסכמתו לקבל תשלום, אחרי שהוגד להם שאין סיכויים לכך, הוציא אחד מהחבורה סכום כסף נכבד ושמו על השולחן.

לפני הפרדס, פנה מורנו אל הרבנית ואמר בפנים מבודחות, בהצביעו על האורחים: מחר יהיה ארבע בגבולך.

ביום ראשון דחול המועד בבוקר, הופיע לפתע מורנו במלון "אמדורסקי" ושאל על האורחים מבודפשט. האורחים עמדו עוד

באמצע תפילת יום טוב שני של חג, ומשסיימו תפילתם מיהרו לקבל את פני מורנו בחדרם. נכנס מורנו אתם בשיחה שגרתית על שלומם והרגשתם בירושלים, ותוך כדי שיחה הוציא מכיסו את הכסף שקיבל מהם בערב החג, ותחב מתחת למפת השולחן. האורחים שהיו מופתעים מהביקור ומהשבת הכסף, לא יכלו לעשות דבר נגד זה, מפאת יום טוב שני של גלויות שחל עליהם, אולם אחד מהם העיז ושאל: מורנו ורבנו, מעיקרא מאי קסבר? ענה מורנו: הלא חג חרותנו הוא, ואיזה חרות הוא זה לסעוד על שולחן אחרים, ולפיכך קיבלתי מכם כסף מלא, גם בכדי שתרגישו כבני חורין שאוכלים משלהם, וגם בכדי שלא תקמצו בסעודת החג. אבל עכשיו הרי שלכם לפניכם - סיים רבי יוסף חיים בחיוך נלבב את דבריו.

הכנסת אורחים בסוכה

אצל מרן רבי חיים עוזר איקלע אורח לסוכות, ואמר לאורח שירד לאכול בסוכה, כי אני חולה ומצטער פטור מן הסוכה, לאחר זמן קצר הגיע רבי חיים עוזר לסוכה, ואמר מצטער פטור מן הסוכה ולא מהכנסת אורחים.

הבטחה שיצליח בבניו

אבי זצ"ל ביקש ממרן הגרי"ז ברכה על שילדיו יצליחו בדרך ה' אמר לו הרב מבריסק, ברכה איני יודע - פסוק אני יודע "כל היום חונן ומלווה וזרעו לברכה", ע"י עשיית חסד זוכה לברכת בנים טובים.

למשמע השאלה יצא רבינו מגדרו "אינני יכול אפילו לשמוע כאלו שאלות". לאחר מכן אמר לו, "אמנם אינך אשם, הרעיון אינו שלך", אך שאלו בנעימות: "מה דעתך, האם החפץ חיים היה עושה זאת? מהיום תקח לך כלל בכל שאלה שתתלבט, תשאל את עצמך האם החפץ חיים היה עושה כך!"

מהליכותיו האצילות של הגאון רבי חיים פנחס שיינברג זצוק"ל

"איש אשר רות בו" (במדבר כ"ז, י"ח)

חידוש ב"התגבר כארי" ל"עבודת הבוקר"

כשלמד פעם את דברי השו"ע בתחילת סימן א' של חלק אורח חיים בשו"ע וקרא את דבריו: "יתגבר כארי לעמוד בבוקר לעבודת בוראו, שיהא הוא מעורר השחר", שאל רבינו, מדוע מדמה זאת המחבר לאריה דוקא, יותר מכל שאר החיות. השיבו, שאולי נובע הדבר משום שהאריה הוא חיה מהירה ולא לחינם רכש את שמו כמלך האריות.

אך רבינו דחה זאת מכל וכל, באומרו שכל מי שראה אריה שהינו עצלן שאין כדוגמתו, מסוגל הוא לרבוץ בתנוחה אחת שעות על גבי שעות מבלי לזוז, לכן לא הגיוני שהמחבר ירצה לדמות לו את שעת קימתנו עם שחר. אלא שיש לו לאריה תכונה מיוחדת, שלמרות עצלותו, כשהוא מזהה טרף בסביבתו, הוא מתגבר על עצלותו ומזנק לעברו במהירות אדירה בכל כוחותיו. זה מה שבא השו"ע ללמדנו, שלמרות שכאשר אנו ישנים בלילה אנחנו במנוחה, כשמגיע השחר ואדם פוקח את עיניו ורואה מסביבו את העולם, מקום עבודת השי"ת, עליו להתגבר כארי ולזנק בכל הכוחות לקראת עבודת היום. דבר זה ראו אצלו בעליל, בכל יום היתה עבודת השם שלו בהתחדשות, מיד כאשר התעורר התגבר כארי, השליך בשתי ידיו את השמיכה מעליו, כאשר לפעמים יצאה השמיכה לגמרי מהמיטה והזדרז ליטול ידיו, לברך ברכות התורה ולגשת לשבת בכסאו ללמוד, אפילו בשבועות האחרונים לחייו כשהיה חלש מאוד וכמעט לא דיבר, כאשר שמע את המילה נץ, מיד קפץ והתיישב על המיטה.

ואחרי מצוותיך תרדוף נפשי

מי שהתבונן בהנהגותיו ראה איך היו עיניו תמיד פתוחות להזדרז בכל מצוה ממצוות השם לקיימה בשלימות, עם כל פרטיה ודקדוקיה. בראש ובראשונה ראו זאת במצוות תלמוד תורה ששקולה כנגד כל, כפי שהארכנו לספר בפרקים הקודמים איך קיימה בהידור הגדול ביותר, במצוה זו מלבד עצם ההידור בה עצמה, ראו את שיקול הדעת ששקל כל דבר אחר, כולל מצוות אחרות שכן אם לימדונו חז"ל ששקולה היא כנגד כל המצוות, כל המבט עליה שונה כמבואר בהלכה איך לשקול משקל כל מצוה ביחס אליה, בפרט כשהתייחס

להנהגת בן תורה שזוכה לשבת על התורה והעבודה, מומילא כל הגישה למצוות תלמוד תורה אחרת לגמרי. חז"ל אמרו (הובא במס' פ"ד) "כל מעשיהם של צדיקים בזריזות", צדיקים שיודעים לנצל חיי עולם הזה ניכר הדבר בזריזות מעשיהם. כשראו את רבינו בדרכו לישיבה ללמוד או להתפלל או כל מעשה מצוה אחר, ראו תמיד את הזריזות מופלאה, בעיקר היה הדבר בולט כאשר היה מגיע מביתו בשבתות, כל הליכתו היתה זריזה, אבל החל מהמקום שרואים את היכל הישיבה (ליד מעון ההורים נה שמחה) היה רץ ממש, היה זה מחזה מופלא, שהיה סמל לכל אישיותו שהיתה כולה רדיפה תמידית לעשות רצון השי"ת. כך היה גם בשנות זקנה ושיבה מופלגים למרות כל הציציות ששקלו משקל רב, נהג כך. דבר זה היה בולט מאוד, אך מי שהביט בכל הנהגתו תמיד היא היתה בזריזות רבה. נהגו הוותיק רבי אסא ויטו סיפר שבידעו את זריזותו להיכנס לישיבה, היה עוצר לו בפתח הישיבה ומיד פתח לו את הדלת ורבינו יצא בזריזות גדולה לישיבה לסדר הלימוד או לתפילות, ורק לאחר מכן התפנה רבי אסא להחנות את הרכב, כאשר פעמים רבות ההבדל היה של שניות, אך אצל רבינו שניה קודם זה אחרת לגמרי. גם דרכו מחדרו בהיכל הישיבה לחדר השיעורים בקומה העליונה של בנין הישיבה היתה תמיד בהליכה מהירה ונמרצת.

זהירות מאיסור גזילה

בענינים אלו, תמיד התעקש לתת לי מונית הלוך ושוב, באומרו שאין

שהוא חובש תפילין כל היום וכי הוא יוצא עם זה לשמש, אך מאותו יום ואילך כאשר הגיע לשמחות של אנשים שאינם בני תורה, היה זוכר להורידם שלא יהיה אצלם מילתא דתמיהה וחשש חילול השם. נראה גם שזה מה שעמד בשורש הנהגתו להסביר את מעשיו ופעולותיו, דבר שראו בישיבה פעמים רבות שהיה מסביר דבר זה שנהגתי כך וכך, זו היתה הסיבה והשורש, כדי שאם לא יובן, שלא יצא מכך חלילה חילול השם.

זהירות מאיסור כעס

כשעמד במצבים שעלול היה לכעוס, ראו איך שלט בעצמו שלא לכעוס. מפורסמת היתה חיבתו למצוות ד' מינים בה היו לו חומרות והידורים מיוחדים. שעות ארוכות הקדישו קבוצת תלמידי חכמים מגדולי תלמידיו לברור עבורו את המינים המהודרים ביותר ולאחר מכן היו יושבים איתו לראות מה המובחר שבמובחרים והכי מהודר עבורו. באמת אמרו מה נהדר היה מראהו כשזכה לאחוז בידו את המינים המהודרים והמיוחדים שמוכנים למצווה. למרות זאת כשהגיע יום טוב הרשה רבינו בחפץ לב לכל החפץ ליטול ממיניו, כך היה באמצע התפילה שנגשו עשרות ליטול ממיניו וכך בכל היום כולו.

סיפור מופלא סיפר אחד התלמידים: שנה אחת נטל ממנו אחד התלמידים את הלולב ביציאתו מהרכב וחוד הלולב נתקע בחזקה בגג הרכב, מה שנראה היה בבירור שהביא בודאי לפסילתו המוחלטת. רבינו מיד סובב ראשו ועשה עצמו כאילו לא ראה זאת, רק כשחלפו כמה דקות והלה השתכנע שרבינו בכלל לא הרגיש בענין, התבונן רבינו היטב בלולב וראה שלא נפסל.

מה זה נוגע אליך

רבי נתן פאביאן היה ממונה על הנחת הרמקול לפני השיעור כללי. כמוכן שהיה מניח החוט בצורה זהירה שרבינו לא יתקל בו חלילה בדרכו לאמירת השיעור. פעם אחת הגיע מאוחר והניח בצורה שיכולה לגרום מכשול ואכן כשעלה רבינו למסור את השיעור כמעט ומעד. עם תום השיעור ניגש רבי נתן לרבינו להתנצל, אך רבינו לא הסכים לקבל את התנצלותו, טפח על שכמו ואמר לו בחיוך: "אני הוא שצריך להרגיל את עצמי ללכת כמו שצריך ומה זה נוגע אליך".

(מתוך 'מגדלתו ומרומתו')

ראוי שיגזול מזמני היקר בנסיעות באוטובוסים רק משום שהוא זקוק לי, לכן התעקש לשלם לי מונית. - זה סוף של תחילת סיפור אחר שלא נכתב...!?

אברך סיפר שכאשר נכנסה אשתו לעבוד בבית ספר מסוים, ביקשו ממנה שתצהיר שהיא עובדת שעות נוספות ותקבל פחות כי היו זקוקים לכסף להוצאות קטנות. נכנס האברך לרבינו ושאל את השאלה. למשמע השאלה יצא רבינו מגדרו וגער בו בקול, אינני יכול אפילו לשמוע כאלו שאלות. לאחר מכן אמר לו, אמנם אינך אשם, הרעיון אינו שלך, אך שאלו בנעימות: מה דעתך, האם החפץ חיים היה עושה זאת? מהיום תקח לך כלל בכל שאלה שתתלבט, תשאל את עצמך האם החפץ חיים היה עושה כך!

זהירות מאיסור חילול השם

זהירות מיוחדת נזהר מחטא חילול השם, הוא הקפיד תמיד שלא יצא ממעשהו ומהנהגתו ולו שמץ של חילול השם. עד כמה היה ירא מלהיכשל בחטא זה, ראו כאשר הזכיר בשיחות את דברי הגמ' (יומא פו) "היכי דמי חילול השם... רבי יוחנן אמר כגון אנא דמסיגא ארבע אמות בלא הרחוק תורה ובלא תפילין" וכשהזכיר זאת פרץ בבכי. ראו עד כמה חשש מחטא זה, ואפילו בדברים שאמור היה לחשוב שבזה הוא מיוחד מבני דורו ואולי דווקא בדברים אלו, כי חילול השם הוא כגון "אנא".

ואכן היה זהיר בכל אורחותיו ופעולותיו שיצא מהם כבוד שמים וחלילה לא להיפך. מלבד בעצם ההנהגה ראו זאת אפילו בדברים שנראים קטנים, למשל, כאשר דיבר בציבור או כתב מכתב היה מברר איך אומרים בדיוק בלשון הקודש מילה זו ואיך כותבים אותה, באומרו שאם לא אומרים אותה כראוי יש בכך משום חילול השם שבני תורה מדברים או כותבים בצורה עילגת והיה מעיר לתלמידים שהיו מדברים או כותבים בשפה עילגת או בכתב לא קריא, שכן יש בכך משום חסרון בהדרה של תורה.

בשעתו היתה לו לרבונו קופסא קטנה שכיסתה את הריבוע של התפילין של ראש, היה זה משום שחש על כבודם של התפילין שכאשר היה יוצא איתם בימי ושרב חשש שמרוב חום וזיעה הם ישחקו ולכן הכינו לו קופסא כזו בה כיסה את התפילין כאשר יצא בימי חום ושרב. ארע פעם שהגיע לברית אצל אנשים פשוטי עם, קם אחד ואמר לו, למה הרב מוציא דברים חדשים וכי שמענו מעולם שיש כיסוי לשל ראש, רבינו שתק הוא לא רצה להסביר לו

חוויה רוחנית יומית מדי יום אצלך במייל

'ניוזלטר' מלא וגדוש בתוכן תורני - הלכתני אקטואלי ומרתק.
עם סיפורים, רעיונות, ווארטים ועוד...
בהגשה מקצועית עם טעם של עוד... להצטרפות שלח מייל ל-

dirshu@dirshu.co.il

הפורתח בכל יום..

הניוז היומי של דרשו.

בית המדרש היה מלא בלומדים, הבחנתי שכל הבחורים לבושים בצורה נורמאלית ומכובדת, ואילו אני לבוש בחליפה דהויה, על ראשי כובע מקומט ולרגלי נעליים קרועות. התביישתי שיצחקו עלי. כל אותו היום וגם בלילה ישבתי בישיבה ולמדתי. היכיתי ליום המחרת שיגיע עם שחר נטלתי את המזוודה, שאפילו לא פתחתי אותה מרוב בושה, וצעדתי לכיוון התחנה

הגה"צ רבי אהרן טויסיג שליט"א על כוחם של מילים

"קח לך את יהושע" (במדבר כ"ז, י"ח)

"קחנו בדברים אשריך שזכית להנהיג בנו של מקום" (כ"ט)

אין אדם בעולם, שבשעה שיחמיאו לו על מעשה חיובי יתחיל לזעוק "צא מכאן, אינני רוצה לשמוע את המחמאות שלך, תתבייש לך!" המציאות היא שכל האנשים גדולים וקטנים כאחד, ישמחו לשמוע את הדברים ויאמרו: "ישר כח! באמת חיזקת אותי, אני ממש מודה לך על היחס החיובי".

ולעיתים דווקא אנשים גדולים ונכבדים זקוקים לעידוד יותר מאחרים וזאת לא מפני שהם נגועים חלילה במידת הגאווה, אלא מחמת שעל כתפיהם מונחות כל כך הרבה בעיות ומעמסות של כלל ישראל. הם צריכים להטות אוזן לצרות ולאסונות מסמרי שער ברוחניות ובגשמיות, של אנשים שבאים אליהם יום יום ושופכים לפניהם את ליבם השבור.

לכן כאשר אדם פוגש ראש ישיבה ואומר לו: "כבוד הרב, במקרה נכנסתי להיכל הישיבה שאתה עומד בראשותה, וראיתי את התלמידים יושבים ולומדים בהתמדה נפלאה!" - מילים פשוטות אלו נוסכות בו כח רענן ומשאבים חדשים. על ידי כך הוא יוכל בסיעתא דשמיא להמשיך ולנהל את מפעלו ביד רמה.

לפני מספר שנים ציטטתי בפני האדמו"ר בעל ה"ישועות משה" מוויז'ניץ זצ"ל דברי הערכה ששמעתי מפי הגאון הצדיק רבי בנימין זילבר זצ"ל, מגדולי הציבור הליטאי אודות כמה תקנות שהוא תיקן בקריה. לשמע דברי קם הרבי מכיסאו ואמר: "בני יקירי! דע לך, אין לך מושג עד כמה גרמת לי הנאה, הבט וראה כמה צרות ועוגמת נפש מונחים בחדרי, אין אדם המחשב פעמיים טרם מתנה את צרותיו באוזני, אבל א גוט ווארט או דברי עידוד והערכה - מתקשים רוב בני האדם להשמיע".

הוסיף האדמו"ר ואמר: "אהרן, כסבור הנך, שרבי אינו רוצה לשמוע א גוט ווארט, אך אומר אני לך שמילים טובות או שמיעת א גוט ווארט מעודדות ומסייעות לי שאוכל להמשיך לשאת במשא הקשה של הנהגת העדה, להכיל את צרות הכלל".

לאחר דבריו אלו ברך אותי הרבי בברכות עד בלי די. בדברים אלו הנאמרים לצדיקי הדור, ישנו ביטוי להכרת הטוב

עצומה כלפיהם, אשר תחת להתעלות ברוחניות ללא טרדות ודאגות, מטים שכמם עבורנו בנטלם על עצמם את עול הציבור. כאשר נאמר לצדיק עד כמה דבריו משפיעים על הציבור ברוחניות נגרמת לו הנאה צרופה, בראותו שמאמציו נושאים פרות. ואכן, היו צדיקים שמינו אנשים קבועים שתפקידם היה לדווח להם על הנעשה והנשמע בקרב ציבור שומעי לקחם, ובשכר זה היו מבטיחים להם הכרת טובה בזה ובבא.

רבי איסר זלמן והמחמאה

הסיפור הבא הובא בכמה ספרים, ואני באופן אישי שמעתי אותו מפייהם של שניים שהיו נוכחים בו בשעת מעשה:

המקום הראשון אליו הלך הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל לבקר כשהגיע לירושלים, היה ל"בתי ניטין". ישבו שם גדולי ירושלים, שכל התורה היתה פרושה לפנייהם על כפות הידיים. ביניהם ישב גם רבה של ירושלים, ראש בית הדין של העדה החרדית, הגאון רבי זעליג ראובן בענגיס זצ"ל, בעל ה"לפלגות ראובן". בראשונה שם רבי איסר זלמן את פעמיו אליו.

בהגיעו לפניו, עוד בטרם החלו לשוחח בדברי תורה, פרץ רבי איסר זלמן בבכיות נוראות. הוא פשט את שתי ידיו כלפי הרב בענגיס

הבחנתי שכל הבחורים לבושים בצורה נורמאלית ומכובדת, ואילו אני לבוש במכנסיים מטולאים, בחליפה דהויה, על ראשי כובע מקומט. התביישתי שיצחקו עלי. כל אותו היום וגם בלילה ישבתי בישיבה ולמדתי

לימים, בשם איסר זלמן, שענה לו תרופ ישר ושכלי. ראש הישיבה הוסיף ואמר, כי ככל הנראה בחור זה יגדל ויהיה גדול בישראל! ואני, שהיה בדעתי לעזוב את הישיבה ולחזור הביתה, שאבתי עידוד גדול מהדברים. כהרף עין נטלתי את המזוודה וחזרתי לישיבה. אמרתי לעצמי: 'וכי מה אכפת לי מה יאמרו על החליפה שלי, על הכובע שלי, העיקר שהנצי"ב שיבח את התרופ שלי, ותולה בי תקוות להיות גדול בישראל. הכל בזכות אותו בחור, שמילות העידוד שלו נפלו על אוזני כטל תחיה. שמו של אותו בחור - סיים רבי איסר זלמן את דבריו - "היה זעליג ראובן בענגיס! הוא אשר אמרתי בראשית דברי: כל מה שזכיתי להגיע אליו הוא בזכותכם! מי יכול לדעת מה היה יוצא ממני אם הייתי חוזר הביתה".

רבותי! איזה מוראדיגע מוסר השכל לומדים מהסיפור הזה! מה רב כוחה של מילה טובה, של מחמאה, של הארת פנים! הגיע בחור חדש צעיר לישיבה. כבר ביום הראשון ניגש אליו בחור המבוגר ממנו בתשע שנים, שאינו מכיר אותו, ואומר לו מילה טובה בזכותה זכה עם ישראל ל"רבי איסר זלמן". רבותי, זה לא עולה כסף! זה גם לא לוקח הרבה זמן, לומר לזולת כמה מילים טובות. לעיתים מילים אלו הן עבורו קרני אור, טל תחיה, המעוררות אותו לחיים.

(מתוך כבודם של ישראל)

ואמר בקול בוכים, עד שבקושי ניתן היה להבין את דבריו: "כל מה שזכיתי להגיע אליו הוא בזכותכם!".

הרב בענגיס התפלא ושאל: "ר' איסר זלמן! ואס איז דער פשט?" ור' איסר זלמן פתח את פיו וסיפר לרב בענגיס, כשכל גדולי ירושלים שישבו שם מאזינים לדבריו:

הורי היו עניים מרודים. בהגיעי לגיל בו עלתה השאלה להיכן אלך ללמוד בוולוז'ין או במיר, אמר לי אבי:

"איסר זלמנק'ה, אינני יכול לומר לך איזה מקום עדיף לך, כי שני המקומות מצויינים. אבל, אתה הרי יודע שאין לנו כסף לשכור עבורך מקום לישון, ויהיה עליך לישון בלילות על גבי ספסלי בית המדרש. שהספסלים בישיבת מיר רחבים מעט יותר מהספסלים בישיבת וולוז'ין. עדיף אפוא שתלך לישיבת מיר, שם תוכל להניח את גופך הצנום לשנת הלילה, על ספסל רחב מעט יותר. כך תוכל לצבור יותר כוחות לקראת יום הלימוד שלמחרת".

"בסופו של דבר יצא", המשיך ר' איסר זלמן וסיפר לרבה של ירושלים - "שלא יכולתי ללכת לישיבת מיר, והלכתי לוולוז'ין. בהגיעי לשם בראש חודש אלול, בית המדרש היה מלא וגדוש בלומדים. הבחנתי שכל הבחורים לבושים בצורה נורמאלית ומכובדת, ואילו אני לבוש במכנסיים מטולאים, בחליפה דהויה, על ראשי כובע מקומט ולרגלי נעלים קרועות. התביישתי שיצחקו עלי. כל אותו היום וגם בלילה ישבתי בישיבה ולמדתי. חכיתי ליום המחרת שיגיע עם שחר נטלתי את המזוודה, שאפילו לא פתחתי אותה מרוב בושה, וצעדתי לכון תחנת הסוסים והעגלות, כשכוונתי היתה לחזור הביתה. לא הייתי מסוגל ללמוד במקום שכולם מסתכלים עלי כעל מישהו לא נורמאלי!

בעודי ממתין בתחנה, ניגש אלי בחור ושאל אותי: 'קוראים לך, אולי, איסר זלמן?' השבתי בחיוב.

בישיבת וולוז'ין היתה הנהגה מופלאה" היו לומדים עשרים וארבע שעות ביממה ב'משמרות'. חלק מהבחורים היו הולכים לישון בשעה מוקדמת, וקמים באמצע הלילה ל'משמרת לילה'. בצורה כזאת, שקק בית המדרש לומדים ביום ובלילה, בלי הפסק.

אותו בחור שניגש אלי אמר לי: 'דע לך שראש הישיבה, הנצי"ב, אינו מתפעל כל כך מהר מבחור. אתמול בלילה הוא עבר במשך הלילה משולחן לשולחן בין משמרות הלומדים ושאל קושיה, ואף אחד לא הצליח לענות לו עליה תרופ שהניח את דעתו. רק אחד הצליח, כך סיפר ראש הישיבה. הוא סיפר לכולם כי הגיע היום בחור חדש צעיר

077-2222-666 או *4992

קו השיעורים של 'דרשו' - לחייג, ללמוד, לדעת

לאחר מכן הורה למנהל המסעדה להגיש גם את המנה העיקרית הכי יקרה לכל הסועדים 'ורק לפני היהודי אל תגיש מאומה' והנה שוב חוזרת התמונה על עצמה, כולם באים לומר תודה ובהם היהודי, שעוד מעצים את מילות התודה שלו על פני כולם...

פנינים מהגאון רבי יצחק זילברשטיין והגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א על אמונה ובטחון

"וְהִקְרַבְתֶּם אִשָּׁה עֹלָה לַד' " (במדבר כ"ח, י"ט)

היה העשיר הגוי להתגבר יותר ושאל: תגיד לי, מה קורה לך? על מה אתה אומר לי תודה? הרי לא קיבלת מאומה? חייך היהודי והשיב: מי אמר לך שלא קיבלתי מאומה? אני קיבלתי כאן יותר מכל אחד! משראה את סימני התמיכה העולים על פניו של הגוי, המשיך היהודי ואמר: 'אתה עשית את העסקה שלך עם מנהל המסעדה, אבל אני בעל הבית של המקום, והמנהל הוא בסך הכל עובד שלי, המקבל משכורת מזמיני... ואם כן, כל המנות שרכשת בכסף המלא לכל באי המסעדה, עוברות היישר לחשבון הבנק שלי. ומאחר שבארוחה אחת העשרת אותי באלפי אלפי דולרים איך לא אומר לך תודה רבה מקרב לב?' הסיפור המופלא מלמד אותנו את המסר העיקרי של חג הפסח, והוא שלפעמים בעת צרה רח"ל אנחנו תולים תקוות מרובות מדי באדם פלוני או בגוף מסוים, ואין אנו יודעים שבעל הבית האמיתי נמצא במקום אחר לגמרי ובידו לשנות הכל, ולהחליף את המצב מן הקצה אל הקצה, מיגון לשמחה, ומאבל ליום טוב. ועל כן הרבה נפנה רק אליו!

הגיע לאוזניי סיפור מופלא על בעל ואשה, וכמה מילדיהם, שישבו במסעדה כשרה למהדרין באחת הערים הדרומיות, ובמהלך הסעודה דיברו בדברי תורה, והאריכו לדבר בענייני שלום בית, וכיצד ניתן להשכין שלום בר קיימא בבית יהודי. כל צורת אכילתם

המשך בעמוד 22

מטרתו של קרבן מוסף היא לעשות פעולה מיוחדת כדי לתת את ליבנו לגודל היום וקדושתו. עיקרו של הפסח הוא להתבונן שיש בעל הבית לעולם, ועל כן, אין אנחנו צריכים לחשוש ממאומה. אם מדברים על כך שיש בעלים לבריא, הנה סיפור ששמענו מהגה"צ רבי אלימלך בידרמן בדרשתו ברמת אלחנן.

אחד העשירים הגויים הנודעים באנגליה, היה אנטישמי מובהק ושנאת-יהודים פעפעה בקרבו בצורה נדירה, שלא נראתה גם בקרב חבריו האנטישמיים. פעם נכנס גביר זה למסעדה יוקרתית, שהייתה מלאה באנשים שבאו לסעוד את ליבם, והבחין שליד אחד השולחנות יושב יהודי.

השנאה לבני עם קודש החלה שוב מבעבעת בו, והוא החליט לנקוט בפעולה יזומה, כדי להראות לכולם עד כמה בזויים הם היהודים, רח"ל.

הוא קורא למנהל המסעדה, ושואל אותו כמה עולה אצלכם המנה הראשונה הכי יקרה בארוחת הצהריים? משנקב המנהל במחיר, הורה לו הגביר לתת על חשבוננו את המנה הזו לכל האורחים הנמצאים כאן, 'ורק ליהודי אל תיתן מאומה' המנהל עשה כפי שהצטווה, הגיש למאות הלקוחות את המאכלים היקרים, ורק לפני היהודי לא הגיש מאומה.

הסועדים נהנו מאד לקבל מנה ראשונה יקרה כל כך חינם אין כסף. לאחר שאכלו וסעדו את ליבם, ניגשו כולם ולחצו את ידו של הגביר ההוא, והודו לו מקרב לב על המנה שהעניק להם מכספו. והנה לא יאומן, גם היהודי הזה מגיע אל הגביר... מודה לו במילים חמות על מה שעשה. הגביר היה כבר בטוח שדעתו של היהודי השתבשה עליו מרב צער, והוא יצא מדעתו לכן בא לומר לו תודה.

לאחר מכן הורה הגביר למנהל המסעדה להגיש גם את המנה העיקרית הכי יקרה לכל הסועדים 'ורק לפני היהודי אל תגיש מאומה' והנה שוב חוזרת התמונה על עצמה, כולם באים לומר תודה ובהם היהודי, שעוד מעצים את מילות התודה שלו על פני כולם... וכך גם אירע במנה אחרונה, ב'קומפוט', שגם הוא הוגש לכולם, רק לא ליהודי.

כשהגיע היהודי אל הגביר האנטישמי בפעם השלישית, ואמר תודה, ולא היה נראה שהוא עושה זאת בדעה משובשת, לא יכול

כידוע, אחד מהקנאים המפורסמים ביותר היה הרה"צ רבי עמרם בלויא זצ"ל. סיפר לי רבי שלמה פאפנהיים, שהוא יושב עמו בשולחן אחד למעלה מארבעים שנה - והוא היה אמנם קנאי גדול - אך מעולם לא ראיתי כזה אוהב ישראל! כל הארחי ופרחי בירושלים הסתובבו בביתו

הגאון רבי שלמה זלמן פרידמן שליט"א אב"ד סאנטוב ליקווד על 'קנאות אמיתית'

ברית כהנת עולם תחת אשר קנא לאלקיו (במדבר כ"ה, י"ג)

בפרשתנו מובא, שפנחס קיבל שכר כיון שהיה קנאי, וכמו שנאמר (במדבר כ"ה, י"ג): והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם תחת אשר קנא לאלקיו ויכפר על בני ישראל - ואמנם הגם שהוא אכן היה קנאי, ברם הוא היה קנאי אמיתי - והשכר שקיבל, הוא רק מפני שהיה קנאי אמיתי.

ואם ישאל השואל "מהו קנאות אמיתית" - הנה בפסוק נאמר (שם כ"ה, ז'): ויקח רומח בידו - כשראה מה שראה, אז חס לבו בקרבו, והלך ורץ ולקח הרומח ופגע במי שהיו צריכים לפגוע, לא כן קנאים אחרים, שהם מסתובבים כל היום וכל הלילה עם הרומח בידם, ומחפשים במי יכולים להכניס הרומח ולפגוע...

מיוחדת ממש.

הנה הוא היה קנאי אמיתי, שהיה הוא אוהב ישראל גדול, ולכן לקח הדבר ללבו, בעת שראה אחד שעושה איזה דבר שלדעתו היה זה שלא כראוי.

סיפר לי מו"ח שליט"א, שאחד הקנאים המפורסמים ביותר אמר לו, שהוא אינו מרשה בשום פנים ואופן לבניו שיעסקו בקנאות, בו בזמן שהוא עצמו הולך ולוחם מלחמות ה' ומקנא קנאת ה' צבקות במחאות אדירות למען כבוד שמו יתברך, והלה הסביר לו, שהנה אצל עצמו, הוא יודע שהוא מתכוין במחאותיו כל כולו לשם שמים, אבל אצל בניו, הגם שתשעים ושבע אחוז הם מתכוונים לשם שמים, אבל יתכן ששלש אחוז יש בזה משום שגאון, ולכן הוא מוותר על רוב כוונה של לשם שמים, עקב השמץ של שנאת ישראל שמתערבב שם! - והוא אשר דברנו, שקנאות אמיתית - היינו אהבת ישראל גדולה בלא שמץ של שנאת ישראל.

מספרים שהרה"ק רבי שלמה מקארלין זי"ע אמר פעם, שקנאות כמוה כמחט, שהיא דוקרת ויש לה ראש, שבצדה האחת יש חלק שדוקר ובצידה השני יש ראש, ואז הוא דבר טוב, אבל אם זה בלא ראש, הרי זה דוקר משני הצדדים, ואז זה יכול לדקור גם אותו בעצמו...

פעם אמר כ"ק מרן אדמו"ר מראחמיסטריווקא-ארה"ב שליט"א בשם הרה"ק רבי מרדכי שלמה מבאיאן זי"ע, ששאל, מפני מה נכתב עצם המעשה שעשה פנחס בסוף פרשת בלק, ורק בתחילת פרשת

והנה רואים לפעמים שיש אבא הצועק על בנו שעשה מעשה רע, אז הבן כששומע את צעקות אביו, הוא חושב שאביו שונא אותו, אבל האמת הוא, דאם האב היה רואה גוי אחד ברחוב שעשה כדבר הזה, וכי היה צועק עליו? ודאי שלא! ולמה, כי הוא לא אוהב את הגוי! וכלל לא איכפת לו מה שהוא עושה, הלא בעיניו הוא בהמה ולא איכפת לו אם הוא מתנהג כבהמה, אבל בנו שהוא עצמו ובשרו, בודאי שמעניין אותו מה שהוא עושה, מרוב אהבתו אותו, והוא שונא כאשר הוא עושה דבר רע - ולא את בנו הוא שונא - אלא את המעשים הרעים שהוא עושה הוא שונא - למה - מפני שהוא אוהב את בנו!

וזהו יסוד גדול בקנאות, שקנאות אמיתית הוא אהבת ישראל, לא שנאה - ואדרבה - רק מפני שהוא אוהב אותו, לכן הוא שונא את מעשיו הרעים.

כידוע, אחד מהקנאים המפורסמים ביותר היה הרה"צ רבי עמרם בלויא זצ"ל. סיפר לי הרה"ח המפורסם רבי שלמה פאפנהיים (שליט"א)? [זצ"ל]? מראשי העדה החרדית בירושלים עיה"ק, שהוא יושב עמו בשולחן אחד למעלה מארבעים שנה - והוא היה אמנם קנאי גדול - אך מעולם לא ראיתי כזה אוהב ישראל! כל הארחי ופרחי בירושלים הסתובבו בביתו, הוא הכניס לביתו אנשים שאחרים לא רצו לעמוד בתוך ד' אמותיהם, והם היו אצלו כבן בית - הם אכלו אצלו וישנו אצלו והוא התמסר אליהם באהבת ישראל

כעבור זמן הגיע המכתב, הוא פתח את המעטפה בלי הרבה ציפיות. מה גדולה היתה הפתעתו, כשהתברר לו שהפעם שלחה לו הדודה סכום עתק, ממון מלא של כל הוצאות החתונה

הגאון רבי ראובן אלבז שליט"א על כוחה של תפילה

"פינחס בן אלעזר בן אהרן הפלחן השיב את חמתי מעל בני ישראל..." (במדבר כ"ה, י"א)

על פנחס בן אלעזר נאמר: "ויעמוד פנחס ויפלל ותעצר המגפה" (תהלים קו, ל). ביארו רבותינו (ברכות ו ע"ב), ש'ויפלל' הוא לשון תפילה, שהתפלל פנחס לפני ה' יתברך שיצליחהו במעשי ידיו ויקדש שמו יתברך בהריגת זמרי בן סלוא. בזכות התפילה זכה פנחס לסייעתא דשמיא מרובה, ונסים רבים נעשו לו באותה שעה. מכאן למדנו כמה גדול כוחה של התפילה, שבאמצעותה יכול אדם לחולל פלאי פלאות.

הגה"צ פה קדוש רבי שמואל הומינר זצ"ל, מחבר הספר "עבד המלך" [באור על תרי"ג המצוות לפי סדר פרשיות התורה], היה עובד ה' אמיתי. הוא כונה בשם "החפץ חיים הקטן", על שם הספר שחיבר - עיקרי דינים בהלכות לשון הרע. זכיתי, בסיעתא דשמיא, בהיותי בחור צעיר בישיבת בית יוסף נובהרדוק, להכיר את הצדיק הזה, ולהיות כבן בית אצלו, לשמוע את מוסריו המאלפים, ואת דברי החיזוק באמונה ובטחון שהיה מוסר. אף זכיתי לקבל ממנו את ספריו עם הקדשה חמה.

בשנים ההם העוני היה גדול מאוד, אנשים היו רעבים ללחם. באחד ממכתביו מאריך הרב הומינר זצ"ל בדברי שבח והודאה לבורא עולם על שזכה לאסוף כסף אחרי זמן רב כדי לקנות מגבעת, עד כדי כך! הרב הומינר זצ"ל מספר שהיה לו חבר, אברך עני מרוד, שהייתה לו דודה עשירה שגרה בארצות הברית. מדי חג היתה היא שולחת סכום כסף נכבד, שהיה עוזר לו לפרנס את ביתו במשך כמה חדשים. אך לפעמים עברה בליבו של אותו אברך איזו מחשבה של דאגה: "מה יהיה, עוד מעט הילדים יגיעו לפרקם, ואיך אממן את חתונתם?" בצר לו פנה אל אותה דודה, וסיפר לה את אשר על לבו. הדודה הרגיעה אותו: "הסר דאגה מלבך, אני אממן את הוצאות נישואי ילדיך". נחה דעתו של האברך, ושמח בלבו על שזכה לדודה עשירה שפותחת לו את כיסה ביד נדיבה כל כך...

לימים שידך את בתו עם בחור תלמיד חכם, והתחייב סכומי כסף גדולים, כשהוא סומך על הבטחתה של הדודה מארצות הברית. הוא כתב מכתב לדודתו, והודיע לה על השמחה במעונו. שמחה הדודה והודיעה שתשלח לו בדאר את סכום הכסף כפי שהבטיחה. לאחר כמה ימים הגיע המכתב מארצות הברית. הוא פתח את המעטפה וחשכו עיניו - בתוך המעטפה היה צ'ק עם סכום כסף פעוט, רחוק

מאד מהסכום שהתחייב. הוא שב ופנה אל דודתו, ורמז לה שסכום הכסף שקיבל ממנה אינו מספיק כדי לכלכל את הוצאותיו הרבות - אך פנייתו לא נענתה. בלית בררה נאלץ לכתת רגליו ולנדד בין בתי נדיבים, כדי שיוכל לעמוד בהתחייבותו לנדוניה של בתו.

חלפה שנה, והנה הגיעה גם הבת השניה לפירקה. הפעם כבר ידע שאינו יכול לסמך על דודתו. הוא הפציר בתפילה לפני ה' יתברך שיתמכה ויסעדנו, ביודעו שרק ה' יכול לעזור לו.

לאחר שנסגר השידוך, הודיע על כך לדודתו. חשב בלבו: "גם אם היא תשלח את הסכום ששלחה בעבר, הדבר יועיל לי במשהו".

כעבור זמן הגיע המכתב, הוא פתח את המעטפה בלי הרבה צפיות. מה גדולה היתה הפתעתו, כשהתברר לו שהפעם שלחה לו הדודה סכום עתק, ממון מלא של כל הוצאות החתונה.

הוא פנה לרבי שמואל הומינר לדעת ולהבין פשר הדברים.

השיב לו: בפעם הראשונה בקשת מהדודה, לא מהקב"ה, לכן הדודה שלחה מה ששלחה... אך הפעם הבנת כי אי אפשר לסמך על הדודה, אלא רק על ה' יתברך, ידעת כי "מאין יבא עזרי - עזרי מעם ה'" (תהלים קכא, א-ב). פנית לה' בתפלה מעמק הלב, לכן ה' נענה לך, ושלח לך את מלוא הסכום הדרוש, ועשה זאת דרך הדודה!

ללמדך כמה גדול כוחה של תפילה, ועד כמה צריך האדם להשליך יתו על ה', ולהתפלל אליו מעמקי לבו - וחזקה על תפילה שאינה חוזרת ריקם.

לשבר את מידת העצלות!

בשנותיו האחרונות היה הדיבור קשה לו מאוד, ובכל זאת התאמץ במאמץ על טבעי לחזור שוב ושוב על הדברים. הוא לא עשה לעצמו שום הנחות. עם כל הקשי והמגבלה הגופנית, המשיך בהכנת השיעורים ומסירתם כסדרם בעמקות מופלאה. זאת כדי להרגיל עצמו להתרחק מן העצלות. כל הזמן היה חושש וחושד בעצמו שמא החולשה נובעת מחמת עצלות, והיה נלחם בה בכל כוחו, במסירות נפש עצומה.

ידועים דברי ה"אור החיים" הקדוש (שמות יט, ב), כי ההכנה לקבלת התורה "היא התגברות והתעצמות בעסק התורה, כי העצלות הוא עשב המפסיד השגתה, ולזה תמצא כי כל מקום שיזכירנה ה' לתורה, ידקדק לומר לשון חזק ואמץ, עד גדר שימית עצמו עליה".

אכן, אחד הדברים שהגאון רבי בן ציון אבא שאול היה עמל עליהם בכל כחו היה: לשבר את מידת העצלות, להיות כל כולו בזריזות - במחשבה, בדבור ובמעשה.

בסוף שנותיו כמעט לא היה רואה בעיניו, ובכל זאת היה חוזר על תורתו בעל פה. פעמים היה פותח ספר ומביט בו, שמא יצליח לקרא בו בעצמו.

הוא לא פטר את עצמו בטענת "אנוס רחמנא פטריה" (נדרים כז ע"א), על אף שהיו לו הרבה צדדים לטען כך. אלא אדרבה, הוא חייב את עצמו, והתאמץ שלא להיות בגדר אנוס.

והבא להטהר מסייעין אותו (שבת קד ע"א). זכה רבנו להמשיך בלימוד התורה הקדושה ובמסירתה לדורות הבאים במסירות נפש, וזכה לעת זקנתו להעמיד תלמידים רבים, אשר הם עצמם מעבירים את תורתו בעמקות גדולה, ומאירים ומזריחים את אור התורה והקדושה בעם ישראל בהקמת מוסדות של תורה. כל זה נבע ממסירות נפשו לתורה הקדושה, יסוד העולם.

(מתוך משכני אחריו)

התורה ממלאת את האדם שמחה, לא שמחה חיצונית, אלא שמחה פנימית ואמיתית - "תורת ה' תמימה משיבת נפש... פקודי ה' ישרים משמחי לב" (תהלים יט, ח-ט). כשאדם חי חיי רוח מרוממים ומלאי שמחה, שום דבר ארצי לא יכול להעיב על שמחתו השלמה ולפגם ברוממות מעלתו.

מקשה אחת של תורה

יאים ונאים הדברים לדרשם על מורנו ורבנו שר התורה ועמוד היראה, ראש הישיבה הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצוק"ל כל חייו היו מקשה אחת של תורה, הוא חי חיי עולם הבא בעולם הזה, כל חייו היו בחינת של "חיים שלא בצער", מרומם מעל כל הארציות והגשמיות. מומילא, כל חייו היו חיים של שלמות ורוממות, ושום דבר ארצי וגשמי לא יכול היה לפגום בשלמותו וברוממות הזאת. מילדותו למד תורה מתוך הדחק, היו שנים שהיה רעב ללחם ממש. אך מה זה נוגע אליו? הוא הרי חי חיי עולם הבא בעולם הזה. הוא יגע ועמל בתורה בעמק העיון, התייש את כל כוחותיו על התורה. בסוף ימיו חלה והשתתק בחצי גופו, בר מינן, ויחד עם זאת המשיך והתאמץ בכל כחו בתורה. לא היה מוכן להיסמך על מקל או על אדם אחר, אלא גרר את גופו בכוחות עצמו. לא היה מוכן לשבת וללמוד רק בביתו, אלא התאמץ ללכת לבית הכנסת, ללמוד במקום לימודיו במשך שנים רבות, כי שם אין תלמודו משתכח במהרה, כמו שאמרו חז"ל (ירושלמי ברכות ה, א).

כשה'עולם הזה' של האדם הוא תורה, לא שייך בו שיקל וירפה מעליו משהו מעמל התורה בכל עת ובכל מצב. הרי אין לו בעולמו אלא תורה, על כן מוסר הוא את נפשו על התורה, כפשוטו. כי התורה היא עצם החיים, ובלי תורה אין חיים. כלשון הרמב"ם: "חיי בעלי חכמה ומבקשיה בלא תלמוד, כמיתה חשובין" (פ"ז מהלכות רוצח הלכה א).

* דף היומי בבלי

* דף היומי בהלכה

* ווארט או סיפור לפרשת השבוע

* שידורים חוזרים מאירועי 'דרשו'

* סיפורי צדיקים ותוכניות מיוחדות

הכל במקום אחד

קו השיעורים של 'דרשו' *4992 או 077-2222-666

כאן ברמת השרון היה בית חרושת לייצור קרח. את הקרח לא קנו במכולת, כיוון שעד שיביאו את הקרח הביתה הוא יימס וישאר חצי ממנו, בגלל שהאוויר חם. אז איך מביאים קרח? היו אנשים מוכרי קרח שהיה להם סוס ועגלה עמוסים קרח, מכוסה בשקים, והיו פזורים בכל העיר, כשהגיעו היו מצלצלים בפעמון ומכריזים, "קרח!"...

הגאון רבי יעקב אדלשטיין זצ"ל בשיחה מיוחדת על מי שהוא 'עז פנים' כדי לעשות רצון אבינו שבשמים

"בְּקִנְיָא אֶת קִנְיָתִי" (במדבר כ"ה, י"א)

בואו ונסתכל מה הסיבה, וכי המקרה עם הקרח לא הספיק לקרר? לא, לא זו הסיבה. שום דבר לא השתנה, אז למה כולם קונים? כשעשיר אחד יש לו כסף אין בזה שום בעיה, אבל זה שהשכן מיד אחרי כן גם קונה וכן השכנים הנוספים - זה מה שקוף עושה, לבני אדם יש טבע כמו בע"ח, כמו קוף, לחקות בלי שום שכל. יהודי אמיתי שוקל שיקולים עפ"י התורה ולא חי לפי חיקוי.

הרמב"ם (דעות פ"ו מ"א) אומר שבטבע של בני אדם זה להמשך אחר הסיבה, ולכן למשל רצוי שלא לגור על יד רשעים. יש סכנה שגם בזה יהיה כמו קוף, הוא עושה עבירות, גם אני אעשה. לכן מי שיש לו יראת שמים והוא יושב ולומד ספרי מוסר ובוחר בטוב, הוא מתגבר על הטבע הזה. יש הרבה טבעים נוספים, טבע של עצלות, יש טבע של אהבת הכסף ולכן יש גנבים.

התורה מלמדת אותנו איך מתגברים על הטבע, שלא ולא נתנהג כמו הטבע של הקוף.

אבל השם נטע באדם את הכוחות האלה לא בשביל שהאדם יבטל אותם לגמרי, אלא כדי שלא ישתמש בהם לדבר רע. ולכן אם עושים כמו מעשי קוף, דברים רעים לחקות מעשי שכנים רעים, זה ודאי לא טוב, אבל אם עושה מעשה קוף אחר מעשי צדיקים, ודאי שזה דבר טוב, ואומר לעצמו אם הוא צדיק גם אני אהיה צדיק.

אומרת המשנה 'הוי עז כנמור' ועזות פנים זה דבר רע, אבל זה יכול להיות גם דבר טוב כשעושים את זה כדי לעשות את רצון אבינו שבשמים.

(גאון יעקב)

המשנה באבות (פ"ה מ"כ) אומרת: "הוי עז כנמור וקל כנשר רץ כצבי וגבור כארי לעשות רצון אביך שבשמים".

'עז' דהיינו - עז פנים, חוצפה. כל ארבעת הדברים המוזכרים במשנה הם מידות של חיות. הצבי רץ מהר, אריה בעל כח וגבורה וכו', באדם ישנם כל הכוחות של כל בעל חי ובעל חי, לכל בע"ח יש טבע אחד, אבל בעל חי הנקרא 'אדם' הוא בעל כל מיני כוחות טבע מגוונים של בעלי חיים. אפשר לראות זאת אפילו בקוף שהטבע שלו הוא חיקוי. גם לבן אדם יש טבע של חיקוי. בלי שום סיבה. אם הוא עושה ככה גם אני עושה ככה.

ידוע שעד לפני חמישים שנה לא היה בכל בית מקרר, זה היה דבר נדיר. אם היו רוצים שהאוכל שמבשלים לשבת לא יתקלקל היו שמים קרח, היו מקררים שלא עובדים על חשמל, אלא היה זה ארגז קירור קטן, ארון כזה שבו יש דפנות מבודדות, שהאוויר שמבחוץ לא משפיע אעפ"י שבחוץ חם מאוד. מבפנים שמים בלוקים של קרח מלבינים, זה יוצר אוויר קר, כמו מקרר בימינו רק שהקור הוא מהקרח. כאן ברמת השרון היה בית חרושת לייצור קרח. את הקרח לא קנו במכולת, כיון שעד שיביאו את הקרח הביתה הוא יימס וישאר חצי ממנו, בגלל שהאוויר חם. אז איך מביאים קרח? היו אנשים מוכרי קרח שהיה להם סוס ועגלה עמוסים קרח, מכוסה בשקים, והיו פזורים בכל העיר, כשהגיעו היו מצלצלים בפעמון ומכריזים, "קרח!". היתה מזה פרנסה להרבה אנשים, שהיו משלמים לו, למי שהביא ומכר את הקרח.

הייתה שכונה בירושלים, קראו לה 'קרית היובל', ובה כמה אלפי משפחות, וגם שם היו מסתובבים מוכרי הקרח. ביום שישי קונים הרבה מאוד, כדי שכל השבוע תהיה שתיה קרה ואוכל קר, אבל תוך תקופה של שנה שנתיים נשארו כולם בלי פרנסה, מה קרה? היה אחד שהיה לו כסף וקנה מקרר חשמלי, אח"כ עוד אחד קנה מקרר, רובם גרו בבנייני מגורים של ג' קומות, וכך כמה אנשים קנו מקרר. אמנם לא כל אחד כ"כ עשיר לקנות לו מקרר חשמלי, אבל... כיון שלשכנה גם יש מקרר למה שלי לא יהיה? זה שמוכר את המקררים אמר: "אין בעיה, תשלם בתשלומים, בצ'קים - עשרה חודשים", גם זה שאין לו כסף יוכל לקנות. וכל השכונה - כל האנשים קנו מקררים.

סיפרה הרבנית לאחד הבחורים, שבזמן שהיא ורבינו דיברו ביניהם לקראת נישואיהם, אודות האופן בו יבנו את ביתם המשותף - סיכם איתה רבינו, כי בכל נושא שיעלה לדיון ביניהם - יוותר האחד מהם, על פי הסדר: פעם אחת יוותר הוא - ולאחר מכן תוותר היא, וחוזר חלילה. הוסיפה הרבנית ואמרה: "למעשה, מעולם לא ויתרתי אני... עוד בטרם הספקתי לחשוב לוותר - היה רבינו מוותר ומסכים לדעתי!..."

מהליכותיו הנאצלות של מרן הגאון רבי אלעזר מנחם מן שך זצוק"ל

"הַנִּינִי נִתֵּן לוֹ אֶת פְּרִי־יָדַי שְׁלֹמֶם" (במדבר כ"ה, י"ב)

אם נבוא חשבון נגלה, כי חלק גדול מהבעיות בהן נתקלים בני האדם בחיי היום-יום - נובע מהתנהלות בין-אישית לקויה. אנשים שאינם יודעים את חוקי היסוד מחויבי המציאות בהתנהלות בין אדם לחברו - עלולים להתמודד עם קשיים רבים ומיותרים, אותם ניתן היה למנוע בקלות יתירה...

כך למשל, מספר אחד מתלמידיו של רבינו מרן הגרא"מ שך זצוק"ל, אשר התמנה למנהל בתלמוד תורה בתל-אביב, כי התייעץ עם רבינו מיד לאחר קבלת התפקיד - בדבר בעיה מהותית שהטרידה אותו: חלק מהתלמידים היו תלמידי חכמים, ואף ידידים אישיים שלו משכבר הימים, כך שאפשרויותיו להטיל את מרותו ולכפות אותם לדעתו - היו מצומצמות ביותר... "כיצד אוכל לנהל מוסד בצורה שכזו?" - שאל, ורבינו השיב בפשטות:

"אני מכיר רק שיטה אחת שיכולה לעזור בכל מקרה, ובודאי שיכולה היא להועיל במקרה דנן. מפעם לפעם, לעיתים קרובות ככל שניתן - עליך להרעיף עליהם שְׁקִים של כבוד [דארפסט גיסן אויף זיי זעקלאך פון כבוד]... זה הכל! אם תאמץ את השיטה הזו - תווכח לדעת כי בעיות רבות אינן צצות כלל ועיקר, ואילו אותן בעיות שצצות - נפתרות כלאחר יד מבלי כל קושי!".

כלום מבינים אנו איזו חכמה עצומה טמונה במשפטים אלו? הרי זו תמצית ההנהגה! אם יאמץ כל אחד מאתנו את השיטה הנפלאה הזו במשאו ובמתנו עם הבריות, בין אם מדובר בעמיתים לעבודה, בין אם מדובר בשכנים לבניין או לתפילה בבית הכנסת, ואפילו אם מדובר על בעל כלפי אשתו ולהיפך - הרי שבכך יוכל לחסוך מעצמו התמודדויות רבות מספור, ולזכות לחיים שלווים ורגועים בהרבה!

תמיד לוותר!

כמו כן חשוב להזכיר, כי בעיות רבות יכולות להיפתר על ידי ויתור... לפעמים, אדם מכניס את עצמו למריבות ולסכסוכים, לזיכוכים ולדיונים, בו בזמן שיכול הוא פשוט לוותר, תוך ידיעה ברורה כי

מויתור - לא מפסידים לעולם!

על נקודה זו - היה רבינו עומד בהזדמנויות רבות מספור. תמיד היה מעודד את דורשי עצתו לוותר, להתפשר, לא למצות את הדין, כאשר הוא מבהיר כי כל נזק לא יגרם להם כתוצאה מכך. "גם אם לעיתים נראה בטווח הקצר כי הפסדתם כתוצאה מהויתור - דעו לכם כי במקומות אחרים הרווחתם פי אלף, מבלי שתהיו כלל מודעים לכך!" - היה רבינו מבהיר.

ואמנם, מספר אחד מקרוביו של רבינו, כי פעם היה לו סכסוך גדול עם כמה שכנים בבנין סביב נושא מסוים. לא היה ספק בכך שהצדק עמו, אולם למרות זאת - יעץ לו רבינו לוותר... "מהויתור רק תרוויח! בודאי לא תפסיד!" - הבטיח לו רבינו, ודבריו התקיימו בדיוק...

באותה תקופה - זקוק היה אותו מקורב לישועה בכמה עניינים, והנה ראה זה פלא: מאז ויתר במקום בו הצדק היה עמו - הוא זכה לראות סייעתא דשמיא מיוחדת מעל לגדר הטבע, וישועה גדולה בכל העניינים!

והוא אשר אמרנו: גם אם לעת עתה נראה שכביכול כרוך הויתור בהפסד כזה או אחר - יש לזכור ולדעת כי מויתור לא מפסידים לעולם, ומנגד מובטח לו לאדם שיזכה בשפע רב מן השמים, לאין ערוך יותר מהויתור שוויתר...

כבר בכניסה ניגש לכספת המתנות והטיל פנימה מעטפת מתנה בסך 500 ש"ח. אך עד מהרה גילה כי החתונה אינה של קרוב משפחתו, ובירור קצר העלה כי אכן - המעטפה היקרה מונחת עתה בכספת אולם חתונות של מישהו אחר אותו לא הכיר...

כיצד חתונה מוטעית הובילה לחתונה מפתיעה?

הרה"ח ר' אשר קובלסקי שליט"א

"הַנִּינִי נִתֵּן לֹא אֶת בְּרִיתִי שְׁלוֹם" (במדבר כ"ה, י"ב)

שנה נוספת חלפה עברה, ושוב הלב נקרע מכאב, נמס מכך שעדיין לא קרה דבר. בית המקדש עודו שמם וחרב, שועלים מהלכים בו, רומסים את כל הקדוש והיקר לעם ישראל. עוד לא זכינו לתקיעת השופר המיוחלת, עדיין עם ישראל נתון בצרה וישראל למשיסה... הגלות הנמשכת מוסיפה להעיק על ליבנו. יהודים מתמודדים עם קשיים שונים ומשונים, הלב מסרב להאמין, נחרד מהעובר על נפשות יהודיות. כולנו מחפשים דרך להתחבר לבוראנו, לחוש טוב יותר את קרבת ה', אבל זה כל כך קשה, מורכב ומאתגר, כשאין לנו את המקום בו בחר ה' להשתכן בינינו, את הבית הגדול והקדוש שנקרא שמו עליו.

בתי החולים מלאים ועמוסים, מייסר לראות מה מתרחש בהם. יהודים מתמודדים עם קשיי ילדיהם, כל אחד וסאת צרותיו. הפרנסה היא אתגר, הרוגע והשלווה מאיתנו והלאה. והגלות החשוכה מוסיפה ונמשכת, ואין לנו אלא אמונה תמימה שמשיח יבוא כל רגע, אפילו עכשיו, אך עדיין לא זכינו...

שוב אנו מציינים את שלושת השבועות, בהם דגל השמחה יורד לחצי התורן. אין לשמוע קול זמר, כולנו חולכים ומתכנסים אל הכאב והאבל שבחיסרון הגדול. הציפיה והכמיהה ממלאות לבבות, כולנו שואלים מתי נזכה לראות בשוב ה' לציון, מתי עינינו תראינה את מלכותו יתברך גלויה ושופעת, השיבנו ה' אליך ונשובה, חדש ימינו כקדם...

חז"ל גילו לנו, כי בית המקדש לא נחרב פעם אחת בלבד, הוא מוסיף ונחרב כל יום, חורבנו מתעצם בכל שעה וזמן, גם עכשיו. 'כל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו' - ולצערנו, זה המצב נכון לשעה זו, 'כאילו נחרב בימיו', כאילו עכשיו ממש מאכולות האש משתוללות בהר הבית, משלחות את העם היהודי לגלות הארוכה והעצובה אי פעם.

והשאלה נוקבת, מהדהדת: למה? למה עדיין לא זכינו, למה החורבן הולך ונמשך, הגלות מוסיפה ומעמיקה? וכי לא סבלנו די, וכי עם ישראל לא עבר מספיק? למה אנו נדרשים שוב ושוב לבכות את החורבן הגדול, את האסון הכואב ביותר? עד מתי לגלות הארוכה והמרה הזו, עד מתי נסבול? מדוע עוד לא זכינו למימוש הנבואה 'מה נאוו על ההרים רגלי מבשר'?

מפתיע לגלות, שהשאלה הזו כבר נשאלה אז, בפי מלאכי השרת. במדרש איכה פ"א נחשף דו שיח כואב במיוחד, בו שאלו מלאכי השרת את הקדוש ברוך הוא, איך יתכן שעם ישראל יוצא לגלות כה קשה ומליאת סבל, איך יתכן שהעם היהודי - העם הנבחר, נאלץ לשנות את כוס התרעלה הגלותית?

והתשובה מחרידה, כך ענה להם בורא עולם: 'כלום יש שלום בעולם?! - הואיל ואין שלום בעולם אין כלום!'

מזעזע: ה' מסכים עם מלאכי השרת, שהגלות היא גזירה קשה מדי, שאיננו צריכים לסבול כה הרבה, שאנחנו בעצם ראויים להיגאל בכל רגע. אבל אין שלום בעולם, יש כל כך הרבה מחלוקות, כל כך הרבה שנאת חנם, כל כך הרבה פירוד לבבות! - איך תבוא הגאולה, איך תשרה הברכה, איך אפשר להעניק לנו קרבת אלוקים כשאין שלום בעולם!?

השלום הוא תנאי נדרש לגאולה עם ישראל, השלום הוא הכלי שיחיש את גאולתנו ופדות נפשנו. וכל עוד אין שלום, כל עוד יהודים מסוכסכים זה עם זה, כל עוד פירוד לבבות שולט בכיפה, כל עוד יש שנאה בין איש לרעהו - הגאולה לא יכולה לבוא, זה מעכב אותה בכח! אבא שבשמים רוצה לגאול אותנו, הוא רק מבקש שנרבה בשלום, שנחיה בשלום, שנוותר, שנכבד, שלא נעמוד על שלנו, שנהיה נחמדים לסובבינו - שנרבה שלום בעולם, וחיש מהר הוא יקום לגאלנו!

הבה ניקח את המסר הזה לימי בין המצרים, בכל הכח והעוצמה. פרשת השבוע פותחת במתנת השלום בה זכה פנחס, וזה הזמן בו כולנו יכולים, זכאים ורוצים לזכות במתנת השלום, לחיות בשלום

ובאחוזה עם כולם, לכבד, להוקיר, להעריך, לדבר יפה, לוותר, להעניק את הלב לזולת - להרבות שלום בעולם ולקרב את הגאולה! הבה נבחן היטב עם מי יש לנו חילוקי דעות שהגיעו לטונים צורמים, עם מי יחסינו מעוררים בגלל סכסוכים מטופשים בדרך כלל, עם מי יש לנו מחלוקת או שנאה, ונהיה הראשונים לוותר ולהשכין שלום, ליצור קשר מחודש ומכבד, לפתור בדרכי שלום כל דיון או ויכוח, ולהמשיך קדימה באהבת ישראל.

וככל שנכבד כל יהודי, ככל שנרחיק את השנאה ונקרב אהבת ישראל, ככל שנרבה בשלום בינינו לבין זולתנו ועם כל סובבינו - כך נזכה להרבות שלום ואחוזה בעולם, ובכך לקרב את הגאולה השלימה, את שוב ה' לציון ברחמים, את גאולת עם ישראל מכל צרותיו והתגלות מלכות ה' בעולם!

מעטפה מוטעית שהפכה לשדכן...

היה זה לפני כשבועיים, ברחוב הרב מלצר בבני ברק. לאולם 'וגשל' הוותיק נכנס הרב הנודע הרה"ג ר' חיים זאיד שליט"א, להשתתף בשמחת חתונת קרוב משפחתו. כבר בכניסה ניגש לכספת המתנות והטיל פנימה מעטפת מתנה בסך 500 ש"ח, אך עד מהרה גילה כי לא זו החתונה של קרוב משפחתו, ובירור קצר העלה כי אכן - הקרוב מתחתן באולמי 'היכלי הפאר', ולא ב'וגשל' - האולם בו הוא נמצא עכשיו ובכספתו הניח את המתנה היקרה...

למרות אי הנעימות שבדבר, נראה כי אין מנוס מלקרוא לאחד המחוננים ולבקשו לפתוח את הכספת, על מנת לחלץ את המעטפה היקרה. הוא פוסע אל תוך האולם, ולפתע מתקרב אליו אחד המחוננים - שכנראה הכירו משיעוריו הרבים - וכשכולו שמחה וצחלה הוא מסתער על הרב בידידות: 'כמה שאני מעריך שהרב בא לשמחתי גם בלי הזמנה! כל הכבוד! לא חשבתי להטריח את הרב לבוא לשמחתי - באשר אינני קרוב עמו מספיק, אבל ברוך השם שזכיתי!'

הרב זאיד ניסה להעמידו על טעותו, אך די מהר הבין שזה בלתי אפשרי. המוסיקה רועמת, האולם הומה, המחונן עליו מהאורח המכובד, חבל לנסות להסביר לו... ובעוד הרב מהרהר מה לעשות עכשיו, התקרב אליו גם החתן בעצמו, וחיש קל הוא כבר עומד ומרקד עם החתן במרכז רחבת הריקודים, בחתונה אליה כלל לא הוזמן, רק נקלע אליה בטעות. רק כעבור דקות ארוכות של השתהות וריקודים, מיהר הרב זאיד לאולמי 'היכלי הפאר', לחתונה אליה התכוון להגיע מראש...

ויהי ממחרת, צלצול טלפון מפתיע מהדהד בביתו של הרב זאיד. על הקו המחונן שכה הופתע אמש מהגעגועו לחתונה למרות שלא קיבל הזמנה, והוא מבקש לספר לרב משהו חשוב:

'ראה נא כבוד הרב', סיפר המחונן הנרגש, 'כשראיתי אתמול את הרב נכנס לחתונתי למרות שלא הוזמן, פתאום החלו להתעורר בלבי נקיפות מצפון. כי לפני כמה שנים, היה לי ידיד טוב שהתמסרתי אליו מאוד, עד כדי שסידרתי לו מקום עבודה, ואותו ידיד חיתן בן, ולא טרח לשלוח לי הזמנה, ומאז אני בסכסוך אתו...

אך כשראיתי שהרב מגיע לחתונה גם בלי הזמנה - הבנתי שאולי גם בי מוטלת האשמה, אולי יש מקום לומר שהייתי צריך להגיע לשמחת ידידי גם ללא הזמנה. התקשרתי לאותו ידיד ושברתי קרח של חמש שנים! - כשסיפרתי לו שהרב הגיע לחתונת בני אמש גם בלי הזמנה, ומזה למדתי שהיה עליי להגיע לשמחתו בלי הזמנה... לאחר חמש שנות נתק כואב וסכסוך ארוך, שברנו את המחסומים ודיברנו!

ומה הכי מפתיע בסיפור? - שאותו ידיד סיפר לי, שלמעשה הוא כן שלח לי הזמנה לחתונה, אך היא לא הגיעה עקב שיבושי דואר. אני התחמקתי ממנו כי כעסתי על שלא הוזמנתי, בעוד הוא כועס על שלא באתי! חמש שנים היינו מסוכסכים על שטות כה פעוטה... עכשיו שברנו את השנאה, השלמנו ועשינו שלום, הכל בזכות ביקור הרב בחתונתי ללא הזמנה!

הרב זאיד התרגש. הוא כלל לא חשב ששלום בין שני ידידים יצא לפועל כתוצאה ממעשיו, והנה הוא זוכה לראות שהטעות שלו הובילה לשלום היסטורי בין שני ידידים שחמש שנים לא החליפו ביניהם מילה! בלבן הרהר כי היה שווה להשקיע בשלום שכזה 500 שקלים, ואז שאל אותו המחונן:

'אולי תהא השעה הזאת שעת רחמים ורצון? אולי השכנת שלום היא סגולה חזקה להושיעני לעת הזאת? הן יש לי בביתי בן מבוגר בארבע שנים מהחתן שהתחתן אמש, והוא יושב וממתין... - קולו התרסק והוא פרץ בבכי. 'אולי עכשיו אני יכול לפעול ישועה עבורו?' - שאל המחונן כשניצוץ של תקווה מהול בקולו...

'בוודאי!' - קרא הרב זאיד, 'הן זכית היום לעשות שלום, ואין לך כלי מחזיק ברכה גדול מהשלום. יש לך עת רצון נפלאה מן שמיא לבקש כל אשר על ליבך! בקש מהשם בזכות השלום, ורק אל תשכח לשלוח לי הזמנה לחתונה!' - נפרד ממנו הרב בידידות...

חלפו כמה ימים, והרב זאיד מהלך ברחובה של עיר בבני ברק, ממתין ברמזור שבפינת הרחובות רבי עקיבא ורש"י. לפתע ניגש אליו אדם זר ושואל: 'כבודו הרב זאיד?'

'מוודה באשמה!' - השיב הרב בחיוך, 'מי אדוני?' 'נעים מאוד!' - סח הלה, 'כל הכבוד. הצעדים של הרב סוגרים לי תיקים... חמש שנים הייתי מסוכסך עם חבר, ידיד נפש שלי. סכסוך שטותי, על כלום ממש. לפני כמה ימים הוא התקשר אליי במפתיע, וסיפר לי שהיה פגוע על שלא קיבל הזמנה לחתונה שערכתי, אבל לאחר שהרב הגיע לחתונתו ללא הזמנה - החליט להשלים אתי. זה הזמן לומר לרב תודה!'

'אכן כן, גם הוא סיפר לי על כך!' - אמר הרב זאיד, 'התרגשתי שהיתה לי הזכות לפתור סכסוך ישן ומיותר בין שני ידידים. אוסיף ואגלה את אוזניך במה שאמרת לי - שהשכנת השלום היא עת רצון שמימית, עוד לא מאוחר לנצל את הזכות הכבירה הזאת ולפעול ישועה, עוד לא מאוחר להשתמש במפתח!'

'נפלא!' - צהל הלה, 'אבקש את ברכתו של הרב בעניין בתי המבוגרת, ועדיין ישועתה אינה נראית באופק. יברכה הרב שתזכה למצוא את זיווגה בקרוב ממש!'

'כה יתן ה' וכה יוסיף שמחות לרוב!' - בירך הרב בשמחה, 'תעדכן אותי בהישמע מצהלות כלה בקרוב!' - לחץ את ידו ונפרד ממנו בידידות. וכבר ברגע הבא החל להרהר: שמא ואולי יתאים בנו של המחנות לבתו של האיש? אולי יש כאן שידוך שניתן להוציאו אל הפועל?

הרב ואיד שב לביתו, ומיד ניגש לטלפון. בירר על הבן המבוגר, ואחר כך גם על הבת. עוד באותו יום הציע את ההצעה לשני הצדדים, ובשעה טובה ומוצלחת, לפני ימים אחדים, נשברה צלחת בשעה טובה. שני הידידים שהסתכסכו לחינם והשלימו, הפכו למחותנים: בנו של המחנות שזה עתה סיים שבע ברכות, התארס עם בתו המבוגרת של הידיד עמו השלים!

וסיפור זה, אותו שמענו מהרב ואיד בעצמו, מאיר ומבהיר: בראש ובראשונה, הבה נזכור שרוב הסכסוכים והמחלוקות מתחילים מזוטי זוטות, מדברים מגוחכים שמתנפחים למפלצות ענק. התבוננות מעמיקה לתכניה של מחלוקת או שנאה, תגלה מיד שמקור העניין באי הבנה קטנה, בחוסר נעימות, בשיבוש טכני לא משמעותי.

שנית, שבפעולות קלות יחסית, אפשר לחולל מהפך של שלום. נראה את דמותו של הרב ואיד, פוסע לתוך האולם בטעות מוחלטת, ועם זאת, למרות שהפעולה נעשתה בטעות - היא הובילה לשלום היסטורי בין שני ידידים שהפכו ליריבים. על אחת כמה וכמה, שמאמץ משותף, פעולה ממוקדת, רצון כנה ומעשה של ממש - בכוחם לחולל את השינוי המבורך ולהרבות שלום בעולם.

ושלישית, כמה גדול כח השלום, כמה הוא עוצמתי. שני היריבים שעשו שלום, זכו לחגוג שמחה משותפת, השלום הוא שהושיע אותם, ואילו המחלוקת היא שהפרידה ביניהם והרחיקה אותם איש מרעהו, והכי כואב - הרחיקה את כל אחד ואחד מהם מיום שמחתו. בכח השלום להביא ברכות וישועות לעולם, הבה נתרחק מכל מחלוקת, נרבה בשלום, ונזכה בחיי שלום ושלווה שמחים ומאושרים!

שיחה קצרה, חיים ארוכים...

היה זה בניין מגורים שקט ורגוע, שלווה שררה בו בדרך כלל. השכנים חיו בשלום ובשלווה, הילדים אהבו לנדוד בין הבתים ולשחק זה עם זה, השכנות הרגישו בנוח לפטפט בחדר המדרגות. האידיליה המאושרת התנפצה עם הגעת הטרקטורים שהגיעו להרחיב את בית אחת המשפחות, ומאז - בוקה ומבולקה...

אש המחלוקת החלה להשתולל בבנין במלוא עוצמה. שני שכנים שעד אתמול היו ידידים טובים, הפכו לאויבים מרים בלב ונפש, הילדים הסתכסכו, השכנות לא דיברו. אחד הבתים התרחב פיזית קמעא, אך נפשית - הבניין כולו שקע אל תוך השנאה והקיטוב, וכדי ביזיון וקצף...

בבנין אחר, לא הרחק משם, התגורר יהודי בשם ר' בועז ג., שהיה אהוב וחביב על כל מכריו, ובעיקר ידיד בלב ונפש של יהודי בשם ר' פנחס. בעודו בשיא פריחתו, בהיותו מטופל במשפחה בת שש נפשות, חלה ר' בועז במחלה הארורה, וכל יום שחלף חולל שמות בגופו. המחלה הלכה והעמיקה, הטיפולים לא הועילו, ור' פנחס ראה

כיצד ידיו הטוב הולך וקמל מול עיניו, כשהרופאים כה פסימיים בקשר לעתידו...

ר' פנחס החליט לעשות מעשה. הוא התקשר לאחד השכנים, וביקש ממנו טובה אישית: 'ראה נא, הלא תדע כי ידידי הטוב ר' בועז חולה במחלה הקשה, אני רואה את מחלתו וסאת ייסוריו, את המשפחה הצעירה שעוד רגע קט תאבד חלילה את עטרת ראשה, וליבי נקרע מכאב...' - אמר ר' פנחס ופרץ בבכי...

'נו, בוודאי אשמח להתפלל עליו!' - קרא השכן ברגש, 'הלא גם אני מכיר! תן לי את שמו ושם אמו, ואתפלל עליו מדי יום!' - 'זה רעיון טוב', נענה לו ר' פנחס, 'אך את זה יכולת לעשות גם בלעדיי. אני מבקש ממך משהו אחר בשבילו, משהו אחר. זה כרוך במסירות נפש של ממש. האם תסכים למסור נפש להצלת נפש מישראל?'

השכן נחרד. במה מדובר? כיצד מסירות נפשו תשפיע על הצלת החולה האומלל?! - 'כן' - נענה ואמר, 'אני מוכן למסור את נפשי, לעשות הכל לרפואתו. כן, אני מוכן!' - קרא השכן בקול, ובעיניו דמעות שהצטרפו לדמעותיו של ר' פנחס...

'אם כן', - השיבו ר' פנחס, 'גש נא לשכנך והתפייס עמו. תוותר לו, שהוא יוותר לך, לא משנה הסדר, העיקר שתתפייסו זה עם זה. אני יודע שזה דורש מאמץ עד כדי מסירות נפש, אך הלא אמרת לי שאתה מוכן למאמץ כזה לרפואת ר' בועז בן לאה. אז תעשה את זה בכל הכח והעוצמה ותכוון לרפואתו!' - עודד ר' פנחס את השכן לבצע מיד את המשימה הלא קלה...

ר' פנחס הניח את השפופרת, אך עדיין לא הניח לנושא. על אתר שב והתקשר גם לשכן השני, ודיבר אתו ככל הדברים האלה. 'וכבר דיברתי עם שכנך' - אמר, 'והוא מוכן למאמץ הזה. בוא נעשה את זה יחד, לרפואתו ולהצלתו של ר' בועז היקר!'

חצי שעה אחר כך, כבר עמדו השניים ולחצו ידיים בביתו של ר' פנחס. חומות הניכור והשנאה קרסו לנוכח הדמעות, המאמץ המשותף לרפואתו של ר' בועז אחד את השכנים היריבים והפך אותם לידידים אהובים. ר' פנחס עמד ופיזז ביניהם כחתן ביום חופתו, כשהוא שב על שמו של ר' בועז כל העת...

חודש חלף, ושוב נבדק ר' בועז בדיקה שגרתית, שהדהימה את הרופאים. כמו מאליה נסוגה המחלה כמעט כליל, בקושי נמצא לה זכר. עד מהרה החלים ר' בועז לחלוטין, וכיום הוא שוב בינינו, חי ומאושר, שמח ומודה לשני היריבים שהשלימו כדי להחזירו לחיים טובים וארוכים!

סיפור זה, אותו שמענו מכלי ראשון, מוכיח עד כמה גדול כח השלום להפוך עולמות, לחולל מהפכות כבירות, לפתוח שערי ברכה וישועה. אם אנחנו יודעים על סכסוך, אם חלילה אנו שותפים למחלוקת, הבה נראה לנגד עינינו את דמותו של ר' פנחס משכין השלום, את דמותו של ר' בועז החוזר לאיתנו. ככל שנשקיע יותר מאמץ בעשיית שלום, ככל שנרבה בשלום בין איש לרעהו, כך נזכה לפתוח לנו שערי ברכה וישועה, ולזכות בחיי אושר ושלווה!

לשליחת תגובות לכותב הטור ולקבלת העלון של הרב אשר קובלסקי: במייל, כתבו ל-182918@gmail.com

לאיש העתיד להיוודע ברבות הימים כאחד מגאוני הדורות שקמו לעם ישראל.

הזמן חלף והדרשה הגיעה אל סיומה. בעוד למדני העיר משתאים מהיקף דבריו ומעוצם גאונותו של ה"מלמד" האלמוני שהזדמן לעירם, חלף רבי שלמה ליד כיסאו של המרא דאתרא, רבי אפרים זלמן מרגליות, והבחין בפניו החתומות במורת רוח.

"האם דברי לא נשאו חן בעיני המרא דאתרא?!" שאל רבי שלמה בחשש.

"הדרשה עצמה אמנם היתה ראויה", נענה רבי אפרים זלמן, "אך מתוך חשבון פלפול הדברים שערך מר בפרשת 'שלח', הלא היא פרשת המרגלים, עולה כי לא היו שנים עשר מרגלים אלא עשרים וארבעה - דבר הנוגד את פשטות דברי התורה ומאמרי חז"ל!" "האם יש בבית המדרש תלמוד ירושלמי על מסכת סוטה?" שאל רבי שלמה.

באותם הימים הספרים היו נדירים ויקרים, וידן של קהילות רבות לא השיגה די מומן בכדי רכישת ש"ס בבלי בלבד, על אחת כמה וכמה שלא היה ביכולתן לרכוש תלמוד ירושלמי, ועקב כך נאלץ רבי אפרים זלמן להשיב בשלילה.

"האם יש בבית המדרש מסכת סוטה מן התלמוד הבבלי?" הוסיף רבי שלמה לשאול.

המסכת המבוקשת הובאה על אתר ורבי שלמה פנה אל רבי אפרים זלמן: "יעיין נא מר בדף ל"ד ע"א ויראה בעיניו את דברי התוספות בד"ה טורטני, שהביאו בשם הירושלמי שלדעת רבי עקיבא אכן היו עשרים וארבעה מרגלים!"

הבה נעצור לרגע ממרוצת המעשה ונתבונן קמעא בדברים. כיצד היה נוהג מנהיג גדוש נגיעות, שנוכח לראות כיצד גאון עולם שהגיע לעירו, מצליח להפליא בדרשתו את כל יושבי העיר ועוד מזכירו דבר מפורש שנשמט מזיכרונו. הרי אדם שלא ניחן במידות ראויות, לא היה בוחל בכל האמתלות שבעולם כדי להיפטר במהירות האפשרית מצילו המאיים של האיש, שעלול בבוא העת ליטול ממנו את משרתו והנהגתו.

אולם, בעל ה'בית אפרים' רק שמע את דבריו הנכוחים של רבי שלמה ומיד הכריז, כי איש אשר כזה אינו ראוי להתמנות למלמד תינוקות, אלא למגיד מישרים בעיר ברוד!

לבד מהלקח המאלף שיש ללמוד מענוונותו המרובה של רבי אפרים זלמן מרגליות, שהעניק לרבי שלמה קלוגר על אתר משרה כבודה בעירו, ניתן להפיק ממעשה זה שני לקחים נוספים.

הבה נתאר לעצמנו רב ואב"ד באחת הערים בארץ ישראל, הנוטש את משרתו והולך לתור אחר מקום אחר שבו יוכל להרביץ תורה. הרי גם בדמיון הנועז ביותר לא נוכל לצייר רב עיר ואם בישראל הפושט את אצטלתו והופך באחת למלמד תינוקות.

אולם רבי שלמה קלוגר ידע והבין, כי המשימה העיקרית בחייו הינה הרבצת תורה, ומאחר שנאלץ להתפטר ממשרת הרבנות שבעיירה זאליפוט, נעתר לשמש כמלמד דרדקי ובלבד שיזכה לשמש כחוליה

שכרו של הרופא הבכיר בעל השם העולמי היה עצום, וכל יום בו שהה בארץ היה כרוך בעלויות של הון עתק ששולם מכספי ציבור. מכיוון שכך התלבט הרב זילבר בעניין עד שלבסוף פנה לשאול את פי מרן הגרא"ל שטיינמן האם ראוי הדבר.

הגרא"ל שמע את השאלה והשיב לאלתר: "למען מי יצר הקב"ה כסף בעולם? הרי רק למענו של מי שלומד תורה לשמה!"

ואכן, הרופא נותר עוד ימים אחדים בארץ, ומידי יום ביומו בדק כמה פעמים את גופו הטהור של מרן, שלאחר מספר ימים שב לביתו וחזר לשקוד על תלמודו בהתמדה עצומה!

רעיא מהימנא

סח חתן רבנו, רבי יצחק זילברשטיין: כפי הידוע, מורי חמי, מרן הגרי"ש אלישיב, לא נהג להרבות בסיפור מעשיות. ועל כן, כאשר פתח בסיפור מעשה, היה בכך אות לשומעים, כי יש להאזין לפרטי הדברים בקשר רב ולמצות את מירב הלקח העולה מהם.

באחת ההזדמנויות סיפר מורי חמי מעשה מופלא ומאלף אודות רבי שלמה קלוגר. וכך היו פני הדברים: לאחר שרבי שלמה קלוגר עזב מטעמים שונים את כהונת הרבנות שבעיירה זאליפוט, הוא תר אחר מקום בו יוכל להרביץ תורה לעדרים.

רגליו נשאווהו אל העיר ברוד, בה כיהן כרב ואב"ד בעל ה'בית אפרים', הלא הוא רבי אפרים מרגליות. מאחר שמשרת הרבנות בברוד היתה מאוישת, נמנה וגמר רבי שלמה בליבו לקבל על עצמו כל משרה אחרת, שבאמצעותה יתאפשר לו להרבות תורה בישראל.

לאחר חקירה ודרישה נודע לרבי שלמה, כי כל המשרות התורניות שבעיר ברוד מאוישות, מלבד כהונה אחת והיא משרת מלמד דרדקי בתלמוד תורה שבפאתי העיר. רבי שלמה, ששאיפתו היתה להנחיל תורה לדורות הבאים, מחל על כבודו ונעתר ליטול את התפקיד על שכמו.

יישב גאון כביר שכמותו וירביץ תורה לילדים הרכים, ובלבד שלא תשתכח תורה מישראל!

אולם בכך לא תם המעשה! בעיר ברוד נתקנה תקנה, שעל פיה כל יהודי המבקש להתמנות למלמד דרדקי, מחויב קודם מינויו לשאת דרשה בפני בני העיר בבית המדרש הגדול. והיה אם מצאה הדרשה חן בעיני קהל שומעיו, זכה האיש במשרה, ואם לאו, נאלץ להותיר את הכהונה לרעהו הטוב ממנו.

כמנהג המקום, תבעו בני הקהילה מרבי שלמה קלוגר לשאת מדברותיו לפנייהם בטרם יתמנה למלמד. בלית ברירה נעתר רבי שלמה לתנאי, אך קודם מעשה הציב תנאי משלו ודרש שבעל ה'בית אפרים' יהיה נוכח בעת הדרשה.

השעה היעודה הגיעה, בני העיר ברוד ובראשם רבם רבי אפרים זלמן מרגליות נהרו בהמוניהם לבית המדרש, מצפים לשמוע את דבריו של המלמד הבלתי מוכר, שהתנה את דרשתו בהשתתפותו של רב העיר. עת הדרשה הגיעה, רבי שלמה פסע מעדנות לעבר הבימה, נשק לפרוכת והחל לגולל את דבריו בטוב טעם ודעת, כראוי

הרי לנו דמותו של מנהיג, כפי שהשתקפה גם בדמותו של מרן הגרי"ש, שראה בהנהגה משימה ושליחות שהוטלה לפתחו מן שמיא בעבור כלל ישראל, ומלבד זאת הסתגר בד' אמות של תורה ולא נטר טיבותיה לנפשיה מעולם!
[מתוך 'עמודו של עולם']

בשלשלת מסירת התורה לדורות הבאים.
עוד יש ללמוד ממעשה זה עד כמה גדולה היתה ענוותנותו של רבי שלמה קלוגר, שהיה מוכן לשאת בפני כל בני העיר ברוד דרשה, שמטרתה היא לבחון האם הוא בעל כישורים מספיקים בכדי לשמש כמלמד דרדקי. כמה 'מנהיגים' היו מסוגלים לנהוג בהנהגה שכזו?

המשך מעמוד 3 | הגאון רבי יחיאל מיכל שטרן שליט"א

מוקיר רבנן

ודוגמה שיעוררו בהם איזו תשוקה להיות כמו רבנים ואנשי מעלה או אנשי שם, ולכן שכרו של איש כזה הוא שחתניו יהיו רבנן, בזכות שהוא מייקר ומכבד רבנן, ובשמים לא נאבד כל דבר טוב ומשלמים למי שמייקר ומעריך רבנן, אבל הוא מקבל רק חתניו רבנן וזה לא בזכותו, כי אם בזכות עצמם, שהם זכו ונתגדלו לרבנן.

מחדיר אהבת תורה לילדי

בעיר רוסיא היה איש עשיר והיה מחזיק ישיבות על חשבונו, והיו לו שני חתנים גדולי עולם. לימים ירד מנכסיו, ואמר, מכל היהלומים שבבית לא נשאר לי אלא ב' יהלומים אלו.

איך זכה לחתנים גדולים כאלו, סיפר רבי אלחנן ווסרמן, שביום מן הימים הלך לאסוף כספים לטובת הישיבה, והיה רוצה ליכנס גם בבית הגביר הנ"ל, אך מנעלי התלכלכו בבז, שהיה בתקופת החורף, כמה שניסה להסיר הבז, נשאר עוד בז, וכדי לא ללכלך את ביתו של הגביר, שהיו שם שטיחים מפוארים... ניגש לפתח הצדדי ששם היה המטבח, ובנותיו פתחו לו הדלת, ורצו במהרה לספר לאביהם, שרבי אלחנן נמצא כאן...

רץ הגביר לקבל פני רבי אלחנן, ושאל אותו למה לא נכנס מהכניסה הראשית, אמר לו מנעלי מלוכלים... ואיני רוצה ללכלך השטיחים. אמר הגביר מה... השטיחים בבית מפריעים לכניסה לגדולי תורה... אמר לרבי אלחנן... אם כן עם הנעליים תעלה על השטיח... שיראו בנותי שלא שווה שטיחים... אם הם מפריעים לגדולי תורה... הרי בזה שלא הלכת על השטיחים הרסת לי חינוך הבית, שהייתי מחדיר שכבוד התורה עדיף על הכל, ואתה מחנכם שלשטיחים צריך לתת כבוד יותר...

החדיר בבית שכל הכסף והעושר אינו שווה כלום ביחס לגדולי תורה, ולכן זכה לחתנים גדולי תורה אמיתיים...
[מתוך הספר מידות והנהגות טובות]

בשבת (דף כג, א) אמרו 'מאן דרחים רבנן יהיו לו בנין רבנן ומאן דמוקיר רבנן יהיו לו חתניו רבנן'.
ומה הוא ההבדל בין מי דרחים רבנן לבין מי דמייקר רבנן, שהראשון זוכה שיהיו לו בנים רבנן והשני רק חתניו רבנן?

אכן, מי שהוא רחים רבנן, ע"י שמארח אותם בביתו, מקרבם, מסביר להם פנים יפות, מדבר איתם בדברי תורה, מלווה אותם ומשמח אותם בתמיכה חשובה והגונה, ובכלל עניים באים בתוך ביתו, וביתו הוא בית ועד לחכמים, והבנים ובני ביתו רואים את כל זה, רואים מה שנעשה בבית אביהם ואמם, שהיא עוזרת לאביו לעשות צדקה וחסד, והם שקולין יחד בעצה ודעה אחת בצדקה וחסד, הרי זה משפיע על הבנים, נספג בדמם ובלבם, הם רואים את אהבת האב והאם לתורה וצדקה, וזהו נכס שנשאר חרות בקרבם לנצח ולא נשכח לעולם, שמהם לומדים ומתרגלים למדות כאלו, וחשיבות התורה ולומדיה מתגדלת ומתייקרת בעיניהם, ומתוך זה הבנים מתקנאים לאלו הרבנים ואנשי המעלה השווים בבית האב, רואים את גדלותם ואצילות נפשם ועל ידי זה חודרת ללבם אהבה לתורה ועדוד ללומדיה, עד שהם שואפים ומתאמצים גם הם להיות בני תורה, נוסעים למקומות שבהם יש יותר תורה ואפשרות לגדול לרבנים, ומפני זה הם באמת מתגדלים, נעשים בני תורה, הם בעצמם נעשים רבנן.

מי שרק מייקר רבנן, שיש לו רק הערכה והערצה לרבנן, כלומר שההערצה היא רק בלבו, שהדבר מתבטא רק מחוץ לביתו, הוא אמנם מלא וגדוש הערכה ואהדה לרבנן אבל הבנים אינם זוכים לראות זאת במעשיו בפועל, אלא רק במקרה שהאב נפגש אתם בהזדמנויות שונות מחוץ לגבולי ותחום הבית, אם זה בבית הכנסת או בנסיבות שונות, ואין לבנים אז הזדמנות לראות במעשי אביהם כיצד באה לידי ביטוי התשוקה שלו לרבנים, במצב כזה אין מה שיחרת בלבם ובחומם, אין להם מומה להתרשם, חסר להם ציור

קבל את גיליון 'לקראת שבת' ישירות למייל
שלח מייל: dirshu@dirshu.co.il

מנהל המסעדה מפתיע אותם באומרו ש'כבר שלמו עליכם ואינכם צריכים לשלם לי'. 'מה מתברר? - שהפרופסור ההוא כל כך התפעל מהתנהגותם של בני המשפחה, ובמיוחד של הבעל ואשתו, והוציא מכיסו פנקס צ'קים וכתב 400 שקלים על חשבון חובם...

אלה 'מלכים ושרים' אמיתיים. לאחר מכן התברר שהפרופסור ההוא היה גוי... והתעוררה שאלה האם היה מותר להשתמש בצ'ק שנתן, שהרי הוא נתן את הכסף בתורת צדקה, כי הבין שמדובר ביהודים נזקקים, ואסור לקחת צדקה מגוי.

אמרת לבני המשפחה שאכן אסור להם ליהנות, והם ביקשו מהפקיד במסעדה את הצ'ק שהשאיר הפרופסור, וקרעוהו ושילמו מכיסם. לאחר מכן שיגרו מכתב תודה לאיש, ואמרו לו שהם מעריכים את מה שעשה, אבל לתורת ישראל יש חכמה וכללים משלה... (מתוך הספר 'מצוות בשמחה' בעריכת הרב משה מיכאל צורן)

אמרה הוד והדר, על כל מה שכרוך בכך. לפתע ייגש לשולחנם אדם שעשה רושם כנכבד ואינטליגנט מיוחד במינו, ושאל האם אפשר לשבת לידם. בני הזוג השיבו בחיוב, ואז החל האיש לדבר בשבחם, ואמר שהוא מכהן כפרופסור בבית חולים 'סורוקה' בבאר שבע, והוסיף ואמר 'הנני חייב לציין בפניכם שעקבתי מן הצד אחר צורת דיבורכם הנעימה, וסוג הדברים עליהם אתם מדברים, ויכולני להעיד שאי אפשר לראות לא מצד עצם הדברים, וגם לא אוכל שלא לציין שכאשר אני יושב עם חברי, הם עסוקים כל העת במכשירים הניידים שלהם, ולוחצים כל הזמן על כפתורים כאלו ואחרים, ואי אפשר לדבר איתם במנוחת הדעת, ואילו אצלכם, לא קיימת התופעה הזו, ולכן מנוחת הדעת שורה על פניכם'. האיש האריך לדבר בשבחם, ומשסיים את דבריו נפרד מהם בנימוס והלך לו. בני המשפחה קמו מהסעודה, ופנו לשלם על מה שאכלו. אבל

סיפור הגוגואים והבולים

"אתם בטוחים במה שאתם אומרים?" - התעניין אבא. "כן, אנחנו בטוחים, מבחינתנו, היינו זורקים את הגוגואים, רק חבל שהקטנים שעדיין בכיתה ג' וד' לא ייהנו מהאוצר". יענקל'ה ומוי'של'ה, לא הבינו מה אבא רוצה מהם בלי להרפות: "אתם בטוחים שרצונכם להעבירם, אולי מחר תתחרטו על מה שנתתם?" "כן, אנו בטוחים, וכי נשוב להיות ילדים קטנים? לא נתחרט. הגוגואים אינם שווים פרוטה".

אבא ניסה לתמוה בפעם החמישית: אבל איך באמת זה יכול להיות? הרי רק בשנה שעברה הם היו כל כך חשובים, כמה ריצות, מאמצים, ועסקי עסקים, לפתע הכל נעלם? "כיוון שגדלנו, הכל נגמר!".

שתיקה שררה בחדר, ורק קולו של אבא נשמע: "עכשיו תשמעו, הקשיבו היטב: בחיים יש דבר כמו גוגואים, קוראים לו: כסף. אנשים קונים, עושים בו עסקים, רצים אחרי. הכסף חשוב לאנשים מאוד, וכל החיים סובבים סביב הכסף. יום אחד מגלים שהכסף אינו שווה. ומה שהתרוצצו אחרי הממון - היה מעשה שטויות, כמו שקורה כעת עם הגוגואים שלכם. הרגע הזה מגיע לכל אדם".

אבא שתק שנייה קצרה, והוסיף: "והחכמה היא לדעת את זה מראש. לא כמו לגבי הגוגואים שאפשר לדעת זאת גם אחרי שמשחקים בהם, בכסף, החכמה היא להכיר בכך מראש. היום".

הילדים עזבו את שולחנם של אבא ר' בן ציון, הגביהו את אוסף הגוגואים, והעבירו אותו לאחר, למי שעדיין לא יודע... את 'מוסר ההשכל' לקחו לעצמם, והכניסוהו באוצר הפרטי שלהם.

[מתוך 'ספר ללא שם']

שני ילדים "עשירים" היו לו לר' בן ציון שאספו גוגואים (גרעיני משמש), שיחקו בתחרויות שונות מאתגרות, גם רכשו בהם ניירות או מדבקות וכדומה, כדרכם של ילדים בימים ההם ובזמן הזה. הם ניהלו תעשייה רבה ותעסוקה מלאה סביב הגוגואים. "היה לנו אוצר, ולא אתבייש לומר כי במסחר הגוגואים התגלה אצלי חוש מסחרי, גם צצו הנצנוצים הראשונים של תאוות הממון. ביזנעס. כסף", סיפר הבן.

חלפו שנתיים. השניים כבר גדלו, והחשק לסחור בגוגואים חלף הלך, לא התאים להם, שהרי ילדים גדולים לא משחקים בגוגואים. שני הילדים ישבו עם עצמם בכובד ראש והחליטו להעביר את אוצר הגוגואים כולו (אוצר שנערם משנה לשנה), לאחים הקטנים.

אבא שמע על כך. וקרא להם אל שולחנם: "מדוע אתם רוצים להעביר את הגוגואים?"

"כיוון שאין לנו עוד מה לעשות בהם".

אבא תמה: "ממש לא מובן. בשנה שעברה עשיתם מהם עסק אדיר, קניתם, סחרתם, היו גם ויכוחים, התמודדויות, תחרויות ומאבקים, שמרתם עליהם מכל משמר, ובכל דרך אפשרית ניסיתם להשיג גוגואים נוספים. מה קרה פתאום?"

"זהו. כבר מצחק לנו להתעסק בהם, אלו שטויות".

שוב שאל אבא: "מדוע אלו שטויות, הרי בשנה שעברה זה היה כל כך חשוב לכם, מה קרה עכשיו?"

"כן. בשנה שעברה היינו קטנים, השנה גדלנו, וכעת אנחנו מבינים אחרת".

פעם בעת אשר אנכי צריך למחות על דבר כבוד שמו יתברך, הנני נמלך בדעתי זמן זמנים טובא קודם לכך אם לא אגרום ח"ו עי"ז איזה הפסד לאחד מישראל, אמנם איש הלזה, לא כן עשה, רק פחו כמים ועשה דבר בלא שום אחריות, ובפחזותו גרם להפסד ממון ישראל... והנה כזה היתה קנאותו בכל מחאותיו, באותה שעה שהיה חם לבו בקרבו ורוח קנאה לבשה את עמוסו לקנא קנאת ה', עם כל זה לא שכח אף לרגע אחת מאותם האנשים היחידים אשר יסבלו על ידו היזקי ממון, ודאג עבורם שלא יהיה המחאה גרמא בניזקין.

וכן ראו אצל כל גדולי ישראל האמיתיים, שכשמצד אחד מחו על מה שראו צורך למחות, אזי מצד שני ראו אצלם נפלאות בנוגע למידת אהבת ישראל, כי כל קנאותם לדבר ה' נבעה אך ורק מצד אהבת ישראל ואהבת ה', ולא מנגיעה אישית. (מתוך נועם שיח- מכון אפריון לשלמה)

פנחס נכתב השכר שקיבל פנחס על זה, ולמה לא נאמר הכל ביחד? ואמר, דזה בא ללמדנו, כי בעת שאדם עושה איזה מעשה קנאות, צריך שיהיה על זה התבוננות מרובה לראות מה היתה כוונתו בזה, אם היה מתכוין במעשיו לשם שמים או לא, וזהו הרמז כאן, דאחרי שכבר עבר שבוע - דהיינו סדרה אחת - ורואים שקינא לשם שמים, וכל כוונתו היתה להרבות כבוד שמים, אז אפשר לקבל את השכר...

ומסופר על מרן הגה"ק מסאטמאר זי"ע, עובדא אחת המפיק אור על מידת אהבת ישראל שבו בד בבד עם מידת קנאותו וחרדתו לדבר ה', ומעשה שהיה כך היה.

פעם אחת עשה איש אחד דבר בלתי רצוי באיצטלא של "קנאות", ונגרם על ידי זה הפסד לממון ישראל, וכאשר נודע הדבר למרן הגה"ק מסאטמאר, העיר על זה בהתמרמרות, וכך אמר: הלא בכל

כשמוותרים- תמיד מרוויחים!

ועוד מעשה בענין מעלת הוויתור והתועלת הכרוכה בו למוותר: באחד מבתי הכנסיות שבבני ברק, נשא יהודי יקר ותלמיד חכם בתפקיד שליח הציבור בימים הנוראים במשך שנים רבות. דא עקא, שבשלב מסוים - הותקנו מזגנים בבית הכנסת, ובעקבות כך - טענו המתפללים כי קולו אינו חזק דיו, בכדי שיוכל להישמע חרף הרעש שמקימים המזגנים, ועל כן הם מבקשים להחליפו באחר.

שליח הציבור מצדו- סירב כמובן, וטען כי אין זה ראוי ואין זה הוגן להעבירו מתפקידו רק בכדי לאפשר את פעולתם של המזגנים... ניתן לכבותם בשעת חזרת הש"ץ, או לחילופין להשקיע מעט יותר במזגנים שקטים יותר, וכך ישמע קולו היטב כמימים ימימה.

מאחר ושני הצדדים התבצרו בעמדתם, כאשר הן הציבור והן שליח הציבור לא מוכנים לוותר, הוחלט להעלות את השאלה על שולחנו של רבינו, לבקש את הכרעתו, אשר תהיה מקובלת על דעת הכל בלי עוררין.

ואכן, השאלה הוצגה, אולם רבינו סירב להכריע. "אינני יודע לפסוק בכגון דא, אולם דבר אחד יכול אני לומר בבירור ובלי ספק: מוויתור - רק מרוויחים!"...

כאשר שמע שליח הציבור את דבריו של רבינו - מיהר להכריז על נכונותו לוותר ולפנות את מקומו לחזן אחר שיוכל לגבור בקולו על רעש מנועי המזגנים, וראה זה פלא: באותה שנה נולד בן לבנו של אותו שליח ציבור, לאחר שנים רבות בהן המתונו בני הזוג לפרי בטן! גם בתו של החזן, אשר סבלה ממום מסוים שעיכב את שידוכיה - באה בברית האירוסין באותה שנה, כאשר ניכר בחוש ממש כי זכות הוויתור עמדה לכל משפחתו להיושע בכל מילי דמיטב!

ללמדנו עד כמה גדול כוחו של הוויתור!

(אורחות החיים')

יתר על כן. רבינו היה מדגיש, כי הוויתור מעניק לבעליו תחושת סיפוק רבה כל כך - עד שעולה היא בערכה על תחושת הסיפוק שיכול להעניק לו הניצחון... כך, בהזדמנות, כאשר נודע לו על מחלוקת שהתגלעה בין שני אנשים חשובים - הגיב והתבטא: "חבל שאינם יודעים את מתיקות הוויתור!"... כי אכן, לדידו, הוויתור לא כרוך היה ב'הקרבה'- אלא להיפך: היה בו כדי להעניק את האושר הרב ביותר... ואכן, בהזדמנויות רבות שמענו מפי רבינו את המשפט הבא: "עבר עלי הרבה בחיים, אולם דבר זה אני יודע בבירור: אף אחד אינו סובל כתוצאה מוויתור! מ'נצחון'- אף פעם לא מרוויחים... תמיד טוב יותר שהשני ינצח - ולא אני!"

וכמובן, רבינו לא היה רק נאה דורש... הוא היה בראש ובראשונה 'נאה מקיים' - וכפי שיכולים אנו ללמוד מהמעשה הבא, אותו סיפר רבי חזקיהו מישקובסקי, וכך סיפר:

"כאשר שכבה הרבנית בבית החולים, התקיימה תורנות בין הבחורים אשר התנדבו לשהות לצד מיטתה, בכדי להקל מעט מהעול הכבד שרבץ על כתפיו של רבינו. באותם ימים - סיפרה הרבנית לאחד הבחורים את המעשה הבא:

"בזמן שהיא ורבינו דיברו ביניהם לקראת נישואיהם, אודות האופן בו יבנו את ביתם המשותף - סיכם עמה רבינו כי בכל נושא שיעלה לדיון ביניהם יוותר האחד מהם, על פי הסדר: פעם אחת יוותר הוא- ולאחר מכן תוותר היא, וחוזר חלילה.

אכן הוסיפה הרבנית ואמרה: "למעשה, מעולם לא ויתרתי אני... עוד בטרם הספקתי לחשוב לוותר- היה רבינו מוותר ומסככים לדעתי!"... נורא נורא! במשך עשרות שנים של חיים משותפים, חרף כל הקשיים, המשברים והטלטלות שעברה המשפחה - מעולם לא הזדמן לרבנית לוותר! תמיד היה רבינו בצד המוותר, וזאת עוד בטרם הספיק הצד השני לעשות זאת!

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 254
סיון תש"פ

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

מתי הצמחים הגדלים מסביב לגדר פוסלים

סיוור נוסף נעשה לקבוצת אברכים, שלמדו בשנתיים האחרונות במסגרות השיעורים של מוקד העירובין. והפעם לא הלכנו למקומות שידוע שיש בהם בעיות, אלא לישובים חרדים שידועים כמקומות טובים. אלא שבכל זאת מלאכת העירובין דורשת מאמץ רב, והתחדשות קבועה, והדבר תמיד צריך חיזוק. במקרה זה באנו על דעת לעזור, על דעת לחזק, ולא רק לתת הוראות כיצד לתקן. יחד עם האברכים נסע רכב של מוקד העירובין המצויד בכלי המלאכה, שבכל מקום שיגלו בעיה, ילמדו יתקנו אותה. ויחד עם זה, ילמדו האברכים שלב נוסף במלאכת העירובין, כיצד לבצע את קיום ההלכות, שרכשו בעמל ובלימוד בתקופה ארוכה.

תיקון העירובין תוך כדי הסיוור בעירובין

כשיגישנו לפתח הישוב, הבחינו האברכים בצמחים הרבים המכסים את הגדרות, ורק ראש הגדר מציץ מביניהם, שאין בחלק זה שיעור מחיצה. ונשאלה השאלה, האם ניתן להחשיב את שיעור גובה הגדר מגובה האדמה, או רק מהחלק שמעל הצמחים שאלה זו נוגעת כמעט לכל העירובים, גם עירובים שכונתיים, וגם בעירובים פרטיים שבחצרות הבתים ופעמים רבות נשאלנו על כך במענה הטלפוני של מוקד העירובין. לכן נבוא לבאר כאן את מקור השאלה, ואת דעות הרבנים במקרים אלו, שיש בזה גם חילוקים רבים במצב הצמחים.

האם מתחשבים בגדר המכוסה בעפר

דבר ראשון יש לבאר מקור השאלה מהו, היכן מצאנו שגדר מכוסה אינה נחשבת מחיצה, הרי במחיצה אין דין של היכר, וא"כ אם לא רואים אותה אולי ניתן להחשיב אותה למחיצה המתרת את העירובין. ברמ"א (סימן שנ"ח ס"ב) לגבי קרפף שלא הוקף לדירה, כלומר מקום שמוקף במחיצות אבל לא נעשה לשם שימוש דירה, ואם יש בתוכו שטח יותר מבית סאתיים, הוא נעשה כרמלית מדברנו, באופן שאחר כך בנו בתוכו בית או עשו לו פתח לבית, וכעת הוא משמש לדירה, עדיין אסרו חז"ל כיון שלא הוקף לדירה. אלא צריך לפרוץ את המחיצות, או לפחות יותר מ"אמות, ולחזור ולבנותם לשם דירה, ואז יהיה מותר לטלטל בתוך המקום. וכתב הרמ"א שאם קשה לו לפרוץ "אמות, יכול לשפוך עפר משני צידי הגדר, עד שלא ישאר מעל העפר גובה "טפחים. [והעפר יהיה על פני "אמות לאורך הגדר, וברוחב ד' טפחים כשיעור שראוי לעמוד עליו, ויבטל אותו שיהיה שם למשך שבת אחת (עי' משנ"ב ס"ק ל"ז)]. ועי' מתבטל מהגדר דין מחיצה, כי אין בו גובה "טפחים. ואח"כ יפנה את העפר לשם עשיית מחיצה לדירה, ויוצא שעשה היקף חדש לשם דירה. הנה מבואר מדברי הרמ"א שאם מונח עפר לפני הגדר, לא מתחשבים בחלק המכוסה בעפר, ומודדים את גובה המחיצה רק מעל העפר. והטעם מפני שלעפר יש דין קרקע, ולא רק מפני שהוא חומר שווה לאדמה, אלא כי ע"י הביטול שיהיה מונח שם, נחשב כקרקע. [וכמבואר גם לגבי סוכה הגבוהה יותר מכ' אמות, שמניח בתוכה עפר או תבן ומבטלו לקרקע].

לפ"ז נעבור לנידון דין בצמחים הגדלים מסביב לגדרות, ומכסים חלק מגובה הגדרות, שאם נדמה אותם לעפר, או לתבן שביטלו לקרקע [דהיינו שמונח שם על דעת שישאר לזמן ארוך], הרי הם כקרקע, ומתחילים לחשב את גובה הגדר רק מעל ראשי הצמחים, ויוצא שיחסר מגובה המחיצה, והעירובין יפסל.

שני שיעורים בחזק הצמחים

אלא שיש לעיין איזה צמחים נחשבים קרקע, האם צריך חזק מסוים. בענין זה שמענו מהגאון רבי מנדל לובין שליט"א, שודאי שצמחים המתנדנדים ברוח, אינם נחשבים לקרקע, כמו שאינם נחשבים מחיצה, אבל יש לומר שגם יותר מזה, גם כשאינם מתנדנדים ברוח, אך הם חלשים ורכים [כפי שמצוי בעונות גדילתם בחודשי החורף, טבת שבט], באופן שאי אפשר להניח עליהם דבר, אין להם חשיבות של קרקע. אבל אם יש בהם חזק כזה, שראויים להניח עליהם חפץ, יש להם חשיבות. והמקור לשיעור זה, מדברי הגמרא (עירובין דף עח.)

החזרה לסיוורים בעירובין לבהורי ישיבות ואברכים

בשלושת השבועות האחרונים התחלנו להחזיר קצת מהפעילות החשובה, שמשפתת את הציבור ומלמדת את ההלכות העירובין הלכה למעשה בעזרת סיוורים בעירובין ברחבי הארץ. כידוע אנו נמצאים בתקופה קשה ברוחניות, שהלימדו במסגרות של שיעורים נמנע מאיתנו בעקבות המגפה של הקורונה, וכולנו מצפים לישועת ה' בקרוב שנוכל ללמוד יחד בדבוק חברים. הרבה שיעורים וכינוסים שהיו אמורים להתקיים בתקופה זו, נעצרו בעקבות קיום מצות ונשמרתם לנפשותיכם. אבל כעת לפי ההוראות ניתנת האפשרות בהגבלות שונות, התחלנו לערוך לימוד בשטח הפתוח בצורת סיוורים בשטח [מתוך שמירה על הכללים וההנחיות].

סיוור העירובין לבהורי הישיבה ללימוד מעשי

סיוור ראשון נערך לקבוצה מיישיבת פני מנחם, של חסדי גור בית שמש, לאחר שהבחורים למדו בישיבה את מסכת עירובין, [וכן מסרנו להם כמה שיעורים במרחב הקולי בתקופת הלימוד מהבית]. החליטו רבני הישיבה לקחת אותם ללימוד וסיוור באחד הישובים הסמוכים, שאפשר לקיים בזה גם טיול והתרענונות, וגם לימוד חשוב ביותר של הלכות עירובין המעשיים בצורה מוחשית.

תועלת מיוחדת בלימוד תוך כדי סיוור

יש להוסיף שיש עוד תועלת חשובה בסיוור בשטח, כאשר עושים אותו עם ליווי של אדם הבקי בהלכות עירובין, שידוע לבאר את ההלכה בכל פרט, ולעורר את תשומת לב המשתתפים לנקודות ההלכתיות בכל עמוד ובכל חוט, שע"ז מגלים כמה הלכות יש בכל פרט, וכמה בקיאות וכמה מאמץ צריך כדי שהעירוב יהיה מהודר. זה לא נעשה בקלות, ולא בכל מקום אפשר להתמודד עם כל הבעיות. יש עירובים שנעשים בצורה דחוקה ביותר, מחמת הקושי להקפיד על ההלכה הראויה. ע"ז המשתתפים לומדים גם את הזהירות בקיום ההלכה, ואת החשיבות להקפיד שיהיה עירוב מהודר, ולא להסתמך על כל עירוב שהוא, שנעשה בדיעבד גדול, או פחות מכך.

ביום שישי בבוקר, בשעה שבע וחצי, לאחר תחילת נץ, הגיעו הבחורים אל הישוב ישעי הסמוך לבית שמש, והחלו לצעוד מסביב לישוב, לאורך קו העירוב. לא בכל מקום היה קל לעבור, והיה צריך ללכת בתוך הקוצים הריסב, לטפס על ערימות עפר, כדי להגיע קרוב לקו העירוב. הבחורים עשו זאת בהנאה, תוך כדי לימוד והסבר של הלכה. הנציג של מוקד העירוב עצר אותם ליד כל עמוד, בחן אותו, והסביר את החלק ההלכתי שיש בו. מה הדין של עמוד עקום בשיטות הפוסקים, ומדוע יש מקומות שהוסיפו עמודים, או שיש חוטים כפולים. מדוע במקומות מסוימים האריכו את קו העירוב,

דין עמוד שהתעקם, הבחורים מנסים ליישרו

והתשובה היא כדי לעקוף שדה גדולה שיש בה דין קרפף, שנלמד בפרק שני של מסכת עירובין, ובמקום אחר הוסיפו עמודים כדי לעקוף את המתקן של חברת המים שעמד מתחת החוט, מפני שחששו לשיטות של הפוסקים שאם יש רשות היחיד תחת הפתח היא פוסלת את הפתח ומה הדין כאשר יש מיכל גדול ישן זרוק מתחת חוטי העירוב, או ערימת גרוטאות בגובה "פחים, האם בזה אין את הבעיה של רשות היחיד תחת החוט. הבחורים גם ניסו את כוחם ליישר עמוד עקום, וכן מצאו עמודים שיצאו מכלל שימוש, מחמת שנפגעו במהלך השנים, ולמעשה יצאו מהסיוור הזה עם ידיעות מעשרות בהלכה, שכאשר יבואו לישוב אחר, הם לפחות ידעו איך לראות את העירוב, את הגבולות שלו להיות עירניים שלא לעבור את גבול העירוב וגם להבין ברמת כשרות, שבהרבה מקומות ראוי לכן תורה להימנע מלטלטל בו.

בדרכינו לאורך קו העירוב, למדנו הלכות רבות, וסידרנו כמה דברים, ואי"ה נזכה להמשיך עוד בעבודת הקודש, לסייע לציבור התושבים והאזרחים שאינם יכולים לדאוג לעצמם.

והנה באחד מהמקומות היו שני לחיים לפני העמוד ואחריו, כדי לשמש לשני צורות הפתח של העירוב, כי כל עמוד משמש סוף הפתח הראשון, ותחילת הפתח השני. נשאלת השאלה מדוע בעמוד מספיק עמוד אחד לשני הצדדים, ולעומת זאת בלחיים, צריך שנים לכל עמוד, כלומר אחד לכל צד. התשובה לכך, שזה ברור שהפתחים הם שניים, בפרט שמדובר בשני חוטים נפרדים, וגם אם יעשו חוט אחד ארוך [שאינו דבר מומלץ], בדרך כלל יש שינוי בזווית של החוט, כי העמודים אינם מסודרים בקו ישר אלא מסתובבים לפי צורת הכביש ושטח הבתים, לכן יש צורך שלכל חוט בפני עצמו יהיה עמוד מכאן ומכאן. אלא ההבדל הוא שהעמוד הוא בעצם גם כשניים, כי העמוד נמצא תחת שני החוטים, הקצה הימני של העמוד תחת החוט ההולך לימין, והקצה השמאלי של העמוד, תחת החוט של הפתח לשמאל. מה שאין כן בלחיים, שהם אחרי העמוד, א"כ בהכרח שהלחי שמימין נמצא רק תחת החוט הימני, ואינו תחת החוט השמאלי, וכן הלחי השמאלי אינו תחת החוט הימני. לכן צריך שני לחיים.

לחיים שאינם מפוקחים והתכסו בעפר

והנה כשהתקרבנו ראינו שיש ערימה קטנה של חול ואבנים, שמכסה את רוב גובה הלחי. כמובן שלא נשאר בלחי גובה י' טפחים מעל פני הערימה, ולפי

מה שבארנו לעיל, הרי העפר נחשב כקרקע, [והוראת הרבנים לאסור גם כאשר עתידים לפנות את החול אחרי שבת]. א"כ הלחיים נפסלו, כי החלק הטמון בקרקע אינו נחשב לחי. הפתרון במקרה כזה, הוא לפנות את העפר והאבנים, עד שיהיה מגולה שיעור י' טפחים.

יש להוסיף שבאופנים שהערימה מגיעה לגובה י' טפחים, ואז גם אם יהיה לחי ארוך שנשאר בו י' טפחים מגולים, תהיה בעיה אחרת שהוא נמצא על גבי רשות היחיד נפרדת, וזה עושה בעיה גם במקומות שמשמשים בעמודים ללא לחיים. עוד יתכן שתהיה בעיה כאשר נוצר מדרון בשטח שסביב לעמוד, ואין לו שיעור קרקע לפניו. ואכמ"ל.

חדש! בס"ד נפתח המאגר החדש לספרים על עירובין, בעיון ובהלכה

ואי"ה יחל לפעול בשבוע הקרוב, ניתן לגשת למאגר בכתובת

<http://hiruv.com/>

כמו כן תופעל בשבוע הקרוב מערכת רבוטית שתספק את הספרים דרך הודעות מייל

יש לשלוח בשורת הנושא את המילה "קטלוג", ללא תוספת לכתובת - A548483320@GMAIL.COM

מי שיש לו חיבור על עירובין, ומעונין לזכות את הרבים נא לשלוח לכתובת מייל - M548483320@GMAIL.COM

לעילוי נשמת ולזכרון עולם

סבינו היקר

הר"ר מנחם מנדל ב"ר זאב גרשט ז"ל

היה עובד ה' בשמחה

ישר וירא אלוקים

מכבד לומדי התורה

ומתענג על דבריה

נפטר בשיבה טובה

והותיר דורות ישרים ומבורכים

נלב"ע י"ב תמוז תש"פ

ת. נ. צ. ב. ה.

והמשנ"ב (סי' שמ"ה סק"ג) לגבי מקום רב ד' טפחים, אבל אין בו מקום להשתמש ברוחב ד' טפחים, כגון מחמת בור שיש בתוכו, או כתלים שהחלל שבניהם פחות מד', ואם אפשר להניח מדף ולהשתמש עליו, נעשה רשות היחיד. א"כ גם כאן כדי שיחשבו הצמחים קרקע של רשות היחיד, שיעור החוץ הוא באופן שראוי להניח עליהם ולהשתמש.

אבל הגאון רבי מאיר רוזנר שליט"א סובר להקל ולהורות, שגם צמחים כאלה אינם מבטלים את המחיצה, אלא רק אם הם חזקים יותר בשיעור שאדם יכול לעמוד עליהם ולא יתכופפו, [או יתכופפו לחצי מגובהם ואז רק חצי מגובהם ממעט את הגדר]. והמקור הוא מדין סוכה על גבי סוכה, שהעלינה כשרה והתחתונה פסולה, כי יש מעליה סוכה, ודעת רבי יהודה במשנה (סוכה דף י'), שדוקא אם התחתונה יכולה לקבל את הכרים וכסתות של העלינה [עם האדם שיושב עליהם ואוכל או ישן], נחשב סוכה על גבי סוכה, אבל אם הסכך של התחתונה חלש מכדי לקבל כרים וכסתות, אינו כקרקע לסוכה העלינה, ואין כאן אלא סוכה אחת. וכן נפסק להלכה בשו"ע (סי' תרכ"ח ס"א), א"כ ה"ה לדיני עירוב, אם יש בצמחים חוץ כדי שאדם יעמוד עליהם, נחשבים לקרקע וממעטים מגובה המחיצה. משא"כ בצמחים המצויים שאדם דורך עליהם והם מתכופפים ונמעכים, אינם נחשבים קרקע, ולכן אינם ממעטים מגובה המחיצה, ואינם פוסלים את העירוב.

מדוע כלי הסמוך לגדר אינו ממעט מגובה הגדר

יש טוענים להתיר גם באופן זה, מחמת סברה. שיתכן לומר שהצמחים אינם חשובים כלל לבטל דין מחיצה, כי הם טפלים למקום. וביאור הדברים הוא, כמו שאם יהיה מונח סמוך לגדר [משני הצדדים] חפץ גדול, שאפשר גם לעמוד עליו, ומכסה חצי מהגדר, שלא נשאר מעליו שיעור י' טפחים, בכל זאת אינו ממעט מגובה הגדר. כיון שנחשב שהמקום הוא הקרקע, והחפץ מונח בתוך המקום, לכן מדידת גובה הגדר תהיה מקרקע המקום. כמו כן לענין הצמחים ניתן לומר שהמקום הוא הקרקע, והצמחים נמצאים בתוך המקום, ואינם מגדירים את קרקע המקום.

אבל דעת הרבנים הנ"ל לאסור בצמחים ולהחשיב אותם כדבר שמגדיר את קרקע המקום. משום שיש הבדל בין צמחים לחפצים, כמו שמצינו בגמ' בסוכה הגבוהה למעלה מכ' אמה, שאם בא למעטה ע"י שמניח דברים בתוכה, אינו יכול למעט בחפצים כגון כרים וכסתות, אבל אם ממעט בתבן וקש, נחשב מיעוט, כי בקביעותם בקרקע נחשבים כקרקע. והגמ' מדברת אפילו בתבן התלוש מהקרקע, ובפרט בענייניו שהצמחים מחוברים לקרקע. לכן הם ימעטו מגובה הגדר. ולמעשה קשה להיזהר בזה, ויש מקילים. וצ"ע למעשה.

מדוע הצמחים שלפני הגדר אינם מחיצה

רבים שואלים במקרים אלו, אולי נאמר שהצמחים עצמם ייחשבו מחיצה, הרי מדובר בצמחים שעומדים ברוח, א"כ הם כרים למחיצה. אבל התשובה היא שאמנם נכון שאם הם זקופים לגובה י' טפחים, יכולים להיות מחיצה, כמ"ש בגמ' (עירובין דף טו.) לגבי השוהב בשדה בקמה קצורה, והשיבולות שאינן קצורות [החייטים העומדות] משמשות למחיצה לשטח הקצור. אבל במקרים שלנו ברוב המקרים הצמחים אינם כשרים. דבר ראשון דיברנו במקרה שהצמחים הם חצי מטר או שבעים ס"מ, והבעיה היא שהגדר שלא נשאר מעליהם שיעור בגדר שהיא בגובה מטר עד מטר וחצי, א"כ אין בצמחים לבד שיעור מחיצה.

דבר שני, גם כאשר הצמחים נגיעים לגובה מטר, דרכם להתפרש על

שטח רחב, שבתחילתו יש צמחים נמוכים כחצי מטר, ובהמשך יש יותר גבוהים. ובמצב כזה אין מקום זקוף לגובה י', הצמחים הראשונים נמוכים, והצמחים הפנימיים אין לפניהם קרקע, [שכאמור הצמחים שלפניהם מגביהים את הקרקע], ואינו דומה למקרה של הגמ', שקצרו את החייטים שבאמצע, ונותר חייטים זקופות שיש לפניהם קרקע פנויה. [וגם למקילים אין להתיר באופן זה, כי ביחס למחיצה של צמחים ודאי שהצמחים שלפניהם פוסלים, וגם אם לא נעשים קרקע, מ"מ הם משנים את הצורה של המחיצה עד שנעשית באופן שאינו כשר, מחמת שבתחילתם הם נמוכים משיעור מחיצה]. כמו כן לא ניתן לדון בהם דין תל המתלקט, מחמת השינויים הרבים בצורת הצמיחה ובגובה המשנתה בהדרגה שאינה כשרה, ואכמ"ל. לכן אי אפשר [בדרך כלל] שהצמחים ייחשבו מחיצה, [אלא רק בגדר חיה מסודרת עם הפרטים ההלכתיים שנוגעים לה].

מדוע צריך שני לחיים לעמודי העירוב

ביום שלישי בשבוע שעבר, נסענו עם קבוצת אברכים אחרת, לעוד ישוב שהרבה חרדים נמצאים בו ומתארחים בו, והשקיעו שם הרבה בעשיית העירוב, וגם יש שם לחיים להרבה מהעומדים, אבל אין מי שיפקח על כשרות הלחיים כראוי, ומקפידים שם על כשרות החוטים, לכן מצוי שמתחדשים בעיות בכשרות הלחיים, שהדבר מוריד מהכשרות הטובה של העירוב, [בפרט שיש עומדים שהתעקמו].

לראותם

לראות את גדולי ישראל

עלון מס. 8 | תמוז תש"פ | יו"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות"

מורן הגדב"ד פוברסקי שליט"א במסידת שיעור לבני הישיבה בבית הכנסת "אשכנז" שכו"ג

מורן ראש הישיבה הגד"ג אדלשטיין שליט"א בכינוס "ועדת הרבנים לענייני חינוך" במעונ

הגאון הגדול רבי יצחק חקר שליט"א במסידת שיחה לבני הישיבה בחצר ת"ת עטרת שלמה ב"ב

הגאון הגדול רבי צבי דרבקין שליט"א בתפילה עם בני הישיבה

הגה"צ המשגיח רבי חיים זולקין שליט"א בבית המדרש

יו"ל ע"י מערכת קובץ גליונות. נשמח לקבל מדי שבוע תמונות למדור זה. נא להזהר מזכויות יוצרים וחשש גול.
תמונות יש להעביר למייל המערכת : k.gilyonot@gmail.com

הגאון דבי דוד משה ליברמן שליט"א
דבא של קהילת שומרי הדת אנטוורפן
זקן דבני אירופה

הפוסק הגדול ר' דינר שליט"א
רב מרכז ב"ב בבית לנכדו

הגאון הגדול רבי שרגא שטיימן שליט"א
בבחינת תלמידים בביתו

הגאון הגדול רבי יהושע אייכנשטיין שליט"א
ראש ישיבת יד אהרון

הגאון ר' משה בונים קרויס שליט"א
מראשי ישיבת אור אלחנן

המשגיח הגאון הצדיק רבי אורי ויסבלום שליט"א
ממתין לרכב לגסוע לישיבת 'נחלת הלויים' בחיפה
תוך שמירה על ההנחיות

יו"ל ע"י מערכת קובץ גליונות. נשמח לקבל מדי שבוע תמונות למדור זה. נא להזהר מזכויות יוצרים וחשש גזל.
תמונות יש להעביר למייל המערכת : k.gilyonot@gmail.com

מעמד הפרשת תרומות ומעשרות וחילול מעשר שני לחיטים המיועדות למצות מצווה בראשות דבני בד"ץ "שארית ישראל" שליט"א

כינוס חידום מיוחד בבני ברק בראשות מרדכי ודבנן ראשי הישיבות וגדולי ההוראה שליט"א

יו"ל ע"י מערכת קובץ גליונות. נשמח לקבל מדי שבוע תמונות למדור זה. נא להזהר מזכויות יוצרים וחשש גזל.
תמונות יש להעביר למייל המערכת: k.gilyonot@gmail.com

מענק מיוחד
של 38,400 ₪

הלוואה גדולה
של 240,000 ₪

פריסה ליותר
מ-150 תשלומים

מצטרפים היום!

נקי ומהודר מחשש
ריבית בפיקוח צמוד

תכנית כלכלית
אמינה ובדוקה

שותפות חסד
באלפי הלוואות

מצטרפים עכשיו והגביה תתחיל רק בעוד 3 חודשים
לא צריך לצאת מהבית, ניתן להצטרף דרך הטלפון!

**הטבה מיוחדת
עקב המצב**

התכנית הכדאית ביותר לחתן ברוגע:

מסלול	גילאים	מס' יח'	סך תרומה חודשית	מספר תשלומים	סכום כולל של התרומה	סך הלוואה	החזר חודשי	מענק
פריסה מורחבת	ילדים עד גיל שלוש (לא כולל)	1	50 ₪	192	9,600 ₪	40,000 ₪	260 ₪	6,400 ₪
		2	100 ₪	192	19,200 ₪	80,000 ₪	520 ₪	12,800 ₪
		3	150 ₪	192	28,800 ₪	120,000 ₪	780 ₪	19,200 ₪
		4	200 ₪	192	38,400 ₪	160,000 ₪	1,040 ₪	25,600 ₪
		5	250 ₪	192	48,000 ₪	200,000 ₪	1,300 ₪	32,000 ₪
		6	300 ₪	192	57,600 ₪	240,000 ₪	1,560 ₪	38,400 ₪

ההצטרפות לילדים עד גיל 3 בלבד

0733-74-7069

**להצטרפות
התקשרו**

רכז נציגים: הרב אברהם ארנפרוינד 4150605@gmail.com

ו' הגמ"ח המרכזי
ח' שע"י גמ"ח לבית ישראל (ע"ר)

בברכתם ובעידודם של גדולי ישראל שליט"א